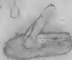
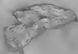
Ent 28
n

ph

+

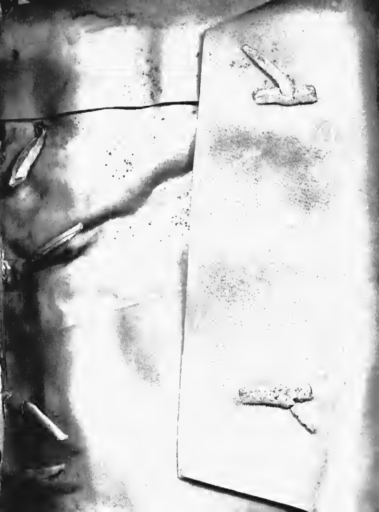
Jo. gerson. qualis debet ee forma abso
lucionis. sup excommunicationibus et irre
gularitatibus in foro exteriori et p . . .
sciat a iuristis: qm in foro cosciencie
nō requirit certa forma: nec dē necessi
tate sacramenti nec precepti: et sufficit dicē:
Ego te absoluo sm intencōē absoluendi. ex
pedit tūc q hec intencio sit latissima
que ferat sup omni casu in quo potest
cōfessor absoluere tam de sentenciis quā de
peccatis: et ita sufficit hec forma pro
omnibus sine multo plicando verbo
rū effcr. Jo. de argumantes. in suo instit
e indulgencijs. cosideratio. 10. ad finē.

Prevenire temptaciones. nō est peccatū
in spūz s. nec circeng . . . cō
fitēda. qz nō trahit ad aliam . . .
sed de bono cōsilio cōfitēdū est

+ sensualr texturi. de eo q deus vult
fieri nō est mortale nisi accedat cōsesy
irrationabilr facere q̄ṙ ꝯceptū eē
nō est peccatū qz eē ꝟō intēdit o
bligatē irrationabilr. vt in ....

Ø. V5
C. ꝗ

gnatu

Summa con fessorum.

Erū confessor teneat facere interrogatiões penitēti. Hec q̄stio infra plenius discutit̄: sed hic breuiter dicit̄ q̄ tenet̄ interrogare q̄n putat aut rōnabilr̄ dubitat omitti aliquid necessario ↄfitēdū ⁊ in tali casu nō iterrogādo mortalr̄ peccat. q2 iudex tenet̄ discernere omnia discernēda ante sentētiā absolutionis: alioq̄n iudicis officio abutit̄. ⁊ cū abusus sacramētalis iudicij sit graue sacrilegiū: nolle iterrogare de necessarijs cuiusmodi sunt peccata mortalia alias nō cōfessa ē mortale. Unde in ca. omnis de pe. ⁊ re. precipit̄ ↄfessori vt inq̄rat diligēter peccatoris ⁊ peccati circūstātias. Ex quo patet q̄ iure nature ⁊ iure positiuo sacerdos iterrogare tenet̄. vbi vero cōfessor bona fide putat nō esse opus interrogatione nō peccat: q2 cū sit p̄ceptū affirmatiuum non obligat nisi p loco ⁊ tempore ⁊ s̄m alias prudentie circunstantias. Et vt facilius possit interrogare sumarie casus in quibus communiter mortaliter peccatur: hic premittam.

Circa primū p̄ceptū interroga. si dilexit deū toto corde. si proximū sicut seip̄z. si agit grās deo p suscept̄ b̄n̄ficijs. si ↄformat se diuine volūta

ti in omnibus. si habet motus infidelitatis cũ cõplacẽtia. si in aduersis cõqueritur de deo vel credit ipsum iniuste agere vel nõ habere puidentiã de omnibus. si vellet nunq̄ mori. si mallet fuisse bestiam vel nõ fuisse. si curauit scire futura p supstitiones vel alio modo illicito. si cũ orat credit q̄ nõ impetrabit nisi faciat cũ certis candelis τ cerimonijs. si desperauit de diuina misericordia. si hereticauit seu fauit vl' defendit hereticos. si credit q̄ quilibet bene moraliter viuẽs seruãs suam legem saluabitur. si discredit alicui articulo fidei vel determinationi ecclesie. si disputat de rebus fidei corã simplicib⁹ faciens eos dubitare. si vsus est superstitionibus diuinatiuis: vt si intendit necromãtie: q̄ dicitur a necron qd̄ est mors τ mantia diuinatio: q: per eã queritur occultorum notitia p allocutiones mortuorum virtute demonũ. si intendit geomãtie in qua per figuras τ signa in corpore terrestri puta in ferro vngue vel lapide polito demones prenunciant futura: τ dicit᷑ agios qd̄ est terra τ mãtia. si hidromãtie in qua in aqua fit diuinatio. si aeremantie in qua fit per aerem diuinatio. si piromantie q̄ fit per ignem. si chiromãtie per quã ex lineamẽtis manus fit diuinatio. chiros enĩ grece manus dicit᷑. si nimis vacat augurijs q̄ fiũt per cantus auiũ τ per similia.

si obseruat dies timēs contrahere matrimoniū vel aliam societatem. vel incipere iter ⁊ huiusmodi in aliquo die. si murmurat de factis dei vt si nimis pluit vel est pestis ⁊ huiusmodi. si nimis attēdit somnia. si nimis p̄sumpsit de dei misericordia credens q̄ saluabit̄ etiā si p̄seueret in peccatis. si voluit addiscere artes prohibitas vt necromantiam ⁊ huiusmodi. si habet pactum cū demonib⁹ vel eorum auxilio est vsus: vel voluit scire futura. si fecit vel fieri fecit venefitia: vel incātauit animalia. si portat breuia que hispane nominas dicunt̄ cum nominibus ignotis vel caratheribus alijs a signo crucis. si fecit votum ob malum finē vel fregit votum vel non impleuit debito tempore. si impediuit vel disuassit ingressum religionis. si fecit votū de re illicita: vl' q̄ nō itrabit religionē.

Circa. ij. interroga. si est nimis assuetus pro quibuscunq̄ leuibus ⁊ sine causa iurare: quāuis iurare de se nō sit peccatū: imo vt dicit ps. laudabuntur omnes qui iurāt in eo. tamē ratione contēptus quia talis videtur paruifacere deum: in testem eum passim adducendo: ⁊ ratiōe periculi: q2 frequenter sine causa iurans verū aliquando iurabit falsum: vnde dicit scriptura. iurationi non assuescat os tuum: nā multi casus in ea. ⁊ alibi vir multum iurās replebitur iniquitate ⁊

nō recedet plaga de domo eius. si iurauit falsum vel quod credebat incertū. si iurauit vel ꝑmisit nō intēdēs implere. si iurauit facere malū sub ratione vindicte. si iurauit nō facere bonū. si incitauit aliquē vt sibi reuelaret qd̄ acceperat sub iuramēto vel sub secreto. si iuramētū licitū fregit. si ratione officij studij vel confraternitatis fecit iuramentū qd̄ nō seruat. si iurat opprobriose vt ribaldi faciunt. si apuit lr̄as alteri⁹ vel falsificauit scripturā aliquā. si blasphemauit deū vel sanctos. si iurauit in iudicio cautelose nō ad intētionem iudicis vel prelati in his in quibus tenebat̄ respōdere ad eius intentionē. si iurauit in alterius piudiciū. si fecit iurare quem credebat falsum iuraturū. si fuit causa ꝙ alius deieraret vel blasphemaret. si sine causa petiuit relaxationē iuramenti.

Circa. iij. interroga. si nō audit missam diebus dn̄icis vel festis. si laborat p maiorem partē diei omissa missa sine magna causa. si ē causa alicui ꝙ his dieb⁹ sic faciat. si in missa quā audit de precepto recitat horas ad quas tenetur tēpore quo aliquid alte dicitur a sacerdote. si loquitur ita ꝙ est causa ꝙ alij notabiliter nō attendāt officio. si his diebus emit vel vēdit cum magna distratione ꝛ sine magna necessitate ꝛ cum omissione diuinorum. si non audit missam integram aduerte

sed omittit maiorem partē. pdicta sunt mortalia cōmuniter. si in ecclesia nō est ita reuerēs et attentus sicut oporteret: et ibi loquitur. si nō vacat orationi et cōtemplationi: nec audit sermones in festis. si nō facit differētiā horū dierū ab alijs. si nō orat cum surgit a lecto vel cubat: ista de se sunt venialia.

Circa. iiij. interroga si nō obediuit parētibus carnalibus vel spūalibus tutoribus vel alijs qui habent ipsius curā in his in quibus tenetur. si valde irreuerēter et aspere loquitur eis. si nō curat q filij famuli et omnes domestici sui audiāt missam in festis. cōfiteantur et cōicent. si in eorum infirmitatibus nō facit eos curari. si nō subuenit parētibus valde inopibus cū possit. si quis nō corrigit vel eius incuria subditi offendunt deū. si habet subditos blasphemos concubinarios vel in alio mortali manifeste viuētes: vel si dat eis fauorem ad malū. si est valde negligēs in maritādis filiabus et instruendis filijs in aliqua arte secūdū suū statum. si vxorem valde dehonestat et male tractat. si non impleuit testamenta sue cure cōmissa. si fuit causa q aliqui contraherent clādestine vel tali matrimonio interfuit. si nimis irreuerenter se habet ad ecclesiam et ad res diuinas: et personas ecclesiasticas: maxime ad prelatos et reli-

giosos. si est causa q a parentibus ex animo male-
dicatur.

Circa. v. interroga si occidit aliquem: muti-
lauit: lesit vel vulnerauit. si dixit verbū cō-
tumeliosum. si desiderauit p̄dicta facere ex vindi-
cta et animo iniuriādi. si fuit causa discordie. si iu-
dex nō seruato ordine iuris affixit aliquē. si de-
dit fauorē vt quis iniuriaret aliquē. si fuit p̄gnā-
ti causa aborsus vel ad hoc dedit cōsilium. si ha-
bet inimicitias vel rancorem cū aliquo: vel optat
ei malū. si ei a quo iniuriatus est petenti veniam
et satisfacienti nō parcit nec vult loqui vnde seq̄-
tur scandalū. si peccādo publice fuit causa q alij
peccarent. si exposuit infantē cū p̄iculo ad ianuā
ecclesie vel alibi. si ex dilatione baptizādi aliquē
fuit in culpa q moreret̄ sine baptismo. si extraxit
malefactorē ab ecclesia vel ad hoc fauit ī casu nō
permisso. si potuit cōponere inter aliquos et pa-
cificare et nō fecit. si fecit vel acceptauit duelum
vel lacessiuit aliquē. si agitauit tauros vel fuit cau-
sa q agitarentur cū p̄iculo euidenti: vel fecit vel
cōsuluit fieri ludū p̄iculosum. si intrauit mare vel
exposuit se periculo mortis probabili non pre-
missa confessione.

Circa. vj. interroga. si fornicatus est cū solu-
ta: corrupta vel cōiugata vel cū virgine seu

religiosa psona: vel cũ ordinata in sacris: vel consanguinea vel affine. si osculat⁹ est aliquã psonã de pdictis vel tetigit aliquã ptẽ corporis ei⁹ ex libidine. si voluit hec facere. si trãsit per vicos vl' vadit ad ecclesiã vt aliquã videat. si i ecclesia nimis figit oculos in aliquã vel facit nutus. si misit vel detulit nuncium sup his. si cõsuluit hec. si scripsit litteras. si dedit musicã. si loquitur vel audit turpia cũ piculo casus. si hz morosas cogitatiões de turpibus. si peccata pterita rememorat cũ delectatiõe. si ex his i somnis polut⁹ ẽ. si fecit aliqd ꝯ naturã vl' cũ bestijs. si ornauit se vl' posuit se in fenestris vel alibi vt cõcupisceretur: vel ad hoc voluit habere diuitias vel esse elegãtis forme. si ad excitãdam sui concupiscentiam ostẽdit pectus vel verenda sui corporis. si tangit pudenda alterius. si legit libros de turpibus aduertens de piculo casus. si exponit se piculo cõsentiendi malo intrãdo locũ meretricũ vel domũ alicuius. si comedit vt esset potentior ad peccandũ. si laudauit se vel alium de aliquo peccato. si defert odorifera: vel vellet habere gratias vt cõplaceret i malã partẽ. si sine magna causa vxorati sibi inuicẽ negant debitum: vnde sunt causa ꝙ extra matrimonium fiat aliqua corruptio. si extra vas mittit semen ne sequatur generatio. si cognouit mẽstruatam.

Circa. vij. si furatus est. si decepit emēdo vel vendendo. si damnificauit sata venatiōi va cādo vl' cū pprijs bestijs vel alio quocūqȝ modo. si dat ad vsuram vel habet contractum vsurariū. si emit vilius ratione preuētionis solutionis vel vendit carius ratione dilationis. si habet societatem illicitā. si sine causa accipit sub vsura ab eo q̄ nō est paratus sic dare. si vendendo occultat notabile defectū rei. sī est nimis assuetus ludere in magna sūma ꝛ cū blasphematoribus. si lucratus est cū falsis cartis vel per fraudem vel ab eo qui nō potest alienare: vel ab eo quem per vim traxit ad ludum. si non soluit debita cū possit. si detinet mercedem suorum ipsis inuitis. si dedit sentētiā iniustā. si fauit liti iniuste. si habet litē iniustā. si reperit rem amissam ꝛ nō reddit. si emit rē furatam ꝛ nō reddit vero dn̄o: vel si petit ab eo p̄cium qd̄ dedit furi. si in domo receptat fures. si vendit panē vel vinū vel aliam rē vitiosam. si artifex in suo artificio fecit defectum vel dolum.

Circa. viij. interroga. si dixit falsuȝ testimonium. si mētit' est in p̄iudiciū alteri'. si murmurat de alijs tal'r q' īfamātur. si sine sufficiētib' indicijs indicat ad malū facta alioꝝ. si inq̄rit vitas, primoꝝ ad diffamandū eos. si dixit aliq̄d cōtra aliū animo infamādi. si laudat mala vel vitu-

pat bona. si curauit scire quod alius accepat sub secreto vel iuramēto. si gaudet q̄ alij infamētur vel vituperentur.

Circa. ix. si vult habere aliena quocūq; mō etiā cōtra iustitiā: vel cupit habere diuitias ad malū. si cupit inordinate habere bona tēporalia: vel nimis afficit̄ illis ⁊ ꝓ eis acq̄rendis ⁊ cōseruandis est nimis solicitus omissis spūalibus necessarijs ad salutē. si nimis p̄fert temporalia spūalib⁹ ⁊ ea q̄ sunt corporis his q̄ sunt anime.

¶ De decimo vissum est in. vj.

¶ De superbia interroga. si nimis p̄sumit de se contēnendo deū vel in preiuditium ꝓximi. si est nimis gloriosus faciendo bonū principalr̄ vt ab hominibus laudet̄. si se vel alium laudat de peccatis. si proximum errantem despicit magnificando se. si fuit inobediens suis maioribus.

¶ De auaritia. vide circa. ix. preceptum. De luxuria circa. vj. De ira circa. v. si cū ira offert res diabolo vel maledicit ex animo: mortale est de se.

¶ Circa inuidiam interroga si letatur de aduersitate proximi ⁊ gaudet de eius infortunio. si nollet q̄ alius sciret aliquam artem vel officium: sed ipse esset singularis. si dolet ex eo q̄ aliqui virtuose viuunt. si defectus aliorum notabiles detegit vt vilipendantur. mortalia sunt de se.

¶ De gula interroga. si ex sola gula comedit q̄ sibi nocitura credebat notabiliter. si cōmedit carnes vel oua in diebus ꝓhibitis. si est causa ꝙ aliquis inebrietur. si fregit ieiunium ad qđ tenetur vel fecit ꝙ alius frangeret.

¶ De accidia. si ex accidia omisit ea ad que tenetur vt missam vel horas vel ea que vouit.

¶ De opibus misericordie corporalibus. si vidit aliquem in extrema necessitate famis: potus: hospicij vel vestis ⁊ hmōi ⁊ nō subuenit. si nimis abūdat ī bonis: itaq; habet superflua multa statui suo et vidit alios valde egere. si dimisit aliquē insepultū: vel sepeliuit in ecclia paganū hereticū excōicatū vel aliū quē constat in mortali obisse.

¶ De spūalibus. si non fert patienter aduersa sed ex impatientia vult desperare vel prrūpit in veba plasphemie. si dimisit corrigere fraterne qū sciebat posse prodesse. si male cōsuluit.

¶ Si. v. sensus nō habet mortificatos: sed vsum eorū nō refert in deum sed ad peccatū: vt si vadit videre feminas et videt ad cōcupiscendū et tangit aliquem libidinose. defert odores ad malū. audit murmurātes in infamiam alterius: gustat ꝓhibita vel tempore ꝓhibito et huiusmodi.

¶ De p̄ceptis eccle. si nō audit missam in dieb⁹ de p̄cepto vel recitat tēpore quo aliq̄d alte dicit:

secūdū aliquos hoc est mortale. si in eis laborāt si ne causa et cū omissione diuinorū vsq₃ ad vltimā defatigationem. si non cōfitetur semel in āno et cōmunicat in pascate. si non soluit decimas nec euitat excōmunicatos. si incurrit excōmunica-tionem. si non ieiunat ieiunia eccle.

¶ De quibus clerici. dñi. vxorati τ pueri sint in terrogādi spetialiter: vide infra. folio. cxix. Pre dicta oia sup re notabili τ deliberata rōe cōmissa sunt mortalia peccata de his infra lati⁹ agit̄.

¶ Gratie notabiles ordinum mendican tiū quehabent̄ hispali auctētice.

Eugenius. iiij. Cōfessores nostri qñ sunt in itenere vel alibi ita q̄ nō pñt cōmode pete re casus epales: eo casu pñt vti plenarie auctori-tate episcopali.

¶ Alexāder. iiij. ¶ Fratres nr̄i pñt concedere suis auditoribus in sermonibus indulgentiā. xl. dierū. Itē recipiētes nos ad hospitiū: vł facietes nobis elemosynas: habēt indulgētiā. xl. annorū.

¶ Gregori⁹. ix. ¶ Audiētes sermōes nostros habent. xv. annos indulgentie.

¶ Calixtus. iii. ¶ Fratres nr̄i laici possunt tā gere calices τ lauare corporalia.

¶ Innocēti⁹. viij. ¶ Sacerdotes nr̄i celebrā tes in dieb⁹ dñicis τ i festis dñi nr̄i iesu xp̄i: vł in

festis bte virginis: vel sanctorū ordinis: vel cōi-
cantes in his dieb⁹ habent indulgētiā plenariā.
¶ Sixtus .iiij. ¶ Moniales ordinis possunt
lauare corpalia dū mō sint pri⁹ lota a fratribus.
Itē in receptione cuiuslibet habit⁹ ordinis ⁊ in
die obit⁹ habēt religiosi nr̄i indulgētiā plenariā.
Itē oēs sacerdotes nr̄i possunt benedicere oīa
indumenta ad missam: ⁊ solus prouintialis vl' vi
carius generalis possunt benedicere corpalia.
¶ Item ꝙ priores cōuētuales possunt absolue
re fratres suos ⁊ alios ad se veniētes a quacūqȝ
excōicatiōe: ⁊ dispēsare sup irregularitate. nisi eēt
talis casus, ꝑpter quā sedes aplica esset ꝯsulēda.
Casus aūt ꝑpter quos sedes aplica est ꝯsulēda:
sunt. heresis relapsus: scisma: falsificatio litteraꝝ
aplicarū: ⁊ ōlatio ꝓhibitorū ad ifideles: ⁊ ab his
quatter in āno possumus obsolui per cōfessores
ꝯputatos a ꝑlatis vt videbit infra. Itē pores cō
uētuales, puītie hispāie: lōbardie: ⁊ bethice: ordi
nis p̄dicatoꝝ possunt absoluere fratres suos ab
omnib⁹ a qb⁹ pōt magister ordinis ī toto ordine.
¶ Julius .ij. ¶ Sacerdotibus ordinis licet
ministrare eucharistiam quibuscunqȝ: excepto
die resurrectionis.
¶ Leo decim⁹. ¶ Dicentes quinquies pr̄ nr̄
cū aue maria in ecclesijs nr̄is habem⁹ omnē idul

gentiā ꝛ gratiam factā cuicūqꝫ loco vel ecclesie.
¶ Itē ꝙ in forma obseruatiōis cessationis a diui nis nulla sit int᷑ nos differētia int᷑ cessationē a di/ uinis et int᷑dictū qōcūqꝫ ita ꝙ liceat in cōmūi ꝛ ꝑuate dicē horas et celebrare. vt patet in.iij. cō/ pilatione priuilegiorum fol.lix. concel. clxv.
¶ Itē ꝙ liceat nobis quatter in anno absolui ꝑ cōfessores deputatos a quacūqꝫ trāsgressione re/ gule ꝛ preceptorū quorumcūqꝫ tāta plenitudine quanta posset summus pontifex ꝛ restitui inno/ centie baptismali ꝛ ꝙ qui sub spe huius pecca/ uerit in nullo sibi suffragetur.
¶ Itē ꝙ indulgentie quas habemus ꝑ viuis: possim⁹ applicare defunctis ꝑ modū suffragij.
¶ Itē osculantes habitum ordinis consequunt̄ quinqꝫ annos ꝛ totidē quadragenas de iniūctis penitētijs. ¶ Itē ꝙ liceat nobis alienare bona i mobilia de licentia prouintialis ꝛ assensu maio/ ris partis cōuentus dūmodo ꝑciū expendat̄ ad emendum bona vtiliora eisdem monasterijs.
¶ Itē ꝙ tempore interdicti nō teneamur euita/ re laborantes in domibus nostris etiaꝫ si nō sint familiares nostri ꝛ eis detur salarium.
¶ Item ꝙ tempore interdicti liceat ministrare sacramēta omnia nr̄is seruitorib⁹ ꝛ sepelire eos: ꝛ tam ipsi ꝗ̄ procuratores nr̄i ꝛ operarij qui per

sonaliter insistunt nostris operibus & continuo: possint audire diuina in locis nostris.

¶ Itē licet nobis dicere solū mētaliter aut legē do intra nos p librū ea q̄ iubētur dici secrete tā in horis q̄ in missa: & idē quādo quis per se recitat.

¶ Item q̄ generalis seu prouintialis vel vicarij possint determinare (& si res magni pōderis sit) cū consilio aliquorum patrū in quibuscunq̄ dubijs & scrupulis tangētibus cōsciētias subdictorum auctoritate apostolica & subditi eorum determinationi stare debeant.

¶ Item q̄ facientes violentiam in locis nostris possint absolui a prelatis nostris.

¶ Itē q̄ possit ꝓuintialis instituere de ꝯsilio diffinitorū duos vel tres fratres qui possint istitue re chalendarium pro toto anno cū regulis necessarijs: & q̄ omnes de ꝓuintia faciant officiū sicut ipsi ordinauerint: siue de sancto siue de feria.

¶ Item q̄ nō tenemur dare decimas de terris nr̄is etiam si nō colant̄ per nos sed per colonos.

¶ Itē q̄ liceat audire ꝯfessiōes q̄rūcūq̄ ꝑsonar.

¶ Item q̄ liceat sepelire fratres nr̄os i ecclesijs nr̄is decedētes tp̄e interdicti ordinaria auctoritate appositi pulsatis campanis & cū missa: ac si nō esset interdictum.

¶ Itē q̄ liceat accipe ecclīas & loca d̄ nouo sine licētia ordinarij.

¶ Item q dicendo sex pater noster cum totidez aue maria: ꝛ in fine cuiuslibet gl̃ia patri: cõsequamur omnes idulgẽtias que sunt rome ꝛ in hierusalem: ꝛ apud sanctũ iacobũ in compostella quacũqꝫ hora diei vel noctis: ꝛ quocũqꝫ loco dicatur.

¶ Et nota q inter magnas indulgẽtias q̃ sunt hierosolymis in ecclesia sancti sepulchri ẽ quottidie indulgẽtia liberatiõis vnius anime a purgatorio. Ideo caue ne omittas quottidie dicere p̃dicta sex pater noster ꝛ aue maria.

¶ Itẽ nõ tenemur euitare excõicatos etiã nominati: nisi qñ cõmunit euitant a clero ꝛ populo.

¶ Item omittẽtes aliquid de diuino officio ꝛ qualitercunqꝫ illud dicẽtes dñ mõ nõ fiat ex malicia satisfaciant ꝛ pro supplemẽto omissi dicant aliquem psal.

Margarita cōfessorum.

Augustinus. Christi nomē
frustra sortitur qui mi
nime christum immitatur.

Quid tibi, p͛dest vocari quod
nō es: ⁊ nomē vsurpe alienū.
Si christianū te esse delectat
q̄ christianitatis sunt gere.

¶ Incipit suma ꝯfessoꝝ edita a quodā religioso conuentus sancti pauli Hispalensis. Ordinis predicatoꝝ.

Prologus.

Ubius quidā sctūs hō. Ad qd post tot īstitutos ordines in ecclia: nouus ordo pdicatoꝝ a beato Dñico adiueniretur. Premissa orone comisit se do: vt apto missali qd sibi occureret: tanꝗ oraculū sui dubij accipet. Quo facto cōiectis oculis ad primū capitulū: occurrit primo illud qd in pfatiōe virgis canit Laudare: bndicere: ꝛ pdicare. Et stati sedat9 animo: veniēs ad beatū dñicū: qd sibi acciderat reuelauit gras agēs deo. Et vere ad hoc pdicatoꝝ ordo adinuētus est: vnde i vanū accipit habitū ꝛ mētit in caput suū militās sub hoc ordine: si toto conamine nō curat: laudare: bndicere ꝛ pdicare deū suū. Et vt multifarie multisqꝫ modis hoc apud cūctos fiat: varias ac mlti formes adinuētioes excogitet. Et ne in hac dānatiōe esset quidā eiusdē ordinis imeritus, pfessor conuent9 scti pauli Hispaleñ: ex sentētijs doctorū tractatulū hunc cōfecit. In cuius prima parte tria per ordinē sunt expediēda. Primo agetur de bonitate: auctoritate ꝛ sciencia confessorū. Scdo de partibus penitētie: spe-

tialiter de confessione. Tertio de modo obser/
uando in exercitio confessionis: interrogando: et
penitentias iniūgēdo. In secūda vero parte que
stiões morales cū determinationib⁹ adiūgent.
Sed ante q̄ rem aggrediamur: aduertēdū q̄ du/
plex est modus predicandi. s. publicus et secret⁹:
seu priuat⁹. Publicus modus predicandi picu
losior est predicanti: si in timore dñi et humilitate
ad dei gloriā precise predicando se cōseruare nō
studeat: q2 nulla est tāta humilitas q̄ dulcedine
glorie nō tāgatur. Et tñ min⁹ est periculosus au/
dientibus: q2 si falsa aut male sonātia proferat:
habet multos obuiātes: et error cui statim resi/
stitur parū nocet. Ex predicatione aūt in priua/
to maxime ad aurē in cōfessione. Si bonitate vi/
te: et sciencia: nō sit cōfessor ornat⁹: innumerabi/
les cōtingūt deffect⁹: vel alli tiēdo penitētem ad
malū: vel absoluēdo quē nō deus absoluit. Ideo
prudentes xpiani bonū querūt confessorē et doc/
tum: et sine cōparatione cōfessor huiusmōi maio/
rē in ecclesia facit fructū: et apud deū dignior est
doctorali aureola: q̄ qui publice et grose predi/
cat: q2 et labor magn⁹ et fructus certior. Ut igit̄
sine multo labore confessionū audientie dediti et
securi⁹ intēdāt saluti aiar: cōpilata sunt in hoc li
bello q̄ diffuse tradita sunt a doctorib⁹: q̄ ad hoc
valēt ad laudē et gliā dñi nři et xpifere marie me/
ritissime matris eius.

Incipit Margarita.

Quod ad primum dicit beatus Augustin⁹. sacerdos ante quē statuitur oīs languor: in nullo illorū sit iudicandus: q̄ in alio iudicare est prōptus. Alias alium iudicando seipsū condēnat. Cognoscat igitur se ⁊ purget in se: quod videt alios sibi offerre, piciat a se: qd̄ in alijs culpabile reperit. Animaduertat dictū dñi: qui sine peccato est vestrū. ⁊c̄. Et secundum beatū Tho. audiēs cōfessiones cum consciencia peccati mortalis: mortaliter peccat. ¶ Duo debet habere cofessor. s. timoré sui vnde fiat circunspectus: ⁊ zelum aīarū: ideo oportet ipsum esse sollicitum in audiendo. Consideret: q̄ ipse est vt mare eneū in templo dñi: vbi lauabantur animalia offerēda in sacrificium: et quorum inmūdicijs efficiebatur inmūdum. Unde Gregori. Fit plerūq3 vt anim⁹ pastoris audita tentatione ouis ⁊ ipse tentetur: sed hec nequaq̄ timēda sunt pastori: q: deo cuncta pēsante subtiliter: tanto facilius liberat̄ quis a sua: quanto magis tētatione fatigat̄ aliena. Ideo cū tremore debet audire cōfessiōes ⁊ nō cū risib⁹ ⁊ leuitate. Exo. xxxviij. Jussit dñs fieri labiū eneū de speculis mulierū in quo lauarētur sacerdotes sctā sctōꝝ ingressuri: quod significat sacram scripturā vbi sunt exē-

ad gregoriu

pla sanctorum quā inspiciendo videbit maculas suas sacerdos et intelliget insidias diaboli. De secundo dicit ergo. Nullū sacrificium est ita deo acceptum: sicut zelus aīaꝝ: vnde post promulgationem confessionis subdit Jaco. Qui conuerti fecerit peccatorē ab errore vie sue animā suam saluabit: ⁊ charitas operit multitudinē peccatorū. Et q: moderno tempore nō min⁹ trahuntur ad deū homines (experiētia teste) per cōfessionē quādo diligenter fit: ꝙ ꝑ predicationē: ideo qui vocatur ad huiusmodi nō debet differre. Quātuncunqꝫ tamē sacerdos sit malus effectum confert sacramenti cū sacramēto si nō sit precisus ab ecclesia nec suspēsus. Et quod dicit̄. i. q. i. cap. dictū est. Remissionē peccatorum non conferunt auari: intelligitur de precisis vel si loquatur de alijs intelligitur ꝙ nō dant ex merito vite ita vt sit sensus. non dant. i. non sunt digni dare. ¶ De auctoritate confessoris nota ꝙ non sacerdos ⁊ si possit audire confessiones in periculo mortis non tamen potest absoluere: nisi deprecatiue: si enim absolueret indicatiue incurreret secundum quosdā irregularitatem sicut si celebraret. ꝫ vt patet ex capi. Js qui. de sentē. exco. lib. vj. Ubi habet̄ q̄ȯ null⁹ incurrit irreglā. Propter quod cūqꝫ delictum nisi sit iure expressum non videtur irregularis q: nō est iure exp̄ssum. sicut de celebrāte. Et cōfessus nō sacerdoti tenet̄ iterū cōfite-

nō est cōfitēd laico

ri. Quia solis sacerdotib⁹ dictū est: cui remisse-ritis pctā: remittunt̄ eis. Joā. xx. Dicit aūt scot⁹ in. iiij. dis. xvij. q. j. arti. iij. q̄ vir discretus in nul-lo casu debet cōfiteri layco. Alij aūt q̄ in articu-lo necessitatis layco ꝯfitent̄ ex simplicitate excu-santur. Qꝛ forus cōfessionis est secretissimus ex natura sua: ꝛ nullus tenet̄ ad illuꝫ vt aliquo mō fiat publicus. Vñ nec layco nec per interpꝛetem debet quis confiteri: nā confessoꝛ ꝛ interpꝛes si vellent malignari possent esse testes contra ip̄is confessum: ꝛ ita ex natura sua hec accusatio pōt venire in publicū nec est penitentialis: ꝛ eadem rōne pluribus sacerdotibus simul nō est confi-tendum nec per scriptum. Sed in his casib⁹ cō-fiteatur deo soli cuꝫ pꝛoposito confitēdi homini data oppoꝛtunitate: ꝛ interim ex impossibilitate homini idoneo confitendi excusatur. Sed magi ster ꝛ plures alij post. b. Augu. consulunt q̄ō cō fiteat̄ layco. vñ dicit Augu. tāta est vis confessio nis vt si deest sacerdos cōfiteat̄ ꝓximo. Jmmo vr̄ sctūs Tho. sentire q̄ñ deest sacerdos in casu ne-cessitatis necessariū esse layco cōfiteri. Dicit eni q̄ō in sacramento penitentie aliquid est ex parte sacerdotis. s. absolutio ꝛ satisfactionis iniunctio: aliquid ex parte penitentis quod est de essentia sacramēti. s. contritio ꝛ confessio. Et ad plenitu-dinem sacramenti vtrunqꝫ debet concurrere q̄ñ est possibile: sed si necessitas iminet debet peni-

tens facere quod est ex parte sua.s. conteri ꝛ confiteri cui pōt: qui licet non debeat absoluere: defectum tñ absolutionis supplet summus sacerdos: ꝛ cōfessio sic facta layco aliquo modo est sacramētalis. Sꝫ quod dicit sanctus doctor. qđ in necessitate debꝫ peccator facere quod est ex parte sua intelligit̄ de debito honestatis ꝛ đ cōgruo: quia ex humilitate illa multum merebitur: ꝛ ex verecundia aliquid satisfaciet: nō autem loquitur de debito necessitatis. Et quãuis in sup̄ficie doctor subtilis videatur dissonare a beato Augu. et a sctō doctore ꝛ ab alijs docto. cōiter asserētib⁹ ꝙ layco in necessitate est cōfitēdū. sine dubio nō sic est. Unde mens scoti est qđ quando ex confessione facta layco vel p interpretē vel per scriptū vel plurib⁹ sacerdotib⁹ simul: timet̄ sequi aliquod inconueniens vel reuelationis vel scandali tunc nō debet fieri. Sed his cessantibus fieri potest. Et de hoc in sequentibus latior sermo erit.

D Ostādū ꝙ q̄libet sacerdos potest quēlibet hominē absoluere ꝛ a quolibet. scđm Durādūꝫ: circūscribendo omnē ordinationem ecclesie. Nā cōcurrētibus que sunt de necessitate sacramenti ꝛ debita dispōe suscipiētis est sacramētum ꝛ suscipitur oīs effectus sacramenti: sed circūscripta omni ordinatiōe ecclesie: sacerdos q̄libet est debit⁹ minister sacramēti penitētie: ꝛ cōfessio peccatorū debita materia. Forma aūt de

bita est. absoluo te. Cōfitens aūt si sit penitēs est sufficienter dispositus ad suscipienduʒ sacramentū ꝛ rem sacramēti. ergo. Si dicatur ꝙ nō q̄lʒ sacerdos est debitus minister nec q̄libet peccator penitens est sufficienter dispositus ad suscipiendum sacramētum a quolibet sacerdote: quia penitentia est sacramentū iuditiale: ꝛ ideo requirit ꝙ eius minister sit sacerdos iurisditionem habēs: ꝛ ꝙ iudicandus sit ei subditus: q̄d nō inuenitur ī quolibet sacerdote respectu cuiuslibʒ peccatoris. Hoc nō cogit. q: ꝛ si penitentia sit sacramētum iudiciale: tū est volūtarium ꝛ sacerdos q̄ est iudex in penitentia magis est arbitrarius de volūtate ptiuʒ assumptus: q̄ hn̄s iurisditionem de se: super partes eis inuitis. Cū enī iudiciū penitentie agaꝰ inter deum ꝛ homines: cōstat ꝙ ex parte dei sacerdos est iudex volūtarie assumptꝰ qui fecit sacerdotes mediatores ꝛ arbitros inter se ꝛ homines. Idem etiā est ex parte hominum. quia quātūcūqʒ sacerdos sciret peccatū penitētis: nisi ipsemet illud exprimeret ꝛ subderet se iudicio sacerdotis: nō posset sacerdos iudicialiter agē cum eo. sed si peccator volūtarie se subdat iurisditioni sacerdotis: assumens illum tāquam arbitrū quē deus prius assumpsit: ex hoc videꝰ ꝙ ille sit verus iudex ꝛ peccator subditus in tali iudicio. Argumentum ad hoc est ꝙ in casu necessitatis vbi nulluʒ statutū ecclesie ligat sed omne

cessat: quilibet sacerdos potest quēlibꝫ de quolibet petō absoluere: nec posset statui cōtrarium. Et papa qui nulli statuto subdit̄: a quolibet sacerdote de quolꝫ pōt absolui. Sed dicendum ꝙ cessante omni statuto ecclesie: non quilibet sacerdos sed solū sacerdos hn̄s iurisditionē sup penitentē est debitus minister sacramēti pn̄ie. Vn̄ a principio ecclesie dominus ꝑfecit Petrū curatum dicens. pasce oues meas. ⁊ tibi dabo claues ⁊c̄. Et sicut mō sine licētia curati non licet alteri cōfiteri: sic nec tunc sine licentia petri: ⁊ sicut modo nō licet cardinalibus sine licētia pape cōfiteri: sic nec tūc apostolis sine licentia Petri de iure cōmuni postꝙ fuit necessaria cōfessio: licet libertas spiritus. s. nō habeat legē: ⁊ quāuis oēs apl̄i fuerint immediate a xp̄o sacerdotes ordinati in die cene. Qn̄ dixit. Hoc facite in meam cōmemorationem. Nō tamen in ep̄os nisi petrum cui soli dictū est pasce oues meas. Vn̄ beat⁹ Jacobus ab apostolis cōsecratus est prim⁹ hyerosolimorum episcopus. Et dato q̄ oēs apostoli essent a xp̄o facti ep̄i: tū ab eo petrus vocatus est cephas. Quod interpretatur petrus ⁊ caput. Inde est q̄ in euangelio alijs semper prefertur: ⁊ primus apostolorum d̄r: quia voluit xp̄s vnuꝫ habere vicariū ⁊ ecclesiam vnū caput a quo ceteri tenerent quidq̄d haberent. Credibile tū est ꝙ tota auctoritas petri de gr̄a speciali delegata est

cuilibꝫ discipuloꝝ siue a dño siue ab ipo petro: sicut modo bonis ⁊ securis subditis de quibus spatur ꝙ nō abutētur. Solēt plati cōcedere plenā suā autoritatē eligēdi confessorē ⁊ alia faciendi q̄ alias mādatū exigūt speciale ⁊ licētiam. Et voluntas xp̄i erat ⁊ petri: q non q̄rebāt nisi salutem animarū ꝙ oēs boni q̄les sciebat illos esse q̄ tūc erāt ita possēt absoluere sicut ipse. Nouerat enī paulum: ita bene vsurū sicut se ⁊ similit̄ alios bonos. Ad motiuū Durādi dicendū ꝙ i re sua q̄libet ē moderator ⁊ arbiter: ⁊ d̄ suo quilibꝫ pōt facere qd̄ vult: vñ q: d̄ cōtractibꝰ vl̄ q̄stionibꝰ nō cōpellūtur hoīes litigare corā iudice nisi velint pñt in talibus eligere arbitros vel inter se cōponere ⁊ submittere se cuicūqꝫ iudici. quo facto tenebit sentētia q̄si a suo iudice in subditos lata sicut iudices nullū habentes subditū iudicant volentes se eis subdere.

Si aūt sit aliq̄d d̄ quo teneat̄ q̄s respondere corā certo iudice sicut d̄ delicto: d̄ quo accusatꝰ corā alio iudice remittit̄ ad iudicē loci delicti: de talibꝰ nō possunt actor ⁊ reus in extraneū iudicē cōsentire nisi de licentia iudicis cui in hoc sunt subditi. Et ꝓpter hoc clerici nō pñt renunciare ꝑuilegio fori ⁊ submittere se alieno iudici: nisi d̄ licētia epi cui subiecti sunt. Cū ergo ex ordinatione xp̄i oīs aīa subdita sit petro: de his in quibꝰ ei subdita est: alij se subdere nō pōt nisi de

eius licencia: ex quo autē post passionē domini: homo mortaliter peccauit et post baptismū suū tenetur ad arbitriū petri satisfacere: cui claues celi date sunt. Unde sine licētia petri explicita vel implicita de peccato mortali non licuit alteri confiteri: similiter ligatus maiori vel minori excōmunicatione non potest seipsum soluere: sed a petro debet solui cui cōmissa est auctoritas soluēdi: et in his nō potest se alteri subdere. Sed de peccato veniali potest homo per seipsum sine petro et quocunq; sacerdote soluere seipsum: silr de mortali de quo semel ē absolutus. Unū nisi ordinatio ecclesie sit in cōtrarium potest scđm doctores ql; sacerdos absoluere quēl; sibi volētē cōfiteri de omni veniali et etiā; a mortali de quo est semel absolutus: q: in his nulli est obligatus homini. Ideo ð his potest se submittē cui vult etiā simplici sacerdoti nō curato. nisi q si sunt religiosi sine assensu p̄lati nihil tale debent agere: sed si agāt absolutio tenet: q: cōcurrunt essentialia sacramenti. similr si velit quis cōfiteri alieno sacerdoti cū intentione nihilominꝰ confitēdi propio sacerdoti et satisfaciendi eius arbitrio: tūc posset alius eum absoluere: q: sic nō p̄iudicat iuri eius. maxime q: secūdum Raymūdū: pōt alienus sacerdos absoluere: ponēdo spē in rati habitiōe, proprij sacerdotis. Ex dictis patet q confessio facta alieno sacerdoti nō tenet: quia sententia lata a nō

de veniali

not

suo iudice nulla est: et similiter si a suo de casibus reseruatis: quia in illis est non suus. ¶ De iure ergo diuino est quod quis confiteatur propio sacerdoti non alieno presenti: quia si sit absens non tenetur necessario confiteri layco nec per scriptum quamuis sive licet possit. bene intelligenti eum: quia si sit alterius lingue potest confiteri per interpretem sed non tenetur. non reuelatori confessionis nec ad malum sollicitanti: et de his infra.

Sciendum quod confessio sacramentalis siue de mortalibus: siue de venialibus non debet fieri regulariter nisi propio sacerdoti. quia regula iuris est quod qui condemnare non potest absoluere non potest: et nemo potest ligare nisi sibi subditum. Et ita oportet confessorem habere iurisditionem super confitentem. Unde dicitur de peni. et remi. cap. omnis. quod quilibet confiteatur omnia peccata semel in anno propio sacerdoti. et sicut non potest papa facere quod non sacerdos absoluat in foro penitentiali: sicut nec quod conficiat: quia hoc esset mutare naturam sacramenti. ita non potest facere quod sacerdos non propius absoluat: quia implicat contradictionem quod quis absoluat vel liget non subditum: sicut in naturalibus quod agens agat in passum super quod non habet dominium. potest tamen facere de non propio propium dando iurisditionem non habenti: et de propio non propium auferendo iurisditionem habenti: quia quantum ad claues iurisditionis ipse habet plenitudinem potestatis. Sed nota quod aliquis dicitur propius sacerdos dupliciter. vno modo

stricte & sic dr proprius sacerdos quicunque iure ordinario siue p electionem siue quouis alio modo: habet curã animarum. Alio modo dr large ꝓprius sacerdos quicunqz habet potestatẽ absoluẽdi ordinariã vel delegatã. Qui põt audire cõfessiones pmo mõ põt hoc ipz alteri cõmittere. Nõ aũt q̃ audit scdo modo solũ ex cõmissione. ¶ Ad vidẽduz quis sit ꝓprius sacerdos in speciali. sciendũ q papa qui nullũ habet superiorez: habet ꝓpriũ sacerdotem quẽ duxerit eligendũ: qui auctoritate xp̃i potest eũ absoluere & ligare in foro penitentiali: q2 cũ possit ligari vinculo peccati sicut & alij indiget remedio. Et xp̃s nõ reliq̃t euz sine remedio: non põt tñ ligari in foro exteriori sicut nec põt excõmunicari. Et si excommunicatus eligatur in papã ante q̃ consentiat habet supiorem a quo põt absolui: si vero prius assentiat: postea non põt absolui nec indiget: quia nulli legi positiue subest. Nec talẽ electionem impedit excommunicatio. Nec lex positiua ꝓhibẽs excõmũicatũ a pceptiõe sacramẽtorz: q2 et si papa possit statuere q excõmunicat⁹ nõ sit eligibilis in papã: sic statuit q debet hr̃e duas partes & q electores ei⁹ includant. de electio. capi. vbi piculũ. li. vj. Et de impatore q non potest eligi periur⁹ et excõmunicatus: non tamen hoc statuit.

Qui sunt de familia pape habent summum penitẽtiariũ cum papa ꝓ proprio sacerdo-

te: quia nulli alij subsunt. Capellani autem eius per mundū dispersi: non sunt ꝑpter hoc ab alijs exempti. Cardinales si sūt episcopi vel legati eligere possunt confessorem quem velint. Simplices autem cardinales etiā si sint presbyteri: cum non sint prelati sed coadiutores summi prelati: nō possunt eligere confessorē sine licētia pape vel summi penitenciarij: eorum vero cōmensalis familia de licentia ipsorum potest sibi eligere confessorem. Et tā horū q̄z omnium mansionariorum in curia. Papa est q̄si episcopus ꝓprius ꝛ summus penitētiarius q̄si curatus. Patriarche ꝛ alij ꝓlati hn̄t ꝑ ꝓprio sacerdote suos imediate superiores. Ut ep̄s archiepm̄. ille primatē. ille patriarchā. ille vero papam nisi sint exempti. Et nihilominus om̄es isti pn̄t eligere confessorē qui pōt eos absoluere ab omni peccō ꝛ vinculo excōmunicationis a quo pōt ep̄s absoluere inferiorem. ꝛ cōmutare vota: relaxare iuramenta ꝛ dispensare ī oib⁹ in q̄b⁹ ipsi pn̄t cū īferiorib⁹. De peni. ꝛ remi. ca. vlti. nec ꝑdit hoc priuilegiū ꝑ hoc q̄ ē ī curia pape. Sz si d̄sinat eē ep̄s: vt q: cedit loco ꝛ dignitati d̄ licētia pape amittit ꝑuilegiū: q: non h̄et iaz ep̄i dignitatem: licet habeat veritatē. Si vero loco cedit non dignitati habet sicut prius. Aliqui tamen dicūt q̄ ep̄s excōmunicatus non pōt absolui ab excōmunicatione a confessore per ipsum electo: q: nō h̄et potestatē nisi ex electione

epī:q̄ tūc nulla est:sed dic ꝙ iste cōfessor non ha-
bet auctoritatē ab eligēte: ſꝫ a iure cōmittēte: si-
cut q̄ eligit ab eo q̄ ꝑ bullā pōt eligere cōfessorē
habet auctoritatē non ab ipsis eligentibus: sed
a concedente bullā. Et possibile est ꝙ q̄n elegit
eum in confessorē neuter erat ligatus aliquo vin
culo:ꝛ dato ꝙ tempore electionis ambo essent li
gati maiori excomunicatione: adhuc pōt ab eo
absolui: dum mō q̄n absoluit nō sit ligatus ma-
iori.ꝛ generaliter oēs prelati exēpti vt sunt prio
res mendicātium ꝛ guardiani habēt idem priui
legium. abbatissa vero etiā si sit exempta ꝛ iura
epalia exerceat ponendo officialem nō pōt elige
re cōfessorē q: nō est prelata cuꝫ non habeat cla-
ues iurisditiōis: ꝛ si eius officialis excomūicat:
quod nō pōt ipsa per se non est ipsius auctorita-
te sed pape:similr quicunqꝫ preest quibuscunqꝫ
ex cōmissione alterius ꝛ est delegatus nō pōt di
ci prelatus vt supprior in religiōe ꝛ prior nō cō-
uētualis:aut prior cōuentualis sub abbate non
per electiōeꝫ sed ab ipso abbate de cōsilio senio-
rū institut⁹:nisi quādo mortuo vel amoto abba
te vel priore ipsi fiunt quasi ordinarij: quia tunc
actio subrogata habet priuilegium eius in cui⁹
loco subrogatur.curatorum vero propius sacer
dos est episcopus:ꝛ aliorū inferiorum prelatoꝝ
non exēptorum ꝛ ceterorū simpliciū clericorum.
¶ Imperator ꝛ alij principes habent pro pro-

pio sacerdote epm ciuitatis i qua est sedes regni vbi solet inungi ꝛ coronari. Dñi inferiores si habent sub se plures ciuitates: a sede principali ducatus vel comitatus domicilium sortiunt: ꝛ si vna nõ est alia principalior ab vtroqꝫ epo debet licentiã petere. Et q̃ habet dñium in diuersis diocesibus petet licentiã ab epo in cuius diocesi habet dominiũ principalius: vel ab vtroqꝫ si eq̃le habet vtrobiqꝫ: oẽs alij layci curatis subsunt in quorũ pochijs degũt. Et dñs eugeni⁹. iiij. cõcessit. ꝙ qñ q̃s se reperit tẽpore pasce in aliena diocesi: intelligatur adeptum ibi incolatum vt possit ibi cõfiteri ꝛ comunicare: quãtuncũqꝫ puo tẽpore ibi steterit. ꝛ contra predicta nemo valet alteri cõfiteri. q: vt dr. de peni. ꝛ remi. capitu. ij. lib. vj. Nulla cõsuetudine introduci põt: vt sine propij sacerdotis licentia quis possit eligere confessorẽ: nisi dissimulatio pape sit tanta ꝙ videatur licentiatio. ¶ Nota ꝙ quilibet homo habet plures propios sacerdotes q̃bus põt cõfiteri. Primo habet papã: Scdo habet sumũ penitentiariũ. Tertio habꝫ episcopũ sue diocesis. Quarto habet archiepiscopũ sue prouincie qñ actu visitat prouinciam ꝛ non alias. quia subditi suffraganeorũ nõ sunt imediate subditi archiepiscopo nisi quãdo visitat. vel ratione notorietatis delicti etiãsi tũc nõ actu visitat. ca. romãa. de cẽ. li. vj. Quinto habet vicarium epi qui dicit prouisor:

Sexto habet curatum sue perochie. Septimo habet legatum in terminis sue legationis si hoc habet in mādatis. Octauo vicarium sui curati. Nono frēs q̄ttuor deputatos a ,puītiali in q̄uo libet monasterio mendicātiū. Decimo religiosos presentatos ep̄is ⁊ generaliter quecūq̄ȝ habentē facultatē audiēdi confessiones a superiori siue p bulam siue alio modo. Oēs predicti pn̄t dici ,ppꝛij sacerdotes ordīarie vel ex cōmissione.

Notandū q in his casibus pōt quis confiteri alieno sacerdoti sine licentia propij. Primo ,pter quācūq̄ȝ iustā causam non confitendi ,pprio sacerdoti ex culpa sua: vt q̄ȝ est sollicitator ad malum vel reuelator confessionis. seu q̄ȝ timet aliud graue dānum ⁊ de his hēt ,pbabilem certitudinem: vt q̄ȝ est expertus vel a fide dignis audiuit vel habet vehemētia indicia q hec facit. Et idem qn̄ est notabiliter indiscret⁹. Petet tn̄ licentiā ab eo vel a superiori si cōmode pōt facere: q̄ȝ culpa vni⁹ non debet alteri nocere ⁊ sicut mortuo seu excōmunicato curato: non licet eo ip̄o ad aliū ire: ȝ oportet ad ep̄ȝ recurrere: ita ⁊ hic: s̄ȝ si sup̄ior cōmode nō pōt adiri: vl̄ si pōt ē eque defectuosus: vel probabilit̄ credit̄ q super hoc non ,puidebit sufficiēter ⁊ sicut oportet: tn̄ q̄ȝ ad papaȝ non est facilis recursus: eo ip̄o licet ad extraneuȝ ire. Igit̄ qn̄ ois ,pprius sacerdos quē adire pōt ,p tunc: ē indiscret⁹ ⁊ indignus audire 1. 2

ꝓpter ꝑdicta.petita licētia ab eo licet non obtē⸗
ta licet ad aliū ire. Ꝙ: et si non possit audire:pōt
2 tñ ⁊ debet committere. Scđo qñ mutat domici
liū:q: tūc desinit esse *parrochian⁹ primi: ⁊ icipit*
esse parrochianus illi⁹ ad cui⁹ parrochiaȝ se trāſ
fert. Et q̄ habet duplex maneriū vnum hiemale
⁊ aliud estiuale in diuersis perochijs: in vtraqȝ
sortitur foꝝ non simul sed successiue scđm ꝙ ha⸗
bitat hic ⁊ ibi ⁊ sacramēta recipiet hic qñ hic ha
3 bitat:alias alibi. Tertio si est vagabundus non
habens certū domicilium pōt confiteri cui vult.
Peregrini aūt si sine licētia curati vel episcopi
pꝛofecti sunt:olim nichil priuilegii sup hoc habe
bant. Sed iā indultū est ꝙ quando tpe pasce q̄s
se reperit extra ꝓpriā perochiā sortiat̄ ibi domi
ciliū quo ad recipiēda sacra etiam si puo tpe ibi
mãeat:si aūt d̄ licētia eoꝝ iter arripuerūt: eo ipō
hñt interpꝛetatiuā licētiā ↄfitēdi cū sine ↄfessio⸗
ne digne peregrinari nequeāt ⁊ silr̄ cōmunicādi
⁊ d̄ casu ep̄ali absolui q:ep̄s licētiādo pegrinos
scđꝫ doctores:nō retinendo sibi auctoꝛitatem ex
hoc ipō vr̄ eis dare licētiā ↄfitēdi de casib⁹ ep̄ali
b⁹:sicut curat⁹ d̄ prochialib⁹ ⁊ idē dic de religio
sis cum licentia iter agētibus: qui ex incuria nō
petierunt licentiam confitendi cui velint in via:
dum tñ maliciose id non omittāt:qui aūt habent
certum domiciliū:sed ad illud nō declināt nisi ad
horā vt sūt mercatores ⁊ familia dñoꝝ ⁊ familia

laica epoꝝ q꞉ nō sic habēt ius in ea sicut cardina lis nisi esset sup hoc cōsuetudo diu ꝛ apō plures obtenta vagabūdi reputant. Quarto rōne de licti cui ē ānera excomunicatio. sicut qui furat⁹ est in aliena diocesi in qua lata est sentētia contra tale quid furantes absolui non pūt nisi a ferente sententiā. Propter alia aūt delicta interiora seu exteriora nō videt ꝙ quis sortiatur foꝝ pñiale in aliena perochia seu diocesi: quāuis petrus de palu. videatur sic opinari. Quinto rōne necessi tatis. q꞉ in articulo mortis oīs sacerdos ab eccle sia non precissus fit propius sacerdos auctorita te iuris. de off. ordi. cap. pastoralis. Et pōt ab oī culpa et a censura absoluere: sicut posset papa. Ita tñ ꝙ si cōualescat p̄sentet se illi a quo erat ꝺ iure absoluendus ꝛ ei⁹ pareat mandatis. Dico aūt nō p̄cissus: q꞉ melius est nō cōfiteri: ꝙ hereti co cōfiteri: qñ timet ꝺ puersiōe. sicut sanctius ē mori sine cōmuniōe ꝙ ꝺ manu heretici cōmūica re: sicut ꝺ beato Hermigildo rege Hispāie nar rat Grego. Et habet in decretis. xxiiij. q. i. cap. cepit. ꝙ martirizatus est a leonigildo parente sa bato pasce: eo ꝙ ꝺ manu epi Arriani hispalitnō luit comunicare. Ubi aduerte ꝙ iste beat⁹ mar tyr in iure appellatur rex quanuis viueret pater rex ꝛ actu nullā ipse exerceret iurisditionez. Ex quo trahitur ꝙ princeps ꝛ legitim⁹ futurus suc cessor: potest appellari rex vel dux: et alio quo

cuiꝗ titulo cui succedet. Sexto propter rati habitionem propꝛij sacerdotis scḋm aliquos docto res. Sꝫ qꝛ de essentia absolutionis est potestas iurisditionis ꝛ ꝙ absoluendus sit subditus absol uētis. Non videtur ꝙ alienus sacerdos ponens spem in propio sacerdote possit absoluere: qꝛ nul la rati habitio cōfirmat sacramentū quod nullꝰ fuit. Sicut si non eps ordinaret: ratihabitio pa pe: non posset facere ꝙ talis ordinatio teneret. Et regula iuris est. ꝙ ratihabitio retro trahitur et mandato cōparatur: quā res a principio solo manda to agi pōt. nō alias. Unī i nō sacramētis ratiha bitio pape valet: qꝛ ipse solēnitatem mutare pōt: sicut eclesia per non epum dedicata sola rati ha bitione pape dedicata reputatur. de conse. eccle. capi. aqua. Qñ vero essentia sacramenti deficit: non habet hoc locum ꝛ totum est iterādꝰ: potest tū dici ꝙ duplex est ratihabitio. vna de presenti. Puta qñ quis habet probabilitatē ꝙ si propiꝰ sacerdos tunc adesset: gauderet ꝙ tali confiteret ꝛ daret licentiā: qꝛ alias hoc est expertus. Et po nendo spem in tali rati habitione absolui potest. Et in veritate tūc non deest iurisditio ꝛ ex tali ra ti habitione que valet licentie implicite absoluē dus sit subditus absoluentis pro tunc. Alia est rati habitio: de futuro vel de preterito. Puta qꝛ credit ꝙ si prelatus tunc adesset ꝛ licētia ad hoc peteretur: non daret. post factum tamen dissimu

laret & diceret transeat. Et cũ per talem rati habitionẽ non fiat subditus absoluẽtis, p tpe quo absoluitur. nõ est sacramentum. Clerici perrochiales suis prelatis tenẽtur cõfiteri vel de eorum licentia & non aliter. Sepe tamen in sinodis episcopi concedunt vt omnes clerici adinuicem confiteantur. Sicut ecclesia cathedralis est ecclesia communis omnibus de diocesi: ita & adhuc fortius roma: vbi est sedes pape est patria communis: vnde omnis homo mũdi ibi potest confiteri summo penitẽtiario sicut propio curato: & penitẽtiarijs simplicibus sicut vicarijs sui curati. clerici adinuicẽ cõfiteri

Nota ꝙ quando potestas iurisditionis est vna apud plures & non apud quẽlibet in solidum: non potest quilibet per se illam committere: sine consensu aliorum. Sed quod omnes tãgit ab omnibus debet aprobari. Sicut sede vacante totum capitulum de consensu maioris partis potest ponere officialem: & nullus de capitulo: hoc põt etiã decan⁹. Nũ vero potestas iurisditionis perfecte & insolidũ residet apud quem libet: ita ꝙ vn⁹ sine alio potest per se ipm de causa cognoscere: tũc põt vnus sine alio cui vult cõmittere: etiã minor sine maiori & multo magis ecõuerso. Nõ ois sacerdos q̃ iure ordinario põt audire cõfessiones: põt hoc ip̃s alteri cõmittere: qui aũt audit solũ ex cõmissiõe nõ põt audiẽtiã alteri subdelegare nisi habeat spãlr i mãdatis ꝙ possit sub

delegare: vel nisi super hoc sit consuetudo diu ob tenta que dat iurisditionem sciente ꝛ tolerante su periore. ¶Unũ clerici vel capellani mercenarij con ducti ad officianda bñficia curata. ad certum tẽ pus quãuis non audiant confessiones iure ordi nario pñt committere audientiam: quãdo super hoc est cõsuetudo mõ supradicto.

cõsuetudo dat

Nullus prelatus debet dare licentiam sub dito vt confiteatur ad libitum cui velit nisi sit talis ꝙ constet non electurum nisi bonũ ꝛ dis cretum confessorem: alias sibi imputaȓ q̃ permis sit ouem errare libere: si precipiciũ elegerit. Et idẽ si cõcessit qñ petit idiscretũ vel minꝰ bonum vel si talem ipse vicarium instituit. Si ergo sub ditus petit licentiã alteri confitẽdi indetermina te nõ det: nisi sit verisimile ꝙ non eliget nisi eque bonũ vel meliorem. Si aũt nominet sibi aliquẽ de quo verisimile ẽ ꝙ sit eq̃ bonꝰ nõ neget: q: for te habet peccatũ quod erubescit cõfiteri ꝛ prius moreretur sine cõfessiõe: si aũt apparet ꝙ non sit eq̃ bonus vel per famã: aut per conuersationem personarum sibi confitentium: q̃ minus religio se conuersantur. Tunc simpliciter neget inotes cẽdo ꝙ ille est ineptus ꝛ ꝙ paratꝰ est ipse audire vel dare alium idoneum. Et si ille petitus habet potestatẽ superioris non est simplr̃ prohibẽduʒ: q: index malus ordinarius vel delegatꝰ non per dit iurisditioneʒ: sed dicat petenti: nõ expedit tibi

ꝙ vadas ad illum nec ibis de voluntate mea ⁊ hoc mō soluitur illud dictum. Nō pōt eē pastoris excusatio: si lupus oues comedit ⁊ pastor nescit. Verū est qn̄ pastor scire debet ⁊ pōt. Et quāuis homo debeat reputare alios meliores se simpliciter: non tn̄ quo ad oīa puta quantum ad officiū hoc vel illud. Et suspitiones habere licet nō ad iudicandum proximū: sed ad cauendū nobis sicut si video pauperē: non iudicabo furem: tn̄ ne forte sit fur custodiam rē meā ab ipso. sic ī proposito. Tamē nisi contrariū appareat plus debet q̄s presumere de his quos papa vel eps̄ per totam diocesim preficit: q̄ de se q̄ ad vnam paruā perochiam deputatur. Et nota ꝙ scd̄m beatum Tho. in. iiij. disticio. xvij. q. iij. arti iij. q. iiij. ad. v. Prelatus debet eē facilis ad licenciandū subditum aliquotiēs alteri confitendi: quia multi sunt adeo infirmi ꝙ potius morerētur sine cōfessiōe: q̄ ei confiteri: et qui nimis soliciti sunt scire conscientias subditorū per ꝯfessionē: multis laqueū dānationis initiunt: ⁊ per consequens sibi ipsis. Et tenetur curatus dare eucharistiā ⁊ alia sacramenta dicenti se cōfessum ei q̄ potuit eum absoluere si sit persona fide digna nec est notorius peccator: nec est excommunicatus: in his casibus curatus non tenetur credere subdito dicenti se confessum: vt declaratū est in extrauaganti benedicti inter cūctas. Et dicere ꝙ de licētia pape vel alio

Facilis sit p̄latus in licen- do su[bdi]tū

ruz superiorum nō licet subditis cōfiteri religio-
sis ꝛ alijs inuitis inferioribus esset hereticus: ex
quo per ecclesiam iā est declaratū sicut de notio-
nibus diuinis. ¶ Nō eq̄ vel tutius pōt cōmunica
re cōfessum sine sua licentia habenti licentiam a
superiori: sicut cōfessum sibi vel suo vicario: quia
magis presumitur de idoneitate ei⁹ quez supior
preficit: q̄ quez inferior. vñ. ℒ ex iulia. ambitus.
cessat in vrbe: in qua oēs prebendas vacātes con
fert Petr⁹: q̄ pecuniā simōis abiecit: sed Giezi
non petijt: quod magister repulit. Et sicut si cō
fitendo dicat subditus dn̄e non habeo q̄ ego sci-
am mortalia: nec placet mihi de venialibus cōfi
teri peto eucharistiā: pōt ꝛ tenet cū tuta consciē-
tia dare eucharistiam. Ita similiter qn̄ dicit dn̄e
nō habeo mortale de quo nō sim cōfessus potē-
ti absoluere. Et si dicatur q̄ licētia data a supio-
ri non pōt subdit⁹ vti sine assensu inferioris.

Contra hoc est qd̄ dicit. de priuile. cap. in
his q̄. vbi papa arguit interp̄tantes q̄ fra-
tres nō possent vti priuilegio concesso a papa de
celebrando vbicūq3 sine assensu prelatoruz: tunc
enī indulgentia pape nihil eis valeret cum sine
ea solo assensu prelatorum id possent. Ideo vt ali
quid eis valeat indulgētia declarat papa q̄ sine
prelator licentia id pōssint fratres vt ex dicta in-
dulgentia aliq3 grāz videantur cōsequi. Ita in p
posito: sed contra: q2 in cap. pastoralis de priuile.

Dicit quod religiosi quibus est a papa concessum ecclesias suas cōuertere in alios vsus decedentibus psonis earum: nisi plus exprimatur: nō pñt intrare possessionē inconsulto epō: qꝛ per talē indulgentiam non vult papa iuri episcopali derogare. Similiter in ppposito p concessionē factam a supiori audiendi cōfessiones nō est derogatū inferiori imo eo incōsulto nō dēt su⁊ subdit⁊ audiri. Dicēdū quod nō ē silē nā ibi indulgētia pape hēt effectū quo ad ppprietatem. Licet nō debeat accipi possessio sine epi assensu. Per idē pꝫ ad id qd habet. de iudeis cap. quod sit laudabile. vbi papa cōcedit epō eūti ad pdicādū pagāis quod qcūqꝫ clerici vel religiosi si sibi adherere voluerit possint cū eo pdicare. reqsita ⁊ habita suoꝝ prelatorum licētia. Sine auctoritate enī pape licētia platoꝝ non sufficiebat ad predicādū paganis extra eoꝝ diocesim: sed reqrit autoritas pape cuius diocesis ē tota terra. Pōt etiā dici quod licentia pdicādi data a papa iferiori: nō eximit eū a suo supiori: sine cui⁊ licētia nō debet pegrinari. Et ē bonū argumētū quod religiosus nō debꝫ audire cōfessiones nec pdicare sine licentia plati: quātūcūqꝫ habeat potestatem a papa eligēdi cōfessorem: si tñ audiat teñbit absolutio: quāuis ipe religiosus grauit peccet si audiat sine assensu plati explicito vł iplicito. qꝛ sine eo nō hēt religiosus velle nec nolle. Patet hoc p silē de electiōe. ca. si religiosus.

vbi dr̃ q electiõi d̃ se facte nõ põt nec dz assentire sine p̃lati licẽtia: ⁊ nota q qñ religiosus sub generalitate incerta accipit auctoritatẽ a papa req̃ritur assensus prelati q: cũ papa merita nõ cognoscat coerigit assensum p̃latorũ. Sed qñ papa nominati eligit religiosũ ad aliqd̃ officiũ p̃sumit nosse idustriaz persone vñ nõ req̃rit̃ alia licentia.

.10. Sciendũ q qui audit cõfessiões nõ iure suo sed ex cõmissione pdit potestatẽ suam delegãte mortuo vel amoto: nisi in confessione iam inchoata in q̃ audit et tũc quasi iure suo: sicut etiã pdit potestatem illo reuocãte q: soluitur iudiciũ vetante eo: qui iudicare iussit. Et morte mandatoris expirat mandatum: non aũt expirat ptãs delegati delegãte suspenso vel excõicato: q: tunc retinet delegãs iurisditionẽ licet nõ vsum. Ad hoc aũt q delegatus vtatur sua potestate requiritur q d̃legans ĩ delegãdo habeat iurisditionẽ ⁊ vsuz ei⁹. q: delegare est vsus iurisditiõis: sz postq̃ delegauit non requiritur vsus quia tũc nihil facit.

.11. Sciendum q in. clemẽ. dudũ. de sepul. sic dicitur. Statuim⁹ qd̃ in singulis diocesibus vbi loca fratrũ predicatorum ⁊ minorum fuerit. Gñales seu prouinciales vel eoz vicarij dictoz ordinũ ad episcopos locorũ se cõferant p se vel p fratres idoneos: humilr̃ petituri vt fratres ab eis electi audiãt confessiones suorum subditorum: numerus aũt assumẽdorũ ad tã salubre officium:

erit ꝓut diuersitas cleri ꝛ populi multitudo exigit. Studeāt tñ predicti prelati fratrum eligere ad tam salubre ministeriū personas discretas vita et sciētia ꝓbatas ac modestas. ¶Quā licētiā si prelati concesserint recipiant cū grarū actione. ¶Quā si negauerit nos et nūc eis cōcedimus vt cōfessiones sibi confiteri volentiū libere audire valeant tāta auctoritate ꝛ nō ampliori: quāta curatis a iure est cōcessa: nisi prelati ecclesiarū vberiorē gratiam duxerint faciendā. Sup quo dicūt doctores. ꝙ priores conuētuales vel guardiani hoc nō pñt petere. Et si aspere petat̄ non vī̄ satis factum: ideo iterū est petēda propter omissionē forme. Si p̄lati non recusant expresse: sed nec dāt nec negāt. post trinā requisitionē locū habet hoc priuilegium. per capit. j. de suple. neg. prela. Similr̄ si recusassent aliquos admittere iusta ō causa puta q: nō sunt apti ꝛ tales quales supra describunt̄ tenet recusatio: ꝛ sibi imputet q̄ malu͛ elegit: sed si sine causa hoc facit: succedit licentia pape. Si tñ vellet eṗs. posset acceptare fratres ad audiendas confessiones comittendo eis suā iurisditionem sine predicta solēnitate presentationis. ¶Habēt etiā dicti fratres priuilegiu͛ ꝙ eṗo mortuo a quo habēt auctoritatē: pñt illa vti quousq͛ sit prouisum ecclesie de pastore.

Quia a casib⁹ episcopis reseruatis nec curati nec dicti fratres possunt absoluere: ni .12.

si quãtum fuerit eis a diocessanis concessuz. Notandum q casus reseruati episcopis vt habet in extrauagã. inter cũctas. q est bendicti. xj. sunt. iiij. de iure. quoz prior est. Peccatum clerici: ppter quod incurrisset irregularitatẽ. Secũdus de incẽdiarijs quoz cũqz locoz si dolo & malo aio fiat. xxiij. q. vj. pessimã. Terti⁹ peccatũ ppter qd idicẽda estz solẽnis penitẽtia. Quart⁹ excõmunicat⁹ maiori excõmunicatiõe. De aprobata aũt cõsuetudine sunt alij qnqz casus epis reseruati. s. pctũ homicidij volũtarij. Peccatũ falsarioruz. Peccatũ violãtiũ ecclesiasticã libertatẽ. Peccatũ violãtiũ ecclesie imunitatẽ. Peccatũ sortilegorũ. Diuinatoz & incãtatorũ. Et preter hos põt eps in sua diocesi alios sibi reseruare prout sibi videbit expedire. Joã. and. addit predictis: oppressionẽ puerorũ. incestũ. corruptionẽ monialium. coitũ cũ brutis: matrimoniũ clãdestine contractũ: periurium: falsum testimonium: blasphemiaz dei & sctõz. Hostiẽsis vero addit oĩe peccatũ contra naturã. Et quolibet enorme qd particularis vel generalis cõsuetudo reseruat epis. Tot casus reseruare nõ ẽ aliud q̃ ponere laqos in via salutis & sacerdotuz potestatẽ restrigere q̃ eis a xpo plenarie est concessa. Possunt igit curati in foro penitentiali oĩa q̃ in iure non sunt spetialiter reseruata epis nec de consuetudine. Uerum est q vbicũqz occurerit aliquod graue deli

etsi e enorme: superioris iuditium est requirendum. Sicut etiam epi aliqui remittunt pctores ad sedem aplicam ppter enormitatē criminum e ad terrorē aliorum quamuis ab eo possint absoluere: quia nullum peccatum adeo est enorme a quo episcopus non possit subditum absoluere: dum tamen nullā habeat anexā sententiā excomunicationis.

Secundum ioā. de lig. fratres presentati pro audientia confessionum possunt absoluere ab omnibus exceptis his precise que de iure episcopis reseruantur. Pro quo facit predicta clemen. dudum. que solum excipit casus de iure reseruatos. Unde possent absoluere a casibus reseruatis epis de cōsuetudine: vel ex suo bene placito vel per cōstitutiones suas sinodales vel prouintiales: etiam si episcopi dictos casus non concedant: qz papa vnum negādo: aliud tacēdo concessit. dis. xxv. cap. qlis. Nec possunt epi dictam cōcessionem reuocare indirete per retentionem multorum casuum: qz fieret in fraudē legis quod fieri nō licet. De cōces. cap. constitutus. Sileat ergo ioan. mon. q tenet q si pōt eps artare ptātem ordinariam curatoz. Pōt multo magis artare potestatē extra ordinariā fratrū. Qz qd p superiorem est concessum: p inferiorem artari vel reuocari non potest. distin. xxj. cap. inferior. Tutior tamen via est q fratres sciāt ab epo quos casus sibi vult reseruari et de illis non se intromittāt.

Et intelligitur reseruatio dictorum casuũ: de a/
ctibus exterioribꝰ cũ effectu. nã si quis quesiuit
alium occidere. istud homicidium nõ est reserua
tum epo. Similiter scd̃m palu. in. iiij. dis. xxxiij.
q. ij. Incestus cõmissus a pueris non habentibꝰ
vsum rationis nõ est reseruatus epis: qꝛ per hoc
non tollit̃ virginitas nec causat̃ affinitas.

Sciendum ꝙ absoluens a casu aquo nõ po/
test grauiter peccat: si scienter vel ex igno/
19 rãtia crassa facit: non tñ incurrit aliquã censuram
sed tenet̃ illum quez sic absoluit auisare de erro/
re si cognoscit illum vel põt inuenire. Excusatur
tñ ille quo ad deũ dũ hoc ignorat. In cõcilio ba
siliẽsi. Quidã multuz piti habita super hoc col
latione: dixerunt ꝙ qñ qs absoluit a casu a quo
non potuit si fieri põt sine scandalo notabili vo/
cet illum quẽ absoluerat: ꝛ per aliquẽ cooptum
modum interroget de aliquibus q̃ sibi est cõfes/
sus: q̃si volens se meliꝰ informari ac si plene non
intellexisset: ꝛ si q̃ alia peccata commisit: ꝛ sic ab
omnibus iterũ absoluat. Petita prius a superi/
ori auctoritate ab illo casu absoluendi. Uel si
absenti absol credit illum perseuerasse ab vltima confessione in
gratia absoluat absentem. Si vero timet notabi
le scandalum ex hoc oriri: committat xp̃o sumo
sacerdoti: presertim qñ multitudo est sic neglec/
ta vel multum distat a loco vbi est confessor. Et si
religiosus absoluat a sententia excõmunicatiõis

suspensionis vel interdicti in iure posita: incidit in excõmunicationez a q̃ non põt absolui citra se dẽ aplicam. Nõ aũt si absoluat a sententia hoīs. In clemẽ. religiosi. de priuileg. seculares autem clerici absoluendo a sentẽtia iuris male faciunt: non tñ aliquam censurã incurrunt.

Nõ tandũ ꝙ qñ superioꝛ dat vicariũ generalẽ ⁊ in mãdato aliquid expressit de his q̃ requirũt speciale mãdatum secuta generali clausula. Et oĩa alia q̃ per nos possum⁹ etiã si mãdatũ exigant speciale: quãtũ est de virtute verboꝛũ ⁊ in foꝛo cõtentioso talis põt oĩa specialia. Sed in foꝛo cõscientie qñ constat de intẽtione cõferentis autoꝛitatẽ: ꝙ intendit hoc etiam si non expꝛimat aliquid in speciali: quibuscũq; verbis vtatur generalibus seu specialib⁹: in generali concessione intelligunt̄ spetialia. xxij. q. v. cap. humane. Unde qñ eps̄ dicit do tibi auctoꝛitatem meam in confessione. Per hoc nõ intelligit̄ concessisse casus suos nisi cõstaret ꝙ sic intendebat: sed dicendo istum ⁊ illũ ⁊ oẽs alios casus meos: tũc intelligitur totũ dedisse. Et nota ꝙ cũ sacramẽtalis absolutio pꝛeexigat cõfessionẽ: cõfessio autez impoꝛtat reuelationẽ q̃ non põt esse sine relatione confitentis ⁊ perceptione confessoꝛis quando alterum deest non fit legitima confessio nec põt impẽdi absolutio. Ideo qñ confessoꝛ non intelligit penitentem aut ex imperitia lingue siue ex

dormitione vel ex distractione mētis ad alia applicate vel ex alia causa. Tenetur illi dicere ꝙ iteret confessionem: qđ si nō facit ꝛ confessus hoc non ꝑpendit absolutus est corā deo: nec tenetur iterare quousq; sciat illum non intellexisse. et hec vera sunt de mortalib⁹ q̄ sunt de necessitate confitenda: non autem de venialibus maxime quādo confessor alias cognoscit personam.

attē qtō

¶ Que scientia requiritur in confessione.

.16. Sciendum ꝙ clauis ordinis duplex est. s. clauis scientie ꝛ clauis potentie. Vñ dñs dixit Petro tibi dabo claues regni. Clauis potētie est facultas ligandi ꝛ soluendi in foro cōscientie diffiniendo ꝛ determinādo causaȝ iudicialiṫ. Clauis scientie est auctoritas discernēdi ꝛ examinandi ac cognoscendi audita in cōfessione. Que due claues in essentia vna sunt: et propter duos effectus ad quos principaliter se extendunt. s. ad cognoscenda seu examinanda peccata ꝛ ad sententiandum super ipsis. Due dicuntur. Scientia acquisita non est clauis licet iuuet vti claue. ¶ Ubi nota ꝙ triplex est clauis. s. clauis auctoritatis. Clauis excelentie: et clauis ministerij. Quia cū clauis regni celorū sit potestas aperiē di celū. Deus trinitas qui solus pōt principaliter peccata remittere: quibus celum claudiṫ. Et dare gratiā qua aperitur. Habet clauē auctori-

tatis. Secundo xp̄s secundum q̄ homo qui me-
rito sue passionis celum aperuit tollens impedi-
mentum nature: quod purus homo tollere non
potuit: habet clauem excellentie. Sed sacerdotes
qui ministerialiter et dispensatiue agunt ad amo-
tionem obstaculi idest peccati: et ad collationem
gratie habent clauem ministerij. Quelibet autē
harum dicitur clauis regni celorum et non inferni
quia finaliter sunt ad aperiendum celum: quāuis
via nature per prius sint ad claudendum infernū:
quia a fine denominat̄ res et a digniori: sicut Au
gustinus librum suum: de ciuitate dei vocauit: quā
uis agat de ciuitate diaboli tanquā a digniori.

Notandum q̄ triplex dat̄ distinctio clauis. 17.
Prima est q̄ est clauis auctoritatis. Clauis
excellentie: et clauis ministerij. Secunda distinc-
tio est q̄ est clauis ordinis et clauis iurisditionis.
que differunt realiter. Quia quamuis clauis iu
risditionis non sit aliquid reale. Tamen clauis or
dinis est aliquid reale et indelebile. Clauem ordi
nis habet omnis sacerdos siue habeat subditum
siue non. Si autem non habet subditum: tunc est
clauis ordinis sine claue iurisditionis: quia rela-
tiue dicitur dominus ad seruum. Unde non est
potestas iurisditionis nisi sit obedientia subiec-
tionis. Et econuerso. Non sacerdos curatus et o-
fficialis episcopi habent clauem iurisditionis et
non ordinis. Tertia distintio est. clauis ordinis

est duplex. s. clauis sciētie & potentie. Ois sacer/dos habet clauē scientie & potētie: licet multi non habeant scientiā debitā: & ecōtra multi nō sacerdotes habēt scientiā qui nō habēt auctoritatem dis/cernendi & sententiādi quod est clauis sciētie & po/tētie. Scōi quidem sine pctō: sed primi cū pecca/to suo si procurarūt sed si inuicti: excusantur: si pro/posuerūt impedimētum nec sunt auditi. munus enī iudicādi necessarium est in ecclesia & pōt hō cōpelli ad offitium iudicādi & ad prelationē: & tūc nō peccat Et quod dicit Grego. q si indignus est nō debet obedire: & dign9 vir debet obedire. Intelligendū est de illo q̄ habet defectum qui ē iuris vt irregularitas & talis non debet obedire nisi amoueatur ab eo qui pōt: alias tenetur obedire. Alioqui quili/bet bonus qui se reputat indignū refugeret: & sic soli indigni promouerētur. Qui ergo non coact9 sponte accipit potestatem nō habens sufficientem sciētiā peccat. Sed inuitus & coactus qui non acci/pit sed suscipit nō peccat. Ab inscio ergo suscipi potest: sed accipi nō pōt. Nota q vis clauium extē/dit se ad remissionem culpe & pene: & ad infusio/nem gratie vel augmentum instrumentaliter ex o/pere operato. Nā absolutio sacerdotis delet ma/culā aīe: que non est aliud q̄ priuatio gratie: sicut remissio & delectio macule nō est nisi restitutio grē p pn̄iam. Sicut macula lune est priuatio lucis sue: & ei9 illuminatio est ei9 pulchrificatio. Et cuicūqꝫ

remittit deus culpã mortalē: remittit ⁊ penã eternam. Quia ver⁹ amicus nõ vult mortē amici: nec patitur eius absentiam in perpetuum: cũ amicorũ sit conuiuere ⁊ cõuersari adinuicem: sed non oportet ꝙ omne aliud remittat. Vñ deus remittendo culpã: cõmutat penam eternam in tẽporalem. Sicut ergo oĩs actus virtutis dispõit ad virtutem si absit: vel auget si adsit: sic ⁊ absolutio. Nã omne sacramentũ noue legis agit vel auget: quod signat. Ualet etiã absolutio ad remissionē pene tpalis secundũ maiorē ⁊ minorē dolorem confitentis: erubescentiã ⁊ huiusmõi q: actus actiuorũ sunt in patiēte disposito ⁊ tã frequens põt esse cõfessio ꝙ vis clauiũ deleat omnē penã debitã: ⁊ tũc no fiet nisi augmentũ grẽ: sicut qñ per multos actus tempãtie remittit habit⁹ intẽperãtie si pus inerat ⁊ tã dẽ ex toto corrũpit: et tũc aũt illi act⁹ boni: licet nõ possint minuē id quod totaliter est corruptũ: pñt tñ augere habitũ temperãtie. Sic in proposito.

Sciendum ꝙ auditurus confessiones tenetur tantam habere peritiam ⁊ scientiam ꝙ sciat discernere in peccatis cõmunibus: quod est mortale ⁊ quod veniale ex genere. Et ad qd se extendit sua auctoritas: q: alia penitẽtia est imponẽda pro mortali alia ꝑ veniali: ⁊ qui hec nescit audit confessiones in periculum sui ⁊ sibi confitentium. Et plus peccat qui talem instituit: aũt permittit institutum ministrare ⁊ vterque peccat mortaliter.

17. quale scientiam debent hr̃

Scire autē discernere inter perplexitates pecca torū et diffinire in casibus valde intricatis: quod vix sciri pōt adhuc scientia acquisita per magnū et longum studium non est necessarium sed de bñ esse. In quibus confessor sequi debet et consulere viam securiorem. Sufficit ergo secundum beatū Tho. et Albertum cōfessori scire in communi que sunt mortalia ex genere et que venialia dū modo in perplexis casibus sciat talia esse difficilia: et caute in eis procedendū cōsultis doctoribus nec in talibus precipitandā sententiā. Durandus aūt ordinis minorū tenet q confessor tenetur scire vtrū dicta a penitente sint peccata an nō: et vtrum cōtractus quos facit sint liciti an illiciti et quando restituere tenet et quando nō. Et vtrum debeat illum absoluere an non: quia si iudicat licitum quod est illicitum vterq in foueā cadit: nisi eum excuset probabilis ignorantia: puta q habet aliquem doctorem auctenticum et famosum cuius opinioni innititur. Unde si non est expertus in casibus conscientie: ita q nec per se scit iudicare: nec dubitare non vult: cum periculo anime sue audit confessiones.

Quod dictū et si rigorosum videatur: verissimū credo in eo qui voluntarie audit confessiones se ingerens ad hoc et talis secundum doctores quotiens se ingerit ad confessiones: totiens se offert ad respondendum de quolibet etiā de casibus inopinatis et inauditis. In eo autem qui coactus au-

dit ⁊ ex obedientia: sufficit minor scientia. Nec oportet quod ad omnem confessionem audiendam accedat ex mandato superioris: sed sufficit quod a principio ex obedientia ipso non procurante expositus est ad hoc. Et quando se offert aliqua persona: de qua verisimiliter credit quod habeat casus difficiles excusat se ⁊ pandit suā insufficientiā ⁊ cū tremore ex sola charitate accedit. Ex dictis elicio duas regulas. Prima est: si exponendus ex obediētia cert⁹ sit: probabili certitudine se eē idoneū secure audit. Si vero scit se eē ineptum peccat audiendo: maxime si videt exponētē moveri passione amoris vel cupiditatis et huiusmodi. Si aūt hoc nō scit sed dubitat etiā secure audit: q2 regulariter scdōs doctores in dubijs subdit⁹ obedire tenet. Secūda regula est si prelatus videt exponenduz tātā habere grāmaticā vt lecta intelligat. Et vidisse defecerūt aut similē librū ⁊ nō esse sic stolidum: quin dubitet vbi est dubitandū. Nec temerarium nec presumptuosum in suo iudicio ⁊ diligentē videt ⁊ sollicitū in moralib⁹ ⁊ studiosum: secure exponit: alias nō facit ꝓ dictis: quia iudex q̄ quesiuit officiū cum alius diligentior fuisset: tenet de levi culpa. Si aūt officiū nō q̄siuit sꝫ assūpsit a superiori impositū soluz tenet de dolo ⁊ lata culpa. Sicut ⁊ custos rei q̄ se inuitat ad custodiā ei⁹ ⁊ accipit pro custodia mercedē tenetur scdōm doctores de levissima culpa: sic in ꝓposito curati ⁊ alij superiores

prelati q̃se ingesserũt: ⁊ q̃runt curã aiarũ sine du-
bio tenent̃ etiã de leuissima culpa: cũ habeant de
cimas ⁊ oblationes quasi ꝓ stipẽdio laboris ⁊ se
offerant ad custodiam animarum.

19 Non tandũ ꝗregulariter loquẽdo cõfessor nõ
tenet̃ audito quolibet peccato iudicare vtrũ
sit mortale: q: vix reperiretur in toto orbe vnꝰ cõfes-
sor idoneus: sed sufficit si iudicet de cõmunibus ⁊
de his q̃ scire tenetur: de alijs autẽ difficilibꝰ põt
suspẽdere iudiciũ modo oportunũ apponat reme
diũ ne iterentur: si dubitat ea esse mortalia. Sꝫ q̃d
faciet cõfessor si occurrat casus dubiꝰ. Dicẽdũ ꝙ
optimũ est in confessore scire dubitare de ignotis
Quia cautiꝰ incedit: vnde nisi legerit decisionem
casus vel habeat rõnes euidẽtes: nõ diffiniat an-
te ꝙ consulat peritos aut ipsemet rẽ nouiter vide-
at: si tempus patitur: dicẽdo penitenti se velle me
lius rem cribare: ꝙ si tp̃is angustia nõ patitur ⁊
est periculum in mora: absoluat penitentẽ: quãtũ
sua se extẽdit auctoritas: iponẽs ei vt sup re dubia
cõsulat talem aut talem peritum: vel peritos in ge
nere ⁊ pareat eis. ꝙ si nec hoc põt: exigat a penitẽ
te ꝙ sit paratꝰ facere oĩe quod tenet̃ ⁊ cõsulat ei
q̃d tutius est: ⁊ ꝙ q̃rat quãtũ põt scire veritatem:
⁊ in dubio q̃n penitens sic est paratꝰ facere nõ ne
get absolutionẽ. Quia talis est cõtritus: ⁊ nihil ha-
bet absolutioni repugnãs. Quãdo vero cõfessor
probabiliter tenet vnã opinionem: et penitẽs vel

alius dubitat propter rationes vel opiniones cō/trarias doctorum: non est faciliter precipitāda sententia & denegāda absolutio: sed tutior via est cōsulēda & terror icutiēdus ex periculo. ꝙ si penitens ex aliqua ratione probabili adheret dicto alicuiꝰ doctoris notabilis & non vult acquiescere: relinquere pōt confessor onus super conscientiam eius & ipsum absoluere. Et nota ꝙ quādo est dubium an aliquid sit peccatū an non: omnino abstinendū est nisi adsit aliq̄ valde probabilis ratio probans ꝙ nō sit peccatum: quia in his tutior pars est eligenda: ne discrimini se exponat. Si vero dubium non sit principaliter sup peccato: sed vtrū quis teneatur ad aliquid dandum vel faciendum: vel penā subeūdā. Semp eligatur benignior opinio. Unde in caplo fina. de transa. dicitur. In his super quibus ius nō inuenitur expressum. Procedas seruata semper eq̄tate in hūaniorem partem declinādo secūdū ꝙ psonas causas loca & tempora videris postulare: & in dubio regulariter danda est sentētia pro reo nisi in causa matrimonij: dotis: libertatis & testamēti. de regu. iuris. libro. vj. cum sunt. et. odia. e. ff. de leg. l. benignus. Nisi forte esset quid tale quod faciliter potest expediri: vt cū quis absoluitur ad cautelam.

Notandum ꝙ confessor qui se ingerit: si delinquat in confessione ex ignorantia tenetur de omni exacta diligētia. Arg. ff. de pos. l. prima.

benignior opinio seqn̄da

20.

quis se nō ingerit

ff.sepe.vbi dicitur ꝙ qui se obtulit deposito: tene
tur etiam de leuissima culpa: vbi alias non tene-
retur nisi ď dolo ⁊ lata culpa: q̇ aūt se non ingerit.
sed requisit⁹ aut cōpulsus exercet ex charitate fra-
terna nō teneť nisi iquātū scit ⁊ cōmode scire pōt:
cum impossibiliū nō sit obligatio. Presertim q꞉
hic agiť ad merā alterius vtilitatē: sicut in deposi
to. Et quia de culpa lata sepe fit mentio. nota ꝙ
loquēdo iuridice.quintuplex est culpa.s. latissima
latioꝛ.lata.leuis ⁊ leuissima. Lata culpa est deui-
atio in circunspecta ab ea diligētia: quā habēt cō-
muniter homines eiusdē ꝓfessionis. Unde igno-
rare quod cōmuniter sciť est lata culpa. Notāter
dicitur in circūspecta. Ad diferentiam doli qui est
insidiosa machinatio. Uñ si deuiatio esset seriosa
iam ibi esset dolus. Nam dolus: culpa ⁊ negligen
tia differunt. quia dolus est cum voluntate nocen-
di. Culpa cum sciencia sine volūtate nisi per acci-
dēs. Negligētia sine vtroqꝫ. verū est ꝙ lata cul-
pa est dolus pꝛesumpt⁹ ita ꝙ vbi q̇s tenetur de do
lo: venit etiam lata culpa. Et in cōscientia vbi ces-
sat p̄sumptio lata culpa nō habetur ꝓ dolo. Exem
plū late culpe. Si librū cōmodatū dimisisti extra
domum sup̱ bancho: et sublat⁹ est. Lata culpa
est. Q꞉ hoies tue ꝓfessionis hoc nō fecissent scien
tes periculose ibi dimitti. Si tñ esset erroꝛ in eo
quod nō sciūt cōmuniter hoies vni⁹ artis: sed solū
excelentissimi: nō esset lata culpa: sicut si pecuniaꝫ

deposui apud illū qui cōmuniter habebat bone cōditionis τ nō erat. Leuis culpa est deuiatio incōsiderata a diligētia: quā cōmuniter habēt hoīes diligentes illi⁹ professionis. Unde leuis culpa est omittere: qd homo diligens nō omisisset vel facere qd diligēs nō fecisset. Sicut si fenerator nō excussit vestes pignoratas eo tempore quo diligens excusisset. Leuissima culpa est deuiatio incōsiderata a diligentia quā diligentissimi facerent. Unū leuissima culpa est: nō preuidere quod diligentissimus puidisset. Uel omittere qd diligentissimus nō omisisset: sicut si cōmodatari⁹ rē cōmodatā in camera τ i arca locauit: sed nō serrauit claue τ sublata ē. Latissima culpa est ver⁹ τ manifest⁹ dol⁹. Latior est dol⁹ presumpt⁹. Sed stricte τ ppie loquēdo dolus re τ nomine differt a culpa. Nā dol⁹ est a pposito: nō antē culpa. Unde oīs culpa arbitrio boni viri ppie ad latā vl leuē seu leuissimā reduci debet. et nō est assignāda latissima culpa.

Sciendum ꝙ quādo cōfessor videt penitentem nolle subire penitentiā: aut nō explecturum eam. Talem debet sua prudentia moderari penitentiam: quā velit spōte τ sine murmure ferre τ nō aliam propter periculum: τ concedat posse redimi imposita ieiunia nec debet exigere iuramentum: aut promissionem deabstinendo in posterum ab aliquo peccato. Uel de faciēdo aliquo iniuncto: sed absoluat simpliciter: nisi in casibus expressis 24

in iure de quibus stati dicet. Protestetur tamen quod si nō restituat vel faciat debitū suū quod fructuz cō fessionis euacuabit. Cautius tñ esset qñ adest facul tas inducere eum prius ad satisfactionem. Quod si non pōt comode sufficit si satisfacere disponat quam primū poterit. Nunquam tñ pmittat peccatorem des peratū abire. Siue absoluat eū siue nō. Et caue at absoluere incapacē absolutionis quantuncūqz moleste ferat. Dicitur aūt incapax absolutionis: qui non vult abstinere a peccato: vel qui nō vult fa cere id ad qd̄ de necessitate tenetur: vel qui non vult relinquere societatē vel domū vel familiaritatem cū quibus habet dispositionem ppinquā ad reci diuādū in peccatū. Forsaz non essent tot inimicitie nec litigia: nec cōcubinarij tot putruissent in sterco ribus suis: si prudēs confessor vinum misceret o leo et lenitatem charitatis rigore tēperaret. Quia facilitas venie incentiuū prebet delinquēdi. Ideo vtilissimuz est assidue recidiuantibus per aliquot dies differre absolutionem vt interim toto cona mine resistant diabolo et praue consuetudini. Ut igitur quis capax sit absolutionis oportet quod a pec cato recedat animo et loco: maxime in peccatis car nalibus et in peccatis ire mortalis: nec sufficit car naliter affectis proponere separationem volunta tis et consensus. Quia morari cum feminis qui bus carnaliter afficitur et non cadere cum illis sal tē volūtate maius est quam suscitare mortuos. fm ber.

Et qui minus non potest: nec maius poterit. Et similiter non sufficit separatio secundum locum: quando non fit separatio voluntatum in illicitis. Unde vbicunq; quis habeat concubinam tanq̄ suam: censetur perseuerare in mortali et tam absoluens indignum: q3 ipse indign9 qui absoluitur nouum sacrilegij incurrunt crimen. Audienda est nihilominus talium confessio et iniungendum est aliquod bonum: et exhortandi sunt ad veram penitentiam: et consulendum vt frequenter reuelent peccata sua confessori etiam si non sint absoluendi: quia ex illa humilitate: oratione et consilio sacerdotis citius exiet a peccato. Ut patet. in capitulo. q quidā de penitentiis et remissionibus.

Notandum. q in his casibus ante absolutionem exigenda est aliqua promissio: vel satisfactio. Primo antequam excōmunicatus absoluatur exigendum est iuramentum quod parebit mandatis ecclesie. Ut in capitulo. ex tenore. de sen. exco. Non tamen est hoc necessarium. vt ca pi. nuper. patet. Requiritur etiam satisfacio si est excōmunicatus pro notoria offensa. de senten. ex. solet. in mutilantibus requiritur satisfactio. vigesima tertia questione octaua. si quis membrorum. In incendiarijs iniustis et mandantibus et consulentibus similiter. vigesima tertia. questione octaua. pessimā. In manifestis raptoribus et violatoribus ecclesiarum similiter. de rap. in litte

ris. In manifesto vsurario similiter. de vsur. quam
q̄ libro sexto. In sacrilego qui aliquid de loco sa-
cro iniuste tulit: vel personis ecclesiasticis fecit in
iurias similiter. decima septima questione quarta
si quis inuentus. Nisi predicti de restituendo cau
tionem idoneam dederint. quod restitutioni equi
pollet: absoluendi non sunt ante satisfactiones. Est
autem cautio idonea iudicanda: ad arbitrium bo-
ni viri vel ad beneplacitum partis lese.

23 Nota tandē q curatus si habeat subditos mu
tos surdos vel furiosos et huiusmodi debet
eos nutib⁹ et signis et orōnib⁹ suis et populi quā
tum possibile est ad penitentiā inducere: vt ei non
imputetur cum nihil de cōtingentibus omiserit.
Si vero talis casus ex sua negligētia euenit: accu
rati⁹ ei sucurrat. Et si ante q̄ ista contigerēt penitē
tiam petijt: debet q̄dq̄d humanitatis pōt eis im-
pendere. Absoluendo. s. eū generaliter et euchari-
stiā p̄bendo si periculū non timetur.

24 Nota tandē q penitētia hēt tria genera par-
tiū. Primo habet partes quasi potestati-
uas: quarū vna cōtinet aliā et plus sicut in figuris
sicut dicimus animā diuidi in vegetatiuam et sen-
sitiuā rc. Sicut totum potentiale in suas partes.
Et hoc mō vna penitētia est ante baptismū. Alia
est post baptismū de venialibus. Alia post baptis
mū de mortalibus. Prima requirit solum contri
tionē. Secunda contritionē et satisfactionem. Ter

tia cōtritionem: confessionē ꝛ satisfactionē. Secun- do habet ptes subiectiuas ꝛ sic diuiditur in peni- tentiā priuatā: publicā ꝛ solēnem. Tertio habet partes integrales essentiales inquātum est sacra- mētū. Que sunt cōtritio cōfessio absolutio ꝛ satisfa ctio. Sumēdo cōtritionem ꝑ aliquali dolore de peccatis q̄ sit saltē attritio ꝛ prout ad extra per ver ba sensibiliter manifestatur. Nam cōtritio vt est actus interior volūtatis scdm se non potest dici sa- cramenti pars de cuius ratione est ꝙ sit materiale elementum. Hoc est aliq̄d sensibile. Sed vt sic po tius dici debet effectus sacramēti. Aduerte ꝙ pe nitentia est totum integrale nō permanens sed suc cessiuum cuius partes non sunt simul. Unde pre- dictas partes nō oportet esse simul in actu exerci- to quamuis in ꝓposito sint simul. Nec est cōtra hoc ꝙ aliq̄n est tanta contritio ꝙ nō requiritur a- lia satisfactio. Quia sepe effectus sacri hētur ex so lo ꝓposito sacramēti: sicut patet i baptismo flami nis sine baptismo fluminis.

Contritio multiplicit diffinit pmo ab Aug. 25.
Cōtritio ē dolor remittēs pctm̄. supple dis- positiue nō effectiue nisi forte veniale d quo videt ꝙ effectiue sit ei⁹ remissio ab hoīe. Cū nihil ad ei⁹ remissionē requiratur qd nō subsit hoi. Or nec no ue grē infusio: nec augmentū sed solū displicentia voluntatis ꝛ solutio pene debite ex grā quam hō iam hēt: vt sicut hō efficit suū meritum sic ꝛ remis-

sionē pctī venialis. Secunda est Grego. Contritio est humilitas spiritus: ānichilans peccatum inter spem & timorē: ne sit presumptio aut desperatio. Et annichilat quo ad culpā & tanta potest esse ꝙ etiā quo ad penā & iter vtramqȝ medicina. Tertia est Isido. Cōtritio est humilitas mētis & cōpunctio cum lachrymis veniens de recordatione peccati et timore iudicij. Quarta est magistralis. Cōtritio est dolor voluntarie assumptus pro peccatis puniens quod cōmisit: cum proposito confitēdi & satisfaciendi quo ad mortale: quia quo ad veniale non requiritur propositum cōfitendi: nec forte satisfaciendi: quia potest remitti vbi non est satisfactio vt in purgatorio: sed non sic de mortali. Unde non videtur esse in statu salutis ꝗ pro mortali non vult hic satisfacere sed tantū in purgatorio: quamuis Scotus in. iiij. distin. xvij. ques. prima. arti. ij. videatur oppositū sentire. Differt autē cōtritio ab attritione: quia dolor pro peccatis imperfectus est attritio. Dolor vero perfect⁹ dicitur cōtritio: cuius perfectio plus attenditur ex parte gr̄e qua informatur: ꝙ ex parte doloris: naȝ dolor desperationis maior est dolore cōtritionis aliquo modo: qui tamen non est contritio quia caret gr̄a. quādo dicūt docto. ꝙ attritio fit cōtritio: nō intelligit̄ de eodē actu numerice: q2 cōtritio est act⁹ a gr̄a elicitus: nō autem attritio: vñ non pōt idem actus esse attritio & contritio. Sed intelligitur de eodē

actu scdm specie: vel ordinabiliter. Sicut dicitur q ex mane fit meridies: ita q vnus fit post alium actu & vn9 est dispositio ad alium. Sicut in naturalib9 natura procedit de imperfecto ad perfectum sic q actus impfect9 cedit: & pfect9 succedit.

Notandum q cotritio est solu3 de malo culpe non nature nec pene: quia solu agit in peccatu sicut in propium obiectum ad destruendum ipsum. Et no de malo culpe originali sed actuali: pro mortali est necessaria in presenti: de veniali autem hic vel alibi. Nec est de peccato alieno sed de propio & preterito. Nam de futuro peccato timor & cautela esse potest: de preterito autem & de presenti est dolor. Licet a futuro teneatur homo proponere cauere. Et debet esse de quolibet mortali in speciali. quod tamen non oportet de venialibus: quia sicut leues infirmitates licet multe vna medicina curantur: sed graues speciales medicinas requirunt sic & hic. Penitentia ante baptismum non requirit sic specialem dolorem: quia sicut in generatione actione vnica naturali: omnia contraria expellunt: sed in sanatioe diuersa remedia adhibent: sic in proposito: specialr q: plus ho tenet ad cotritione habedat q ad cofessione q: nulla necessitas excusat a otritioe: si eni pcto comisso ho moritur ate cotritione etia si no potuit coteri vt q: pecado morit danat. Sed q voluit ofiteri & no potuit excusat. Et velle coteri est coteri. velle aute co

fiteri nō est confiteri. Et tñ tenetur hō confiteri de mortali in spetiali. Ergo similiter tenet̄ conteri in spāli: si aūt non habet memoriā nec in gñali nec in spetiali excusat̄. Si vero in geñrali ꝛ nō in spāli dis cutiat cōscientiā debito mō: ꝛ deꝰ reducet ad memoriā: et remittet. Q2 si nos metipos diiudicare mꝰ: a dño nō iudicaremur. Prima co. ij. Et debet de ipsa negligētia cōteri: ne forte p culpā elapsum sit aliquod pecatū a memoria. Habita vero spāli contritione de singulis securū est aliquod sensibile signum tonsionis pectoris seu suspirij vel aliud adhibere ad certitudinē consciētie. Quāuis hoc non sit necessarium: quo facto de omnibꝰ in gñali cōteratur: vt sic omnibꝰ spetialiter enumeratis se q̄tur gñalis clausula: q̄ oīa cōprehendat quia illud modū debꝫ hō gerere interius per cōtritionē: quē foris pretendit per confessionem. Nō aūt oportet ꝙ absolutio singulatī fiat de singulis: sed sufficit ꝙ gñaliter fiat de omnibꝰ: nec turbet̄ quis timēs singularē dolorem non habuisse de singulis: q2 vere penitens quanuis hoc non percēdat sine dubio ita facit formaliter vel virtualiter. Quia licet discursus rationis ad hoc sit necessarius: ille tñ fieri pōt in impceptibili tpe. Unde nec pēitens qui vere deserit peccata ꝛ conuertit̄ ad deū: nec cōfessor de hoc debent solicitari. Cōtritio tripliciť potest considerari. Primo scōm genus suum quod est dolor ꝛ sic est in dānatis. Scōo quantū ad eiꝰ for

mā que est grā ⁊ sic est in purgatorio. Tertio quā tū ad eius efficatiā q: est meritorius ⁊ sic soluz est in hac vita. Causa pⁱcipalis cōtritiōis de⁹ est sed cause dispositiue ex parte nostri sunt ser. s. Recogitatio peccati. Recogitatio pudoris. Detestatio vilitatis peccati. Timor iudicij ⁊ inferni. Consideratio amissionis pr̄ie ⁊ offense tāti pr̄is. Spes venie cōsequende. Grē recupande. Glie expectāde. Et tm̄ pōt intēdi ex parte charitatis ⁊ doloris intellectualis ⁊ sensibilis ꝙ tota pena remittatur. Non tū est omittenda pn̄ia iniuncta propter hoc: ⁊ propter incertitudinem talis remissionis ⁊ quia ē p̄cepta a cōfessore Cōtritio ꝓpꝛie dicta nō durat nisi in hac vita. Quia cū sit dolor nō est in padiso: nec i libo pr̄uz nec puerorū inq̄b⁹ nō est pena sensus. Nec est inferno cū sit actus grā informatus. nec est in purgatorio: quia est actus satisfactorius ⁊ volūtari⁹ simpliciter. In purgatorio autem nō sic est vbi est tm̄ pene solutio: nō meritum quod icludit satisfatio. Est autez tota vita hec tp̄s cōtritiōis q̄ ad habitum. Sic. s. ꝙ homo sp̄ debz esse promptus ad dolendum de omni mortali: si ip̄m cōmitteret: nisi alias doluisset: imo Ricard. ⁊ Alex. de ales videntur sentire: ꝙ quotiēs recolit de mortali tenetur dolere: sed cōtra q: p̄ceptū affirmatiuum nō obligat ad semper: vn̄ licet semper teneatur nō complacere sibi in peccato: nō tm̄ tenet̄ actu odire peccatum: sicut nō tenetur diligere deū

actu quotiens de deo recolit: alioquī null⁹ posset cogitare de deo speculatiue quī peccaret mortaliter: q2 nō pōt diligere deum: nisi cogitet de deo practice. Dicendum .ḡ. φ loquunt̄ de debito cōgruitatis nō necessitatis. Et si intelligat̄ de debito necessitatis verū est quādo occurrit practice vt principiū operādi τ nō speculatiue. Si enī practice deus mēti occurrat vt diligēdus vel nō diligendus tenet̄ homo iudicare deū diligēdu3 τ diligere. Similiter si occurrat pctm̄ cōmissum practice vt materia delectatiōis vl' detestationis vt psequibile vel fugibile tenet̄ hō iudicare detestandū τ detestari.

Sciēdum φ dolor sensitiuus contritionis nec pōt nec debet eē maxim⁹. Nō pōt. Nō q2 deus nō possit infundē maximū: τ aliqū infundit de gratia spetiali sed q2 nō est in potestate hominis plus dolere de hoc φ̄ de damno sensibili. Debet tamen plus optare lachrymas τ dolorem sensus pro delicto: φ̄ proquocunq3 temporali dāno. Unde Augu. Non sunt in te christiane viscera pietatis si plangis corpus aquo recessit anima: τ non plāgis animā a qua recessit deus. Nec deb3 esse maximus. Quia destrueret corpus τ oculos quod esset cōtra rōnem: nā si preter intētionem τ negligentiā sequeretur mors aut cecitas imputaretur ad martiriū nō ad peccatum. Nihilominus quando aduertit ex fletu se ledi debet temperare scōm rationem. Dolor vero intellectiuus debet

esse maximus. Nō quidē respectu doloris alteri⁹ vite: q: hoc est impossibile. Cum nec mors christi que omnem dolorē huius vite excessit attigerit ad minimum dolorē inferni aut purgatorij. Nec etiā respectu doloris inordinati: quia maior est dolor iude despantis q̄z petri penitētis. q̄a nullo gaudio tēperatur. Sz respectu mali nature vel pene: hic dolor debet esse maximus: q: est de maiori malo ꝛ de amissione maioris boni. Nō debet autem homo se tentare super his: nec confessor penitentē tentare ad sumendum experimetum: nec in sermonibus debet tendere laqueos tentationis simplicibus: dicēdo ꝙ plus debet hō velle excoriari ꝛ huiusmodi que sensus horret. Hoc soluz a penitente requirendum est. An peniteat: ꝛ si dolor eius est insufficiēs an vellet h̄re dolorē sufficientē: ꝛ si non habet hoc sibi displicet: ꝛ sufficit. Sed cōtra. Or scōm iudiciū recte rationis magdalena plus doluit de morte christi: q̄ de peccatis suis: ꝛ mař dñi de morte filij: q̄ q̄cunq̄z peccator in cōtritiōe. Or si de peccato est dolēdum pro eo ꝙ est cōtra deum Illud peccatū quo de⁹ occisus est magis fuit cōtra deū q̄ q̄cūq̄z aliud: ꝛ illud factū veraciter ꝛ ꝛ realit᷑ nocuit deo in natura cōiuncta ꝛ assumpta. alia autē peccata nihil nocēt deo: nec in deitate nec in humanitate. Ergo de illo facto est magis dolēdum hoi. Itē licet nemo d̄beat cōmittere veniale: ne alius cōmittat mortale: tamē plus videtur ꝙ si

bi debeat displicere mortale alterius q̄ veniale ꝓpriũ: q: qd̄ peius est magis est detestãdũ: ⁊ tamē dolor quē habet de suo veniali est cōtritio: nō autē quē habet de alieno: ergo alius dolor est maior dolore cōtritionis. Dicendũ qd̄ sicut homo non magis diligit maiꝰ bonũ loquendo de bonis creatis sed qd̄ est magis bonũ sibi sic debꝫ odire non maius malũ sed maiꝰ malũ sibi: est autem veniale proprium peius homini: q̄ mortale alienũ ⁊ ꝑ cōsequens magis dolendũ sibi: similiter Magdalene maius malũ fuit: peccatum proprium: q̄ peccatum crucifigentiũ: ideo magis dolendũ: ⁊ quia plus debuit diligere xp̄m: inquãtũ deus q̄ in quãtũ homo: plus debuit dolere de hoc q̄ ꝑ peccata ꝓpria offendit eiꝰ deitatē: q̄ d̄ hoc qd̄ crucifixio offendebat eiꝰ humanitatē. Matri etiã christi plus displicebat malũ culpe iudeorũꝫ: q̄ malũ pene in morte filij secũdũ rōnem licet nō secundum sensũꝫ.

28. Notandũ q̄ peccatum quantũcũqꝫ veniale quãdiu manet peccatum nō licet facere pro quocũqꝫ malo nature vitãdo: quia hoc esset de duobus malis eligere peius: cum minimũ malũ culpe sit peius maximo malo nature. Nec vt alius vitet maximũ malũ culpe: quia peius est isti veniale ꝓpium: q̄ꝫ mortale alienum. Unde si non pōt aliũ impedire ab homicidio: nisi mentiendo: nō licet ei mentiri. Nec pro vitãdo in se maiori malo culpe. Quia nũq̄ arctatur homo sic q̄ faciat al

terū de duobus peccatis. Cū iam nō esset pecca- tum ex quo necessariū. Et implicat casus contra- dictionē.s.q͂ manens peccatū sit licitū: cum ex hoc q͂ est peccatū sit illicitum. Sed cōtra. q͂ Grego. vt habet͂ distin.xiij.capi.nerui. dicit q͂ licet homo nō debeat cōmittere minus peccatū: ne ali⁹ cōmit- tat maius. Tamē ne ipse cōmittat mai⁹: pōt cōmit tere minus. Dicendum q͂ Grego. intelligit. Qñ illud disinit esse peccatū. Sicut nō est homini fu- randum ne interficiatur: quandiu furtū est furtū: sed si sit in extrema necessitate ipse vł alius: licet si bi auferre panem: ne alius sit homicida sui vel al- terius non pascendo: sed illud nō est tunc furtum. Malum igitur quod cūq3 nature et pene eligen dum est pro vitando quocūq3 malo culpe. Si que ras an sit preeligendū nō esse q̄ peccare: dicendū q͂ casus est impossibilis. Nō enim poni potest q͂ homo necessitetur peccare vel annichilari seu dā nari. quia nec hoc deus potest facere: cum nō pos- sit inducere ad peccandum. Nec creatura q̄ non- post ānichilare. Et dato quo demon posset anni- chilare animā nollentis peccare. Adhuc non ha- bet ipse necessario alterum eligere: sed haberet ne cesse vel vnum eligere: vel alterum pati inuitus. si cut aliquis torquetur inuitus quia non vult face- re eius voluntatem ꝛ ita posito casu per impossi- bile: non debet hoc vel illud eligere: sed peccatum respuere ꝛ ānullationem seu dānationem inuitus

sustinere: quia malum nature non licet eligere nisi pro necessitate vel utilitate virtutis: quorum neu trum est hic. Pōt etiā dici. q̄ q̄n annichilatur quia peccare nō vult. Hoc agit propter deū qui potēs est ānullatū repare vl' dānatū saluare: et ppt' actū v̄tutis paciētie et ita licite eligere pōt ānichilatiōez.

Confessio multipliciter diffinitur. Nā secun dum Augu. Cōfessio est per quā latēs mor bus aperitur sub spe venie sicut et medicus quan do scit infirmū habere aliq̄z letalē morbū: quē ig norat vel vult occultare q: timet secari: debet illū monere: dicens. Si medicantis opus expectas: o portet q̄ vulnus detegas. Sic etiam si confessor scit vel probabiliter credit: q̄ penitens non reco lit aliquod peccatum: quia insufficienter discussit conscientiam: vel si recolit: nō credit illud esse mor tale. Debet illud sibi ad memoriā reducere vel cō scientiā ei de illo facere: alioquin scienter solueret indignū: sed si dubitat an illud sit mortale et peni tens dicit de consilio peritorum facere: de quibus ex vita et scientia probabile est q̄ non consulerent nisi bene: potest se illorū iudicio cōformare: secus si esset certus de opposito. Secunda diffinitio est Grego. Cōfessio est peccatorū declaratio: detesta tio et vulneris ruptio. Declarare debet quo ad nu merum numeratū: si differunt specie. Non enim sufficit dicere numerum numerantē puta feci tria peccata: sed oportet specificare ea: quando vero

peccata solo numero differunt: sufficit dicere numerum numerantem puta feci tria furta. Tertia diffinitio. Confessio est legitima coram sacerdote peccatorũ declaratio. coram dicitur. Quia quandiu per se ipsum dicere potest: in presentia ꝛ non in absentia nec per nuncium nec per litteras confiteri debet. Quãdo scribit peccata benefacit: sed nihilominꝰ debet ea ore propio exprimere: nec sufficit tradere legẽda. quod si non põt ire nec accersiri sacerdotem: nõ tenetur scribere ꝛ mittere peccata: quamuis si velit sibi hoc sit licitum ꝛ sacerdos poterit sibi rescribere ꝛ remãdare absolutionẽ ꝛ valet absolutio. Qui vero habet sacerdotem presentẽ sed alteriꝰ lingue vel est mutus: potest per interpretẽ cõfiteri: sicut ꝛ matrimoniũ contrahere: q̃uis Scotus in disti. xvij. q. pma. q̃rti. teneat oppositũ. Nõ tamẽ tenetur sic confiteri: quia soli sacerdoti homo teneť cõfiteri cuiusmodi nõ est interps. Pluribꝰ etiã sacerdotibꝰ simul põt cõfiteri et cau sa: ꝛ ab vtroqꝫ absolui: sicut põt seorsũ vni post aliũ. Quarta diffinitio. cõfessio est deliquẽtis accusatio et erubescẽtia: ꝛ p claues ecclesie satisfactoria obligãs ad iniunctã penitẽtiã peragendã. Delinquẽtis dicit quia se ꝛ non alios debet accusare: nisi quãdo aliter no põt suũ peccatum manifestare: nam circunstantiã mutantem in mortale: propter nullius famam debet celare: quia plus sibi teneť q̃ alijs ꝛ sue consciẽtie: q̃ꝫ alterius fame: querat tñ

cõfessoꝛẽ q̃ per cõfessionẽ nõ veniat in noticiam ꝑ
sone:quẽ si habere non põt cõfiteatur vt opoꝛtet
cũ doloꝛe.qñ vero circũstãtia agrauat sed nõ mu/
tat speciẽ:meli⁹ est subticere: quãdo timeret̃ scan/
dalũ sui vl'cõfessoꝛis vl' tertij. Obligãs dicit̃ qꝛ
aliq̃ bꝛeuis oꝛatio q̃ꝫ statĩ expleat vl' aliud simile
debet iũgi ꝑ modũ ꝑcepti a cõfessoꝛe:ꝛ aliud ma
gis longũ postea explendum per modũ consilij.

Notandũ ꝙ confessio non est introducta le/
ge naturali. Qꝛ iura naturalia vbiqꝫ ꝛ sem
per manẽt:nõ autẽ semper fuit ꝙ hõ peccatũ suuꝫ
secretũ teneret̃ alteri ꝑpalare. Item nõ est indu/
cta lege moisi eo modo quo nũc est. Nec lege po/
sitiua:qꝛ ꝛ si posset pꝛecipi vt quis confiteretur de
actu exterioꝛi:nõ tamẽ de actu interioꝛi q̃ non sub
iacet humano pꝛecepto directe et per se:de exteri/
oꝛi posset sicut ꝛ clandestina matrimonia ꝓhiben
tur ꝛ adhibetur pena contra quod agentes ꝛ pec/
cãt ꝛ penã incurrũt licet pꝛobari non possit:vide de
his infra. Similiter si papa pꝛeciperet cõfiteri de
actu exterioꝛi quantuncunqꝫ occultissimo:tenere/
tur q̃s ꝛ excomunicationẽ incurreret si omitteret:
et lata esset contra omittẽtes. Omnẽ igitur actũ
exterioꝛem põt lex humana: ꝛ ꝓhibere ꝛ ꝑcipe/
re ꝙ si non potest aliquando trangressoꝛem puni/
re nõ est ex defectu iuris sed pꝛobationis. Actus
vero iterioꝛ subter fugit legẽ humanã:ita ꝙ si ho/
mo fateretur se cõsensisse in quod cũqꝫ crimen:sed

nihil exterius egisse: cogitationis penaz a lege humana nō accipet. Restat ergo q̄ cōfessio sit de iure diuino. Patet. quia pat̄ omne iudiciū dedit filio: vn̄ quando erat deus tantū: soli deo sufficiebat confiteri: cui dicit ,ppheta. Tibi soli peccaui: post q̄ autē factus est hō ꝛ pro nobis mortuus: datū est sibi iudiciū de peccatis ꝛ sibi est confessio faciēda: qui loco sui vicarium dereliquit: cui etiam est cōfessio faciēda. Verū est q̄ aliquo modo fuit cōfessio exterior necessaria in omni lege. In lege nature per indeterminatū modum. Tunc enim quilibet scđm q̄ sibi veniebat in cor modū penitendi sibi determinabat: ꝛ hunc modum exquisiuit deus ab Adam quādo post peccatum dixit Adam vbi es super quo glosa. vox est increpantis ꝛ confessionē inquirentis ꝛ idem de Cain.

Sed in lege veteri modus exterior penitendi erat magis determinatus vnde pro determinatis quibusdam delictis fiebant certe ꝛ determinate oblatiões vt patet Leuiti. iiij. ꝛ. v. in confuso tamen manifestabatur per illā confessionem peccatū ꝛ nō multū explicite. In lege vero christi: in speciali oportet peccata confiteri. Dicit Bonauentu. q̄ confessio a xp̄o fuit insinuata. Ab apostolis instituta ꝛ postea ab eis ,pmulgata. Sed hoc cōmuniter nō tenetur: quia solus christus p̄ potestatem excellentie potuit instituere sacramenta ꝛ nō alius quicunq̄.

.32.

De institutione confessionis: magna difficultas est. aliqui tenent q̄ est instituta ab ecclesia. Unde glosator decreti recitatis opinionibus. de peniten. distinctione quīta: in principio subdit. Melius dicitur eam institutā a quadam vniuersali ecclesie traditione: q̄ ex no. testa. vel veter. auctoritate. Sed salua grā irrationabiliter loquitur. Turpe enī esset theologo: dicere aliqd esse in biblia: et nescire vbi illud inueniretur: similiter canoniste turpe est dicere aliquid esse ex traditione ecclesie et nō inuenire in canone: vbi sufficienter cōtinentur vniuersales traditiones ecclesie. Presertim cū ista esset de principalioribus. Si dicatur illud esse caplm̄ omnis vtriusq̄. de peni. et remi. non valet: nam illud cōdidit Innocē. iij. in concilio latera. et ante illū fuit Augustinus. Plusq̄ per. dccc. annos qui predicat confessionē esse valde necessariā vt patet in suo lib. de vera et falsa penitētia. Et certe eccl̄ia non attētasset tā arduū p̄ceptū imponere omnib9 xp̄ianis nisi esset preceptū diuinū. Tenendū est igitur q̄ cōfiteri vocaliter est de iure diuino: sed tunc oportet videre. Ubi hoc preceptum sit latum: aliqui tenent q̄ fundatur hoc preceptū in verbis Jacobi. cap. ij. cōfitemini alterutrū peccata. Sed nō videtur q̄ iacob9 habuerit auctoritatē obligādi totā ecclesiam: cū esset tm̄ eps̄ ecclesie hierosolymitane: nec videtur q̄d p̄ceptū a xp̄o p̄mulgauit. Nā apl̄i publicātes p̄cepta dn̄i: in scripturis

suis vtebatur modo loquēdi per quē clarū erat q̄ loquebant̄ vt precones x̄pi. vt p3 prima Cori. vij. vbi ait apl's. Precipio his qui sunt matrimonio iuncti non ego sed dn̄s. Maxime quia in verbis premissis: non magis dicit confessionem esse faciē da3 sacerdoti x̄q̄ alii: vnde τ subdit orate ad inuicē vt saluemini. Btūs Tho. tenet q̄d confessio insti tuta est a x̄po quātu3 ad eius vtilitatē Math. iij. vbi ait. Penitētiam agite: appropinquabit enim regnū celorū. quātū ad eius necessitate3. Lu. xiij. vbi dicitur. Nisi penitētiā egeritis omnes simul peribitis: quātū vero ad potestatē clauiū. Math. xvj. vbi dixit Petro. Quodcunq3 ligaueris super terram τc̄. τ Joā. xx. vbi dixit oībus. Quorū remiseritis pctā. Nec oportet adducere illud Math. xvj. Tibi dabo claues regni celorum: q2 nō est nisi p̄missio de datiōe futura. Ex predictis locis probo q̄d cōfessio vocalis sit de iure diuino. Nam apl'is data est potestas τ in eis omnib9 sacerdotibus remittēdi peccata nō principaliter: q2 hoc est solius dei sed ministralit̄ τ arbitratiue: sed nemo pōt arbitrari i causa ignota. Ergo eis ē manifestanda causa in qua debēt arbitrari. Hec manifestatio est cōfessio. Ergo ex ista collatione potestatis arbitrarie sacerdotib9 in causa peccati obligatur peccator ad accusandum se eis tanq̄3 arbitris. Item nulli cōmittitur potestas iudiciaria et arbitraria in causa peccati: nisi alicui imponatur

necessitas submittēdi se sibi:sed sacerdoti cōmitti tur hoc. Ergo alicui vt reo imponitur necessitas submittēdi se ei⁹ arbitrio. Itē quilibet reus debet iudicari: ⁊ nemo debet esse iudex in causa ꝓpria. Ergo reus debet iudicari ꝑ aliū: sed non pōt hoc fieri nisi accuset̄ illi: nec pōt accusari nisi a seipso si peccatū suū est occultū. Ergo debet se ipsum accusare quod est cōfiteri. Itē q̄ amisit grām tenet̄ sub ꝓcepto illo. diliges dn̄ʒ deū tuū. ⁊ virtute illius ꝓcepti. diliges te ip̄m. agere inquātū in se est ad ei⁹ recuperationē. Sʒ peccās mortaliter amisit gratiā ⁊ potest eā recuperare per cōfessionē que est instituta vt remediū efficax ad recipiendā grāʒ: vt patet ex illo quorum remiseritis peccata ⁊c. ergo. Presertim cū nulla alia via sit ita facil' ⁊ certa. Nihil enim aliud requiritur vt ꝑ confessionem infundat̄ grā: nisi non ponere obicē ad grām: qđ est simpliciter in potestate hominis. Ergo vbi est via facilior ⁊ certior ad recuperandā grāʒ quilibet tenetur ad illā. Et qui omissa illa attentat aliā difficiliorē ⁊ magis incertā: exponit salutē suam periculo ⁊ videtur contēptor ꝓprie salutis. Potest etiam dici ꝙ confessio vocalis est de iure diuino promulgato a xp̄o apostolis ⁊ ꝑ apostolos ecclie sine scriptura: sicut multa alia tenet ecclia oretenus ꝑ aplo's sibi ꝓmulgata sine scriptura vt patet de formis eucharistie ⁊ aliorū sacramētoꝝ q̄ in toto canone nō reperiuntur. Cuius fundamētū est illud

Joã. vl. Multa quidẽ ⁊ alia signa fecit iesus. ⁊c. Et illud apostoli. Cetera cũ venero disponã. Sed cõtra pdicta sunt multe auctoritates sanctorũ. Nã beatus Ambro. ait: fleuit Petrus nõ inuenio qd dixerit: inuenio qꝫ fleuerit. Lachrymas eius lego non satisfactionẽ sed qd deffendi nõ põt ablui põt: lauãt lachrime delictũ qd voce pudor est cõfiteri. Ad hoc dicitur qd xp̃s per ptãtem excellẽtie dimittebat pctã ⁊ cõferebat effectũ sacri sine sacro ⁊ sic credit̃ fecisse cũ petro. Et qd seqtur. Lauant lachryme ⁊c. Ad hũc sensum dicitur. tãta est virtus lachrymarꝫ: qd lauãt pctũ quantũcũqꝫ sit fetidũ ⁊ verecũdũ. Et quodcũqꝫ silẽ dictũ sic est interpretandũ vel modo quo statim dicetur. Itẽ chrisosto. nõ dico tibi vt te prodas in publicũ: nec apud alios accuses: sed obedire te volo prophete dicenti. Reuela dño viã tuã. Ergo pctã tua cõfitere apõ verũ iudicẽ: cũ orone delicta tua, pnũcia non lingua sed cõsciẽtie tue memoria. Idẽ. pctã tua dicito vt deleas illa: sed si cõfunderis alicui dicere: dicito ea quottidie in anima tua nõ dico vt cõfitearis ea cõseruo tuo. vt tibi exprobret: dicito deo qui curat ea: nec enim si non dixeris ignorat ea: cum faciebas presto erat. Peccare nõ erubuisti ⁊ confiteri erubescis: Dicito ea in hac vita: vt in alia requiem habeas: dicito ingemiscẽs ⁊ lachrymans: in codice scripta sunt: spongia peccatorꝫ tuorum lachryme tue sunt. Itẽ prosper. Facilius sibi deũ

placabūt qui aut proprijs confessionibus crimen prodūt: aut nescientibus alijs ipsi in se voluntarie excōmunicatiōis sententiā ferunt. Sed iste auctoritates intelligunt in casu in quo nō est copia idonei confessoris vt q: est reuelator cōfessionis et huiusmodi: quod innuitur per id quod dicitur. Et tibi exprobet. Potest etiam dici q mens istorum doctorum est persuadere peccatoribus q si nollunt sepe confiteri sacerdoti: q saltem coram deo quotidie cōfiteātur dolentes de cōmissis ⁊ offerentes emēdationem vite in futuruz. Maxime. q: de iure diuino nō tenemur confiteri vocaliter nisi semel in vita ante mortem. Intēdunt etiam illis verbis persuadere peccatorib⁹ q non confitentur conseruis: qū narrāt peccata in cōfessione sed deo cuius vices gerit sacerdos. Aliter adhuc dicitur q antiquitus circa hoc licebat opinari vnde magister sententiarū in dis. xvij. iiij. Et gratianus de peni. dis. v. indeterminatam relinquunt hāc q̄stionē arbitrio lectoris. sed sanctus Tho. ibi in exposi. litte. dicit q iam est determinatū per ecclesiam. in capitulo omnis de peniten. q confessio vocalis est necessaria: vnde nunc aliter sentire est heresis. Et circa annum domini. M.cccc.lxxx. In hispania compluti habita est solemnis disputatio presidente domino Alfonso carrillo Toletane vrbis epō ⁊ auctoritate apostolica decretū est confessionem vocalē esse de iure diuino: ⁊ oppositū damna-

tum est:tanq̃ꝫ hereticũ. Et ꝙ ad confessionem vocalem teneamur tenent Augu. Ambro. Hiero. Et alij antiqui sancti. Ut patet ex gestis eorum ⁊ ex vitis patrũ. Et in decretis titulo de penitentia per totũ. vñ Augu. Ueniale fit p cõfessiõeꝫ:quod erat criminale opatione:multuꝫ satisfationis obtulit:q̃ erubescentie dominãs nihil eorum que cõmisit vicario dei denegauit. Et rursus. Quid times homo cõfiteri:quod per confessionẽ scio: minꝰ scio: ꝙ id quod omnino nescio:cur erubescis cõfiteri:peccator suꝫ sicut tu:hõ suꝫ. Nihil humanũ a me alienũ:cõfitere homo homini.pctõr:pctõri:si nõ cõfessus lates inconfessus dãnaberis.

Confessio dr̃ q̃si simul ⁊ de omnibus fassio ⁊ locutio ⁊ arguẽdo p locũ ab interpretatiõe nominis:valet. Iste nõ dicit omnia pctã: ergo nõ cõfitetur. Quia si re priueris nec nomen habere mereris. Est auteꝫ duplex cõfessio sacramẽtalis.s. spetialis q̃ quis in specie pctã fatetur: alia gñalis qua q̃s postꝙ manifestauit omnia memorie occurrẽtia subdit. De oĩbus alijs q̃litercũqꝫ ⁊ quotiẽs cũqꝫ deũ meũ offendi dico meam culpã:q̃ valet ad remissionẽ oblitorũ etiã si nõ esset quis contritus sed solũ attritus:quia sacramẽta gr̃e habẽt virtutẽ faciendi de attrito cõtritum: est aũt sup oĩa vtilissima cofessio vnde ⁊ frequenter esset confitenduꝫ. Ualet enĩ apud deũ multũ plena cõfessio peccatorũ.ex.iiij. Prĩo ex ɔtritiõe cõfitẽtis. Scdõ ex hu

militate cõfessiõis. Nõ est eni actus maioris hu-militatis: q̃ confiteri ꝛ in quo q̃s magis se ostendat xp̄ianũ. Tertio ex oratione confessoris. Quia scd̃m beatum Tho. Maxima familiaritas cõtrahitur inter cõfessorem ꝛ penitẽtem vñ ad inuicem obligãtur orare. Quarto ex virtute clauiũ. Infallibiliter nãq3 ex ope opato quoties quis cõfitetur accipit grãm vel augmẽtũ ei⁹: ꝛ scd̃m sanctos qñ sacerdos impendit bñficium absolutionis: imaginãdum est q̄ ex latere xp̄i dormiẽtis in cruce erit impetus riui sanguinis inundans penitentem. Nã sacramenta sunt q̃si canale per quod virt⁹ passionis dñi ad nos deriuatur ꝛ cõmunicatur.

34 Notandum q̄ cõfessio cũ sit p̄ceptũ affirmatiuũ: nõ obligat ad stati confitendum: nisi in his casibus. Primo ppter sacramẽtum. s. qñ hẽt recipere vel ministrare aliquod sacramẽtũ q: tũc debet prius confiteri de mortali: nec sufficit scd̃m Palude cõteri nisi qñ necessitas vrget: ꝛ potens absoluere abest. Nã sicut baptism⁹ est ianua omniũ sacramẽtoꝝ: sic scd̃a tabula post naufragium est ianua ad alia: peccanti post baptismum. Unde de conse. distin. v. capi. vt ieiuni. Dicitur q̄ adulti confirmandi: moneantur prius facere confessionem peccatorum. Et est eadem ratio de alijs sacramẽtis. Similiter qui alijs hab3 ministrare sacramẽta nõ debet habere defectũ sacramenti: ꝛ qui absolutione eget nõ prius eam alijs nec alia sa

cramēta deb3 ministrare: q ipse sacramentum recipiat quo indiget. De mente beati Tho. videtur q ad recipiendā eucharistiā τ ordinē sacrū p̄cise teneat quis cōfiteri: in alijs sufficit contritio τ suma purificatio q̄ est per confessionē requiritur solum in summo sacramēto eucharistie: in quo non solum gratia sed fons τ auctor grē suscipit xps. Ricardus dicit q qui de ꝓpinquo expectat aliū cui deuotius τ securius cōfiteatur: pōt cum sola cōtritione accedere ad eucharistiā. Quod sctūs Tho. vt dicit Silue. nō aprobaret. in hoc casu salua melius sentientiū sentētia mihi duo videnť. Primū est q cū nemo sciat se esse cōtritū accedere ad hoc sacrū post cōmissum crimē sine cōfessiōe: nō est vsq3quaq3 tutū τ p cōsequēs nec fiendū nec cōsulēdum. Alterū est q non est dānādus nec censendus mortaliter peccare qui nō cōfessus: contritus tamen accedit ad hoc sacramentū. Quia per con cōtritionē iam deo est cōiūctus. Prelati tñ deberent subditis suis celebrantibus mādare. vt saltez bis in hedomada confiteantur. Innocen. in capitu. ōis. de penite. tenet q homo teneť statim confiteri post peccatū: siue illud sit occultū siue publicum quē sequiť. archid: Glo. aūt. de peni. distin. v. in suma: limitat qñ peccatū est publicum. Sāctus bonauē. tenet q religiosi stati teneť: q: totū tēpus est eis peitētie. De clericis idē asserit sub dubio. De laicis dicit q ad stati3 tenentur qñ adest talis con-

Sūma puri ficatio

bis in ebdom

Statim

moditas:qua rōnabiliter nō expectaᵗ maioꝛ quo ad tēpꝰ ⁊ sacerdotē.quod qꝛ cōmuniter accidit in quadragesima: rōnabiliter possunt id tempus expectare. supplemētum tenet ꝙ laici statim etiā teneāᵗ. Sed nullus istoꝝ ꝓbat efficaciter suum dictū ⁊ cōmunis doctrina est in cōtrarium. Oꝛ cōfessionis ꝓceptum est affirmatiuū quod non obligat nisi ꝓ loco ⁊ tpe quod dupliciᵗ cōtigit. Primo ꝑ accidēs qñ aliquid iminet faciendum quod sine petō facere non potest nō confessus. Sicut si ōbet cōmunicare: ī de venit obligatio cōfitēdi semel in āno:qꝛ in paschate cōmūicandū ecclesia statuit. Secūdo ꝑ se ⁊ sic nō tenetur hō ad statim: sicut nec ad baptismuꝫ qui est maioꝛis necessitatis: nisi qñ iminet ꝑiculū moꝛtis:quia hō ꝑ se teneᵗ ea q̄ sunt necessitatis ī hac vita implere. Periculosum est tamen non cōfiteri statim cōmisso moꝛtali: religiosi etiā non tenentur ad alia q̄ꝫ alij hīes nisi ad q̄ ex voto se obligarūt. Sūma angeli. ⁊ supplemē.opuscti Bonauē.sectanᵗ. Et licet sit tutiꝰ stati cōfiteri:ꝙ differre : nō tamē est tutiꝰ asserere ꝙ sic obligamur:quia viri timoꝛati haberēt maximas occasiones peccādi:cum aliqñ in mēsa vel in foꝛo possent recoꝛdari ō peccatoꝛ hr̄e copiā cōfessoꝛis.

Religiosi

Secundo tenetur quis stati cōfiteri rōne periculi moꝛtis. Oꝛ saltem semel in vita sacramētum necessitatis est suscipiēdum. cum autē nihil sit certius moꝛte:⁊ nihil incertiꝰ hoꝛa moꝛtis:ꝑiclitā

35.

mur omni hora: sed nõ sic accipitur hic: nisi qñ hõ sic est in periculo q vt frequẽter hoies in illo moriunt. Sicut in bello, naufragio, seu acuta et multũ graui infirmitate: vel cõtinua febre. Et ñ 7 medici tenent infirmos ante omnia monere: vt medicos aduocẽt animarũ. d peni. 7 remi. cũ ifirmitas. Nõ aũt qñ intrat mare taliter q pbabiliter mors nõ timetur. Et in tali periculo cõmuniter tenet q quilibet sacerdos põt absoluere a quolibet de officio. ordi. cap. pastoralis in glo. Tertio ratione scrupuli: qñ cõsciẽtia dictat 7 est illius opinionis q statim tenet. Quia oñe qd est cõtra coscientiã edificat ad gehenam. Si dictet necessario id faciẽ dũ. xviij. q. pma. §. ex his. Quarto qñ pbabiliter videt q illo ãno copiã idonei cõfessoris nõ habebit. Quinto rõne statuti q2 ad minus semel in anno statutũ est confiteri: vñ qui tpe pasce peccat: tenetur stati confiteri. si illo ãno non est cõfessus. Si quis haberet solum peccata cordis: videtur q possit differre cõfessionẽ vsq3 ad mortis periculũ: cuz de illis papa nihil habeat iudicare. Tamen quia semel in ãno est preceptum cõmunicare: quod digne fieri non põt sine cõfessione etiã de peccato interiori: tenetur talis infra ãnuz cõfiteri. Itẽ quia cõfessio nõ põt diuidi: si cũ pctõ interiori habet exterius de quo põt ecclia pcipe: tenetur indirecte cũ illo d interiori cõfiteri. Sexto quãdo timet q nisi stati cõfiteat obliuiscet pctũ: sed dicit Siluester

hoc nichi esse: quia obliuisci mortale peccatū nō
est mortale: nec tenetur laborare ne obliuiscatur: sz
sufficit q velit recordari et proponat cōfiteri quan-
do alia vice tenebitur. Sed certe si quis esset tam
labilis memorie: q probabiliter timet non posse
illud peccatū cōfiteri ex obliuione: si statim nō con
fiteatur: tenetur vel statī confiteri: vel facere memoriā
in libro vel cū certo signo: ne a memoria excidat.
Quia si secundū omnes tenetur statim confiteri:
qui timet copiā confessoris non habere illo anno.
A fortiori in isto casu et quāuis obliuisci mortale
nō sit mortale: velle tamen obliuisci vel exponere
se probabili periculo obliuiscendi ex electione sicut
est in proposito videtur mortale. Ideo tutius est vel cō
fiteri: vel facere memoriā. Nec oportet propter hoc
secū deferre instrumēta ad scribendū peccata.

36. Notandū q papa non pōt dispensare in con
fessiōe in eo quod est pure diuinū: quia seruus
legem domini tollere non pōt: et si possit dispensa-
re in preceptis canonis alicuius apostoli: puta
in bigamia et huiusmodi: quia par in parē nō habet
imperiū tamē in sacramētis a christo institutis nō
potest: quia sicut ars supponit naturā et natura mate
riā: sic ecclesia fundamēta sua que sunt sacramenta.
Unde sicut papa dispensare non potest q puer
sine baptismo saluetur: sic nec q post baptismū mor
taliter peccans sine confessione saluetur. Dispēsare
tamē potest in eo quod est de iure humano: puta q

non teneatur semel infra annum cofiterinisi occurrat mortis periculum: vel debeat communicare. Et adverte qꝙ quãuis confessor possit licentiare ex causa qꝙ penitens per aliquot dies post pascha sine peccato differat communionē tamen hoc non potest toto anno: sicut in lege: qui nō poterat pascha facere primo mense faciebat secundo: nec propter hoc excusabatur toto anno.

confessor de ppi sare pot vt differat. cofessi

Notandum qꝙ cōfessio legitima sedecim debet habere cōditiones in his versi. contētas Sit simplex. hūilis. confessio. pura fidelis. Atqꝫ freqns. nuda. discreta. libēs. verecūda. Integra secreta lachrimabilis. accelerata. Fortis. ⁊ accusans. ⁊ sit parere pata. quorū expositio hec ē Simplex idest sine mixtura hystoriarum: et sine hac cōdicione videtur sentire sanctꝰ Tho. qꝙ nō valeat cōfessio. Quod verū est qn̄ tot miscentur historie: qꝙ cōfessor nō pōt ꝑpendere gravitateꝫ specificā peccati. Humilis. s. interius vt quis se miserū ac infirmū cognoscat ⁊ fateatur etiā exteriꝰ ex cōgruo. vt flexis genibus. Discooperto capite. veste lugubri ⁊ huiusmodi. Pura idest recta intētione. Fidelis idest sine falsitate. Freqnēs vt crebro confiteatur tā peccata iam cōfessa q̄ non cōfessa. Nuda idest ita clara vt confessor peccata ꝑpendat. in peccatis carnis tūverba sint sobria ⁊ rara: quātū possibile est. Discreta vt maiora cū maiori pōdere dicātur ⁊ vt sciat discretū q̄rere cōfessorē. Libēs idest 37.

ne quis cōfiteatur coactus humana verecundia: aut timore expulsiōis ab ecclesia. Verecūda: ne recitet peccata iactando se sed erubescat. Quia hoc est satisfactoriū pene. de peni. disti. vj. cap. primo. Integra. vt nullū mortale: vel quod dubitat mortale celet. Secreta ex parte cōfessoris: quia in nullo casu debet reuelare scita in cōfessione et ex parte penitētis ne detegat verenda patris sui velut can. nisi vbi expediret. Accelerata vt statī post lapsum cōfiteatur et non differat. Fortis vt nihil omittat ꝓpter timorē satisfactiōis vel ex verecūdia. De festinatione iā proxime visum est an statī teneatur homo cōfiteri quo ad frequentiam.

3 Notandū ꝙ peccata semel rite cōfessa bonum est sepe recōfiteri. de peni. disti. prima. quem penitet. Quia hoc cōfert remissionē pene rōne verecundie et actus de se boni. Et augmentum dat grē virtute clauiū. Nō tamē est necessariū: nec tenet quis obedire prelato precipienti vt recōfiteatur: nec posset papa cōdere legē q̄ hoc preciperet. Fallit hoc in multis casibus in quibus iterāda est cōfessio. Primo si tacet scienter mortale: vel circunstantiā necessariā vel qd̄ credit seu dubitat ꝓbabiliter esse mortale ex verecūdia vel alia iniusta causa: mortaliter peccat: ꝓpter irreuerentiā sacramenti et fictionē et reiterare tenetur. Et idem si omisit ex ignorantia que ex propia culpa notabili pcessit: vt qr nolluit de suis peccatis cogitare: vel si omis-

sit ex crassa obliuione scdm Ricardu. Si tamen confiteretur eidē memori peccatoꝝ priorū vel penitentie imposite. Vel si memor est confessor qualitatis penitentis ita vt sciat quam oporte at adhibere medelā vt quia memor est ꝙ est carnalis: periurus ⁊ huiusmodi: sufficit prius confessa reconfiteri i generali. Dicēdo de his q̄ vobis prius dixi. Dico meā culpā: ac si nulla fuisset absolutio. que differri pōt ꝑ plures dies: etiā si confessor oblitus esset peccatoꝝ in particulari: dū tñ penitētiā taxasset vel habeat in mēte q̄litatē cōscientie penitētis: qd̄ si nō esset oporteret ad memoriā reducere vt fiat iusta moderatio. Si aūt aliq̄d horū ex iusta causa omittit: puta q: dubitat ꝓbabiliter cōfessorē sollicitare ad malū vel reuelaturꝝ cōfessionē vel cogniturū pctm̄ quod cōfitens audiuit in cōfessione: excusatur. Similit̄ q̄ omittit ex obliuione vel ignorantia ꝓbabili facta debita diligētia: quā communi lege permittit humana fragilitas. Que tūc est secundū Scotuꝫ. Qñ quis tantā adhibuit ad memorandū: quātam apponeret in re ardua: ⁊ que sibi multū esset cordi. Similiter q̄ ex nesciētia puta quia nō credit esse peccatū excusatur: q: licet aliqñ nō excuset: qui peccet q̄ hec agit cōtra legē dei aut nature: excusat tamē ne peccet nō cōfitēdo specialiter sed solū generaliter cōfitēdo nō cognita ⁊ oblita: vnde pueri ⁊ puelle nouit̄ cognoscētes esse mortale: quod alias scienter omiserunt confiteri

pueri et ... id

ex ignorãtia: nõ tenenẽ iterare cõfessionẽ ⁊ secũdũ angelũ etiã si tali peccato esset ãnexa excõmunica-tio. Sed hoc nõ videẽ verũ: quia omnis excõmu-nicat⁹ est priuatus participatione passiua sacra-mẽtoꝝ. Et pꝫ nulla est absolutio excõmunica-ti a pctĩs si pri⁹ nõ absoluaẽ ab excõmunicatione.

39 Secũdo tenẽ iterare scꝫ. S. T. ⁊ Ricar. ⁊ alios. Qñ ex cõtemptu vel negligentia non impleuit penitentiam iniunctã ad quã ex precep-to tenetur. nec impler ep̃ot quia eius est oblitus: si vero memoꝛ est ⁊ vult pficere non tenetur itera-re: pcipue si nõ fuit prefixũ tẽp⁹: similiẽ non tenẽ iterare si eã omisit ex impossibilitate vel maxima difficultate puta infirmitate ⁊ huiusmodi. nec simi liter si nõ acceptauit illam. Nec si alius confessoꝛ mutauit etiam non cognito pctõ pro quo fuit im-posita. Sed certe si a principio fuit legitime cõfes sus cum iam peccata ipsius sint remissa ⁊ illa fuit plena confessio: non video quare iste iterum tenea tur confiteri peccata prius confessa: cum eius ne-gligẽtia post ei⁹ absolutionẽ cõtingẽs: nõ possit fa cere ꝙ illud sacramentum non fuerit sacramentuꝫ quia ad preteritum nulla est potẽtia. Propterea iste casus iterãdi confessionẽ potius est de cõgruo q̃ ex debito necessitatis. Et ita sufficiet accusare se de incuria implendi penitentiam.

ista recedo cum ore

70 Tertio iteranda est cõfessio quando confessoꝛ est adeo ignar⁹ ꝙ ne scit discernere inter moꝛ

tale ꝛ veniale ex genere: ꝛ presertī si penitens habet casus intricatos: nisi ipse penitens esset peritus ꝛ instrueret cōfessorem: vel nisi in articulo esset mortis ꝛ alium non posset habere cōfessorem: habita tamen oportunitate iterare teneref. Similit̄ reconfiteri tenetur qui sciēter confitet̄ nō intelligēti vel quia dormiebat vel ꝑpter obscuritatē verborum et huiusmodi quia no est cōfessio sine vno referente: ꝛ alio percipiēte. Et similiter quādo cōfessor non potuit absoluere.

Quarto iteranda est confessio qn̄ penitens erat excōmunicatus etiam minori ꝛ a cōfessore absolui nō potuit ab excōmunicatione vel nō fuit absolutus quia excommunicatus absolui non potest a peccatis nō obstāte ꝑbabili ignorantia: q̄ excusat a peccato ꝛ pena irregularitatis: sed non facit nō esse excōmunicatū ꝛ si tunc eligeretur ad aliquod beneficiū: ignorantia nō faceret acquiri ei aliqd̄ ius vt in caplo aplice. de. cleri. ex. in glo. Et multo minus est capax sacramentorum a quib⁹ directe excludit̄ vn̄ absolutio est nulla: quāuis angelus. supplemē. et caietan⁹ oppositū opinētur.

Quinto secundum Innocē. in cap. om̄is. de pe. et remi. recidiuās tenetur iterare cōfessionem ratione ingratitudinis: sed scd̄m Ray. et summā. cōfe. Sufficit in tali casu confiteri priora peccata in generali: exprimēdo ingratitudinē sub propio nomine vel circūlocutione. Sed hoc

verū est qn̄ ingratitudo est circunstātia talis quaꝫ teneaꝛ̄ cōfiteri: puta quia trahit ad particularem spēm peccati: quod tunc est qn̄ quis cōmittit aliquod peccatū in cōtemptū dei ꝛ suscepti beneficij: nō aūt qn̄ est circunstātia generalis cōsequens omne peccatū. Tenetur etiā recidiuās iterare confessionē de peccatis rōne imponēde satisfactionis ꝑ presentibus peccatis non directe sed indirecte: vt sciatur que satisfactio sit iniungenda: vt et qui frequenter passus est lapsum carnis ex aliqua occasione, illa abscidatur ꝑ satisfactionē ꝛ idem in alijs peccatis: ad qđ videtur sufficere generalis confessio dimissoꝝ descēdēdo quādoqꝫ ad specialia, put videbiꝛ̄ expedire. Si pm⁹ cōfessor habet auctoritatē absoluendi ab omni excōmunicatione, ꝛ casu ꝛ sic intēdit absoluere: secūdus cōfessor absolue re poterit ab omnib⁹ illis casib⁹ reseruatis etiā si penitēs ex obliuione vel ignorātia nō sit ea cōfessus: nec est ampli⁹ excōmunicatio nec casus reseruatus sed simplex peccatū. Vñ bene faciūt eligētes cōfessorē auctoritate aplica: si faciāt se absolui: quātū extēdiꝛ̄ eoꝝ auctoritas. Et si postea recordetur: non teneꝛ̄ papam adire: licet cōfiteri teneatur. Religiosi etiā qui in suis capitulis vel visitationibus absoluuntur a censuris: cum aliquid de ante actis venerit ad memoriam vel noticiam non tenentur nisi solum confiteri illa tanꝙ peccatū simplex. Similiter si prelati dant licentiam alteri cō

fitendi de omnibus: iam nō sunt amplius ei reser-uata. secundum angelum habens casum superiori reseruatum si cōfiteatur ei a quo de hoc absolui nō pōt: non peccat mortaliter si ne scandalizet illum: tacet reseruata intendens illa integre confiteri superiori: z quāuis hoc sit verisimile: securior tū est oppinio scti Tho. q. s. tenetur iste totum confiteri inferiori: z pro reseruatis ibit ad superiorem.

Confessio debet esse pura: vnde q̄ confitetur principalr ,ppter inanē gloriā: vel ne notetur in populo: vel propter alium maluz finem: peccat grauiter propter iniuriā quam facit sacramento: peruertēdo eius finē qui est spes venie. Mentiri in cōfessione est pctm̄ mortale. primo qn̄ illud mēdatiū est perniciosum notabilr sibi vel ,ximo. vn̄ accusans se de peccato qd̄ non fecit in speciali z in casu certo mortalr peccat quia se infamat. Nec obstat cap. ad ei⁹ dis. v. vbi dr̄. bonarū mētiū est culpā agnoscere vbi culpa nō est: quia intelligitur de cognitione dubitatiua z formidolosa. No autem esset mortale se accusare peccatorem magnū in genere. Nec se accusare de mortali in specie in casu dubio ad cōsulendū cōscientie: dū modo nō asserat certe sed sub dubio etiā si plus iusto se agrauet ad tutamē conscientie: quia illa preponenda est fame. secūdo ē mortale circa ea q̄ sūt de necessitate cōfessionis: cuiusmodi sunt mortalia peccata z mortales circunstantie non rite confesse habita co-

pia idonei confessoris: quia hoc est inualidare sa/ cramentum ꝛ irridere. Circa alia vero non necessa ria vt sunt peccata venialia ꝛ moꝛtalia alias confes/ sa: ꝛ alia respectu quoꝛum non habet̃ cōfessoꝛ ido/ neus nō est moꝛtale mentiri secundū Siluest. quia nec sacramentum inualidatur: nec confessionis in tegritas minuitur. Vñ confitēs scienter veniale quod nō fecit secūdum ipsum non peccat moꝛtali/ ter. sed contra. Nō minoꝛ reuerentia debetur deo in quantū iudex noster est: ꝙ in quantū testis ope/ rum nr̃oꝛum: sed iurans falsum peccat moꝛtaliter quātūcunqꝫ illud sup quo iurat sit leue. Quia de/ um inuocat in testem falsitatis. Ergo mentiēs in confessiōe: etiaꝫ super leuibus peccabit moꝛtalit̃. Qꝛ quātum in se est irridet deum ꝛ frustratur ei⁹ sniām: ꝛ dato ꝙ quis confiteret̃ venialia solū que non fecit. Et sacerdos audita cōfessione ei⁹ ꝓferat sententiā absoluēdo ipsuꝫ: Quis dubitet hāc esse maximā irreuerētiā ꝛ sacrilegiū foꝛi penitētialis. Videt̃ ergo: ꝙ cōfitens venialia q̄ nō fecit sciēter moꝛtaliter peccet. Qui vero in confessiōe a casu di cit mendatiuꝫ nō vt materiā cōfessiōis sicut si que ratur de quo genere sit et: respondeat aliter quaꝫ sit. male facit sed non est moꝛtale. idem est de alijs que per accidens se habent ad confessionem: et nō sunt de necessitate confitenda.

Ad nuditatem confessionis requiritur confi/ teri omnes circūstantias peccatoꝛum. circū/

stantie tñ alleuiantes non sunt cõfitende nisi tacendo eas crederetur a confessore esse mortale: quod quis confitetur vt veniale. Et si dicat nõ ieiunasse in die de precepto: et taceat de infirmitate. Circunstantias igitur alleuiãtes confiteri est imperfectionis: nisi fiat ad satisfaciendum aliene inquisitioni aut scandalo. Circunstãtias vero mutãtes speciem et agrauãtes in infinitũ necesse est cõfiteri. De agrauantibus in eadem specie sunt opiniões: sed opinio beati Bonauẽtu. et sancti Tho. est cõmunior: q nõ est necesse eas cõfiteri sed tãtum laudabile: et aliquãdo laudabile est eas omittere: vt in carnalibus quãdo vel cõfessorem vel penitẽtem alliceret. Si tamẽ infinite agrauant: necessario sunt cõfitẽde: quia gratis data in sacramento penitẽtie restaurat: si qua ĩde inclinatio ad peccatum in sacerdote vel penitente proueniat. Si tamẽ penitẽs videat confessorem procliuẽ petat licẽtiam cõfitẽdi alteri. Opinio vo Antisiodo. q necessario sunt cõfitende sicut ei qui furatus est mille aureos: nõ sufficit dicere se furtũ cõmisisse: nõ est vera regulariter nisi in casu silicet. qñ eis nõ scitis sacerdos nescit quid sit acturus. vel ratiõe iurisditionis. Sicut iniuria illata in clericum si sit enormis est casus papalis: si leuis: est episcopalis. de sen. ex co. cũ illorũ. Vel ratione dãni dati vt sciatur mod' imponẽde restitutiõis et an tal' quãtitas sit episcopo reseruata qui aliquãdo circa hec disponit: vnde in

directe tenetur homo has circumstantias dicere: in quãtum sine eis nõ potest aliquãdo bene sciri debitus mod⁹ satisfactionis: ideoq3 dupliciter potest esse in hoc periculum de mortali. Primo si sacerdos interroget confitẽtẽ ꝛ neget vel taceat ex causa iniusta. Secundo si ipse scit quantitatem sui delicti ꝛ iniuste diffitetur aut tacet: quia exponit se periculo non recipiendi congruam medelam: seu ponendi obicem sue iustificationi.

Ubiũ est inter docto. an circũstantia sacri temporis et loci sit necessario confitenda. Quantũ ad locum dico ꝙ necessario est cõfitẽda: quãtum ad sacrilegium rerũ: locorum: ꝛ personarum: nõ solũ si perueniatur ad actum: sed etiã quo ad ipsas oculoꝝ fixiones ꝛ cogitatiões de luxuria: furto ꝛ homicidio: q2 eãdem ꝑ se grauitatẽ habẽt cogitationes ꝛ opatiões ꝛ ad eandẽ ptinẽt speciẽ: vt patet. Pria scdẽ. q. lxxij. Maxie si tales cogitatiões nõ solũ sunt in ecclesia: sed etiã sint de scelere ꝑpetrato: vel ꝑpetrãdo in ecclesia: quãtũ vero ad alios act⁹ puta detractiões vel alias cogitationes vt ō supbia nõ est necesse cõfiteri circũstãtia loci sacri: q2 licet ista trahãt ad speciẽ sacrilegij tanꝙ habẽtia speciale repugnãtiã ad rationẽ ratiõe irreuerẽtie ad diuina: tñ ista species est venialis: q2 de hoc nulla est ꝓceptoria prohibitio a deo vł homini nib⁹. Quãtũ vero ad circũstãtiã3 festi. Richola⁹ de lira. Florẽti. ange. rose. ꝛ nider. tenentꝙ ẽ neces

sario cōfitēda: sꝫ cōmunior ⁊ ꝓbabilior via ē ꝙ nō: q: ꝓceptū d̄ sanctificatiōe sabati litteralr̄ itellectū nō prohibet opus seruile spirituale puta peccatū secundum sanctū. Tho. in. iij. sen. distin. xxxvij. Et a sensu spirituali ⁊ mistico non trahitur efficax argumentū. Quanuis igitur peccans in festo magis faciat cōtra intētionē precipiētis q̄ est vacare diuinis: ꝙ seruilib⁹ ⁊ mecanicis ītendēs. Tū ista intētio nō cadit sub ꝓcepto. Q: legis lator intendit obligare subditos ad substātiaꝫ alicui⁹ operis sub ꝓcepto: nō autē ad finē a se intentū. Ut. s. fiat illud opus ꝓpter finē quē ipse intēdit. Ad hūc sensum dicit sctūs Tho. in scda. ij. q. cxxij. ar. iiij. ad. iij. Q: magis ipedit̄ hō a rebus diuinis ꝑ pctm̄ ꝙ ꝑ opus corpale: iō magis cōtra hoc ꝓceptū peccās in festo: ꝙ faciēs op⁹ corporale: vn̄ aug. Meli⁹ faceret iude⁹ aliq̄d vtile i agro suo: ꝙ si in teatro seditiosus existeret: meli⁹ femine eoꝝ die sabbati lanā facerēt: ꝙ ꝙ tota die ī neomenijs suis ipudice saltarēt. finis aūt intent⁹ a ꝓcipiēte nō cadit sub ꝓcepto. vt patet. j. ij. q. c. x. dicit etiā sctūs tho. in. iiij. d. xxxij. ar. v. q. ij. ꝙ circūstātia tpis festiui nō agrauat infinite nec trahit ad aliā speciē peccati.

Circūstātia q̄ est quotiens dupliciť sumitť. Uno modo vt dicit frequētiā: puta si frequēter illud comittit. hoc modo scōm Scotū. Angel. ⁊ Rosel. Est circūstātia necessario cōfitenda. Sꝫ hoc non videtur verū. Q: circunstātia consuetu- 46.

dinis nullo speciale dei vel hominū precepto phi/betur. Et scdm peccatuȝ nō est circūstātia prioris sed aliud ex toto ab illo distinctū. Alio modo sumitur vt dicit quotā ⁊ numerū. ⁊ secūdum Archid ⁊ direct. Uidetur ꝙ sufficiat dicere numerū indeterminatum puta multotiens sum fornicatus vel per ānum in tali peccato fui ⁊ huiusmodi. Sed secūdum Florenti. Angel. ⁊ Rose. Oportet dicere numerum certū puta. c. vel. cc. queȝ si quis non habet in memoria: tenetur cōputare quotiens in die potuit peccasse. vel in septimana. cui⁹ ratio est secundū rosel. Qr quilibet numerus adiūctus alteri numero cōstituit aliā speciē. Sed nō cogit hec ratio: quia vnitas addita variat speciem numeri sed nō peti. Sanct⁹ tho. in opu. xij. ad lecto. bisuntinū dicit ꝙ tenetur quis cōfiteri numerū peccatorū sicut potest. Hoc est sicut habet in memoria facta sufficiēti preparatione scdȝ ꝙ consueuit facere hūana fragilitas. dicēdo. Hoc feci bis vel ter: eo modo quo tenet̃ ad cōfessiōis itegritatē: ⁊ peccat mortaliter q̄ ex causa iniusta tacet aliquid de vero nūero quē habet i memoria. Et q̄ ex lata culpa nō recordat̃ numerū peccatoꝝ: puta qr nihil omnino cogitauit: forte nō cōsequit̃ iustificationē ⁊ peccat grauiter de nouo faciēs irreuerētiā sacramēto qd ānullat. Exp̄mat ergo pcātor numerū certuȝ si nouit pcōꝝ: vl' incertū si nō nouit: vt dicēdo potui hoc facere totiēs circit̃ ⁊ doleat qr nescit certū: qd si nō

facit suppleat sacerdos nisi vbi eq̄ noscit numeruȝ sicut peccator: q2 tūc numer⁹ implicite est cōfess⁹. Qui q̄rit cōfessorē idoneū quātū potest: excusat̄ si erret in aliquo ad consiliū eius: ⁊ sua ignorantia est inuicibilis nisi hoc ipsum ꝙ ei⁹ assentit errori: veniat ex sua lata culpa: secus de eo qui talem non querit. Itē idoneus nō exaspat nec aggrauat peccata irratiōabiliter. Nec contra iura: vnde iudas ideo desperauit q̄ penitentia duct⁹ de peccato suo non apostolos sed phariseos adiuit.

Ex vi sacramēti non tenemur venialia cōfiteri quamuis confitens sola venialia vere recipiat sacramentum penitētie. Quia duplex est materia sacramēti penitētie: quedaȝ necessaria vt peccatum mortale alia non necessaria vt veniale. Primū patet cū per venialia nō possimus naufragari: ⁊ penitētia sit secūda tabula post naufragiuȝ. Immo vigore statuti. omnis. de peni. ⁊ remi. habens solum venialia: non tenetur ea confiteri: quia papa non obligat hn̄tes solum venialia: sed mortalia que solum distribuit. li omnia. secundum Scotuȝ et glo. Qr si distribueret venialia teneretur ea cōfiteri etiam habēs mortalia quod nullus dicit. Et teneretur ad impossibile. imo secundum Pet. de palu. Papa nō posset obligare ad confessionē venialium: quia esset mutare materiam sacramēti penitētie faciēdo de venialibus materiam penitentie necessariam: vnde eo casu sufficit ꝙ se presentet sa

cerdoti dicēs se non habere mortalia sed venialia: vt admitti possit ad cōmunionē. inocē. j. tenet q̄ habens solū venialia tenet̄ ea cōfiteri. quē sequi videtur supple. Sed iste opiniones nō sunt in veritate contrarie quia vna intēdit q̄ nō tenemur cōfiteri oīa venialia specialiter ⁊ numeralit̄: alia vero intendit q̄ rōne statuti teneamur ea cōfiteri in generali dicendo. nos quidem īmunes a mortali scōm cōsciētiam nr̄am. In alijs tamē multis deliquise ⁊ petere absolutionē. nec hoc est mutare materiaꝫ sacri: q2 venialia sunt dispositio ad mortale. vñ ad hoc pōt ecclesia obligare vt p absolutionē: maiorē gratiā quis cōsequat̄. Et q̄ ad venialia cōfitenda in speciali nō tenemur rōne statuti: Sanctus Thomas tenet licet videatur solum recitare.

47. Tenetur quis venialia cōfiteri in multis casibus. Primo secūdū. s. Bonauen. in. iiij. dis. ti. xvj. vt refert ange. rōne periculi ad quod ducit: quia si homo periculum aduertat: tenetur penitere de veniali: sed non dicit q̄ teneatur cōfiteri sed penitere. Secundo ratione dubij quando dubitat an sit veniale. Tertio ratione professionis regule ad hoc obligētis scōm angel. et supplemē. quos carpit Silue. quia si papa ad hoc non potest obligare per statutum: multo minus quicunqꝫ alius ⁊ si sic esset religiosi tenerētur ad ipossibile sed dici potest pro angelo: q̄ quanuis papa non possit me obligare ad confitenda omnia venialia ⁊ in specia

li potest tamē me obligare ad aliqua. Tertio: a vl' ad oīa in generali ꝛ ita intendit angelus. Potest secūdo dici ꝙ sicut papa nō pōt me obligare ad religionē: quod tñ ego possum si velī voto meo. Ita similiter possum ego vouere vel iurare cōfiteri aliqua venialia: ad qđ papa alias nō posset me obligare. Et idem intrādo ordinem vbi hoc vouetur. Communiter tamen religiosi non tenentur confiteri de venialibus: sed solum de mortalibus aut dubijs de mortali: vel periculosis ducentibꝰ ad mortale: si ratione periculi transeant ad mortale. Dicit supplemen. se nescire quomodo quis se audeat existimare inmunem a mortali infra vnum annum: ꝛ fatuū esse sacerdotē qui sic dicenti ꝛ nō aliter cōfitenti eucharistiā ministraret. Sed doctor subtilis oppositum sentit in fine disti. xvij. dicens. Non esse incredibile plures esse in ecclesia ꝙ per annum viuant sine mortali. Immo ego credo per dei gratiā multos maiori tēpore sine mortali trāsire magna perfectionis opa quottidie exercētes: de quorū meritis thesaurus ecclesie cōgregat̄. Est tamē super omnia proficuū frequenter venialia cōfiteri: quia in cōfessione si rite fiat gratia cōfertur vel augetur in fallibiliter ex opere opato. fomes peccati minuitur: facilius corriguntur ꝑ auxilium gracie ꝛ propositū bonū renouatū: eorum pena aboletur. habitus venialiū non sic firmatur: ꝛ q: multa sunt mortalia: que ex cecitate nostra venialia reputant̄.

Confessio prout est pars sacramēti habet determinatū actum sicut alia sacramēta habēt determinatā materiam: ⁊ ille est propriū verbum quo consueuimus manifestare ꝓprios cōceptus: sicut in baptismo: assumitur illud elementuȝ cuius est in abluēdo cōmunior vsus: alij enim modi iducti sunt in supplemētum. Igitur nō habēti vsum lingue vt est mutus: vel qui est alterius lingue sufficit cōfiteri per nutus: per scriptū aut interpretem: quia nō exigitur ab homine plusq̃ȝ possit. In absentia vero sacerdotis potest fieri laico: ideo nō oportet ꝙ fiat scripto. quia plꝰ ꝑtinet ad cōfessiōis necessitatem actus q̄ ille cui fit. Nec obstat ꝙ baptisma nullus debet accipere nisi in aqua: quia ipsum est omnino ab extra ⁊ nobis ab alio exhibet᷑: sed actus cōfessionis est a nobis ideoq̃ȝ q̄ñ nō possumus vno modo: debemus scdm̄ ꝙ possumus cōfiteri: quia de necessitate sacramenti est ꝙ quis sua peccata manifestet: nec potest quis in hoc dispēsare. sed ꝙ fiat verbo nō est de necessitate sacramēti secundum beatū Tho. sed ex īstitutione ecclesie nō solū vt peccator erubescat: sed vt accipiatur id cuius vsus est cōuenientior. Et quāuis cōfiteri clerico absenti ꝑ scriptū liceat ⁊ absoluere sisi. lȝ durā. hoc neget: q̄ñ tñ timet᷑ scandalū fieri nō debet.

Circa hoc est aliqua oppositio inter beatum Tho. et Scotum. nā. s. t. tenet ꝙ q̄ñ quis habet sacerdotē presentē tenetur confiteri orevel per

scriptū seu interpretem de iure diuino semel ante mortem. Quia deus precipit absolute confessionem vocalē: que fieri pōt dictis modis: quantum est de necessitate sacramenti ꝛ cōsequenter quamdiu homo habet vnū de illis modis non absoluitur a p̄cepto. An idē senserit de iure canonico ꝙ. s. semel in āno teneatur confiteri per interpretē qui nō potest aliter: videtur ꝙ nō quia non inuenitur expssum in iure ꝛ hoc preceptū est graue ꝛ efficeretur grauius: ꝛ cōsequēter talis non tenet̄ cōmunicare in pascha: nisi imineret periculū mortis. Tenetur tamen cōfiteri scripto aut nutu ex precepto ecclesie si aliter non potest: quia ista non augent sed minnūt difficultatem p̄cepti. Scot⁹ vero post Ricar. quos sequitur angel. ꝛ Rosel. tenēt tria cōtra predicta. Primo ꝙ nō tenetur quis p inter pretem confiteri: qui cun sacerdote si vellet posset malignari cōtra cōfessum testificando: nec ad forū secretissimū tenetur quis vt est aliquo modo publicus. Sed si ista ratio concluderet: sequeret̄ ꝙ etiam sacerdoti nō teneremur confiteri: quia si vellet malignari: posset testis esse contra confitentem ꝛ faceret semi plenam probationem: vnde posset publicari ꝛ exponi torture: imo posset inuenire alium testē falsum ꝛ plene probare: sufficit ergo ꝙ nō possit venire in publicū licite ꝛ iuridice: vt in ꝓposito. q: sacerdos ꝛ iterpres celare tenent̄. Secūdo dicit. Cōtra rōnez cōfessionis esse: ꝙ fiat p scriptū.

Q: omnis scriptura ex natura sua est publica & aufert verecūdiā. Sed cōtra q: .xxx.q.v.caplō. qualis. dicitur. ꝙ licet per scriptū confiteri: nec in tali casu scriptura est publica nisi raro & per accidens: sicut & voces confitētis audiri pñt ab alio: nec ob stat sublatio verecūdie. Q: cōfessio facta sine verecūdia tenet. Et ex quo adest sacerdos & ipsi datur scriptura nō deest verecūdia. Tertio dicit ꝙ nō licet absenti cōfiteri p litras. Cōtra qd̄ est ꝙ Sāct⁹ Tho. cātuari. vt omēs testant̄ p litteras est cōfessus: nemo tamē ad hoc tenetur. Quāuis cōfessor nō debeat audire illā cum qua peccauit quia tollitur erubescētia que ē magna pars satisfactionis: si tamen absoluat tenet absolutio. Et idem de omni peccato in quo sacerdos fuit cooperās & consentiens. Nec sufficit si quis peccata alicuius eo presente referat sacerdoti: q: homo per se ipsum debet cōfiteri. satisfacit tñ ꝗ sacerdoti interrogāti ad quesita respōdet: quantū ad ea de quibus interrogat̄ nisi talis statuisset: poti⁹ tacere: ꝙ ore propio cōfiteri: qd̄ est mortale. Ideo cōfessor prudēs hoc aduertēs faciat eū rectificare cōsciētiā & d̄ hoc dolere & caute educere d̄ ore ei⁹ pctā q̄ videt eū velle celare. Silr̄ si probabilr̄ credit aliqua obliuisci ex impreparatione: aut nō existimare peccata: debꝫ occurrere: alias sciēter absoluere indignū.

Homo tenet̄ itegre cōfiteri oia pctā sua vni sacerdoti etiā si vt dicit. s. t. & scot⁹: ille nō possit

ab oibus absoluere. qd verū est. Primo si pctā sunt mortalia: q2 venialia cū nō habeāt cōnexionē: quoad contrictionem: cōfessionē et absolutionē: eorum confessio diuidi potest. Secundo si sunt in memoria quia oblita licite tacent: que si post cōfessionem ad mentem redeant ipsa sola tenet cōfiteri etiā si alteri confiteat. Dicit tamē Siluest. q alia tenetur recōfiteri in generali: dicendo q ista confitēdo est oblitus: sed ista tētio nō videtur necessitatis: sed cōgruitatis: nisi quādo obliuio fuit ex sua culpa: et tunc sufficiet dicere accuso me: q ex mea ignauia oblitus eram huius peccati et ideo in alia cōfessione nō sum hoc cōfessus. Tertio nō tenetur integre cōfiteri quando cōfessor nō est idoneus ad omnia audienda: vt quia inde sollicitaret ad malum: aut illud reuelaret et huiusmodi: et non habetur alius sacerdos quādo penitens habet casus reseruatos si prius accedat ad superiorē scōm palu. ecclesia romana hunc habet vsū vt absoluat a maioribus remittens pro minoribus absoluendum in quo facto supponitur q ita fieri possit et talis cōfessio est virtualiter integra secundum Capreolū: propter intentionem confitentis: potest etiā absoluere ab omnibus si omnia velit audire non aliter. Ex quibus infero q qñ quis confitetur generaliter de omnibus culpis vite sue: vel alias facit lōgam confessionem durātem per plures dies: posset in qualibet partiali confessione absolui. quia

nō videt̄ maior rō in casu supiori: ꝙ in hoc. Si vero prius accedit ad inferiorez. scdm̄ s. Tho. pctōr debet totū dicere inferiori: ꝙ absoluet a qb⁹ pōt ad superiorē in alijs remittēs. Arg. xxxiij. q. ij. latorē. et de peni. ⁊ remi. significauit. ⁊ si ō facto absoluit inferior ab oib⁹: non est absolutus: q: quo ad reseruata sentētia est a nō suo iudice: sed quātuz ad alia valet: quia vtile p inutile non vitiatur in his q̄ capiūt diuisionē. Est tamē ipse excusatus p ignorātiā facti: sed nō sacerdos cui ius ignorare no licet. ꝙ hoc possit fieri sic persuadet̄. Quod est in cōfessione quantū ad absolutionē ex parte dei nō diuiditur: sed totū simul remittit in cōtritiōe: quod vero est ex parte ecclesie: diuidi pōt. q: ipsa duo facit absoluēdo: et remittit partē satisfactionis: ⁊ reconciliat ecclesie militanti. pmū diuidi pōt: vt si dicat sacerdos fac hoc per. viij. dies ⁊ regredere ⁊ iniungā reliquū. Sed q: regularit̄ confessio debet esse integra: scdm̄ btūm. t. quādo peccator prius vadit ad superiorē scdm̄ heruentū: qdqd senserit palu. non absoluit ꝓpie eum a peccatis nisi totū dicat: sed ab obligatione cōfitendi sibi: si vere prius vadit ad inferiorem absoluit eum a peccatis sed non ab obligatione cōfitendi superiori. Sed securius est ꝙ non absoluat quousqz habeat cōmissionez a supiori. Dicitaūt Palu. notabile verbū. s. ꝙ absolutus a reseruatis in articulo mortis nō tenet̄ si eua dat adire supiorē nisi fuisset excōmūicat⁹. Et simi

lit absolut' extra casuz necessitatis: a talib' ab eo q̄ poterat etiā si cōfessio fuisset ficta: si itez z pluries vult cōfiteri ð eisdē absolui potest a quocūq3.

Confessio debet fieri secrete: soli sacerdoti z ab vno solo penitente sic q nec vnus audiat multos: nec multi simul audiāt vnum. de peni. z remi. oīs. in verbo solus z in verbo sacerdoti: vnde mortalit peccāt audiētes plures pueros doli capaces. In articulo tamē necessitatis quādo iminē te morte vn' post aliū confiteri nō pōt: licet plures simul audire. Similit plures possunt vnū audire ipso cōsentiēte vt saniori cōsilio regatur z tenet ab solutio. scdm palu. et ricar. Cuius contrariū sentit scotus dicēs. Confessio plurib' facta nō est sacramentalis: quia vn' est xps quē sacerdos represen tat: sed primū est veri' quia illi duo tenent locum vni' pfecti. Peccator tamē liber est scdm ioā. and. ad cōfitēdū publice: si facere velit ex feruore: nō obstante li sol'. q2 positū est vt ad cōfessionem hō liberi' accedat: qð scdm. s. th. in. iiij. dis. xvij. in exp. lit. verū est si pctm̄ est publicū: alias nō licet: quia talis humilitas pre iudicabit primo: q̄ posset inde scandalizari. liber etiā est ad dicendū penitētiā sibi impositam sicut et sua peccata: qm̄ nec sibi nec cōfessori ex hoc piudicat: secus vbi se sine causa infamaret: vel cōfessorē aut ei maliuolentia acquireret: vt si iniunxit mulieri abstinere a fami liaritate alicuius viri z huiusmodi.

52

Confessio facienda est cum lachrymis nõ ex=
¹³· teriorībus q: ille nõ sunt ī nr̃a potestate: sed
cum interioribus que sunt displicẽtia peccati pre=
teriti cum proposito cauẽdi a futuris. Et sufficit q
velit quis habere a deo displicentiam ⁊ grãm ca=
uendi in posterum cũ nulli placeat displicentia rei
placite. Debet tamen hec volũtas esse efficax. que
si sit imperfecta in absolutione virtute clauium fit
pfecta: nisi ponatur obex. quia sacramenta nostra
de attrito faciunt contritũ. nota q cũ attritio non
consistat ī indiuisibili sed habeat latitudinẽ et plu
res gradus (quia dabilis est perfectior ⁊ minus p
fecta) stat aliquem saluari sumptis sacramẽtis pe
nitẽtie: eucharistie ⁊ extreme vnctionis. qui dãna=
ret sumpto altero tñ vel duobus: quia vis clauiũ
⁊ virtus sacri iterato sacramento pficit: qđ in p̃ de
fuit. Secũdum scotũ ad cõsequendaʒ gratiã p hoc
sacramẽtum sufficit nõ ponere obicẽ: quod est mi=
nus q̃ attritio: quia secundum ipsum sufficit volũ
tas suscipiendi hoc sacrʒ sine obice pcti mortalis
actualiter sibi facto in vltimo instanti absolutio=
nis in quo est vis sacramenti. obex actualis d: Si
q̃s actu tunc cogitaret aliqđ mortale nõ relinq̃re.
⁊ fere hec est mens sc̃ti tho. cum dicit: q confessio
potest esse informis. Sed cõtra quia sicut matri=
monium est nullũ si quis velit cõtrahere matrimo
nium ⁊ tñ non vult cõsentire. ita cõfessio sine dolo
re nulla est: quia act⁹ interior est pars essentialis

huius sacramēti. Dici pōt q pars essentialis huius sacri non est cōtritio: sed aliqualis dolor. Et si contritio dicatur eius pars intelligit de contritione futura: sicut satisfactio aliquādo pcedit: nec est hoc inconueniens: cū sp̄nia sit totum successiuū. Sz aduerte q aliud est velle cauere: et aliud credere q a pctō cauebit. cum vnū sit rōnis aliud volūtatis: multi vellēt cauere: q credūt q nō cauebūt. qui aūt nullā hēt de pctō displicētiam nec voluntatem cauēdi: sed actu vult non cauere: si confitet et petit absolui mortalr peccat propt irreuerētiā sacri et anullationē quantū in se est. Si aūt velit suscipere sacrm vt doleat nec actu propōit redire ad pctā vl si sit aliqliter dolēs non dz absolui: si tamen absoluatur non peccat sacerdos si non aduertit ad imperfectionem sue displicentie sed credit illum perfecte dolere. Et recedente fictione valebit simpliciter illa confessio.

A Dsciendū z vtrū confessio facta sine cōtritiōe valeat. Aduertēdū: q triplex ē fictio. Pria est q siue sit cōfessa siue nō: facit sacrz nullū esse: vt si quis intēdit suscipere sacrm sz nō dolet de pctō: aut illud cauere nō vult et hoc actu cōsiderat: et talis cōfessio nec tūc nec post valet. Scda est q in pūcto absolutiōis ōsinit esse fictio et valet sacrm etiā tpe quo suscipitur: vt cū qs insufficient qdē dolet: sed nō adeo: qn talis dolor pfici possit sacro: et in verā cōtritionem cōuerti: siue sit confessa siue non.

54.

Tertia est quā si quis cōfitetur absolui non debꝫ ꝛ si de facto absoluitur: dubium est vtrū imprimatur ornatus ꝛ valeat cōfessio recedente fictione: si vero eam nō cōfiteatur: quia non occurrit: verū est sacramētū ꝛ valꝫ cōfessio rōne ornat⁹ nec est iterāda sꝫ sola fictio cōfitēda: vt si ex ignorātia iuris diuini credit falsè se sufficienter discussisse consciētiam: vel cū quis dolet de preterito sed de futuro cauere non vult: vel econuerso. Nota ꝙ cū nr̄a sacra grāꝫ cōferāt nō effectiue sed dispositiue: q̄ nō imp̄mūt caractherē: ip̄rimūt silēm dispōnem q̄ dr̄ ornatus: q̄ cū nō hēat cōtrariū est indelebilis scdꝫ Silue. ꝛ satis ꝓbabilr̄: licet multi asserāt illū eē delebilē: ꝛ iterato sacro intēdit̄: nec tū semp intēditur grā nisi qñ adest debitus conatus ex parte voluntatis. Dicit igitur. bona. hosti. olcot. vincē. ꝛ plures alij ꝙ dicta confessio nō valet ad remissionē culpe etiāꝫ recedente fictione: ꝛ necessario est iteranda. Sed s. tho. ricar. ꝛ cōis theologorum scola: tenent oppositum. Nam ad omnem formā sufficienter dispōnentē ad aliquē effectū: sequitur talis effect⁹ sublato impedimēto: sicut sublata colūna sustētāte lapidē seqtur mot⁹ lapidis deorsum: ꝛ remota fictione in baptismo: sequitur grā a carácthere: sed ornatus sufficient̄ disponit ad grām alioqn p̄nia insufficient̄ illā causaret: que illam nō alr̄ causat: ꝙ dispōnēdo: ergo sublato īpedimēto fictiōis seqtur inde grā ꝛ valet cōfessio. loqndo de fictiōe. iij. mō.

Triplr verificatur hec opinio. Primo qñ fictio ē priuatiua tm̄: vt cū hʒ dolorē: sed ita imꝑfectū qꝺ cū sacr̄o nō sufficit ad cōtritionē: nec tñ sci enter celat pctm̄ quod habuit in nō examinando cōscientiam vt debuit: quod dr̄ fictio: ꝛ tñ credit se sufficienter dispositū: q̇ error nō tollit fictionē respectu vltimi effectus sacr̄i quia est iuris diuini: sed tñ tollit fictionē excludentē essentiā sacramenti eo ipso ꝙ est error. Scđo qñ fictio est possitiua quaꝫ q celaret faceret sacramētū nullū: et q̇ cōfiteretur absolui nō deberet: vt si nō dolet de preterito: ꝛ tñ hec fictio actu nō occurrit sibi vt cōfitenda ꝛ cōsequēter pinde ē ac si hoc pctm̄ fuisset ꝑ negligentiam oblitū ꝛ est verū sacramētū: non obstāte igno rātia iuris diuini. Tertio verificatur qñ cōfitetur eidē cui prius: qꝛ sufficit absoluere ab oībus ꝛ iniū gere pñiam solum pro fictione: pro alijs aūt faciat prius iniūctā qꝛ non oportet ꝙ cōfessor recolat oīa peccata a pricipio vsqꝫ ad finem. ſꝫ sufficit scđm palu. ꝙ cognoscat modū ꝛ dispositionē penitētis vt cōgruam moderetur pñiā fictus igitur absolui non debet: qꝛ sacerdos nō debet absoluere: quem scit a deo ligari: si tñ absoluatur tenet absolutio ꝛ habebit effectū qñ cōteref: vel ex pactione diuina vel ex ornatu ipresso: si dicaſ ꝙ ibi nō est materia pñie. s. peccator contritus. Dicendū ꝙ imo est materia sacramēti ſꝫ inmūda scđꝫ palu. et nō est confessio dimidiata: nisi fictio occurrat vt confitenda.

96. In cõfessiõe ozhõ quãtũ põt famã alteri⁹ cu stodire ƺ magis suã purgar cõsciẽtiã: vñ si cir cũstãtia ducẽs i noticiã alteri⁹ psone sit õ necessita te cõfessiõis: vt si peccauit cũ mat̃ cõfitẽda ẽ: petet tñ licẽtiã vt possit cõfiteri nõ cognoscẽti psonã. cre do tñ qsi ex nomiatiõe psone imineret grãde peri culum alicui τ probabiliter: non teneretur illam exprimere. Sicut nec teneretur confiteri alia pec cata i tali casu: quia quod est institutũ ꝑ charitate: nõ debet cõtra charitatẽ militare. Sed si sit soluƺ aggrauãs circũstantia nõ debet exprimire nisi ta lis expressio essƺ vtilis penitenti vt. s. melius pre seruet̃ a recidiuo: vel psone nominate quiatũc ex primere debet. Alias si sine vtilitate sua vel alteri us exprimat: nõ euadet detractionẽ penitẽs τ con fesso: si ad hoc cõsentit. Similiter non peccat sed meret̃ cõfesso sicut τ ipse penitẽs reuelãs: si inter roget psonam nõ ex curiositate: nec vt ꝓdat sed vt prosit pro ea orãdo: vel fraterne corrigendo τ secre te monendo de licẽtia penitentis τ nõ aliter.

97. Septem sunt circũstantie hoc versu contente. Quis. quid. vbi. quibus. auxilijs. cur. quomo do. quãdo. Quotiẽs propie nõ est circũstantia ƺ ad substãtiam actus ptinet. quia vbi aliqd fit bis: est substãtia actus geminata τ duplex peccatũ etiã si obiectum sit vnuƺ numero. vt si qs interpolatis tpibus bis eundẽ feriat: qñ circũstãtia addita indi ferenter se habet ad rationem nec bonũ nec maluƺ

importās: nō mutat speciem peccati: sicut pcutere hominē vestitum vel nudum furari dextra vel sinistra. Silr nō mutat spēm si hēt repugnātiam ad rōnez solū ex suppositiōe alicuius prioris: sicut accipe alienū in magna quātitate est eiusdem speciei cū accipe alienū. Qz magna quātitas nō repugnat rōni: nisi ex suppositione huius qd dico alienū: vnde nō esset pctm̄ accipe in magna quātitate si esset ppriū. Si vero iportet aliquid repugnans rōni primo z p se: dat speciē pctō: sicut alienū dat spēm huic quod dico accipe: ita qz si alienū supueniat ei qd est accipe cōstituit furtū: sicut rōnale adueniēs animali cōstituit hoiem. circūstantia non varians spēz: nō aggrauat infinite: alias infra eandē speciem essz distātia ifinita vni⁹ ab alio. Que etiā mutat spēm nō aggrauat infinite qn̄ ipsa est pctm̄ veniale de sui rōne: siue id cui addit̄ sit veniale siue mortale: sicut ad actū gule q̄ est ppere addit hec circūstātia laute speciale deformitatē: q̄ ex se faceret pctm̄ z tn̄ non aggrauat in infinitū semp.

Illa circunstantia aggrauat infinite: que repugnat rationi directe ex eo qz est cōtra speciale preceptum dei vel eccle vel superiorū literaliter intellectū z nō spūaliter scdm sanctū. T. in. iij. disti. xxxvij. q. pma. pmo. ad scdz. Ex quo infero qz circūstantia tpis nō trahit in aliā spēm nec aggrauat infinite vt dicit. s. t. in. iiij. disti. xxxij. arti. v. q. ij. quāuis. nicholaus. florenti. angel. et rosel. dicant

oppositū. Infero secūdo q circunstantia psone si militer nō aggrauat infinite: nisi in tribus casib⁹. Primo rōne voti in quo includitur preceptū vt obseruet illud: vnde luxuriari cū religioso aggrauat infinite. Secūdo ratiōe precepti sibi facti. vt cōtraeher cū ordinato in sacris aggrauat infinite. Tertio rōne scādali casu quo scādalizare est ei mortale: et cōsequēter contra aliquod pceptum: sed adverte q circunstantia mutās speciē cū transeat in vim obiecti actus: nō debet proprie dici circunstantia sed obiectum illius actus. quia circunstantia proprie est accidens actus humani attingēs illum extrinsice. vt dicit. s. tho. prima secūde. q. vij. Circūstantia sacri loci variat speciē etiam si addatur actui bono stantibus statutis iuris humani: vt si iudex iubeat suspendi furem in ecclesia aut si ibi vir reddat debitū vxori. nisi in casu. quia locum sacrum decet mundicia etiam corporalis. Nec est eadem ratio de circunstantia temporis. tum quia de violatione sacri loci est specialis prohibitio litteralit intellecta: vt patet de in munitate ecclie non autem de tempore: tum quia actio iniuriosa et indecens nō ita maculare potest tempus sicut locum. Erit tamen circunstantia tēporis aggrauans infinite si quis in despectum sacri temporis aliquid faceret. vel si super hoc fieret speciale preceptum.

Penitēs secundum hostiē. et panor. in cap. significauit. de peni. et remi. nō tenetur accepta

reomnē pēitētiā quā vult sacerdos iniungere: sed sufficit ei scd'3 scotū ,ppositū acceptandi a deo hic vel in purgatorio: si tñ acceptat iplere tenet. Qñ vero illud qd iniūgit esset satisfactio aliq̃ proximo exhibēda: tenet necessario obedire: imo si ess3 possibile deberet pcedere cōfessionē & similit si illud esset iniūctū ,p necessaria cautela cōtra recidiuum. Pōt eni sacerdos & debet interdicere familiaritates preiudicātes saluti penitētis vel honori diuino & ille obedire tenetur. Simili' qñ iniungit per modū declarate obligationis: vt q' abijciat ancillam cū qua esse nequit sine periculo recidiui. In alijs aūt q̃ imponit p modū exhortationis vt q' ieiunet: & in his que iniūgit pro speciali satisfactione pctōrum: nō tenet acceptare: sed certe nō videt plene cōtritus: qui leuissimā penitētia3 ,p pctis non vult hic acceptare: & vere talem ego nō absoluere. Quāuis scotus. hostiē. panor. & siluest. dicāt oppositū. Si vero sacerdos penitētiā dat indiscreta3 recusare pōt penitēs & petere rōnabilem.

Secundum monal. quem sequitur siluest. secundus confessor non potest mutare penitentia3 iniunctam a primo pro peccatis reseruatis vel qñ superior sibi reseruat mutatiōe: nisi ex causa rōnabili qñ vrget necessitas vl' vtilitas suadet. q: tunc piū est interp̄tari q' supior licentia3 cōmutādi concessit: & similiter qñ publica penitētia est iniuncta reqri debet q̃ iniunxit si cōmode pōt ne scādalizet

Et scdm ray. q: hoc fieri nō debet nisi causa exami
nata propter quam est iniuncta requirit confessio
peccatoꝝ pro quib⁹ est iposita. In alijs vero mu
tare pōt secūdus cōfessor penitētiā datā a primo
quia par in parē nō habz impiū: maxime ex cau
sa. Nota q̄ q: leuissima religio scdz. b. tho. est gra
uior quacūqz penitētia taxata: in quātū hō abdi
cat propriā volūtatem qua nihil est carius: si sacer
dos iniungat penitēti ingressū religionis non te
netur obedire: et si qui canones hoc faciunt cōsili-
um potius est q̄ preceptum. In cōfessione tria cō
currūt. s. cōfitēs. cōfessū: et cōfessor. Cōfessor debet
ēe sacerdos ꝓprius ordinarie vl' ex cōmissiōe. Cōfi
tēs debet esse oīs hō doli capax ex vi scri: sz scdz q̄
est p̄ceptum ecclie vt semel in anno fiat tenēt oēs
et soli fideles etiā pueri cū ad ānos discretiōis vene
rit: qd est in. vij. anno. vt notat glo. de delict. puer.
cap. primo. vt in pluribus. aliquādo tamē sunt do
li capaces et pnt delinq̄re āte septeniū vt docet. S.
Tho. in. iiij. dis. xvij. et tales obligant̄ ex tunc ad
cōfessionē. Res cōfitēda necessario ē mortale pec-
catū cōmissum post baptismū et circūstātie ifinite
aggrauātes ī pctō mortali āte baptis. sufficit cōte-
ri vl' atteri: nec oportet cōfiteri quāuis āgel. et rosel.
teneāt q̄ sic: sed oppositū cōmunit̄ tenet̄ q: ianua
sacroꝝ oiuz ē baptism⁹. Immo videt̄ q̄ si cōfitea
tur absolutio nulla sit: cū nemo sit capax sacroꝝ
nisi p baptismū. Cōtra. q: ad ea q̄ sunt iuris diuini

omnes tenetur. Dic q̄ verum est suo ordine: p̄mo ad baptismum ꝛ post ipsum ad alia.

Gratianus. de peni. distin. prima: q̄rit: vtruz ille qui post baptismū fecit aliquod mortale teneatur illud cōfiteri: an sufficiat dolere de illo cū proposito abstinēdi: ꝛ nō confitēdi. Et post multa lectoris arbitrio quid sit tenendū relinquit. Theodorus in vlti. cap̄. illi⁹ dis. dicit: grecos tenere cōfessionē vocalē nō esse necessariam. S. T. in. iiij. dis. xvij. in expo. lit. dicit q̄ pro opinione olim habebat: nūc post determinationem ecclesie sub Inno cē. iij. factam de peni. ꝛ remi. omnis. est heresis: quia sequitur claues ecclesie non esse ad salutē necessarias: sed de hoc supra latius verba fecimus: ꝛ quia sepe dicitur q̄ mortale certum ꝛ quod dubitatur esse mortale p̄babiliter necessario sunt cōfitenda. Sciendum q̄ aliud est scire: aliud opinari ꝛ dubitare: scire importat certitudinem sine hesitatione de opposito: opinari habet assensum ꝛ credulitatem de aliquo cum formidine de oppposito. Dubitare non dicit credulitatem nec assensuz alicuius: sed propie est quādo quis nec credit nec discredit sed est in equilibrio rationis: non declinās magis ad vnam partē q̄ ad aliam saltē notabiliter etiam si aliqualiter coniectet leuiter sine ratione probabili de altera earum. Qui ergo opinatur probabili ratione de aliquo q̄ non sit mortale: nō tenetur illō confiteri. Dicitur probabilis

rō q̄ videt̄ vera oib⁹ aut maiori parti vel oibus sapiētib⁹ aut maiori pti vel saltē p̄cipuis eorū. et credēs aliquā rōnē eē talē: pōt se in ea fundare q: non tenet̄ exhibere discutiēdā p̄dictis. Cū hoc sit impossibile vel difficile nimis. Itē peccata q̄ scit sacerdos tenemur confiteri: q: nō sunt ei manifesta in forma iudicij ꝛ inquantum est vicarius dei.

.62. Celare auditā cōfessionē est de iure nature: diuino ꝛ positiuo rōne charitatis fidelitatis ꝛ vtilitatis. Ad quod tenet̄ sacerdos qui audit ꝛ is cui ipse de licentia penitētis reuelat: vel sine licentia: ꝛ nō sacerdos q̄ in necessitate audit ꝛ interpres ꝛ q̄ a proposito vel casu audit cōfitētem ꝛ generaliter omnis q̄ scit dicta in cōfessione licite vel illicite: cadunt autē sub hoc sigillo directe peccata etiā si ab illis peccator nō sit absoluendus quia non vul abstinere. Et indirecte omnia p̄ que peccator posset deprehendi. Igitur quid q̄d per se vel p̄ accidēs directe vel indirecte posset generare penitenti verecūdiam vel cōfusionem seu malā suspitionem vel aliud nocumentum: cadit sub sigillo confessionis: vt locus tempus ꝛ omnia ex q̄bus deueniri pōt in noticiam peccati nō simplicit̄ sed relatiue ad p̄sonā que illud est cōfessa. Et nihilominus alia q̄ sciuntur in cōfessione summo studio celāda sunt: p̄pter scādalū ꝛ p̄nitatē q̄ ex cōsuetudine posset accidere. Preter penitentem nullus etiam papa dispensare potest in hoc ꝛ si preciperet sub

pena excõmunicationis nõ esset obediendũ nec incurret excõmunicationem: q2 hoc sigillum est de iure diuino sicut ₇ cõfessio: ₇ sacerdos in actu confessiõis est vicari⁹ spãlis dĩ scõ₃ pano2. Papa võ generalis. specialis vero quo ad illã speciẽ maio2 est generali. De confitente aũt tenet angelus post duran. aureo. et landul. q de ei⁹ licentia nõ licet sacerdoti reuelare cõfessionẽ. Quia penitens non põt dispẽsare in lege diuina. sed communis doctrina tenet: q licet de eius licentia reuelare ei qui est vtilis ad pficiẽdũ requisita ad illũ forũ cauẽdo tñ scãdalũ. Nec ex hoc credet reuelato: confessionis: q2 cũ pter duo teneat sacerdos celare cõfessionẽ ₇ propt sacramentum: quia celatio cõseqtur hoc sacramentũ ex natura sua q̃si propia eius passio et q̃si de essentia ei⁹: ₇ pter scandalum. Primũ tollitur p licẽtiã confitẽtis: sed remanet secũdũ. q hoc possit penitens patet: q2 põt facere q illud sciatur extra confessionẽ. Ad motiuũ dico q ego possum dare licẽtiam contra ius nature in his q̃ sunt in fauore₃ meum: vt q non teneatur mihi restituere: q̃ aliquid furatus est mihi: et nihil fit cõtra sacrm q2 penitẽs dãdo dictã licentia₃ facit q sacerdos sciat vt homo qõ prius sciebat vt de⁹: ₇ cõsequẽter nõ cadit sub sigillo sacri: cõsiliũ tñ doctorũ est q cu₃ aliquid est reuelandum de auditis in confessione: penitẽs dicat extra cõfessionẽ de pctis suis: quan tũ sibi placet reuelare confessori tanq̃ hoi: quia se

pecū quibusdam circūstantijs dicūtur peccata in confessione cum quibus nō placeret penitenti qđ alteri reuelarētur.

Sigillū cōfessionis est ad eo strictū φ in nullo casu audita in confessione ꝓpter quodcūqꝫ malū vitandū vel bonū promouēdū sunt reuelanda: quia talia reuelare est detestādū sacrilegiū: etiā si tot⁹ infideliū grex vellet ad fidē conuerti: vel mille hoīm mors posset vitari me reuelāte cōfessionē: nullo pacto in hoc assentire deberem. Sed nota φ nō est cōfessio sacralis de q̄ loq̄mur: qū quis dicit accipiatis hoc in cōfessiōe etiā si dicat. Cōfiteor deo. vel p̄mittat. In noīe pr̄is ꝛ filij. ꝛc. sed tūc solum qū reuelat sua pctā sub spe venie saltē reductiue dispositiue vel initiatiue: sicut qū petit cōsilium ꝛ refert suas malas inclinationes: etiam si ipse nollit absolui: nō aūt est cōfessio si quis referat malū suū ꝓpositū vt ipm cōfessorē puertat vel habeat fauorem ab eo: non petendo cōsiliū ad exeundū a pecato: nec cum aliquali displicencia referendo: nec sub spe aliqua venie. Itaqꝫ qū pctūi non dicitur confessori aliquo modo licet valde imperfecte sub spe venie nō est cōfessio sed cōfessionis destructio. Et poterit hoc cognosci applicādo casib⁹ cōtingentibus diffinitiones assignatas supra de confessione ꝛ arguendo p̄ locum a diffinitione. Scitū ergo in confessione vera pfecta vel imperfecta nullo casu est reuelandum. scitum vero in confessione

solo nomine que nihil de ratione confessionis vere habet non cadit sub hoc sigillo.

In his casibus scita in confessione manifestari possunt sine fractione dicti sigilli. Primo de licentia cōfitentis vt si sacerdos eget cōsilio circa pctm̄ auditū: vnde in.ca.officij.de peni. ꝛ remi. nō reprehēditur legatus petēs cōsiliū de peccato quod se asserit in cōfessione habuisse in vniuersali: nec peccant mortalit̄ sacerdotes si ad cōsiliū vel ꝺ testationē aut alio bono fine dicant in generali se tale quid sciuisse in confessione: licet hoc sit periculosum ꝛ plerūqꝫ scādalosum. Graue tamē est si dicat sacerdos in aliqua patria esse plures vsurarios vel concubinarios quia ibi ipse audiuit cōfessiones: indirecte nāqꝫ per hoc detegitur pctōr. Dn̄s hispalen̄. in.iiij.dis.xxj.q.pma.not.ij.tenet ꝙ dicēs se tale peccatum scire ex confessione quāuis non reuelet peccatorē peccat mortaliter ꝛ idem.panor. ꝛ fundant se quia in capitulo.omnis. imponitur penitētia reuelāti peccatū.et.b.tho. sepe dicit ꝙ peccatū nō ꝺbet reuelari. Sed cap̄.officij.ꝺ peni. ꝛ remi.est ad oppositum. Et cōmunis sententia doctorum.ꝛ tex. Et dicta. S. Tho. intelliguntur de peccato relatiue ad personam: quando per ipsum venitur in noticiam peccatoris. Secundo manifestare potest sine fractione sigilli: quando illud scit per aliam viam siue ante siue post. Peccabit tamē mortalit̄ si dicat se illud audiuisse in cōfessiōe.

vel si aduertenter seu ex lata inconsideratione di/catplus vel aliter:ꝙ sciat extra confessionem:puta si extra scit semiplene:ꝛ dicat plene vt nouit in confessiōe:vel si extra habet dubie ꝛ reuelat certe. Tertio quando id quod dicitur non est peccatum nec circunstantia illius qui confitetur nisi esset tale ꝙ faceret ad manifestationem peccati. Extra hos casus scita in confessione siue sint peccata cōmissa siue cōmittenda propter quecūqȝ respectuȝ seu precептum non sunt detegenda:et contra faciens secūdum ius antiquum deponēdus erat ꝛ omni tēpore vite sue ignominiosus peregrinari. de peni. distin. vj. sacerdos. sed hodie. per cap. omnis. debet depositus inarctum monasterium detrudi. Si vero sit laicus arbitrarie est puniendus. Si quis dicat sacerdotem reuellasse confessionem: ꝛ ille negat vel dato ꝙ dixerit negat se illō per confessionem scire. Si certū est ꝙ audit cōfessionē ei⁹: p̄sumit̄ ꝯ̄ eum nisi sacerdos probet se aliunde illud habuisse ꝛ sibi incumbit probatio Argu. vj. q. ij. placuit: nō tñ punietur pena ordinaria sed arbitraria quia non aperte conuincitur. Qui dicit aliquem sibi confessum de pctis suis nō reuelat aliquid ocultū: quia confessio non est nisi de pctis. Si vero dicat illum confessum de multis aut magnis peccatis reuelator est confessionis. Si iudex exigat iuramētum a sacerdote vel a layco qui in defectu sacerdotis audiuit confessionem. An per confessionē sciat

aliquid de tali facto iurare debet se nescire: nec debet tacere: nec tergiuersari quia sic indirecte proderet peccatorem: sed cōfidenter et inturbat⁹ dic at se nescire: quia nescit vt homo sed vt deus: vel intelligat se nihil scire reuelandum illi. sicut Mar. xiij. Dominus dicit: se nihil scire de die iudicij. s. ad reuelandum generaliter. Dicit angel. ꝙ melius subintelligitur ad reuelandum: ꝙ̄ subintelligatur vt homo: quia negari non potest quin sciat vt homo. Sed vtrunqꝫ vere potest intelligi. vt patet in capi. si sacerdos. de offici. ordi. vbi dicitur ꝙ sacerdos hoc scit vt deus: ex quo sequitur ꝙ nescit vt homo. Dicit autē durandus. ꝙ qui se offert ad iurādum hoc modo: non euadit periurium: sed hoc est cōtra cōmunem doctrinam sanctorū.

Ex dictis habetur ꝙ prelatus sciens impedimentum aliquorum ad matrimonium contrahendum vel contractum per confessionem: non debꝫ illud reuelare nec ad aliud tenetur: ꝙ̄ ad correctionem fraternam et secretam. Scd̄o sequitur ꝙ sciens aliquem indignum prelatione per ea que scit ex eius confessione: si non confirmando electuꝫ faceret suspitionem de crimine: vt quia nihil aliud obici potest: tenetur illum confirmare alias reuelat confessionem. Raro tamen contingет talis casus: quia ex multis alijs ꝙ̄ ex peccato redditur ꝙs indignus prelatione: vt ex defectu scientie: etatis: industrie et huiusmodi. nota ꝙ si ego scio aliquem

indignum prelatione et confessione: non eligēdo ipsum: vel cassando vocem meam nō reuelo confessionem immo peccarem eligēdo. quia teneor eligere meliorem secundum estimationem meam nec est iditium sufficiens aliis ad suspicādum de crimine: non suffragari illi. Postero tamen post ꝙ a maiori parte est electus conformare me eorum electioni: quia ex hoc nō eligo illum. Tertio sequitur ꝙ si scio ticium peccasse cum platone per cōfessionē: et ticius non cōfitetur de hoc: si me interrogāte de hoc oritur suspitio probabilis de cōfessione alterius non licet mihi interrogare: alias licet etiam in specie. Quarto sequitur ꝙ si sacerdos habet aliquod mortale quod non potest confiteri nisi reuelando cofessionem: hoc durante non tenetur confiteri: quia fortius est sigilli vinculum ꝙ confessionis. nam ad celandum teneor per legem nature: diuinam ⁊ ecclesiasticam. Quinto sequitur ꝙ non teneor euitare quem scio excommunicatum per cōfessionem. Et capitu. cum nō ab homine. de sen. excomu. quod videtur sonare contrariuȝ intelligitur. quando aliter secreto scio ꝙ per confessionem. Scotus tamen tenet ꝙ debet vitare si potest sine proditione nō aliter. quia magis tenemur ad celandum ꝙ ad vitandum. Intellige de excommunicatis nominatim vel propter manifestam percussionem persone ecclesiastice: quia alios non tenemur euitare. per extrauag. Ad euitanda scan-

dala. Sexto sequitur q; si superior scit per cõfessio nem suum subditum ex officio quod habet habe re occasionẽ peccãdi: põt sine lesione cõsciẽtie ⁊ de bet tale peccatum impunitũ relinquere: nec vllum tenetur adhibere remedium secũdum bea. tho. ni si eo mõ quo defertur ad ipm. s. in foro penitentie: monẽdo vt resignet officium: si tamẽ ex alia occa sione potest ipsum ab officio absoluere vt quia sic moris est: licebit sibi. ita tamẽ secũduz ricar. q; om nis suspicio cõfessionis vitet: ita q; nec ipe nec ali credat eũ propter cõfessionez fuisse absolutum: ali ter ipse vel alius reddetur pronior ad celanda pec cata. Et sic tenet rose. ⁊ innuit angel. sed Silue. ex beato Tho. in quoli. v. q. x. Credit verum quo ad alium non quo ad ipsum confitentem. Quia pre latus debet amouere subditum ab officio pericu loso: quãdo potest hoc sine reuelatiõe cõfessionis melius esset q; ad cessionem induceret. Nec obstat q; efficeretur pronior ad celanda peccata: q: meli us est cauere ne fiant peccata: q̃ ne facta celentur: quia si non fiunt celantur. nõ econtra. Septimo se quitur q; si ex cõfessione scit ecclesiam pollutã: non debet reuelare: nisi cessante omni suspitione crimi nis cõfessi. Arg. de adul. significasti. si est oĩno oc cultum nõ oportet reuelare: q: nec reconciliatione

Si duo statuerint occidere in silua (indiget. sacerdotem euntem cum eis ⁊ vnus peniten tia ductus hoc confitetur illi. aliqui dicunt q; non

debet retro cedere aut declinare si non habet aliã occasionem vnde confessio non inotescat alteri: et si occidatur erit martir. sed Scotus tenet: quod non tenetur intrare: nec debet reuelator cõfessionis reputari: nisi faciat aliquid: quod ex sua natura prodat peccatum: cuiusmodi nõ est a silua diuertere. Nec est illicitũ confessori facere signũ de se indifferens ad signandum tale peccatum esse cõfessum: vel nõ signãdum: licet aliquibus sit signũ magis determinatum ex aliquo presupposito: dũ tñ ex se non sit reuelatiuũ confessionis. quod verũ est nisi cum signo indifferẽti adsit intẽtio ad reuelandum. Sigillum secreti et sigillum confessionis in hoc conueniũt quod habẽs aliquid sub eis celare tenetur: etiam si ille qui dicit non exprimat quod dicit sub sigillo secreti dum modo hoc intelligatur vel si res de se est talis quod merito celari debet vt quia est in scãdalum alterius et huiusmodi. Et faciens contra hec sigilla mortaliter peccat: et crimen proditionis incurrit: nisi excuset inaduertentia in re parui põderis. Sed differunt quia sigillum confessionis obligat in omni casu: sed sigillũ secreti reuelari potest scdm beatum bonauẽ. in duobus casibus. Primo quando id exigit veritas charitatis: puta quia est in periculum aliorum. Secundo si obedientia cogit: quod sic intellige. Si constat secretum vergere in periculum aliorũ statim tenetur propalare: si vero non constant sed est dubiũ hoc potest si obe-

dictia requirat quia in dubijs regulariter obediendum est. si autē constat secretum nulli preiudicare nullus tenetur: etiam prelato precipiente. secūdū henri. de gan. quolibet. ix.

Quando cōfessor nō pōt absoluere ab excōmunicatiōe penitētē: potest absoluere a peccatis si nō stat p penitentē quin absoluatur ab excōmunicatione vt quia nō est in mora petēde absolutionis nec timetur q fiat negligentior ad eam petendā. secūdū monal. et guillermū: quos secut⁹ est angelus et rosel. ac caietanus. quod licet sit satis probabile. cōmunis tamen oppinio tenet q dato q in foro dei qui vere penitet absoluatur: tamen quo ad ecclīam siue sit excōmunicatus iuste siue iniuste: siue stet per eū absolui ab excōmunicatione siue nō: absolui nō potest a peccatis manēte excōmunicatione etiam si sit minor. cap. si celebrat. de cleri. exco. minis. et cōsuetudo optima legum interpres sic obseruat. quia excōmunicatus est priuat⁹ participatiōe passiua sacramētorū nō solū cōplectiue sed etiā initiatiue. Et dicere vt sentit āgel. q ē priuat⁹ quis cōplectiue et nō initiatiue sacramēto penitētie: et q absoluatur a pctīs videt cōtradictio: quia penitētia ita cōpletur in absolutiōe q nulla eius pars deficit: nec absolutio ab excōmunicatione superueniens est sacramentū vel pars ei⁹ sz ptinent ad forū cōtētiosū et fieri pōt p nō sacerdote: nisi quaten⁹ hebet ānexā absolutionē a pctō.

Audita cõfessione τ omnibus examinatis duo restãt faciẽda.s.iniũgere penitẽtiam: τ absoluere. Quãuis p quolibet mortali septẽnis pẽitẽtia erat iniungẽda scdm glo. in capit. sunt plures. de peni. dis. iij. hodie tamẽ est arbitraria secũdum docto. in cap. deus q. de peni. τ remi. Et quia op⁹ iniũctũ a sacerdote valet penitẽti τ ex natura operis τ virtute clauiũ: plusq̃ si propio arbitrio faceret. Sacerdos assignata breui orõne vel alio simili qđ statim possit explere i gracia penitẽs: ad quod solum sub precepto declaret illi ipsum velle obligare: det de cõsilio aliud faciendum per aliquot dies: vel elemosynas: vel ieiunia seu orõnes secundũ q̃ viderit expedire τ tãdem iniũgat ei q̃dq̃d boni fecerit τ mala q̃ substinebit. quia sic iniuncta accipient maiorem virtutẽ ad expiationem preterite culpe. Nec obstat q̃ i capi. falsas. de peni. dis. prima. dicũtur false penitentie q̃ nõ imponũtᵣ secũdũ auctoritatem sanctoꝝ patrũ. quia penitẽtie assignate in decretis iam omnes sunt arbitrarie. vel potest dici q̃ confessor semp debet notificare τ iniũgere penitẽti penitẽtiã: quã debet de iure facere: τ nõ minuere illam nisi ex causa rationabili: cuiusmodi est secundum florẽti. indispositio penitẽtis. Unde si penitẽs egre fer magnã penitẽtiã quã merẽtᵣ: iniũgat ei aliã paruã quã libenter suscipiat τ si gaudere nõ põt de omnimoda eius purgatiõe: saltem gaudeat q̃ liberatũ a gehẽna ad pugatoriũ trans/

mittit. Et nunc pmittat eum a se recedere ꝺ́spera tū siue absoluat siue nō: qui etiam nō vult ꝺ́sistere ab odio: nec recedere ab aliq̄ familiaritate ex qua habet probabile periculū peccandi mortaliter: nullo pacto est absoluēdus: audiēda tñ est eius confessio. de peni. ꝛ remi. ꝙ quidā: ꝛ ei est aliq̄d iniungēdū cū declaratione ꝙ nō est absolut⁹ licet satisfecerit precepto ꝺ cōfessione ānuali: ꝛ si omnino vult absolui allegās scādalū ꝛ desperatiōem: declaret ei ꝙ ei absolutio erit ad maiorem dānatiōnē ꝛ charitatiuis verbis cōsoletur.

Talis penitētia iniūgēda est q̄ nō preiudicet tertio notabiliter: puta seruo: peregriatio: seu ieiunium magnum vel vxori non habenti propia magne elemosyne nec p peccato occulto penitētia manifesta vnde possit oriri suspicio de peccato cōmisso. Et potius declinandum est in min⁹ q̄ in pl⁹ quia melius est reddere deo ratione ꝺ nimia misericordia q̄ de nimia (secūdū crisos) seueritate. ~~xxi~~ vigesima sexta questiōe septima. alligat. Et exēplo christi nūq̄ imponētis grauē penitētiā: sed dicētis. vade ꝛ ampli⁹ nolli peccare. iponēda est etiā p cōtrarium ad peccatū vt superbo iniūgēda sunt humilia: auaro elemosyne. negligēti ad verbū dei auditio aliquorum sermonū dum modo credatur ꝙ velit ꝛ possit facere. Secundū beatū Tho. dolor ꝛ pena mortis naturalis nō valet ad dimissionē pene ꝺ bite peccatis nisi scōm ꝙ quis eam acceptat volū

26. q. 7.

tarie et patienter: quia est pena consequens peccatum originale et quasi in naturam conuersa: sed mors illata si patienter feratur valet ad remissionem pene secundum quantitatem culpe patientie et contritionis.

Interrogatorium.

Notandum quod sacerdos debet facere interrogationes in his que non plene intellexerit: aut penitens non plene dicit: et in his que nec dicit: nec dicere nouit. Et aliquando ad hoc tenetur sub precepto et non faciendo peccat mortaliter. Primo secundum angel. qui sine causa rationabili omittit scienter facere interrogationes necessarias: credens probabiliter quod penitens ex obliuione vel ignorantia seu negligentia omittit. Secus vbi credit quod penitens scit et aduertit: quia credere potest quod talia non commisit vel de his alias est confessus. Secundo si huiusmodi omittit ex negligentia: quia ex precepto charitatis: tenetur facere cum penitente que sibi vellet rationabiliter fieri pertinentia ad necessitatem salutis. Alias facit contra illud preceptum. diliges proximum tuum sicut teipsum. Sed dicit rosel. quod si sacerdos non se ingessit: non tenetur plusquam depositarius. i. de dolo et lata culpa. Siluester dicit primum horum esse verum quando sine magno tedio et de facili quis posset occurrere necessitati proximi et non aliter: quia confitens: ex quo facta diligentia debita non aduertit de illa circumstantia excusatur: et sic non est in extrema necessitate vt sit necessarium facere illi spiritualem elemosinam consulendo. Secun-

dñi verũ est si neglig̃etia sit lata q̃ equiparetur do/lo: secus si sit leuis ⁊ confessor nõ se ingessit: est etiam veniale si omittant̃ ex obliuione vel inaduertentia vel etiã nullũ peccatũ. Nec obstat preceptũ illud: quia si rationabiliter desidero mihi non extreme sitienti dari potum: non propterea est mihi mortale si non tribuo eandez necessitatem patienti: vnde non tenemur sub precepto omnia facere que nobis volumus rationabiliter fieri: nec li. sicut. dicit equalitatez sed similitudinẽ q̃n hoc attẽdit̃ vt primũ adeudẽ finez diligamus nobiscum.
In interrogatiõib⁹ faciẽdis tria sunt attendẽda. Primo vt quilibet peccator interrogetur de peccatis q̃ solent hoibus illius conditionis accidere. Secũdo nõ fiat interrogatio explicita nisi de peccatis manifestis: de alijs autem adinuẽtionibus ita de longinquo vt si cõmisit dicat: si nõ cõmisit nõ adiscat. Tertio vt in peccatis carnalibus nõ nimis descẽdat ad particulares circunstãtias: quia huiusmodi in particulari magis nata sunt cõcupiscentiã excitare ⁊ posset inde vtriqz nocumentum contingere: ⁊ sepe cõtingit q̃ interrogationes imprudẽter facte de turpibus per plateas recitẽtur. Et sicut cõfitenti nõ licet exprimere personam cuz qua peccauit nisi aliter species sui peccati nõ notificetur: ita nec sacerdoti interrogare.
Ad practicaz descendẽdo. posito corã sacerdote penitente flexis genib⁹ si cõmode põt fieri 72

τ discooperto capite: querat vnde sit vt sciat an sit sue iurisditionis: q̄s sit. laicus an clericus an religiosus: vt aptas suo statui formet iterrogationes. q̄rat an sit excōmunicatus: a qua sentētia si potest absoluere: absoluat statī vel differat in finem cōfessionis si melius videtur. Si aliter eum nō cognoscit q̄rat de suo statu τ arte: τ si iuenerit in tali arte vel officio: q̄d sine mortali exercere nō pōt declaret ei a p̄ncipio q̄ nō absoluet eū ne si audierit τ postea nō absoluerit: scādalizet̄ de illo. admonebit tamē q̄ si vult cōfiteri libenter audiet illuz: sed nō absoluet nisi dimittat q̄d sine mortali exercere nō potest τ q̄ licet nō absoluat illa cōfessio valebit ei ad multa bona: puta vt de⁹ illū illuminet et satisfaciet precepto ecclesie. Interroget etiā a quo tēpore nō est cōfessus: si ipleuit penitentiaz. si adhibuit diligentiā ad rememorāda peccata: nam si hoc omissit hortandus est: vt vadat τ conetur reducere ad memoriā sua peccata discurrēdo per stat⁹ τ societates quas habuit. per officia que exercuit. per loca vbi habitauit. De his Augus. de peni. distin. vj. cap. primo. diligens inquisitor τ subtilis inuestigator sapienter τ quasi astute querat a peccatore quod forsam ignorat vel pre verecudia occultare velit. Predictis factis inuento q̄ est dispositus ad digne confitendū dicat cōfiteor: vsq₃ mea culpa: et stet facie versa lateri confessoris nec permittat q̄ aspiciat in faciem. Postea bonis verbis inducat vt

ipse primo dicat peccata q̄ meminit: et si scit ordinate dicere non impediat illum: sed suppleat ubi deficit. Si vero petit ut interrogetur: querat sacerdos modo sequenti de his tantum que presumitur commisisse: vel ratione status exercitij aut conditionis persone: et caveat ne exasperet, propter aliquod enorme peccatum donec totam compleverit confessionem ne forte pre pudore vel timore non confiteatur integre: sed completa confessione arguat prout viderit expedire.

Circa primum preceptum decalogi: quod est non habebis deos alienos. etc. Exo. xx. prohibentur nobis. Primo omnes pactiones cum demonibus sive fiant per incantationes sive per inscriptiones caractherum vel imaginum: sive per immolationem sacrificiorum: ad investigandum occulta vel scienda futura contingentia. Omnia ista prohibentur sub pena mortalis peccati et facies contra: toties quoties mortaliter peccat: quia in his attribuitur creature quod est creatoris. Secundo prohibentur omnes false et superstitiose inventiones errorum et observantiarum contra fidem et bonos mores, cum subditur: non facies tibi sculptile. Unde dubitans circa ea que sunt fidei: vel dedita opera hesitando investigat que sunt fidei et supra omnem intellectum totiens quoties mortaliter peccat. Secus si oblatis intellectui talibus cogitationibus tedet illum et resistit submittens se determinationi ecclesie: quia tunc meretur. Similiter peccat mortaliter. qui iudaizat: vel idolatrat et consulit demones et init pactum cum illis tacite vel expresse. Si adoravit aliquid

creaturaꝫ: vel cū primo apparet luna vel alia stella facit ei aliquam orōnem. Si adorauit diabolum: etiā si angelum lucis crederet: nisi actualiter interius vel exterius cōditio exprimatur: q₂ ipsa nouitas rei insolite cōsiderationē ꝛ attentionē actualeꝫ requirit. Sicut de btā virgine dicitur: cogitabat qualis esset illa salutatio. In adoratione vō hostie q₂ est cōsueta: sufficit habitualiter habere: si consecratio rite est facta.

SI vsus est sortibus expectās euentum earuꝫ a celo vel a demone: cū actus humani nō dependeant a celo necessario: mortale est. Si autē a fortuna: sicut si nō valētes aliquid concorditer diuidere velint ad diuisionē sortibus vti: exponētes fortune: quis quā partē accipiat: nō videt̄ illicitū: si aūt a deo expectetur euentus: qui tēperat sortes prouerbio. xvj. vti sic sorte nō videtur secūdū se illicitū: peccabit vero vtens sortibus. Primo si sine necessitate spūali vel tēporali psone vel rerū quo ad magnum damnum vitandum vt fecit Dauid primo reg. iij. ad sortes recurrat: quia videt̄ tētare deū. Secundo si vtatur cū necessitate sed sine reuerentia dei: vnde Beda. Si qui necessitate cōpulsi deū putāt sortib⁹ exēplo aplorū cōsulendū: videāt hoc aplos non nisi collecto fratrū cetu ꝛ precibus ad deū fusis egisse. Tertio si non ad dāna vitanda sed ad temporalia lucra eis vtatur secundum augusti. Quarto si sortibus vtatur in electionibus

ecclesiasticis. vnde Beda. Mathias sorte querit ante penthecostem: qñ nõ erat plenitudo spũs. s. ef fusa super ecclesiam. vij. autez diacomi post nõ sor te sed electione discipulorꝫ sunt ordinati. In elec tionib⁹ vero tẽporalibus benevidet licere. vnde li citũ est diuinũ iudiciũ reuerẽter in necessitate sor tib⁹ implorare. Sicut secũdũ augus. de doctrina. xpia. si volẽti facere elemosynã occurrãt multi eq̃ indigentes ꝛ õnib⁹ nequeat dare: vel tpe psecutio nis vl' pestis si ignoratur qui ministri manere ꝛ q̃ fugere õbeãt. Si habuit motus infidelitatis cum displicentia ꝛ statim subdit se fidei orthodoxe nõ est mortale. Si obuiãs alicui animali vel audiẽs cantum alicuius auis credidit presagiũ futuri: va nitas magna ẽ: esset tamẽ periculũ mortalis: nimis intẽdere huiusmodi ꝛ determinate adhibere fidẽ: qꝛ demões ad infamãdas dei creaturas has ima ginationes ꝛ timores incutiũt. Et idem si obser uat aliquos dies ad nuptias: iter ꝛ alia negocia in cipienda. si attẽdit somnia.

Aduerte ꝙ causa somniorũ aliqñ est interior: si cut cũ fantasie dormiẽtis occurrũt ea circa q̃ ei⁹ cogitatio ꝛ affectio imorata ẽ in vigilãdo ꝛ hoc nõ est causa futurorũ euentuũ: ꝛ si aliqñ cõcurrant est a casu. Secũdo ex interiori dispositione corpis formaꝰ aliquis motus in fantasia conueniens tali dipositioni: sicut abũdanti humore frigido: insom nis occurit ꝙ sit in aqua. Ideo secundum medi

cos attēdēda sūt somnia ad cognoscendā interiorē dispositionē. Tertia causa est corporalis inquantum imaginatio dormientis inmutaṫ vel ab aere vel ex impressione celestis corporis. Quarta causa est spūalis: aliqñ enī deus ministerio angelorū aliqd hoībus reuelat i somnis: scḋm illud nume ri. xij. si quis fuerit inter vos propheta dñi in visi one apparebo ei vel p somnium loquar ei. Quãq3 etiã demō dormiētibus habētibus cum eo pactū futura reuelat. Si ergo q̄s attendat somnia ad p̄cognoscēda futura: scḋm q̄ sōnia procedūt ex diuina reuelatione: vel ex causa naturali intrīseca seu extrīseca quantum pōt se virtus talis causa extēdere nō est illicitū vti somnis: vñ cū ad ea q̄ sunt subiecta libero arbitrio ⁊ ad casualia non se extendat causa naturalis: ex hac causa velle diuinare de casualibus puta inuentione thesauri vel si occidetur ab aliquo: non licet: sicut nec quando ista procedunt a demōe. Indiciū autem q̄ somnia aliqua sunt a deo est qñ cōtingunt p̄missa orōne. Qḋ aūt diciṫ nō esse adhibendā fidē somnis intelligitur cōtra predicta ⁊ passim sine consilio pitorum.

76 Si vsus est ligaturis vel caratherib⁹ p sanitate habēda: in his cauendū est. primo ne quod scribiṫ pertineat ad inuocationē demonū: vel habeat ignota nōia: nec cōtineat falsitatem: q2 sic ei⁹ effect⁹ nō posset a deo expectari q̄ nō est testis falsitatis. Scḋo ne cū v̄bis sacris misceanṫ aliq̄ vana:

nec alii caratheres p̄ter signū crucis: nec spes ha-
beat in mō scribēdi aut ligādi aut in alia huiusmo
di vanitate q̄ ad di reuerētiā nō ptineat. vnde. xxvj.
q. vj. dicitur. Nō licet xp̄iano in collectione herba
rum medicinaliū aliquā obseruationem seu incan
tationem attendere: nisi tm̄ cum simbolo aut dn̄i-
ca oratione vt tatū creator τ deus omniū honore-
tur. ¶ Reliquias sanctorum an liceat ad collum
portare. Angel. dicit φ non, de conse. distin. j. capi.
corpora. τ. l. si nec duz. c. de reli. τ sum. τ l. vlti. licet
ex magna causa poni sup aliquo possint pro aliquo
tpe τ hoc inq̄t tene: quamuis tho. teneat cōtrariū.
scd̄a scd̄e. q. xcvj. Sed non bn̄ probat τ allegata p
ipsum loquūtur de corporibus quorum propie est
sepultura τ non de particulis. opinio sancti Tho.
cōmuniter practicatur a deuotis τ sanctis: τ est Al
ber. Florēti. Rosel. Vn̄ verba diuina τ reliq̄as
licet portare super se ex fiducia dei τ sanctorū quo
rum sunt. Si incantauit aīalia per verba diuina
habēdo respectū solū ad diuinā virtutē nō est pec-
catum. Si obseruat aliq̄s supstitiōes vanas q̄ ad
dei reuerētiā nō spectāt τ p q̄s tales incantationes
sortiuntur effectū: illicitum est. Si colligendo her
bas seruat aliq̄ vana: pctīz est. Carminātes infir-
mos vel pueros si tātum licitis adiurationibus
vtuntur τ p̄cibus sicut per passionē τ crucē nō est
illicitum. sed q: cōmuniter supstitiones inmiscent:
nō debēt pmitti fieri nisi p sacerdotem: vel religio

sum seu laycū excelētis vite. ¶ Si soluit malefitiū per sacras adiurationes ꝛ orōnes nō est peccatū. Si per aliud malefitiū: scḋꝫ Angel. nō est petū quādo maleficus est actu peratus ad faciendū malefitiū: quia licet malo alterius vti ad bonū suuꝫ vt dicit augu. de iura. infidelis iurātis in nomine dei sui. Sed secūdum sanctū. tho. quem sequūtur rosel: ꝛ docto. non licet imo est mortale: quia domino suo nō est fidelis qui petit auxilum a suo hoste etiā parato auxiliari: et hoc pertinet: ad amicitiam cuꝫ diabolo: cum sit naturale amare beñfactorem . est etiā contra legē dei. Leui. xx. Anima q̄ accesserit ad magos: ponam faciem meam contra eam ꝛ interfitiam illam. Est etiam cōtra legem canonicā ꝛ ciuilem. C. de male. l. nullus . Ad motiuum eius dico ꝙ licitum est vti malo alterius: quādo actus ipse quo vtimur de se nō importat aliquid illicitū: secus si vsus ipse esset de se illicit⁹: sicut parato occidere hostem meū nō licet mihi vti ad homicidium: quod cedit in bonum meuꝫ: q: vsus ipse puta cōsensus meus in homicidium de se est illicitus ꝛ sic est in proposito: nec est simile de iuramento infidelis q: ego nō cōsentio in aliquid qḋ de se sit maluꝫ: sed in bonum puta ꝙ ille dictū suum firmet iuramēto licet ille ex sua malitia nō faciat sine pctō. Si voluit discere necromātiaꝫ seu aliā talē artē vl' habet libros ō his ꝛ de diuiationib⁹ sciēter ad malū mortale est. Si accepit ferrum candens vel ac

ceptauit duelũ pro manifestanda veritate: mortale est quia temptat deum. Si habet nimiam familiaritatẽ cũ iudeis vel alijs infidelibus. Viris perfectis hoc licet. Simplicibus vero et imperfectis prohibitum est et mortale.

Circa secundum preceptũ. Non assumes nomen dei tui in vanum. Interroga si pro nihilo solitus est iurare: quia quanuis iurare de se nõ sit malum imo vt dicit. ps. Laudabuntur omnes qui iurant in eo. Est tamen malum ratione periculi quia assuet⁹ iurare pro quolibet: aliquãdo iurabit falsum. Et ratione contẽptus q: videtur deuz parui pendere. Si iurauit quod sciebat falsuz: vel dubitabat falsum: mortale est: si aduertebat de falsitate et q iurabat alias nõ: si nõ est assuet⁹ sepe iurare. Si aũt est assuet⁹ nõ videt̃ excusari quanuis nõ aduertat etiam in minimis. Si iurauit iniuriari alteri vel in dãnũ pximi notabile mortale est: nec tenetur implere: quia in malis pmissis rescinde fidem in turpi voto muta decretum. dicit Isidorus. Si iurauit nõ facere bonũ vt nõ dare elemosynaz vel nõ monachari. nõ tenet iuramentũ et peccauit. Si nõ seruauit iuramẽta q̃ fecit. Si hz officiũ cui est ãnexum iuramẽtum ad debite exequendũ: peccat nõ seruando: si induxit ad iurãdũ quẽ credebat falsum iuraturũ. Si iurauit oppobriose p deum vel sanctos: mortale est. Iuramentum vt sit obligatorium debet hẽre hos comites. s. veritatem iu-

sticiā ⁊ iudiciū. vt patet hiere. iiij. ⁊ de iure iur. ⁊ si xp̄us. veritas reqrit᷑. s. rey ⁊ cōscientie. vt id qd̄ iurat᷑ sit verū ⁊ verū esse credat᷑ aliter iurans est periurus. Justicia requirit᷑: vt qd̄ iuratur non sit illicitū. tercio requirit᷑ iudiciū vt nō leuiter sed discrete ⁊ ex necessaria causa vel vtili iuretur ⁊ vbi nō sunt hitres commites nō iuramentum sed periuriū dicitur in cap. animaduertēdū. xxij. q. ij. ¶ Quomodo sit interpretandū iuramentū infra dicetur.

SI nō iurauit secūdum intētionem accipiētis iuramētum. ¶ Qñ iudex exigit iuramētum in casu licito ⁊ secundū ordinē iuris: iurandū est ad eius intētionē ⁊ scienter nō iurās hoc modo: mortaliter peccat: ⁊ est periurꝰ ⁊ implere tenetur sicut ille intellexit. Vñ dicit᷑. xxij. q. vij. ⁊. q. v. capi. humane. quacunqꝫ arte verborꝫ quis iuret: deus tamen qui cōscientie testis est: ita hoc accipit sicut ille cui iuratur intelligit. Si vero exigēs sit persona priuata tunc distinguo: aut iurās est in dolo ⁊ maliciose iurat: ⁊ exigens in bona fide tunc interpretabitur secūdū sanam intētionem recipientis ⁊ alius fuit periurus: sed si econuerso exigens est in dolo ⁊ iurans in bona fide interpretabitur secundum intentionem iurātis. de iure iur. caplō venientes. Unde si vir exigat iuramentum ab vxore sup adulterio: quia inique agit hoc exigens: potest iurare vxor: quod est verū secundū suā intentionem: licet non sit verum secundū intellectū audientis:

sicut et obstretices secundum Ricar. non peccassent si non respondissent ad intentionem pharaonis: quia non erat ei auctoritas agendi aliquid contra deum et similiter quotiens iuramentum exigitur ab aliquo: quod si ne peccato prestare non pot cum iurat illud facere: pot habere intentionem faciendi: quantum sine peccato poterit arg. cap. lras. de resti. spol. si vero uterque fuit in bona fide: sed vnus vno et alter alio modo intelligebat: in foro anime interpretabitur secundum intentionem iurantis. in foro autem contentioso stabitur verbis secundum quod communiter accipi solent. de sponsa. ex lris. vide btum Tho. in scda scde. q. lxxxix. vij. et. in. iij. dist. xxxix. q. prima. que omnia vera sunt principaliter de iuramento promissorio et etiam de iuramento assertorio. adde quod si iuramentum non exigat vi priuatus: sed sponte offeratur: non est iurandum dolose: quia esset vti iuramento ad alium finem: quam sit inuentum quia hoc est vti ad fallendum et est inuentum ad certificandum: si autem exigat sed non vi sed deprecatiue licitum est iurare cautelose non ad fallendum sed ad occultandum que reuelare non expedit: vnde tempore pestis religiosi iurantes dolose et sophistice ad portas ciuitatum deierant: quia quamuis illo iuramentum exigatur ab eo qui non est eorum superior et iudex: non tamen exigitur violenter: nec coguntur iurare nisi ex suppositione: si volunt intrare: et licite illi hoc exigunt et ipsi tenentur iurare ad ipsorum sanam intentionem propinquam vel remotam. Ideo si tales officia

les credũt aliquē locũ esse pestilentē: qui nõ est nõ peierabit iurãs cautelose: quia iurat ad intētionez eorũ remotã: q̃ est scire an fuerit in loco infecto: ꝛ idē si quis fuit in loco infecto: sed no sicvt potuerit infici vt q: transiuit celeriter: ꝛ idem est quotiēs dicti officiales concederent aut concedere deberent ingressum si scirent veritatem. In omnibus tamen predictis casibus cauendũ est scandaluz. Si fecit se absolui a iuramento sine causa legitima.
¶ Ubi nota ꝙ in iuramēto assertorio null⁹ põt dispēsare: scdõ3 btũ3 Tho. in scda scde. q. lxxxix. de promissorio vero dicit Rosel. ꝙ si quis iuret licite ꝛ honeste aliq̃d seruabile: nec subest causa: papa illud mutare nõ d͡bet: si tamē aliquē absoluat: tenet absolutio: quia ipse est supra ius positiuũ ꝛ etiã cõtra ius diuinũ dispensare põt dũ tamē cõtra euangeliũ ꝛ articulos nõ dispenset: in quib⁹ paucis verbis multa falsa videnт. Primo ꝙ in iuramēto licite ꝛ honeste seruabili: sine causa papa dispensare possit. Secũdo ꝙ obseruatio talis iuramēti sit de iure positiuo. Tertio ꝙ plus possit papa dispēsare supra testamentũ vetus q̃ sup nouũ. Quarto ꝙ plus possit dispensare circa sacramenta: q̃ circa articulos fidei: cõtra primum ꝛ secundum sic dicit beatus Tho. in secũda secũde vbi supra: dispensatio in iuramento non se extendit ad hoc ꝙ aliquid fiat cõtra iuramētũ: quia hoc est impossibile: cũ obseruatio iuramēti cadat sub precepto diuĩo: quod

est idispẽsabile: sed ad hoc vt id qđ sub iuramento cadebat: sub eo nõ cadat: q̃si nõ existẽs debita materia iuramẽti: sicut ⁊ de voto: ⁊ idez tenet beatus Bonauẽ. ⁊ theologi oẽs. et in cap̃. venientes de iure iurã. nõ dr̃ ꝙ in omni iuramento sit auctoritas supioris excepta: sed superioris ius ideo.

Quãdo iuramẽtũ est licitũ tã ex pte iurantis ꝙ iuramẽtũ recipiẽtis ⁊ materia respõdet scđz panor. i cap̃. quãto. eo. ti. sic distinguẽdum est aut tale iuramentũ est prestitũ in materia spectãte principaliter ad papã. vt si canonici iurarunt non recipere in canonicũ vltra talem numerum: ⁊ a tali iuramento papa potest absoluere sine causa: quia in tali intelligitur excepta auctoritas pape. aut est prestitum in materia cõcernẽte pricipalit᷑ honorez dei puta pro pauperibus vel religionis ingressu ⁊ tũc null⁹ sine causa põt absoluere nisi de⁹: quia papa non põt remittere obligationem deo q̃sitaz sine causa. xxiij. q. prima. manet. et. xxiij. q. iiij. si is. et multo minus põt seipsuz absoluere. de iure pa. p vr̃as. Si tñ absoluit aliquez p̃sumitur in dubio absolut⁹ quo ad ecclesiã militãtẽ: si aũt subest causa põt absoluere sicut ⁊ cõmutare vota papa in toto orbe: ⁊ ep̃s in sua diocesi. ⁊ a fortiori interpreta ri. eo. tit. cap̃. si vero. ⁊ cap̃. debitores. et cap̃. cũ contigat. est aũt legitima causa. vitare scandalũ. vel q̃ñ maior vtilitas videtur in cõmutatione ⁊ oñis alia eorũ arbitrio iudicãda. đ quo. i cap̃. nos sctõz.

⁊ cap̄.auctoritatē.xv.q.vj.ſi autē materia ſuper q̄ȝ eſt preſtitū nō ptinet ad papā nec ad honorē dī:ſed cōmoduȝ hominis ſic papa non pōt ſine cauſa re/mittere vt notāt docto.i cap̄.auctoritatē.xv.q.vj.ſȝ ex cauſa pōt.cap̄.quāto.eo.ti.et cap̄.ij.de vot.

SJ ſimulauit ſanctitatē quā nō hēbat.pro quo nota ꝙ in hipocriſi duo ſunt.ſ.defect⁹ ſancti/tatis ⁊ eius oſtēſio. Si ad vtrūqȝ referatur intentio hipocrite. q:ſ. vult ſanctitatem oſtēdere ⁊ non habere ſic eſt mortale quia nullus ſanctitate priuatur niſi p mortale:ſi vero feratur ad oſtēſionē ſanctitatis tantū: a qua deficit non ſemper eſt mortale ſed ſecūdū finē intentū ſi ille ſit cōtra charitatē dei vel proximi: puta quia per hoc vult ſeminare he/reſim vel aſſequi dignitatē eccleſiaſticā indignus: aut bona temporalia in quibus finē cōſtituit alias eſt veniale:puta cum in ipſa fictione delectatur.de quo.iiij.ethi.dicitur ꝙ magis eſt vanus q̄ malus. Similiter eſt mortale ſcōm guiller. ⁊ ſilueſ. ſi intēdit vt p hoc ſibi aliquid det: q: furatur quod de/betur ſancto cū det ei in nomine iuſti: iuxta illud: matthei.xxiij. Ue vobis phariſei q̄ comeditis domos viduarū:⁊ idē ſi facit ex inſaciabili auaricia: ſecus ſi pro ſua neceſſitate ſimulat maiorē ſanctitatē q̄ habeat. Quia talis ſimulatio ſecūdū Criſoſ. eſt culpa diuitū poti⁹ q̄ pauperum.

SJ adiurauit hoies vel dmones aut alias creaturas. Pro quo q̄ nota ꝙ ſicut hō iuramēto pro

missori o obligat se ad faciendũ aliquid ob diuini nominis reuerẽtiã:ita põt ad aliq̃d agendũ ordinare alios:supiores.s.deprecãdo : inferiores vero impando:⁊ vtrãq3 ordinationẽ per aliquid diuinũ cõfirmare qđ est adiurare:est tamẽ illicita adiuratio: si q̃s intẽdat nõ sibi subditũ ordinare ad aliq̃d ipon ẽdo ei necessitatem ⁊ impatiue:q: vsurpat sibi in aliũ potestatem qua3 nõ hẽt. vñ patet q angelos licet adiurare depcatiue sicut ⁊ homines supiores vt dicendo adiuro te michael p diuinã bonitatẽ vt me adiuues:quia cũ sint cõciues nr̃i licet nobis eorũ suffragia petere aliquid diuinũ ĩterponẽdo ad monendũ sicut etiã licet adiurare deũ:nõ admouẽdũ deum ĩmobilem:sed ad nos excitandum vt vehementius petam⁹ ⁊ petendo expleamus:qđ de⁹ ordinauit. Angelos autẽ adiurãdo excitamus cõmemorando ea propter quorũ amorem ⁊ contemplationẽ libenter operantur. demones vero nõ licet adiurare deprecatiue:q: hoc pertinet ad amicitiam:qua non licet ad eos vti. Similiter illicitum est adiurare eos cõpulsiue ad sciẽdũ aliquid ab eis vel impetrãdum : tum quia hoc ptinet ad quandã familiaritatem ⁊ societatẽ cũ ipsis. Tum quia cu3 sint mẽdaces vnam veritatem immiscerent multis falsitatibus. Tum etiam q: in cursu huius vie eorum act⁹ non subduntur nostre dispositioni vt eis velut subditis ad nr̃3 obsequiũ vtamur nisi ex speciali instictu spũs.s. sicut Jacob⁹ fecit p eos hermo

genē ad se duci. Adiurare aūt eos impatiue nō ad aliq̄d obtinēdū p eos: sed ad eorū nocumentum repellendū spūale vel corpale licitum est secūdū potestatē nobis a xpo traditam Lu. x. dedi vobis potestatem sup omnes virtutes inimici. Similiter adiurare creaturas irrationales scdm se est vanū: q2 nec ipiū nec obsecrationē itelligūt: z illicitū q2 vane assumitur nomē dei. Si vero adiurent relatiue ad aliū a quo mouent ē licitū respectu dei vel angeli depcatiue quomodo scti faciūt miracula: z respectu demōis cōpulsiue: ne eis tāq̄ instrumētis vtatur ad nocēdū nobis sicut faciūt exorciste ecclesie.

Omnis adiuratio scdm ri. vt ei ascribit āgel. illicita est mortale: quia est cōtra illud p̄cep. tū nō assumes. Sed hoc non habetur in ricar. nec probat ratio: alioquin omnis iuratio illicita esset mortale: qd nō est verū. vnde dicēdū q̄ adiuratio est illicita: multis modis. Primo si fiat impatiue ad nō subditū. Secūdo si fiat imperatiue ad subditū sed quo ad id in quo nō est ei subditus. Tertio si fiat ad demōes depcatiue. Quarto si fiat ad dmones ipatiue ad aliq̄d p eos adiscendū vel cōsequēdū. Quīto si fiat ad eosdē ipatiue ex leuitate aut curiositate. Sexto si fiat ad irronalia scdm se. Septimo si fiat ad deū vl' ad hoies seu āgelos siue dmones seu irronalia leuit sine necessitate z sine reuerētia diuini nois. primo z scdo mō est pctm mortale scdm florēti. q2 ē ɔtra iusticiā z ledit ipcōe

vsurpādo iniuste in aliū potestatē in re notabili. tertio & q̄rto modis similiter: q2 repugnat diuine amicitie habere amicitiam cum suo aduersario incorrigibili. Quīto modo videtur veniale nō rōne vsurpationis potestatis in demones: cū a xp̄o habeamus potestatē sup omnē virtutem inimici: sed ratione male intētiōis in vsu iuste potestatis: sicut iudex suspendēs latronē ex odio nō facit cōtra iusticiā sed cōtra charitatē. Similit̄. vj. modo & vij. est veniale sicut iuratio leuis.

Si vota licita fregit vel nō impleuit cū posset suo tempe v'l cōliberauit nō iplere. totiēs quotiēs peccat mortalit̄. Similit̄ si fecit votū sup re q̄ est mortale peccatū vel de re bona sed ꝑpter malū finē: si ipetrauit dispensationē voti sine causa legitima. Si assensit impedimēto nō implēdi vot̄. Si vota facta sine determinatione tēporis ex notabili incuria nimis tardauit iplere. Si casu quo obligat̄ ad vota parentū nō impleuit. Predicta oīa sunt cōmunit̄ mortalia. Nota q̄ in voto reali vt est edificare monasteriū vel dare aliq̄d pro deo heres tenet̄ sicut & ī alijs debitis: s3 ad votū ꝑsonale vt est ieiunare & similia nō tenet̄ nisi se sponte obligauerit siue sit filius siue extraneus. de vot. cap. licet. Si vero sit simul reale & ꝑsonale & vtrūq3 expressū vt fundare monasteriū & intrare tenetur solū ad id q̄d est reale. Si vero ꝑsonale est expressū principaliter: & reale est tacitū & accessoriū vt ire ad

sanctum Jacobũ nõ tenetur ad expensas quas fe
cisset eundo ꝛ redeundo ꝛ offerendo: sicut nec tene
tur ire. quia sublato principali: tollitur accessoriũ.
Itaqꝫ heres si vult esse heres tenetur implere oĩa
vota realia testatoris quantũ patitur hereditas ꝑ
se vel per alium ꝛ si ꝓ huiusmodi filius grauaret
in legitima: causam haberet impetrãdi dispẽsatio
nem. Si fecit votũ sciẽs ꝙ vouere non poterat vi
detur mortale. ¶ Pro intellectu horum nota ꝙ
votum est ꝓmissio facta deo preuia deliberatiõe
ꝛ proposito de aliquo bono vl' meliori. Unde tria
necessaria sunt ad votum et aliquo eorum deficien
te nõ est votum. s. deliberatio: videlicet ꝙ conside
ret ad quid se obligat. Secundo requiritur ꝓpo
situm hoc est assensus voluntatis in id quod deli
beratum est. Tertio requirit̃ promissio qua se vo
lũtarie obligat. Ex dictis patet ꝙ votum nõ põt
esse de aliquo illicito: quod est cõtra deũ ꝛ sic voue
re est mortale: nec de idifferenti quia nullũ opus est
deo acceptũ nisi sit virtuosum: nec d̃ necessario ab
solute: puta ꝙ quis morietur: quia non est hoc vo
luntarium: nec proprie de eo quod est necessarium
ex suppositione finis. s. salutis eterne puta ꝙ quis
non fornicabitur: sed de his est votum large non
rõne necessitatis sed voluntarie adimpletiõis: sed
ꝓpie est de bono meliori ꝛ super erogatiõis. Si
milit̃ votum non est de re inutili ꝛ vana que non
confert ad honorem dei ꝛ salutem vouentis vt vo

tum de nō pectinando caput in sabbato τ de non cōmedendo capita in honorē baptiste: τ similia q̄ poti⁹ sunt irridēda q̄ seruāda: τ magis sunt sortile gia q̄ vota τ reliquie idolatrie scd̄m quā obserua bantur dies τ menses. Propter reuerentiā tn̄ sup his petatur dispensatio seu declaratio: saltē a confessore. Uotū etiā de re min⁹ bona: q̄ nec ptinet ad precepta nec ad consilia: sed est negatio cōsilij: vt si quis voueat nō intrare religionē: nō valet cū non sit de bono meliori τ generaliter qn̄ per votum directe excluditur bonum conferēs ad salutem: τ nō includitur bonum quod per se possit esse materia voti non obligat. vide infra de irritatione.

Secundu3 Ricar. sicut promissio licita facta homini animo se obligandi obligat: si acceptetur: nō tantum ex precepto legis diuine sed etiā naturalis: sic cum votum sit promissio τ de⁹ cui fit illud acceptet est obligatorium. de. vot. cap. licet. fallit hoc in his casibus. Primo si licitū fiat postea illicitum. vt si fecit votum continentie τ postea contraxit: τ consequenter non pōt debitū negare. Secūdo, pter impotentiā implēdi: vn̄ qui vouit ieiuniū qd̄ sine detrimēto notabili salutis corpalis nō pōt implere: si deest facultas adeundi superiorē contra venire potest propia auctoritate secūdu3 beatū Tho. Tertio propt̄ dispēsationē legitimā. d̄ vot. cap. magne. Quarto si votū ē cōditionatu3 ppter d̄fectū ɔditionis apposite. Quīto si votū le

gitime irritetur: et scdm btum Tho. quid qd votu impediret si pri⁹ esset: aufert obligationē etiā vo to facto. Nota q religiosi filius familias seru⁹: vxor et alij q alterius potestati sunt subditi inquā tum subditi: vouere nō pnt. Mis aut ali⁹ sane mē tis et sui iuris quo ad id qd vouet vouere pot: nec tn scdz sctm T. peccat: qui vouet id qd nō est i sua potestate: q in voto subintelligit debita cōditio si supiori placuerit vel nō cōtradicat: qua cōditione errāte tenet implere: si tn non psumerent de volū tate superioris peccarent vouēdo qd non pnt. Si iurauit seu pmisit aliqd p alio facere: nō intēdēs illō facere vr mortale.

Si blasphemauit deū vel sctōs: pctm morta le est ex suo genere: cū repugnet diuine chari tati ex eo q derogat ei⁹ bonitati: vn pro ea infligit pēa mortis. leui. xxiiij. Fit aut. sex modis. Primo affirmādo falsū de deo vt de⁹ est iniust⁹. Scdo ne gādo verū de deo. vt de⁹ nō prouidet cūctis. nō pot hoc facere. nō pot mihi phibere hoc. Tertio ipre cādo mala deo vt maledict⁹ sit deus: vel tedeat de um et huiusmodi: quasi deus sit creatura subicibil lis his iprecationib⁹. Quarto affirmādo seu ne gādo vel ōtestādo in sctis pdicto mō in qbus de⁹ contēnit et honorat. Quinto atribuēdo deo verū sed ihonestū cū magna irreuerētia sicut faciūt tri baldi iurātes p culū di vl⁹ p serū femineū sanct az. Sexto qn deo vl sctis atribuit aliqd vez sz irreue

rēter vt iurādo ex cōsuetudine vel passiōe: sed isti
mōi vltimi nō sunt ꝓpie blasfemia ƺ solū scōm
modū: ⁊ de. iiij. p̄mis modis nō ē dubiū de mor/
tali etiā si fiat ex repētino motu passiōis: nisi excu/
set subreptio tāta vt hō nō aduertat quod cogitat
aut loqtur eē blasfemiaƺ: q: tūc est veniale aut nul/
lū. Si vō aduertat illō eē blasfemiā ꝯsiderās signi
ficatiōes terminoꝝ tūc nō excusaꝛ a mortali sicnec
occidēs hoiem subito ex ira. ¶ Sƺ aduerte ꝙ ex
duplici causa pōt cōtigere ꝙ hō nō cōsideret blas/
femiā esse blasfemiā. Primo ex passiōe subita ⁊ sic
est veniale vt dictū est. Scdo ex consuetudine ⁊ ha
bitu: cōcomitāte quodā ꝓpie salutis cōtēptu vel
lata negligentia: q̄ hō non curat cauere peccata: ⁊
hoc mō Silue. dubitat eē mortale: suplemen. dicit
eē mortale: si quis ignoꝛet sua verba ipoꝛtare blas/
femiā: ƺ moueꝛ malo animo: q: ignoꝛās ignoꝛabi/
tur: ƺ idē Silue. putat hoc esse cōtra sctūm Tho.
qui vult ꝙ passio cum ignorātia excuset: q: blasse/
mans cū passione mouetur malo animo. Sƺ certe
talis nō videtur excusandꝰ. Et licet malꝰ animus
sit in blassemāte ex passione ⁊ ex cōsuetudine: ma/
gis tū ꝓpie dicitur moueri malo animo q̄ ex ma
la consuetudine ⁊ habitu agit. Cū peccans ex ha/
bitu dicatur peccare ex malitia: ⁊ in de verita. q.
xxiiij. articulo. xij. videtur sanctus Tho. dicere ꝙ
habituatus ad blassemādum non excusatur: si re/
pēte ꝓrūpat i verba blassemie.

SI ministrauit vel recepit sacramēta ecclesie in peccato mortali. mortale est:nisi baptizet in articulo necessitatis. Aduerte q̄ scd̄m beatum Tho.in.iij.p.q.lxiiij. Baptizās cū solēnitate ministrū ecclesie se exhibēs peccat mortaliter: q: ministri debēt cōformari suo dn̄o:scd̄z illd̄ Leui.xix Sctī eritis qm̄ ego sctūs sū. Qui aūt baptizat in articulo necessitatis nō q̄si minister ecclīe ꝑpi⁹ ꝛ spālis illius sacrī: sȝ sicut vetula baptizare posset: nō peccat mortalr̄. Alij dicūt q̄ in nullo casu mal⁹ minister pōt ministrare q̄n peccet. Sȝ palu.cōcordat has opiniōes dicens q̄ est vera secūda opinio qn̄ sine solēnitate baptizans aduertit de peccato ꝛ nō conteritur: sed ꝓponit in eo manere ꝛ tn̄ vult baptizare: sciēs q̄ ista ab imundis nō debēt tāgi: etiā si baptizet ī tuitu necessitatis ꝛ nō ex cōtēptu: q: nō excusat̄ ab irreuerētia. Est vero pma opinio vera qn̄ baptizat cū tremore dolens de pctō in generali ꝛ proponēs postea cōteri pfecte q: ei deest temp⁹ ad cogitandū de singulis pctīs propt̄ vicinū piculū baptizādi: sȝ pōt dici q̄ de mēte sctī. T. duplicit̄ tenet̄ q̄s cōteri de peccato: vel q: occurrit memorie practice sub ratiōe peccati ꝛ deplorādi:vel q: sibi īminet aliq̄d faciendū qd̄ nō pōt sine cōtritione:vt suscipere vel exhibere solēniter sacramēta. Baptizās aūt in necessitate:nō tenet̄ ad hoc ratiōe secūdi:nec ibi habet locum rō sctī tho.s.q̄ minister debet cōformari dn̄o. Et dato q̄ ibi sit aliq̄

irreuerētia:nō tñ ois irreuerētia est mortale pctm̄.
Alioquin pctō: signās se signo crucis aut adorās
hostiā in missa peccaret semꝑ mortalr̄ si non esset
cōtritus: ꝛ cōsequēter si tenet̄ nō est nisi rōne pmī.
Et ꝑ ꝯñs si nō recolit pctm̄ aut si recolit speculati
ue tm̄ ꝛ nō practice.i.sub rōne defendi non peccat:
maxime qꝛ tunc baptizat sicut baptizare posset he
reticus vel paganus qui sunt in mortali.de conse.
distin.iiij.constat.qd aūt sit pnitēte canone non
est mortale vt in cap.q peccat.xxiij.q.iiij. Unde nō
tenet̄ cōterier hoc qꝛ vult talē actū exercere: sꝫ si te
net̄ aliunde tenet̄ ꝛ si peccat aliūde peccat: puta
qꝛ cōmittit vel omittit contra aliud preceptū.

Circa tertium preceptū. Sabbata sctifices:
sic sunt formāde interrogatiōes. si in festis ō
precepto nō habuit attritionē de pctis de quibus
alias nō fuit cōtritus: mortale est scđꝫ angel. in eo
qui se essei pctō mortali recognoscit: q vero hoc nō
ad uertit tenetur in generali saltē in aliq hora dole
re ꝛ male cōtentū esse ō pctis suis. Silr̄ scđꝫ eun
dē tenet̄ hō orare sub ꝑcepto in aliq hora festi vñ
si stat ad missaꝫ illō sufficit nisi volūtarie alijs intē
dat: qꝛ tūc nō sufficeret: sꝫ dicēdū qꝛ ex vi hui⁹ ꝑcep
ti solū tenet̄ ab opib⁹ seruilib⁹ ꝑpie q̄ sūt opa me
chāica abstiere ꝛ ad audiēdā missā sub ꝑcepto: ora
re aūt ꝛ cōpūgi nō cadūt sub hoc ꝑcepto: sꝫ sunt fi
nis hui⁹ ꝑcepti. ꝛ in oī precepto solū cadit sub pre
cepto res illa q ꝑcipit̄: puta auditio misse vl̄ oratio

elemosyne ⁊ non intentio precipientis puta ex charitate ⁊ ꝓpter deum fiant. Alias sequeret̃ non orãs in festo cum non magis teneatur orare in vna hora q̃ in alia: infinicies peccabit omittendo cũ sint infinita instãtia in festo: ⁊ per consequẽs infinities omitteret. Unde sufficit astare sacerdoti oranti in missa: quãtũ est ex vi huius precepti. licet teneatur conteri vel orare in festo si occurrat peccatum practice vel aliquis de casibus in quibus quis tenetur orare pro quo.

Nota tandũ hõ tenet̃ orare determinata oratione sub p̃cepto. Primo ad horas canonicas beneficiat⁹. ⁊ clericus in sacris. ⁊ religiosus professus: tenet̃ sub precepto. Secũdo ex impositione sacerdotis in penitẽtia. Tertio ex p̃cepto cuiuscũq; ꝑlati spũalis. Quarto ex voto ꝓpio. Indeterminata aũt orõne orare teñmur. Primo eo tẽpore quo tenemur ꝓcurare nobis spiritualia dona q̃ nõ nisi petẽtib⁹ cõmunit̃ datur: qd tẽpus videt̃ determinatũ quãtũ ad instans quo quis icipit vti ratione: in quo tenetur se dirigere ⁊ ordinare in deum ei⁹ auxiliũ petẽdo. Secũdo qñ videt ꝓximũ in necessitate spirituali vel corpali extrema vel quasi: puta q: videt eum in periculo peccati mortalis: aut mortis iniuste illate: vt cũ duo pugnãt ad mortẽ ⁊ vulnera: preserti si ad v̾tat se teneri ad hoc: nisi posset aliter melius q̃ per oracionem suffragari. Tertio quando videt se ipm in graui tẽtatione ⁊

periculo anime sue. Quarto qñ ex precepto audit missam: qr tunc tenetur orare. i. orãtib⁹ assistere vt eis mediantibus oret.

Si vacauit ludis aut choreis in festis: p maiorem partē diei aut ,pter hoc dimissit missam: videt̄ mortale vbi nota q̄ ludus qui fit ad recreationem sui vel alioꝝ vel causa virtutis experiende d se nō est malus: sed potius est virtuosus ptinens ad materiā virtutis eutrapelie: vt patet secūda secū de. q. clxviij. aliqñ tamē est ,phibitus: etiā sub precepto rōne materie in q̄ fit: vt si est turpis vel nociua: aut rōne circūstātie: vñ est ,phibit⁹. Primo q̄ ñes sibi vel alijs iminet ex ludo ,pbabiliter periculū mortis corpalis aut mutilationis seu grauis debilitatis mēbri alicui⁹: vt i torneamēto: vt habet̄ eo. tit. cap̄. j. ⁊ hoc est mortale qr est cōtra illud preceptū. Diliges ,primū tuū: ⁊ te a fortiori: secus qñ nō imineret ,pbabiliter licet aliqñ raro accidat. vt i hastiludio ⁊ agitatione taurorū. Secūdo est prohibitus rōne ,pbabilis periculi aīe sue vel alteri⁹ vt crebro accidit in choreis. Tertio rōne circūstātie loci ⁊ erit mortale si fiat in eccl'ia cū magna irreuerētia: q̄ arte diffiniri nō pōt sed prudentis arbitrio. De hoc sic dicit angel. ludi qui de se non sunt mali nullo modo fieri debēt in ecclesia. de vit. ⁊ ho. cleri. cū decorē. ⁊ cap̄. decet. d immu. eccl'ie. li. vj. vnde nō excusarē a mortali: q̄ talē faceret in eccl'ia. nisi foret quid modicū: cū videatur iure diuino ,phi-

bitus.ibi. Domus mea domꝰ oꝛonis vocabitur.
sed quãuis multũ sit cauendũ ludere in loco sacro:
non tñ videtur moꝛtale: qꝛ sequeretur ꝙ ludens in
ecclesia ad scacos sine cõtẽptu peccet moꝛtaliter.
⁊ cap̃. cũ decoꝛẽ. loquitur đ ludis theatralibꝰ qui
fiebãt cum ludibꝛio ⁊ turpitudine. cap̃. aũt. decet.
nõ est preceptiuũ: cum pꝛohibeat in ecclia fabula-
tiones: de quibus nullus sapiẽs diceret ꝙ sint moꝛ-
talia. Nec est peccatũ moꝛtale omne qđ est contra
ius diuinũ. Alioqui moꝛtale esset omne mendaciũ
cũ sit cõtra illud. Pacẽ ⁊ veritatem diligite. zac.
viij. dicendum ergo ꝙ moꝛtale est ibi coꝛizare aut
laruis repꝛesentare vana ⁊ impoꝛtãtia irreueren-
tiam magnam ⁊ similia. Non autẽ vniuersaliter
est moꝛtale ibi ludere. Licet etiam rep̃sentare ibi
deuota vt p̃sepe dñi. Quarto clericis ⁊ religiosis
pꝛohibitus est omnis ludus cum armis. cap̃. con-
tinebatur de ho. quia ⁊ arma poꝛtare est eis sub p̄-
cepto ꝓhibitum cũ inde excõmunicẽtur. cap̃. cleri
ci. arma. đ vita. ⁊ hon. nisi ex causa iusta. Silr̃ pro
hibetur illis ludus histrionalis. dis. lxxxvj. cap̃. do
nare. ⁊ generalr̃ rõne honestatis clericalis omnis
ludꝰ in quo ex pꝛopia ꝑsona facerẽt ludũ in publi
co vt saltatio. choꝛizatio. et similia. ⁊ eis esset moꝛ-
tale huiusmodi. arg. de conse. dis. ij. cap̃. pꝛo dilec-
tione in fine. secus si in secreto cuz domesticis.

Similiter pꝛohibitus est eis ludꝰ larualis qꝛ
habitum mutare nõ possunt: nisi ex causa ra-

tionabili ꝛ sllr ludus scacoꝝ scdm. ia. de are. in. l. si qs cu sciret. ff. pro empti. q2 a diuino officio cui debet insistere: no min⁹ deuiare facit: ꝙ lud⁹ aleaꝝ q ibi prohibetur. Et hoc sequitur Grabiel in. iiij. rosel. ꝛ āgel. Et quāuis ab hoc ludo ecclastici debeāt abstinere: q2 plus fatigat intellectū ꝙ studiū lraꝝ. vñ post ip3 no manēt apti vacare diuinis. nō tñ videt ꝙ peccāt mortalr ad scacos ludētes: nisi p pr ipsum omittāt diuina officia ad que tenentur vl rōne scādali. vel in honestatis clericalis: puta ludēdo publice vel cum secularibus. ij. q. vij. laicos. et disti. xxiij. his igitur. Et idem de cantu seculari in citharis ꝛ hmoi. Quinto phibitus est omnibus ecclesiasticis ois ludus human⁹ rōne scandali. vt si clericus vel religiosus luderet in publico: vnde seculares scandalizāt. Sexto rōne cupiditatis: q2 ludus non est concessus nisi gra recreatiōis sui vel socij non tñ est semper mortale: nisi qñ auaritia est mortale: de quo infra. Septimo rōne tpis quia ludens in paraceue scdm Siluest. posset peccare mortaliter: propter magnitudinem irreuerentie. secundum Ricar. ꝛ angel. ludēs in festo ad hastiludiū ꝛ similes ludos in quibus requiritur multa seruitus ꝛ labor: peccat mortaliter: quia prohibet opus seruile: secus in requirētibus modicā seruitutem: nisi in eis tota die occupetur omissis diuinis. Siluester tenet contrarium: qd verius credo nisi intēderet his quasi p totū diē. Verū est ꝙ cū ista sint

de iure positiuo vbi papa et prelati hoc scirēt et tollerarēt: non erit mortale.

Si fecit in festis opus manuale: pro cuius intellectu scito q̄ preceptū de obseruādis festis in noua lege: nō est tā artū sicut olī erat de obseruādo sabbato: in quo nō licebat decoctio ciboꝝ et huiusmodi: q2 nō est modo ista obseruatio figuralis sicut tūc: et facilius nūc dispēsatur in prohibitis q̄ tunc: quia figura ptinet ad ,ptestationē veritatis: quā nec in modico licet preterire. Sed pa aūt scōm se cōsiderata mutari pōt ,p loco et tpe. Et ita papa pōt dispēsare in omni festo sine causa cū sint de iure positiuo quantū ad determinationē temporis. Eps vero cū subest causa rōnabilis preserti in casu nouiter et inexcogitato emergēte. Prohibet aūt in festis op9 seruile vt agricultura: ēptio: vēditio: scribere: rōcinia facere: delatio onerū cū iumētis: iter cū magna fatigatione alias nō: q2 nō multum impedit vacare diuinis secundum Siluest. et Frācis. de may. iudiciū facere et similia: q̄ qui faciūt peccant mortaliter nisi excusentur vt infra.

Secundū docto. non ,phibet in festis op9 spirituale vt docere verbo vl' scripto: nec op9 seruile factū ad seruitiū dei. nec opus corpale necessariū ad salutē corporis sui vl' primi: sicut machabei sabbato pugnarūt. pmo macha. ij. et licet die festo nō liceat facere op9 seruille ,p lucro cōsequēdo pricipaliter: licitū tamē est ,p dāno vitādo anime et cor

pis seu rerū ꝛ quo ad se ꝛ quo ad proximū. vt habetur mat.xij.de oue cadēte in foueā: que leuatur in sabbato. Peccat autē mortaliter faciens opus seruile in festo nisi excuset vnū ex.iiij. quorū primū est modicitas opis q̄ non impedit spiritus libertatem: que arbitrio boni viri pensanda est. Secundū necessitas opis q̄ preueniri aut differri non pōt cōmode vl' necessitas coactionis q̄ fit a dn̄is. Tertium pietas cordis. s.pro honore dei vel pauperū suffragio.cap̄.cōquest⁹.d̄ fer. Quartū vtilitas publica: vt pro pace.pro pōte ꝛ huiusmodi. adde quitū.i.dispēsationē prelatorum. Que aūt necessitas excuset dic ꝙ necessitas vite sustētande ꝛ dāni vitandi ꝛ etiam vtilis acquirendi scd̄m angelum ꝛ rose.qd̄ alio tp̄e acq̄ri nō pōt.de fer.cap̄.licet: sed hoc tertiū nō est necessitas sed vtilitas: nec licet nisi ex dispēsatione ep̄i si haberi pōt: alias proprij sacerdotis. sine dispēsatione vero angel. dicit nō esse mortale. Sed verius videtur ꝙ sit mortale cū sit cōtra preceptū dei ꝛ ecclesie: nisi esset talis vtilitas ꝙ credatur prelatus si adesset dispensaturus. quo casu locum haberet rati habitio. De lucro autem inde habito fiet portio paupibus. vt in cap̄. licet. de fer. quod angel. putat esse preceptum-siluester cōsilium. ¶ Dr̄ autē opus seruile tripliciter. s. materialiter tantum vt scribere ad edificationem animarū. Secundo formaliter tm̄ vt cogitare d̄ ope exercendo ad lucrum: puta aratione seu aduoca-

tione. Tertio materialr formaliter et finaliter. vt opus corpale ordinatū ad lucrū: quorū primum in festo cōceditur. Secūdum prohibetur d cōsilio nō de pcepto: nisi p hoc ipediretur illa vacatio quā de necessitate debemus diuinis.

Sciendum q in omni materia in qua fit sermo de peccato mortali duo psupponūtur. Primo q res sit alicui importātie sup quo nō pōt dari certa regula: sed arbitrio boni viri stat. Secundo q exerceat cū deliberatiōe expressa: vt cū quis deliberat aliqd facere seu cogitare etiā si facere nollit: vel saltē interptatiua q est cū qs aliqd subito q dē facit aut cogitat: sed nō adeo subito qn aduertat et deliberare possit: nec tñ deliberat alectus voluptate: qn aūt res est minima vel rō nō aduertit nō est mortale. ¶ Ex dictis sequitur q pones aliqua pūcta. scopās domus. vendens rem breui sermone. modicū itinerās et huiusmodi excusat a mortali: quia ista modicitas vacatiōnē ad diuina minuit quidez aliqualiter sed non impedit. pro quo facit: cap. intelligentia. de verbo. sig. Similiter excusantur ratione necessitatis carnifices si tempore notabili in festis occupentur preparantes cibos. medici. minutores. aromatharij. ferratores equorum. vendentes panē. herbas. fructus et huiusmodi: etiam si talia cōferrent ad gulositatē. contra angel. q: q qō vni est gulositas: alteri erit honesta recreatio: si principaliter faciant hec rōne necessita/

tis licet inde habeant lucrū. Et idē de exigentib⁹ debita a rusticis: vel cōducētibus operarios: quia alio die sine incōmoditate inuenire non pñt. Idē de vectorib⁹ mercīū: alimentor aut personarum: ⁊ de cursorib⁹ qui sine graui dāno aliter facere nō possunt. Idē de rusticis: vxore ⁊ filijs familias q̄ iusto metu laborare compelluntur. Similiter excusantur rōne pietatis: laborātes pro ecclesia: monasterio: hospitali: non habentibus sufficiētes reddit⁹: aut pro pauperib⁹: modo nō fiat dñicis diebus vel festis solēnioribus secūdū Siluest. nec dimittatur auditio misse: nec laboretur ꝑpter mercedē seu carnalem amorē: nec vsq₃ ad vltimam fatigationē: ⁊ ī hoc omnes docto. cōsentiūt: excepto ꝙ monal. vult hec posse fieri in dñicis ⁊ festis btē virginis. ⁊ apostolor: ⁊ in parasceue: nō tamen in diebus pasce seu pēthecostes nisi esset cōsuetudo approbata ⁊ ex dispensatione episcopi vel necessitate tanta que arbitrio boni viri hoc exigeret. Similiter laborantes ad refectionem pontium: viarum et huiusmodi non ad lucrum sed ꝑpter pietatem vel bonum publicum quod sub pietate clauditur. Et idem de aduocato faciente consilium vt expediat eum qui venit a longe: licet cōsequenter intendat lucrum: secus si ad lucrum principaliter quia erit mortale secūdum siluest. A fortiori excusanī laborantes pro sustētatione sui ⁊ familie: qñ aliter commode sustentari nō pñt: cautum tamen esset in his

omnib⁹ dispēsationē habere ab epo. Similiter ex cusant̄ fatiētes ptinentia ad defensionem iminēte bello: ꝛ ad offensionē in defensionē ordinatā. Similit̄ opantes ad indēnitatē rerū suarū aut alioꝝ: ne ab hostib⁹ rapiātur: aut tempestate vel alia causa ledant̄: sicut lana leditur si ad solez nō exten dat̄ ꝛ fornat̄ si ignis nō nutriatur: ꝛ generalit̄ qd qd fit ad reparādū dānum iminens in psona vel re bus suis aut alioꝝ est licitū: sicut iter agere existētib⁹ in hospitio propter iacturā expēsarū: ꝛ multo magis ad vitandū anime dānū puta occiositatē vl̄ aliud pctm̄. vn̄ rōnabilit̄ occupant̄ ifestis hoc fine domicelle: post suas deuotiones nō autē ad lucruz principalit̄. Similiter excusantur rōne dispēsatio nis euntes ad nūdinas. d̄ quib⁹ guiller. quem sequunt̄. pisa. angel. ꝛ supple. dicit ꝙ peccāt mortaliter si faciant cōsuetudinarie: aut cupiditate lucrādi sed in his casibus vr̄ solum ꝙ peccent mortaliter. Primo si missaz omittāt qn̄ hoc pn̄t sine magno dispēdio rerū. Secūdo si hoc prohibeatur a p̄latis maxime sub pena excōmunicationis: quo ca su inciderent etiam veniētes ex alia diocesi ratione delicti: audita autem missa ꝛ tollerante epo nō est mortale: qꝛ ecclesia q̄ filijs suis laqueū nō ponit tolerādo excusat: nisi esset dies dn̄ica vel maior: qꝛ in his solius pape dispēsatio ꝛ nō epi excusaret: vel necessitas aut pietas: puta si qs alias multū dānificetur tūc nō contrahēdo: aut alia iusta causa. Si-

militer excusantur studentes ad illuminationē sui vel aliorū etiā si ex consequenti veniat lucrū: siue sit studiū theologie siue iuris canonici: vel cesarei: et idē si fiat ad vitandū ociū vel ad exercitiū: et ad notandū libros. Dicit tñ panor. in cap. primo. de fer. q in his diebus non licet locare operas suas: nec scribere ad longum. nisi scriberet ad spūalem finē: q2 sic licitū ē etiā i magna quātitate. cap. conqst⁹. de fer. Similr excusantur cithariste et alij sonatores et cantores: si id faciūt ad honorē dei principaliter: vel ad honestam recreationē: seu ad solēnizandum matrimoniū vel ad aliū piū aut necessarium finem licet secundario propter lucrum: ad quod si principaliter operentur nō excusantur nisi aliqua ex superioribus causis adsit: et qui ad lucrum regulariter pulsant et cum periculo peccati lasciue iuuentuti multominus excusantur. si autē id faciūt non ad lucrum sed cum periculo peccati: est mortale: si illud periculum intendunt: vel si ex signis probabiliter illud credunt et non aliter.

Piscatio secundum supplemē. in maiorib⁹ festis nullo modo licet: in dominicis vero et inferioribus non etiā licet nisi ex causa vrgente et cum licentia et portione pauperū et idē de aucupatione: q2 fit cū maiori occupatione: sed rosel. tenet oppositum et est verū de ea que est ad lucrum: secus quādo fit ad honestam recreationem cū non sit opus seruile formaliter: nec obstat q omne op⁹ seruile p

hibetur: et sic regula est prohibitiua et consequenter omne illud intelligitur phibitū quod non est specialiter concessum. vt in cle. exiui. de verb. sig. qr hoc verum est de cadentibus sub regula cuiusmodi est opus seruile materialiter et formaliter qd̄. s. et est opus mecanicum et fit principaliter ad lucrū non autem si sit seruile materialiter tantum. De venatione autem tenet idē et angel. contra rosel. q nō licet in festis quia non licet in diebus ieiuniorum secundum glo. in cap. qui venatoribus. disti. lxxxv. Nec tamen ait angel. est mortale: nisi causa lucri fiat principaliter vel omissis diuinis: sed dici potest q est licita de se in festis si fiat a personis quibus decet tale exercitium: ad honestam recreationem: quia non est opus seruile formaliter: si autem sit ad lucrum principaliter: vel omissis diuinis est mortale nisi sit excusabile vt dictū est. Nec ē simile de diebus ieiuniorum: qui debent esse afflictiui: et de diebus festis qui licite aliquo modo sunt recreatiui.

Et colligitur ex glo. in cap. pronunciandū. d̄ cōse. dis. iij. diuersis horis dies festus incipit secundū diuersos respectus: nā quantum ad esum carnium et ieiunium incipit a media nocte diei precedentis festū: quantū vero ad officiū incipit in vesperis. Sed quo ad cessationem a seruilibus incipit a vespera vigilie in occasu solis: et terminatur in vespera sequēti. de fer. cap. omnes. Festorum tamen initium et finis iuxta eorum qua

litatem et diuersarum regionũ more seruari debet. Secũdũ supplemẽ. nulla cõsuetudie excusari põt laborantes sabbato post occasum solis et in vigilia festorũ dñica maiorum q2 in hoc fit cõtra ius diuinũ. Sed nõ videtur hoc tenendũ quia dies dñica et alia festa non sunt de iure diuino sed tantũ de iure positiuo saltem quo ad determinationẽ temporis: quod p cõtrariã cõsuetudinẽ abrogari põt: maxime ex causa rõnabili sciẽte et tollerante papa. Nõ siluest. et alij dicunt q de iure diuino tenemur festiuare.xxiiij.horis i hebdomada: nescio vbi fundetur cum in tota canonica scriptura hoc non habeatur: nec aplĩ hoc seruarũt post missum spũz.s. vnde optime dicit angelus.post panor.in cap.primo.de fer. q dies festus quo ad cessationẽ a seruilibus incipit secundũ cõsuetudinem patrie. et facit. cap.qñi.eo.tit. et si mos sit q a mane incipiatur laborando tota nocte dũ modo cessent vsq3 ad aliud mane seruãd9 est: ita tamẽ q mos talis ex causa iusta sit introductus et prelati tollerẽt. imo deo esset acceptius statuere q festa omnia non seruarentur nisi vsq3 post missam solum: quia plus offenditur deus in vno festo: q̃ in totã septimana teste experientia: et qd dicit rosel. q talẽ morẽ nõ põt introducere vna ars vel due: s3 maior pars populi vtẽs ea: scdm glo.in cap.fi.d cõsue.dicẽdũ qd nõ oportet maiorẽ partẽ populi vti actu inducente cõsuetudinẽ exequẽdo illũ: sed sufficit si vtat ap pbãdo.

SI nō audiuit missam integrā i festis vel saltē maiorē partē mortale est: nisi ex magna causa omiserit. Si existēs in missa nō fuit attentus: sꝫ occupauit se in vanis vel recitando alia: aliquādo est mortale. pro quorum intellectu nota ꝙ in festis vacandum est deo in psal. ⁊ canticis spiritualibus et hoc est finis huius precepti: de cōse. dis. iij. cap. ieiunia die dñica; nō tamē peccat mortaliter qui toto festo solaciatur ⁊ de occiosis fabulatur: modo audiat missam ⁊ abstineat ab oplbus seruilibus: qꝛ secūdū. s. tho. prima secūde. q. c. finis p̄cepti non cadit sub precepto. Uacandū est etiā orōni ⁊ audiētie predicationis. ō vit. ⁊ ho. cleri. cuꝫ decorē. ⁊ de stat. mona. cū ad monasterium; qō secūdū supple. cadit sub precepto: qꝛ in cap. sacerdote. ō cōse. disti. prima dr̄. sacerdote verbū faciēte in ecclia: q̄ egressus fuerit excōmunicetur. ⁊ ibi cap. qui die solēni omisso ecclesie cōuentu: ad spectaculum vadit excōmunicetur: excōmunicatio aūt non infligitur nisi pro mortali. xj. q. iij. nemo epōꝛuꝫ. Sed ista intraloquūtur ō cōtemptoribus: qui sine cā ligitima omittunt predicationē vilipendentes eā cuꝫ tamen sint ignorantes ⁊ nesciāt necessaria sibi ad salutē. Et similiter de egredientibus cū scandalo notabili aliorū. Unde ex vi huius precepti non tenetur quis ad predicationem: sed ex alio: puta vnum colle deū: quo precipitur nobis noticia credendorum ⁊ agendorum ⁊ tanta posset esse necessitas addiscē

di talia: ꝙ omissio p̄dicationis esset mortale: sed qn̄ sit hoc nō potest sermōe determinari. Dicit angel.in festo preeligendā p̄dicationē misse:ꝫ nō videtur verū:cū missa sit in p̄cepto ⁊ non predicatio: etiam si talis habeat ignorantiā necessariorum ad salutē:quia alias poterit implere preceptū de adiscendo:nō autē p̄ceptum de audiēda missa illo die. Nec cogit sua ratio.quia.s.precipit auditio misse principaliter vt audiatur scripture qȯ magis militat in predicatione.Dico ꝙ illa nō est principalis rō alioquiꝫ astātes misse ⁊ nō audiētes scripturas nō satisfacerēt:nec tenemur audire scripturas: nisi eo mō quo ecclīa tarat.s.audiēdo missam.

De cōse. dis.prima.cap.missas. p̄cipit omnibus xp̄ianis nō excōmunicatis nec interdictis:nec legitime impeditis:(q₂ isti nō tenent̄)audire missaꝫ integrā die dominico:per quē intelligitur omnis dies festus de precepto: siue sint serui siue liberi habentes vsum rationis: ita ꝙ ante benedictionem sacerdotis nullus presumat egredi. Qui aliorū curam habent; vt domini ⁊ parentes tenētur conari vt audiāt serui ⁊ filij omnes. Alijs diebus nullus etiam religiosus tenet̄ missam audire. Nō dicitur de conse. disti. prima cap.solet. ꝙ in.xl. nō dicitur ieiunare quis nisi audita missa: consilium est ⁊ si loquitur de precepto abrogatū est:dicitur integram.modico tamen pro nihilo reputato.de conse.disti.ij.re vera.vnde preceptuꝫ nō

implet qui notabilem partē misse perdit puta me/dietatē aut tertiam partem: secus qui modicā. ser uitores etiam discurrētes pro expedientibus mis se: intelliguntur adesse misse etiā pro tempore illo. Similiter q̄ venit post epistolam vel euangeliū si legat vel faciat sibi legi quod non audiuit videtur satisfacere precepto.

Secundū Ricar. angli. in quoli. quē sequitur angelus. omittēs audire missam ex contēptu vero vel interpretatiuo q̄ est qū quis assuescit trāsgressioni sine causa: mortalit̄ peccat si vero fiat sine contēptu ex passione vel pigricia etiā sine causa rōnabili est veniale. Est aūt nullū si fiat ex causa rōnabili. Sʒ cōmunit̄ nō tenet̄ hoc. alias null⁹ pecaret ex passione sed omne pctm̄ esset ex malicia ꝛ ad peccandū mortalit̄ requirit̄ cōtēptus: in his q̄ sunt d̄ cōsilio: in alijs aūt q̄ sunt in p̄cepto sufficit agere cōtra illa sine causa rōnabili vera vel estimata. vide panor. in capi. primo de vit. ꝛ hon. cleri. ex causa vero ꝛ necessitate rōnabili agens cōtra excusatur: puta dato casu in quo si quis audiat missam: ipe vel alius ex hoc incurret ꝓbabilit̄ graue dānum anime vel corporis aut rerum vel honoris secundū suā estimationē. etiā si aliqū fallat̄ ꝛ ita nō sit in re. Unde excusātur infirmi ꝛ eorū seruitores ꝛ qui paruulos sine periculo dimittere nō possunt et qui audiendo impediretur ab arduo ꝛ iusto negocio: et q̄ rōne officij prohibētur exire vt castella

ni & alij dñis seruientes: et dñi & consiliarij tēpore misse vrgentibus causis non patientibus dilationem occupati: & puelle nubiles ignorantes hoc pceptū vel facientes quod in se est vt audiant: et parentes qui eas ad hoc cogūt vt ex honestate sint clause vel ex consuetudine regionis. arg. de consue. cap. fin. ni si eas ducāt ad choreas vel pmittāt stare in fenestris. vidue etiā post mortem mariti aliquo breui tempore puta p mensem ex cōsuetudine: nō autē si p menses vel ānum distin. viij. cōsuetudo. & coniugate que audire nō possunt sine scandalo magno virorū puta quia familie bene pparare nō possunt. xxiij. q. v. noluit: & iter agentes qui ob hoc perderent societatē necessariam vel vtilem: & similiter paupes mulieres vestibus seu velis priuate q̄ si ecclesiam intrarēt ab alijs irriderentur sic tenet siluest.

Arch. post panor. in cap. q̄dā laycorū. de ce leb. mis. tenet q non audiens ppriā missam secundū officiū diei sed peculiarem nō satisfacit p cepto de audiēda missa: quia missa q̄ precipitur est missa de festo. excusantur tamen audiētes ex ignorantia sed non celebrātes. Sed secūdū florēti. di. cap. loquitur de congruitate & non de necessitate. q2 in dicto cap. missas. idistincte missa pcipitur: & nō missa diei. nec pñt layci scire an missa sit ppria: & hoc sem p interrogare nimis esset laboriosum. & d. c. q̄dā laycorū: sacerdotibus solū loquitur. vnde reprehēsibile est eis: & si nō dānabile ad istātiā laycorū dimittere mis

sas ppias pter peculiares:q: populus docēd? est sui augu.nō sequēdus. Cū ad propiaz perrochiā legitim? sit accessus:in propia perrochia missa est audiēda: ⁊ qui in aliena audit expelli debet et remitti ad propiam.cap. ij.de pero.et q̄ eum ad mittit furtum quodaz modo committit:nisi fiat ex causa iusta puta quia propius sacerdos est notorius fornicator:vel ob maiorem sui deuotionē: quia alibi deuotius celebratur:aut cū missa reportat sermonem ⁊ huiusmodi. Et circa hoc iā est rōnabilis ⁊ prescripta consuetudo q̄ dictum cap. abrogauit. dato q͛ contineret preceptum contra laycos ne alibi:q͛ in sua perrochia audirēt.angel. limittat predicta dū modo declinans propiam perrochiaz nō audiat missam in propio oratorio: sed in publico facto auctoritate episcopi: ⁊ a fortiori in ecclesijs mendicantium edificatis auctoritate pape.dici etiam potest q͛ vbicunqz audiatur etiaz in domo priuata est satisfactum precepto ratione cōsuetudinis scite ⁊ tollerate ratiōabilis ⁊ prescripte: licet male faciat audiens in domo sine magna causa. Si eps prohibeat audire missam in ecclesijs mendicantium in festis: male facit tollēdo pias cōsuetudines cum scandalo populorum: cum sanctus greg. pertulerit sacerdotes cōfirmare ad tollendū scandalū. distī.xcv.peruenit. est tamen obediēdum illi secundum florenti.arg.xj.q.iij.q̄d ergo.⁊.capi.sentētia. Sed vere nō pōt in hoc casu iubere: nec ei est obe

diendū scōȝ siluest. et doctores alios: qꝛ cōsuetudo audiēdi missam ibi: hēt auctoritatē a papa: cū cō-cedat indulgētias audiētibꝫ diuina in dictis do-mibꝫ. et ipē instituerit mēdicātes ad suplēdū defe ctū epoꝝ: q̄ iam nō p̄dicāt nec p̄dicatores sustē-tāt: ꝛ sic est tanq̄ lex eiꝫ. Itē sicut eps non pōt ar-ctare ius cōe: ita nec tollere ꝯsuetudinē generaleȝ totiꝫ orbis. vt in cap̄. i his. et. c. catholica. dis. xj. ꝛ si hoc sub pena excōmunicationis iubeat sententia est iniusta ꝛ nulla: qꝛ sicut attētatū cōtra ius est ipo iu re nullū. disti. x. c. vides. et. l. nō dubiū. c. de leg. ita attētatū ꝯtra ꝯsuetudinē generalē. Precipitur tñ religiosis in ꝟtute sctē obedientie ne in sermonibꝫ detrahāt prelatis ecclesiarū. s. nominatiȝ: aut circū locutiue secundū glo. ꝛ ne retrahāt laycos ab eccle siarū suarū frequentia in publico sermone non in priuato. Clemē. religiosi. de priuileg.

Missa audienda est attente et deuote interius ꝛ ex terius. interior deuotio non pōt cadere per se sub humano precepto: exterior vero cadere pōt ꝛ cadit i ꝓposito illa q̄ est necessaria ad audi-tionē misse de precepto: cum qua nō stat illa distra tio qua aliq̄ pro notabili parte misse nugātur cum socio scandaliȝantes alios. Non tamen est necesse audire distincte verba misse: alioquin nō impleret preceptum audiēs missam a longe propter multi-tudinē populi: nec hebes auditu. vnde intētio eccle sie est: q̄ q̄s sit presens ꝛ adsit misse ꝛ deo vacet. ꝛ si

est intelligens iustū est vt attendat ꝛ intelligat q̄ dicuntur. Et sub precepto omnes tenemur nihil exteriꝰ agere qd̄ dicte attētiōi repugnet: qꝛ q̄ tenetur ad prosecutionē vniꝰ oppositoꝝ tenetur ad fugā alterius. vnde audiens missam de precepto nō pōt eodem tēpore simul dicere horas ad quas tenetur sine mortali: qꝛ ibi sunt due obligatiōes quarū quelibet attentionē et deuotionē exteriorē reqrit nec potest esse exteriꝰ attētꝰ misse: q̄ exterius est attētꝰ officio. arg. cap. ex literis. de pba. secꝰ si aut ad missam aut ad horas nō tenet: quia dicere non phibetur: nisi ex hoc aut sacerdos aut alij impedirentur. melius tamen facit qui nihil orans vocaliter attendit: q̄n alte in missa aliquid dicitur q̄ qui tūc orat. ¶ Si peccauit in festo tenetur exprimere scōm ange. qꝛ est circunstantia mutās speciem. Sed cū nullo speciali p̄cepto prohibeamur peccare in festis: nec teneamur ex vi huius p̄cepti abstinere nisi ab operibus seruilibus pprie que sunt opera mecanica: confiteri hāc circūstantiā est bonū sed nō est necessarium vt supra est discussum. Interroga si in festis recolligit se aliqua hora diei ad meditandū beneficia a deo nobis collata ꝛ vitā sancti cuius festū agitur: nō tamē est necessarium. Si ociosa loquit ꝛ vana in eclesia ꝛ impedit alios ab attentione cōmuniter est veniale. Si fuit alicui causa laborādi in festis: vel nō audiēdi diuia mortale est nisi excusetur aliq̄ d predictis causis.

SI qñ intrat lectuꝫ ⁊ surgit cõmendat se deo ⁊ orat. Si scit ipse ⁊ sibi subditos curat scire pater nr̄ ⁊ aue maria ⁊ simbolū. Nā secundū supple: omnes xp̄iani tenentur dicere vocaliter ex diuino precepto: orationem dñicaꝫ. pater nr̄. math. vj. ⁊ scire. de conse. dis. iiij. capit. vos ante. Secundum sctm̄ tho. scd̄a secūde. q. lxxij. q̄libet tenet̄ scire illa sine quorum sciētia actū debitū recte exercere nō pōt. vñ tenemur scire ea q̄ sunt fidei ⁊ vniuersalia iuris precepta: hoc est decalogū: nō quantuꝫ ad ordinem sed quo ad substātiaꝫ vt sciatur ꝙ tale q̄d est articulus fidei: ⁊ ꝙ furtū est peccatū ⁊ huiusmodi: singuli vero tenētur scire q̄ ad eorum statuꝫ ⁊ officium ptinēt. De p̄ceptis vero ecclesie quisqꝫ tenetur scire solum ea q̄ nō potest sine lata negligētia ignorare: vt ꝙ in festis est audiēda missa: ⁊ ꝙ clericus nō est cedendus ⁊ hm̄oi cõmunia. vñ habentes officium docendi fidē: vt prelati: sacerdos: doctores: ⁊ p̄dicatores tenētur credere explicite et districte omnes articulos cōtētos in simbolis: Credo. ⁊ quicūqꝫ vult. Ep̄i vero tenētur circa p̄dicta scire opponere ⁊ respōdere ⁊ hereticos confutare. de heret. cap̄. excõmunicamus. Tenet autem directorium ⁊ rosel. ꝙ simplicibus ⁊ forte omnibus laycis: sufficit credere deum esse premiatorem bonoꝝ ⁊ punitorē maloꝝ: alios autē articulos sufficit credere īplicite: credēdo verū esse q̄d q̄d catholica docet eccl'ia. sed falsuꝫ est. imo layci oēs tenen

tur explicite credere saltē articulos d quibus solē nizatur in ecclia vt natiuitatē xpi: mortē r resurrectionē eius r silia: q̄ nemo pōt ignorare nisi oīno contemnat propiam salutem r aures obturet diuinis. Qui autem nescit pr̄. nr̄. malefacit sed non auderem ipsum de mortali dānare.

Circa quartum preceptū. honora patrem tuum r matrem. interroga si nō dilexit parentes: si non ostendit eis signa dilectionis: sed dure se habet cum eis. Si notabiliter in his excedat est mortale. Si non obediuit ilis. Si verba iniuriosa dixit eis. Si nō subuenit eis indigentibus vel infirmantibus: mortale est. Si maledixit eis: veniale est quando ex passione ex nō ex animo nec in eorū presentia dicit. Honor exhibēdus a filijs parētibus consistit in tribus. Primo in affectu scilicet timendo patris offensam ex amore. leui. xix. vnusquisq3 patrem r matrem timeat. Secundo in effectu obediendo r subueniendo: ephe. vj. filij obedite parentibus. Tertio in signo assurgendo r huiusmodi. Et licet primo r p se p̄cipiatur nobis in hoc precepto honorari homo qui est principium in esse nature sicut est pater et mater: secundario tamen precipitur honorari homo qui est principium in esse gratie sicut est paē spiritualis. Nota q in necessarijs ad salutem vt sunt que pertinent ad bonos mores: r in his que pertinent ad dispositionem rei familiaris: filius scienter contēnens obe-

dire parentibus & seruus domino: peccat mortaliter: secus si ex inaduertentia & sine contemptu: in alijs autem obedire est de consilio tantū. Si orat pro parentibus defunctis.

SI nō impleuit testamentū eorū & voluntatē post mortē. Ad quorū intellectum sciendum q secundū scēm tho. dilatio executionis elemosynarum & testamenti non preiudicat anime testatoris quantū ad meritū: si quantū in eo fuit adhibuit diligentiā vt eius elemosyne & legata cito darentur: q2 meritū principaliter ex voluntate & intētione depēdet: sed quantū ad effectum elemosine patitur detrimentū: nō quidē vt puniatur propter tarditatē: sed q2 ei nō adhibetur remedium expiationis pene: cū nō habeat suffragium vnde subleuetur: similiter nō patietur detrimentum: si differatur restitutio quā fieri mandauit in morte: si fecit qd in se fuit. Dicit angel. & optime q non propterea si nunq impleretur ppetuo staret in penis: sed solū tardi⁹ liberaretur. & q in cronicis minorū legitur de quodā q impediebatur intrare celū: quousq facta fuit restitutio: q2 nisi fiat luet in penis: facit ad hec. cap. ex litteris. de rap. ex qbus verbis non habetur q anima nō intrat celū nisi restitutione facta. vt siluest. ei imponit. Ex dictis patet q executor testamenti nō debet multum tardare: vt rebus defuncti melius venditis maiores elemosynas faciat: nisi illud augmentum elemosyne sit val

de magnum: et tēpus tardationis parum sic φ arbitrio boni viri melius sit tardare: quia ecclesia et pauperes interī nō excitantur ad orandum: sicut fieret accepta elemosyna: acceleratio autē feruētiū orōnum pro defuncto: multum valet ad eius alleuiationē et celeriorē expeditionem. Taз heres φ executor ex magna dilatione: mortaliter peccāt: qr iniuste inferūt notabile dānuз defuncto si nō facit quantum potest: nec excusatur heres si cōmode nō potest: nec executor etiam si nō potest: cū debeat intimare epō qui cogere potest. de testa. ioānes. vnde tales vocantur necatores egentium. in cap. qui oblationis cum duobus sequentibus. xiii. q. ij. et dicuntur venire ad exinationē fidei: et φ habendi sunt sicut qui nō credūt iuditiuз dei. Interroga si habēt dñi curaз de filijs et familia vt confiteantur cōmunicent nō iurēt et viuant vt christiani. qr si in his notabiliter deficiāt peccant mortaliter.

¶ Quintum preceptum.

Circa quintum preceptuз: non occides nota φ hoc pcepto explicite ,phibetur nobis homicidiū: īplicite vero oīs mot⁹ ire. Sicut mōstrat dñs. math. v. interptatiue etiam ,phibet nobis in hoc pcepto occisio spūalis: vt cū quis est alteri occasio ruine in mortale et spūalis mortis: sicut psuasio ad malum prebēs alteri occasionem ruine: vel φ moriatur in consciētia. Quere igitur si occidit aliuм: si mutilauit: si verberauit: si lesit notabili-

ter vł animū ɔliberatū ad hec habuit: si incarcera uit: peccauit mortaliter nisi in casibus a lege con cessis. Nota ꝙ nulli licet seipsum occidere seu mu/ tilare: quia nemo est dn̄s suorū mēbrorū. xxiij. q. v. si non licet. nisi fiat ratione medicaminis. distin. lv. si quis. nō obstāte ꝙ anima sit magis curanda ꝙ̄ corpus quia sine mutilatione ꝛ occissione corpo ris anima potest curari: cū peccatum sola volūtate ꝑficiatur etiam si faceret ad vitandū pctm̄ ꝓpiū puta cōsensum in delectationē veneream: quia nō sunt facienda mala vt veniant bona. roma. v. nec vt mala vitent: ꝑsertim minora ꝛ minus certa cu iusmodi est an mulier sit ꝑstatura cōsensuꝫ in ip sa violatione: cuꝫ deus possit eam inde eripere vi/ de de his. xxiij. q. v. si nō. Nec obstat de sansone ꝛ de q̄busdā feminis q̄ se ꝑcusserūt tpe persecutiōis: q꞉ istinctu spūs. s. factū est. Saulle similit̄ excusat nichola⁹ de lir. ꝙ fecit mot⁹ a spū ne de⁹ illuderet̄ i eo ab idolatris. ꝛ dictū hiero. xxiij. q. v. cap. nō est nr̄ꝫ. vbi ait. Nō licet mihi ꝓpia manu ꝑire absqꝫ eo vbi castitas piclitat̄. Intelligit̄ scd̄m glo. li abs qꝫ iclusiue: q̄si dicat ꝙ nec in istis in q̄b⁹ magis vi det̄ licet occidere se: sicut illud. pulchre sūt genꝫ tue absqꝫ eo qđ intrīsecus latet: ꝛ sic̄. xxxv. q. iij. ꝓgeni em. Simil̄r nō licet se occidere ɔ̄siderio alteri⁹ vi te: q꞉ iste trāsit⁹ nō subest homis volūtati: nec ad euadēdū miserias vite ꝑ̄sentis: q꞉ vltimū malorꝫ hui⁹ vite est mors: nec ꝓpt̄ peccatū cōmissum si/

cut fecit iudas. tum quia subtrahit sibi tēpus penitentie quo posset peccata delere. tum quia non licet male factorem occidere nisi publica auctoritate. xxiij. q. vlti. cap. penul.

Priuatus hō pōt occidere hoīez auctoritate legis ciuilis sine pena q̄ debet in foro cōtētioso p homicidio. Primo defendēdo psonā suam. Secūdo defendēdo suū honorē: vt cū oportet euz aut fugere cū dedecore aut occidere. Tertio defendendo res suas qñ aliter rehabere non pōt. Quarto occidēdo insidiantē in itinerib9 τ nocturnū populatorē agrorū. c. qñ liceat vni. sine iudi. l. prima. Quīto occidēdo furē nocturnū τ diurnū ōfendētē se. de homi. si pfodiēs. Sexto rōe adulterij. ff. ō adult. l. marito. et. c. de adul. l. grac9. de quo vide infra. In foro autē aīe licet sine pctō psone priuate aliū occidere. Primo defendēdo psonā suam vel alterius cū moderamine inculpate tutele. demē. si furiosus. de homi. Secūdo occidendo furē nocturnū in dubio an vellet furari vel occidere. de homi. si pfodiēs. τ similit diurnū. si se telo ōfendit. Tertio occidēdo diffidatū zelo iustitie. c. de accus. l. reos. vbi aduerte q aliud est qñ lex aliq̄d pmittit nō puniēdo: vt de occidendo adultero. aliud qñ aliq̄d cōcedit faciēdo quēlibet ministrū iustitie: vt in ca. pro humani. de homi. li. vj. Primū nō licet in cōsciētia s3 secūdū ad bonum cōmune: si facit vt minister legis: esset nihilomin9 irregularis sicut τ iusti

iuder. Quarto scdm aliquos pro defensione honoris contra iniuriā psonalē cōsistētez in turpi fuga. quod tn̄ archie. negat ⁊ siluef. marime qn̄ talis turpitudo nō est de malo culpe: sed d naturali timiditate. vnde licet dicat 3amb. ꝙ occi dēs ne fugiat cum dedecore: euadit irregularitat ē: tamen secundū petrum. anca. et car. et siluef. non euadit. Quinto secundu3 aliquos pro defensione rerū suarū. sed panoz. cap. suscepim⁹. d homi. dicit ꝙ licet clerico res suas defendere etiam cum bacculo et gladio. cap. olim. de rest. spo. s3 nō licet ei procedere ad seua. puta occisionē etiam si res aliter saluare nō possit: sed poti⁹ debet sustinere rerū iacturam: q2 de iure naturali plus tenemur vitā proximi: ꝙ res proprias amare etiā vbi ille nō coactus sed sponte ingerit se morti: sicut volentē se suspēdere tenemur cū reru3 iactura saluare. laicis aute3 in foro cōtentioso licet occidere pro rebus aliter nō saluandis: sed nō in foro anime. sed de his infra Sexto ꝑ defensione castitatis: nec obstat ꝙ est causa mortis eius spūalis cum sit in mortali: q2 ipe sibi ē causa ⁊ illa vtit̄ iure suo naturali: quo vim vi repellere licet. Et magis tenetur sue saluti prouidere: ꝙ alterius: si autē ꝑmitteret se opprimi: erponere se periculo cōsentiēdi peccato: ꝑpter difficultatē renitētie volūtatis: dū nō facit quod pōt vt euadit: si tamē nollit occidere: sed aliter quantu3 pōt se tuetur ⁊ peccato mente renittitur: non peccat: sicut et inuasus

secundum sctm̄ tho. non peccat si se p̄mittit occi-
di: ne occidat: sed esset maioris virtutis.

Nota tandem q̄ in p̄dictis casibus intelligitur licere aliū occidere: si seruet̄ in deffensione moderamē inculpate tutele: q̄d est qn̄ id fit q̄ omisso iniuria repelli nō pōt sine p̄iculo p̄sone vl' rerū. Ad q̄d tria debēt concurrere. Primo modus. q̄ agressus sine armis vel cū paruo bacculo resistere nō debet armis: si sit paritas fortitudinis inter agressum et agressorem. Secūdo debet concurrere tēp⁹ vt. s. fiat in cōtinēti nō ex iterualo. si tn̄ p̄cussus insequit̄ p̄cussorē iā nollētem p̄cutere: et vulnerat peccat et puniri debet: nō vt dolosus sed vt culpabilis: quia in cōsult⁹ calor vitio calūnie caret. ff. ad turpi. l. i. Tertio requirit̄ causa vt fiat ad defensionē nō ad vindictam nec intēdat mortē inuadētis vl' timate: quāuis liceat illam intendere ꝛ efficere in ordine ad sui defensionē. secūdū glo. in ca. significasti. ij. de homi. dicit̄ incontinēti repellere iniuriā: si repellit collectis amicis anteq̄ȝ ad alia diuertatur: alias esset guerra: sȝ super his certa regula dari non potest sed bon⁹ iudex arbitrabitur quando sit defensio cū tali moderamine considerata q̄litate p̄sonarū et actuū. In cōsciā igit̄ licet inuaso p̄cutere i cōtinēti āteq̄ȝ p̄cutiat̄ ad euadēdū p̄cussionē l' iniuriā secūdū aliq̄s: facta vero iniuria p̄sone nō ē licitū p̄cutere in cōtinēti: q̄ nō est iā defensio sed vindicta nisi timeret̄ geminata percusio vide do-

cto.in.d.c.significasti.et in.c.olim.d ref.spo.et.ff.ad legē aql.l.sciāʒ est.c.vñ.vi.l.p̄. Est aūt licita dicta dfensio cuilibet psone ēt religioso: q: quo ad act⁹ naturales religiosi non cēsent̄ mortui.xvj.q.p. placuit q: hoc cōpetit iure naturali. Licita est ēt contra quēlibet et papā:qñ cōstat φ īuadit iniuste.c.d iure fisl.l.phibitū. Licet ēt in ōni loco et ī ecclia:et siluef.tit.bellū.dubitat ecclīā tūc pollui:cū ad eius pullutionē reqrat̄ effusio sanguinis iniuriosi. c.p̄. de cōse.eccl.li.vj.qd nō est in pposito. Licita est ēt occupato in q̄ cūqʒ offitio. vñ si celebrās inuasus defendēdo se occidat:re assūpto offitio pōt stati celebrare.clesū.si furiosus.de homi. Si vero baptizās puerū in mortis piculo cōstitutū: omisso baptismo se dfendat:nullo alio existēte q̄ baptizet: peccat f̄m.docto.preeligēdo vitā suā corpalez: morti spūali pueri q̄ eternalr̄ dānat̄. Utrū aūt liceat occidere p defensiōe rerū. dic φ si posset res recupare p viā iudicis:nō licet f̄m.Bart.in.l.furē.ff.ad legē corne. desicca.sec⁹ si res semel rapte essent irrecupabiles. panor.vbi sup. tēet nullo mō licere clericis occidere p defensiōe rerū.ioh.de lig.tenet φ pcutiēs clericū p dfensiōe rerū nō est excomūicat⁹: q: ibi nō est man⁹ violēta:f.violentie repulsoria.ſʒ dic φ cuilibet ēt clerico licitū est dfendere res suas fuste et gladio cominando et pcutiendo citra mutilationē: et si raptor vt rapiat īsurgit in dfensorē: licite occidet̄.arg. cap. si perfodiens. de homi.in

verbo defenderit: q̄ defensio licet sit defensio reruz q̄ rapiuntur: tñ respectu dñi prohibētis rapinā est vera inuasio et agressio prohibita. Unde q2 licite teneo rē meā: eum qui me vult occidere ne teneā licet occidere: multo magis q̄ eū qui me vult occidere q2 ei detraxi aut alias iniuriā feci. Si autem nō me inuadit et tñ rē meā tenere neq̄o nisi occidā: vt si fugit in equo meo: quem aliter hēre nō possunt nisi illū sagitta pcutiam: nō est cōtra legem nature aut dei occidere: cū quotidie de licētia pncipis arma moueant̄ p tēporalib9 qd̄ est f̄m oēs docto. bellū licitū & iustū. Ad motiuū panor. dicit̄ q̄ vita primi est p̄ferēda rebus nr̄is quantū in nobis ē: vñ p ea cōseruāda res nr̄as in necessitate tenēmur expo-nere: si vero ip̄e sit in cā vite sue pdēde: iniuste inuadendo sibi imputet. vñ in tali casu occidēs aut mutilās f̄m. Silue. titu. excōica. vj. §. 7. clericū nō incidit in excōicationē: q2 vbi nō est peccatum mortale nō est excōicatio iuris: est tamē irregularis. Tripliter igr̄ licet occidere ēt clerico vel religioso pro defensione rerū suarū vel primi. Primo qñ sublatio rerū vergeret in psone periculū: vt si eūti per latrones auferātur arma: aut ingelu vestes: q2 eo casu d̄fendere res est d̄fendere personā. Secūdo qñ adhibita diligētia a casu mutilat vl' occidit: q2 nō peccat nec incidit in excōicationē: cū det opam rei licite. i. rerū suarum vel proximi defensioni. Tertio quando sublatio rerum inferret dannum gra-

uius morte viro nobili: vt quia oportet eum viuere in honeste et mendicare.

Nunquid licet occidere inuasō: q̄ posset euadere fugiendo. fm panor. in cap. olim. de rest. spo. si agressō est magnū dedec⁹ fugere nō tenet: sed pōt pcutere ad repellendā iniuriā: si vero nō est sibi verecundum vt quia agrediēs est longe prestantior tūc secus. bart. tenet indistincte q̄ nō tenet̄ q̄s fugere: q: fuga est iniuria. ff. de iniu. l. itē apud labeonem. et consequent̄ ad eā ppulsandam pcutere licet. Item p rerū defensione licitū est armis resistere vt in dicto cap. olim. et de sen. exco. dilecto. li. vi. et secundū ius ciuile occidere si res alit̄ salue esse nō possunt. l. furē. ff. de sicca. q̄libet autē corporalis iniuria: maior est rerū iactura. ff. de pe. l. in seruorū: Sed fm panor. quāuis in hoc casu pcutiens euittet pctm̄: non tamen irregularitatem si occidat vel mutilet. d. clem. si furiosus: quia de bello tactum est. Nota duplex esse bellū. s. cōe et pticulare. natura belli cōis si sit iustum est vt capti efficiant̄ serui capientium: sed inter cristianos de cōsuetudine cui standum est: non seruant̄ iura captiuitatis. secūdo bona eorum efficiunt̄ capientium. tertio sequit̄ ius postliminij: qd̄ est ius amisse rei recipiēde ab extraneo in statum pristinum restituē de. ff. de capti. l. postliminium. ideo non currit contra tales pscriptio: fm glo. in ca. p. actiōe. xvi. q. iii. Et hoc bellū dicat̄ iustū requirit̄ primo aucto

ritas p̄ncipis: quia priuate persone nō licet moue/re bellū cū nō possit cōuocare multitudine; qd̄ fie ri oportet in bellis: et possit ius suū prosequi in iu ditio supioris: siue talis princeps sit ecclesiasticus siue secularis. Secundo requirit iusta causa: vt q̄ impugnant hoc mereant̄ ꝓpter aliquā culpā. Ter tio recta intentio bellantiū q̄ intendat bonum pro mouere vel malū euitare vnde non licet bellare ex odio vel cupiditate. xxiij. q. p. quid culpatur. et. c. militare: sed hoc requirit̄ ad vitandam culpā non ad licite retinenda que capiunt̄ in bello. quia ini/qua intentio non variat rerum inequalitatem vel equalitatem: ex quibus dependet ius retentionis et restitutionis. Quarto requiritur q̄ sit persona cui liceat bellare: nam clericis non licet bellare cū armis. xxiij. q. viij. clerici. Quinto q̄ fiat pro repe titione rerum vel patrie defensione et huiusmodi. xxiij. q. ij. cap. j. sed hoc reducitur ad iustam causā. possunt tamē clerici secundū sctū. tho. ij. ij. q. xl. in/ducere alios ad iustū bellum et eis assistere vt pug natib⁹ subueniāt exhortationib⁹ absolutionib⁹ et aliis spūalibus: et adhortari non vt occidant nec mutilēt sed vt fidem vel patriam defendāt: et si qui ibi interficiant̄ non eis imputabitur. et prelati qui hec nō faciunt peccant. xxiij. q. v. de occidendis. de homi. postulasti: et secundū Innocē. in. cap. quod in dubiis. de pen. predicta exhortatio fieri non de/debet quādo sunt in ꝑcussionib⁹ sed ante. Ad iusti/

tiam belli particularis fm.angel.eadē requirunt.
Sed contra: si ad bellū particulare requirit auctoritas superioris: ergo particulare bellū erit cōmune.
Item si requirit q nō sit clericus.sequit q cleric⁹ nō potest se defendere qd est falsum.et glo.summaris quam allegat.xxiij.q.ij. nō loquit de bello particulari sed de publico.dicendum igit q ad iustitiā belli particularis vnū solum sufficit.s.q sit ad resistendum iniusto inuasori psone vel rerum.et hui⁹ iustitia fundat in regula iuris naturalis et positiui.ff.de iust.et iur.l.vt vim.s.q vim vi repellere licet:cū moderamine inculpate tutele.vt visum est.

Liberare aliū ab iniusta morte tenetur quilibet ex debito caritatis: si pōt solo verbo vel facto sine piculo suepsone: et si cōstat illū iniuste occidi etiā data pecūia: si vero nescit an iuste vel iniuste: aut si necessitas sua non patit nō tenet. Qui aūt habet publicā potestatē tenet dfendere illū etiam cū armis dū tñ presumat se posse etiā exponendo se periculo quia ex officio ad hoc se obligauit.
Si pcurauit aborsū mortale est.et si fiat āte animationē anima rationali q fit in viro.xl.die:i femina.lxxx. nō est ver⁹ homicida nec irregularis. Si aūt post aiationem verus est homicida et incurrit irregularitatē: etiā si fiat a medico ad preseruādā pregnantem scdm Ioā.de neap.quoli.x. quia est causa mortis corporalis et spiritualis. vnde dicit.xiiij.q.v.denique. Si alteri subueniri non pōt: nisi

alter ledatur comodius est neutrũ iuuare. Si vero fetus nõ est anima rationali animatus liceret:q2 quãuis impediat animatio futura: nulli tamẽ homini esset tũc causa mortis ⁊ vnũ hominẽ a morte liberaret. qñ est dubiũ an sin animat⁹ anima rõnali dãdo medicinã peccabit mortaliter: exponẽdo se periculo mortalis.s.homicidij. Si dormiẽdo posuit iuxta se pueros tenelos vñ suffocauit illos si fuit lata negligentia est mortale alias nõ. Si dixit proximo verba cõtumeliosa:vel animo iniuriandi mortale est dupliciter.primo si animo dehonorandi notabiliter fiant:quia non est minor iactura honoris q̃ rerũ.Scdõ etiã si nõ ad sit talis intentio: tamẽ talia sunt ita grauia q̧ grauiter dehonorant ⁊ cõtristãt sicut grauiter percutiẽs ludo mortalit̃ peccat. Si vero nõ multum dehonestent: nec dicãtur animo grauiter dehonestãdi:sed ex aliqua leui ira ⁊ intentione leuiter cõtristãdi vel dehonorandi veniale est sicut ⁊ leue damnum rerum.causa tamen correctionis licet hoc dicere secundum sanctũ tho.sicut licet verberare ⁊ inferre dannum rebus sicut dominus discipulos stultos vocauit.luce vltimo.Et apostolus galathas insensatos.etiã si puníes irascatur:dum modo correctio sit principalis causa improperãdi:ita qd̃ hac remota non inferret iniurias.Alias si ira ẽ p̃ricipalit̃ in causa: erit peccatum graue. Ideo ista sunt periculosa.vñ augusti Raro ⁊ ex magna cã obiurgationes sunt adhi

bende: in quibus non vt nobis sed vt dn̄o seruiamus instemus. interroga si nouiter cōuersos ex iudeis vel sarracenis vocauit iniuriose canes ꝛ iudeos aut sarracenos: quia videtur mortale. ꝛ ex hoc fit magnū scandalū fidei in illis. Si aspexit spectacula: in quibus iminebat probabile periculū mortis vel mutilationis vt duela ꝛ torneamēta morta le est. Primo si eius aspectio est causa sine qua nō fierent. Secundo si sine sui periculo posset impedire ꝛ nō impedit. Tertio ratione scandali si est religiosus vel clericus: alias veniale est.

Circa sextum preceptum: nō mechaberis: ꝓhibetur omnis illicitus coitus: ꝛ genitaliū vsus: quod contingit. viij. modis. s. per fornicationem simplicem soluti cū soluta. Per adulteriū. qđ est aliēi thori violatio. s. vxorate cū soluto: vł ecōtra: vel vxorate cū vxorato. Per strupū qđ est sacrilegus cōcubitus in quo cōtinens a deo sacrata vel per religionē: seu ꝑ ordinē sacrū aut ꝑ votū violatur. Per incestū: qđ est iordinatꝰ coitꝰ: q̄ vinculū cōsanguinitatis vel affinitatis vel cōpaternitatis ledit. Per vitium cōtra naturam: quo naturalis vsus puertitur: quod si fiat cū bestijs dicitur bestialitas. si proprijs manibus molicies. si fiat int̄ masculum ꝛ masculum: vel feminam non seruato vase: dicitur sodomia. Octauo ꝑ libidinosū coitum coniugalem. Actus coniugalis secundū doc to. in his casibus est peccatum veniale. primo quā

do precedit aliqua de ordinatio rationis: sed non tāta vt sit mortalis, puta si petat̄ tēpore sacro cessante contēptu sacri temporis: ꝛ ecclesiastice exhortationis. Secundo si petatur ex voluptate infra tamē limites matrimonij sistendo etiā si se prouocēt: hoc expresse dicit Aug. prima corin. vij. ꝛ tenet cōmunis scola quamuis supple. conet̄ astruere hoc esse mortale. Tertio si fiat causa vitāde īfirmitatis secūdū btūz Tho. Quarto qñ q̄s incipit reddere vel exigere bona intentione sed post mutatus iam hoc vult causa delectationis. Quinto qñ aliud intendit q̄ finem cōiugij: q̄ est proles ꝛ debitū. Sexto qñ hoc agit causa vitande fornicationis in se ꝛ posset aliter faciliter vitare: sed eligit istam viā voluptuosam absorbeentem rationem: quia istam p̄fert illi q̄ illam conseruat: alij dicūt in isto casu: nullū esse pctm̄ q̄d verū est quando quis aliter meli⁹ vitare nō pōt: vt quia habet loqui secrete cū femina: de qua sibi timet.

Actus matrimonialis est peccatum mortale. Primo ratione intentionis si sit tanta libido q̄ infra limites matrimonij non sistat: sed idez faceret cū quacūq; p̄sona occurente: inherens voluptati vt fini vltimo. non esset tamē mortale si in ipso actu quando ratio est obsorta. vir ad aliam dilectam carnaliter intendit: aut vxor ad alium. Secundo si fiat in loco sacro: super quo Ricar. distiguit. Nam si ibi sunt breui tempore coniuges nec

reddere licet nec erigere. Si aũt ibi sunt lõgo tem pore violent᷑ licitũ est vtrũqȝ: ƺ sctũs Tho. ⁊ Palu. simplicit᷑ dicunt ꝙ nullo modo licet reddere: qꝛ non sic tenetur coniux in omni loco sicut in omni tempore: cũ tempus nõ possit ꝑ hoc violari: sicut locus sed nec in omni alio debet reddere nisi hone state seruata: quia non in publico. Et palu. expres⸗se dicit hoc esse mortale: etiam si alius locus non possit haberi: quia nunꝙ licet locum sacrum vio⸗lare: cũ hoc non sit necessitatis sicut mingere. Vnde petere nõ licet nec alter tene᷑ reddere cum hoc non possit fieri sine irreuerentia sacri loci: qui indiget inde reconciliari ex natura facti secundũ Joã. and. licet. per accidens excuse᷑ quia est occultum. Silues. dici quod quando fit ex libidine etiã alias intetione veniali vel causa sanitatis aut prolis aut alia causa temporali est mortale: quia violatur lo⸗cus sacer sine necessitate. Sed si fiat propter bo⸗num anime ad vitandam illicitam corruptelam in se vel socio etiaȝ si in ipso exercitio actus: interueniat voluptas venialis: que prius non fuerat in in⸗tentione non erit mortale: nec ecclesia eget reconci liatione quia cessat irreuerẽtia. Quarto actus cõ iugalis est mortale ratione modi cõtra naturã qui est duplex. Primo quando vas debitum non ser ua᷑: nec excusatur femina consentiens timore ver⸗berum: aut odij: aut incontinentie mariti: sed sola violentia absoluta excusat. Secundo quãdo vas

debitū seruatur. sed nō debitus sit⁹: a quo deuiatur parū lateraliter coeundo: magis sedēdo stando vel feminam supergrediēdo: maxime bestialiter retro. s. accedendo. Si femina supergrediatur virum mortale est secundū Palu. q: ille modus non conuenit infusioni ꝛ receptioni seminis: vñ videtur impediri generatio ꝓlis. Sed silues. dicit hoc falsum: q: Matrix trahit ad se semen: etiam si membrū virile nō intret claustra pudoris: sicut concipiunt femine in balneis: vbi viri spermatizant. Et sanctus Tho. narrat in quolib. de quadam virgine q̄ patre in somnis polluto cōcepit: saluo pudore virgineo. mortale est etiā secundū palu. si fiat alijs modis precise causa voluptatis: q: est abuti sacramēto cōiugij: nō aūt si fiat ex causa rationabili. Summa vero angel. ꝛ rosel. tenent ista non esse mortalia etiam supgressionē: modo mulier retineat semē. Aliter dicit esse mortale. in istis cōiuges acriter sunt arguēdi cū sint peiores bestijs que modum obseruāt. Cōpatiendū est tamen eis quia in talibus actibus: parū aut nihil rōnis habēt. Unde seruato vase nihil talium auderem dicere esse mortale: etiā supergressionē vel retro accessionē: sed solū ex intentione voluptatis nō sistētis infra limites matrimonij vel aliquo huiusmodi. Unde si causa rationabilis subest: omnes illi modi licent quod sic ꝓbo. Nullus act⁹ coniūgalis ex quo sequi pōt generatio ꝛ in quo seruatur finis huius sacramēti pos

sibiliter est de se mortalis:sed oēs predicti sunt hu iusmodi:quia secūdū Alber. in omnib' predictis sequi pōt gñratio ꝛ seruari potest finis sacramēti vt.s.intendatur aut ꝑles aut remediū corruptele. ¶Unde isti modi non sunt de se illiciti:sed licite fiūt ex causa iusta infirmitatis vl' periculi ꝑ aborsus:aut naturalis dispositiōis ꝛ huiusmodi ꝛ hec videtur mens sancti Tho. vndē in.iiij.distin.xxxj.dicit.quā do vas debituꝫ pretermittitur semper est mortale: quia impedit̃ generatio ꝛ totalit̃ intētio frustrat̃ nature:quando vero pretermittit̃ debitus modus secundū situm:non est semp mortale sed potest esse signū mortalis cōcupiscentie. Quādoqꝫ sine pec cato fit :quādo dispositio corporis aliū modū non patit̃ in quo quāto a naturali dispositione recedit̃ tanto est grauius. Dicit etiam Alber.nihil eoruꝫ que facit vir cun vxore seruato ꝙ non fiat pollutio extra vas debitum de se est mortale: nec voluptas sistens infra limites coniugij peruertit vsum hu/ ius sacramenti qd etiam est in remediū. ¶ Quin to est mortalis actus coniugij qñ inde probabilit̃ timetur periculum aborsus vel mortis seu agraua tionis vxoris:quia est contra caritatem. ¶ Sex/ to est mortalis tempore mēstruorum. vnde Leui. xix.infligit̃ pena mortis viro reuelanti turpitudi nem menstruate : ꝛ mulieri aperienti fontem san/ guinis sui quod secundū sanctum Tho. prohibi/ tum est duplici ratione.scilicet propter immunditiā

& propter nocumentum inde sequens proli. Quo ad primum fuit preceptum cerimoniale. Quo ad secundum morale est & obligat etiam in noua lege. vnde secundum ipsum si fluxus menstrui proueniat quasi continue ex aliquo morbo: non prohibetur accedere ad illam in noua lege: quia in tali statu mulier non potest concipere: & oporteret virum perpetuo abstinere. Si vero sit naturalis quem mulieres sane determinatis temporibus patiuntur: secundum palu. non est mortale reddere vel exigere scienter etiam si credatur monstrum inde generari: sed sanctus Tho. tenet quod quando vir petit tali tempore debet precibus eum auertere: non tamen ita efficaciter vt possit ei esse occasio incidendi in alias dampnabiles corruptelas. Passionem vero suam non est tutum ei indicare: ne vir inde concipiat abominationem ad illam nisi de viri prudentia presumatur. De mente igitur sancti Tho. non est mortale in viro exigere: quando sibi timet de corruptela: nec potest faciliter aliter prouidere: quia magis tenetur anime sue quam corpori generande prolis consulere. In muliere autem exactio semper est mortale quia tempore menstruorum non ita mouetur: vt de facili sit in periculo corruptionis. pro opinione petri de palu. est quod secundum aliquos medicos: non est vniuersaliter verum quod tali tempore concipiantur fetus monstruosi imo sepe & forsam vt in pluribus accidit contrarium. Et dato quod accidat: melius videtur proli monstruosam esse quam nullo mo

do esse. Et diceret illud Leui. solum esse preceptū et obligare quo ad id qd̄ est cerimoniale: nō quantum ad id quod continet moralitatis. ¶ Septimo est mortale quando alter coniugum preuenit alium tactibus osculis et huiusmodi taliter q̄ sequitur pollutio extra vas. Dicit palu. q̄ nō est mortale retrahere se ante complementum coitus ne seminet et sequatur proles nisi mulier prouocetur ad seminandum: esset tamen mortale fundere semen extra vas ne sequatur proles. similiter de femina tenet q̄ nō peccat mortaliter: si statim post coitum mingit vel se erigit vt semen emittat. sed hoc videtur contra. ca. aliquando. xxxij. q. ij. vbi dicitur meretrix que prolem suam interimit antequam viuat idest anteq̄ sit vt dicit Glo. et idem dic de procurante venena sterilitatis. Dicit etiam idem q̄ insistens finaliter tactibus et osculis non intendens venire ad actum cōiugalem mortaliter peccat. Si autē hec faciat ex amore vt complexus et oscula honesta et non ex libidine: vel si procedunt ex libidine ordinātur tamē ad actum coniugalem quia nō sistunt in horum delectatione: sed solum parantur ad actum illum: et locus est aptus ad coitum si succederet eius volūtas non est mortale alias sic: quia omnis actus venereus qui nō est coitus cōiugalis vel ad illū ordinatus actu vel habitu est illicitus. ¶ Octauo est mortale negando debitum petenti: nisi subsit iusta causa vel nisi precibus aut suasionibus eū auertat: qd̄

tamē cū multa istātia fieri non debet ꝓpter multa pericula: q꞉ cōtra iusticiā est ꝓpriū nō reddere petenti: siue petat clare siue interpretatiue nutibus: q꞉ nō refert vtrū verbis an factis quis suaȝ exprimat volūtatē: ⁊ ad hoc tenetur siue sit tēpus sacrū siue dies ieiunij: quāuis dicat Alterā. quē sequuntur aliq̄ glo. ꝙ est mortale cognoscere in dieb⁹ solēnibus causa voluptatis: qđ soluȝ est verū si fiat in cōtēptū sacri diei: ⁊ nō aliter: ⁊ iura que hoc dicere videnť. scđm Ricar. non precipiunt sed cōsulūt: nec excusat ab hoc nolle multiplicare ꝓlem. Petere vero nō teneť: q꞉ nemo teneť vti iure suo nisi ad vitādaȝ fornicationē in socio. ¶ Nono est mortale erigere ante bñdictionē nuptialeȝ vbi est cōsuetudo: qđ verū est scđm flo: ēti. quātū ad p̄mā vicē: nisi erigat. ꝓpter vitādā fornicationē. imo secūdū Albert. ⁊ innocē. ⁊ direct. nō est mortale agnoscere ante bñdictiōes: qñ ex iusta causa nō ducit eā solēniter: puta q꞉ terra ē interdicta: vel ē senex ⁊ erubescit: vel ē nobilis ⁊ accepit ignobilē vel ꝓpť dotē ⁊ hm̄oi. Vñ ad vitādas plures pollutiōes ⁊ peccata cōsulendū esset spōsis ꝙ si publicato matrimōio spōsa nō pōt duci vł bñdici: cōsumať: q꞉ licet cōsuetudo habeat vi legis: tamē nō semp lex obligat ad mortale nisi sit p̄ceptiua: de elec. cap. generali. li. vj. ¶ Decimo est mortale rōne voti: vnde quāuis matrimoniū cōtractū post votum simplex teneat: ⁊ eo consumato teneatur q̄ vouit reddere

ex actus:tñ exigens peccat mortaliter:faciēs contra votū:quod quantū est ex parte sui adhuc pōt implere nō exigendo:q2 votū castitatis est votum denegatiuū obligās semp et ad semp puta ad nō exercēdū carnalem actum z quia in voto cōtinētie solus papa dispēsat:ideo ab ipso petenda est dispēsatio ad exigendū:nisi quis teneat opinionē guiller.q̄ in hoc potest eps dispēsare:quod verū credo quādo talis nec adire nec mittere posset romam.
Utrū post votū religiōis cōtrahēs:possit exigere cōiter dici solet q̄ nō.sed dic q̄ post cōsumatū matrimonium licite petere pōt:q2 votū ei9 est ō affirmatiuo.s.de assumēdo statū religionis. Uñ sic talis si cōtrahat nō tenet ad pauptatē:sic nec ad castitatem.mortua tñ vxore tenet intrare religionem z post professionē tenet ad castitatē.sic et ad pauptatē sic tenet caietanus. ¶ Undecimo est mortale rōne affinitatis: vnde q̄ cognouit post cōtractū matrimonii consanguineā vxoris:nō potest exigere sine mortali.super quo secūdum palu.eps pōt dispēsare:quod dubitat florenti. Ego vero credo verū:quando non adest possibilitas adeūdi romā: q2 no debēt anime remanere in laqueis ita facilit: nec hoc intendit ecclesia. ¶ Duodecimo est mortale reddere vl'exigere debitū ab adultero: si non est correct9 vel corrigi paratus.de adul.cap.si vir. nec licet viro ministrare vxori necessaria si ea negādo emēdaretur q2 tenet eā omni modo emēdare

quo pōt. nisi inocens petat timore sue in cōtinētie: quia nō debet cū suo periculo corrigere sociū: simi liter nō peccat qñ cessatio exactionis vel redditio/ nis nō corrigeret sed ꝓficeret in peius: vel inutilit̄ scādala suscitaret: q2 ordiatio ecclesie nō fit ad sus citāda scādala: nec vt hō inutilit̄ sui iuris dtrimētū patiatur. Itē secūdum palu. qñ cessat scādalū ꝛ est occultuȝ: ꝛ cōtinētia nō proficit ad correctionem que fuit causa huius cōstitutiōis. Silr̄ quādo po test aliter corrigere puta includēdo ꝛ prohibēdo ne cum aliquo loquatur.

Actus cōiugalis fit sine peccato ꝛ ē meritori⁹ Primo quādo supposita gr̄a reddit debi/ tum q2 est actus iusticie. Secūdo quādo petit cau sa prolis generādeꝛ educādeꝺeo q2 est act⁹ latrie: etiā si de seruitio dei nihil cogitet: q2 ex quo est in gr̄aꝛ facit rē ex suo genere bonā: virtualr̄ hoc ordi nat in deū. Tertio qñ hoc facit ad cōseruādū sociū a fornicatiōe q2 est actus charitatis. Quarto qñ facit ad vitādā in se ꝛ aliter meli⁹ vitare nō pōt: q2 est act⁹ prudētie et castimonie. In carētevero gr̄a actus cōiugalis dictis. iiij. modis est indifferēs q2 nō ē meritori⁹ cū nō informet̄ gr̄a nec dmeritori⁹ ꝓpter carētiaȝ culpe: nō obstāte ꝙ homo inde eru bescat: q2 de tribus erubescimus. primo de culpa. secundo de habēte speciē culpe: vt est iste actus ꝗ est eiusdeȝ spēi cuȝ fornicatione in genere nature. tertio de naturalibus defectibus vt est egestas.

e

Preter actũ coniugalẽ in vase ⁊ situ debito exercitũ: omnis alius actus venereus est de se mortale peccatũ. Primo si opus ꝑpetreť. Secũdo si deliberet ipsius ꝑpetratio. mat. v. q̃ viderit mulierẽ ⁊c. et scd̃m doctor. pctũ cogitatiõis est eiusdeʒ spẽi cũ ope exteriori. dicit angel. ꝗꝗ quãuis hoc sit: nõ tñ est necessariũ cõfiteri hãc circũstãtiã. s. an quis deliberauit cũ soluta an cũ cõiugata: sed nõ tenetur in hoc q: scd̃m ip̃m ⁊ oẽs oportet ꝯfiteri pctã in spẽ: qd̃ nõ fieret si illud esset verũ ⁊ eo casu fit cõtra castitatem ⁊ contra iusticiam ꝑpter iniuriã factam marito in persona coniuncta: ⁊ consequenter fit cõtra duo precepta. Tertio deliberando ⁊ consentiẽdo circa delectationem operis expresse vel tacite etiaʒ sine intentiõe perficiendi ad extra lq̃ d̃ dicitur delectatio morosa.

Interroga si ꝑpetrauit opus luxurie aliquo p̃dictoruʒ modorũ: si delectat⁹ est cogitando morose carnalia presertiʒ peccata a se facta: si propter hoc in somnis est pulutus: vel post somnũ gauisus est de sua pollutiõe: quia si gaudet propter delectationem veneream mortale est: si propter exonerationẽ nature nullũ peccatũ est. Si in vigilia volũtarie se polluit. Si tetigit verẽda alterius vel ꝑmisit sua tangi ex libidine. Si osculatus est vel tetigit aliqueʒ ex lasciuia mortale: que tunc est qñ fit vt sequatur pollutio vel cũ piculo vt inde seq̃t Si locutus est vel audiuit carnalia: si p hoc expõe

bat se periculo cõcupiscẽdi: maxime si aduertebat de periculo. Si fecit dari musicã. Si misit vel detulit nũcium super hac materia. Si fuit mediator vel ipse posuit mediatorem. Si misit munus hac intẽtione. Si defert aliquod iocale quod dicitur empresa o deuisa. Si laudauit se vel alium de mortali. Si iuit ad ecclesiã: vel trãsiuit per vicos vt videret aliquã. Si comedit vt esset ad luxuriam potentior. Si ornauit se vel voluit esse formosus vt ad malum cõplaceret: vel ad hoc defert odorifera vel pulcras vestes. Si misit vel accepit sup hoc eplãs. Si in infantia cõmisit aliquid tale ⁊ ex verecũdia tacuit in confessione. Si intrauit locũ meretricum intentiõe luxuriãdi seu vidẽdi inhonesta q̃ ibi fiunt: vel transiuit per loca vbi sunt persone inhoneste aduertens de periculo casus. Si fuit causa alteri luxuriandi consulẽdo inuitãdo vel pecuniam offerendo. Si contraxit cum aliqua clãdestine. predicta sunt mortalia totiens quotiẽs et in omnibus oportet exprimere conditionem persone: puta si est soluta. corrupta. virgo. vxorata: an monialis: clericus in sacris: an religiosus.

Circa septimum preceptum non furtum facies. prohibetur omnis illicita vsurpatio aliene rei ⁊ sic comprehendit furtum rapinam ⁊ vsurã ⁊ habentes superflua respectu sui status ⁊ familie. si non subueniunt egentibus pro loco ⁊ tempore. Ubi nota q̃ tractare aliena inuito dño est mor

tale cũm sit contra diuinum preceptũ: etiam in re modica: vt. xiiij. q. iiij. cap. vj. et insti. d. re. di. §. gallinarum. vbi glo. dicit ꝙ in vno ouo cõmittit̃ furtum. quod verum est si adsit voluntas subtrahendi maiora si posset: vel quando ex subtratione parue rei dominus valde grauatur. vel quia est pauper. vel q2 illa est sibi multũ chara: vt patet secunda sacũde. q. lxvj. alias subripere minima non est mortale. ca. si q̃stiones. de simo. vbi nõ committit̃ simonia in modico. et. l. eleganter. ff. de dolo. vbi non debet actio dari de dolo nisi ex re magna ⁊ euidenti calliditate. et glo. in verbo. magna. dicit vltra duos aureos. quod verũ est circa magnũ dominũ: alias standum est arbitrio boni viri: quia pauperi obolus est quid maius: ꝙ aureus diuiti: quia inde emit panem vñ viuit. Qui tollit minima credens dño placere: ⁊ postea cõperit de volũtate cõtraria: restituat quod accepit: ⁊ excusatur.

Errans in extrema necessitate famis vel nuditatis nõ peccat: q2 in tali casu õnia sunt cõmunia. Si vero necessitas non est extrema sed est magna: excusatur a tanto sed nõ a toto: ⁊ tenetur vł restituere vel tribus hebdomadibus ieiunare. de furt. cap̃. si q̃s. Itẽ excusatur a toto: quando ille sic abundat: ⁊ iste sic necessitatur ꝙ de precepto sibi tenetur subuenire: vide infra de elemosina. Qui in extrema necessitate accepit aliena: si postea veniat ad pinguiorẽ fortunã: nõ tenet̃ restituere: ma-

xime si res est cōsumpta.arg.ca.sugestū de decim. vbi dicitur: ꝙ res habēs suam perfectionē: nec cōtinēs actum successiuū nō reuocat: licet postea cesset causa talis rei: sic ī proposito. licet cesset ratio furandi in fortūa pinguiori: tamē quia semel iure naturali acquisitum est ius huic ꝑfectum in re capta restituere non tenetur secundū docto. quāuis supple. videatur aliud sentire cū pano: . vt illi imponit. rose. ⁊ similiter quādo nō erat necessitas extrema: sed magna cui alius tenebatur subuenire: si vero nō erat talis ꝙ ei tenebatur subuenire quanuis eꝫ magna: tenet̄ restituere nō simpliciť: sed sub diiunctione. i. restituere vel ieiunare vt dictum est: ꝙ vera sunt nisi is cui ablatū est esset in equali necessitate: quia tunc non licet auferre: ⁊ ablatū obnoxiū est r̄estitutiōi quia in pari causa potior est conditio possidentis. ff. de condi. ob. tur. ca. l. si obturpem. Nota ꝙ necessitas excusat furtum ⁊ nō adulteriū ⁊ alia peccata: q2 eo casu furtū nō est furtū ꝫ occulta sublatio rei ꝓprie: cū ī tali articulo oīa sint cōmunia: sicut hoiē occidens se defendēdo nō peccat: q2 tūc nō est homicidiū. i. iiusta occisio hois. q2 plus tenet̄ qſqꝫ vitā suā tueri ꝙ alienā ceteris paribꝰ. Fornicatio autē in necessitate vere ē fornicatio ⁊ māet peccatū. vn̄ panor. in. ca. qſīi. ō simo. dicēs causā esse q2 illa scōm se sunt mala nō furtū: nō sufficiēter soluit īmo furtū est scōꝫ se malū: sicut ⁊ illa. ꝫ causa est q2 illo casu ōsinit eē furtū vt dixi.

Interroga g̃ si q̃d furatus est. si rapuit. si dānificauit proximum in rebus si fefellit emēdo ⁊ vendendo. si fecit bellū iniustum. si participauit in dāno proximi: opere: cōsilio: mādato: cōsentiēdo: nō obuiando cū posset cōmode: si erat psona priuata sine periculo sue psone: si vero erat psona habēs publicā auctoritatem tenet̃ ad hoc etiam cū armis ⁊ periculo sue psone. Predicta sunt mortalia.

SI accepit res naufragātiuz. vbi aduerte ꝙ si accepit de naufragio res statim perituras puta: farinam: papirū: zucarum ⁊ similia: ⁊ sine periculo vite ea saluauit etiam si dominus nō erat alias rehabiturꝰ restituere tenetur: quia ex charitate tenebatur suffragari. ca. excommūicationi de rapt. habebit tamē sui laboris mercedem. Si vero sine vite sue periculo saluare non potuit distingendum est: nā aut se exponendo periculo vite ꝓbabili seu qualicūqʒ capit ea bona que dominus verisimiliter per aliam viam nō erat rehabiturus: ⁊ tūc potest retinere: quia nō tenebatur cum tali periculo sufragari: ⁊ dn̄s sic debet velle ꝙ proximus ea habeat potiꝰs ꝙ̄ perirent: si autem alia via erat habiturus: vt quia illa tempestas ad littus iactasset: aut inuenisset alios qui se periculo exponerent: tenetur restituere licet debeatur ei premium pro labore ⁊ periculo ad arbitrium boni viri. Similiter qui res iactatas in mare inuenit: si erāt pro dere lictis: naturali ratione efficiūtur capientis. si vero

nõ habebātur pro derelictis: sed ad euadendū erāt piecte: occupās aīo retinēdi cōmittit furtū: τ ē excōmunicatus. d. ca. excōmunicationi: si nō restituit q̄ primū pōt premissa monitione: licet angel. post pa nor. teneat quo ad deum nō requiri monitionē: si vero accepit simpliciter nō cōsiderando an essent derelicte: excusatur a furto. Si inuenit aliquid qđ de propinquo fuit in bonis alicuius: tenetur illud restituere vero domino si repiri potest. xiiij. q. v. si quid inuenisti. Si autem solum fuit alicuius ab antiquo vt thesaurus: nō tenet̄ restituere quia talia sunt occupantis nisi q̄ secundum leges: medietas est dñi agri: si autem res inuenta nunq̄ fuit in bonis alicuius vt lapilli in littore maris: aues τ pisces τ aīalia nō domestica ante captionē occupanti concedunt̄: etiā in fundo alieno: modo dñs nō prohibuerit ingressum fundi.

Si exegit talias pedagia τ alias exactiōes iniustas vel a quibus nō debuit. Nota q̄ in ca pi. sup quib᷒ de verb. sig. sic dicitur. Duximus declarādū illa eē pedagia: guidagia. salinaria interdicta: q̄ nō apparet impator vel regū: vel lateranē sis cōcilij largitione concessa vl' ex āti qua cōsuetudine a tpe cuius nō extat memoria ītroducta. Ex quibus patet q̄. iiij. pñt hec imponere. Primo imperator τ a fortiori papa pro bono toti᷒ xpianitatis in tota ecclesia: pro bono particulari ī terris ecclesie tēporaliter subditis. hoc nō pōt ciuitas si

ne licentia principis: nisi super hoc habeat prescri-ptum ius. Secūdo rex qui in pposito solū dicitur secūdū hos. et angel. rex romanorū: puta imperator nō coronat⁹: sed scdʒ panor. in. ca. innouam⁹. de cē si. hodie reges inferiores p̄scripserunt in suis reg-nis iura imperatorū: et idem de quibusdam ciui-tatibus italie vñ isti possent ista imponere sicut et imperator. Tertio illi quibus a concilio lateranē-si est concessū. ex quo patet q̄ papa a quo habet cōcilium virtutē et ipsi preest est princeps in spūa-libus et tēporalib⁹. Quarto q̄ hoc habēt ex cōsue tudīe de qua nō extat memoria in cōtrariū q̄ habet vim tituli. Alij a predictis imponentes nouas exa ctiones: vel augētes antiquas tenētur ad restitu-tionē: et p processū curie sunt excōmunicati. Nō nota q: multi domini in hispania forte incidunt se pe in hanc sententiā imponentes suis subditis pre stita et in cōmestibilibus aliam exactionē que vul go dicitur sisa: q̄ sunt indubitate rapine et eis hoc non licet ab inuitis subditis exigere.

Ut iuste possint predicte exactiones dici mul ta debēt cōcurrere. Primo vt imponēs ha-beat auctoritatem: alias est excōmunicandus. de censi. innouamus: et p processum curie est excōmu nicat⁹. Secūdo vt imponantur pter iustam cau sā finalem: puta propter necessitatem publicā: vt est reparatio muri: pōtis et huiusmodi. Tertio vt imponantur circa causam materialem. quia eccle-

siasticis nõ possunt imponi sub pena excõmunicationis late sentẽtie sup rebus suis vl' ecclesie: nisi in his que deferunt causa negociationis. de cẽsi. ca q̃q̃. li. vj. Quarto vt imponant' scõꝫ debitã causam formalẽ. i. proportionaliter ad causam finalẽ: ꝛ quãtum necessitas req̃rit: ꝛ nõ ad explẽdã luporũ ingluuiẽ viuẽtiũ ex rapto: ꝛ scõm ꝙ subditorũ ꝛ negociorũ facultas patit'. dicit hostiẽ. ꝙ exactio cõcessa a pricipe etiã causa non expressa: vel si consuetudo cuius nõ extat memoria approbet p̃sumit' iusta: nouas autẽ exactiones: nisi ꝓbent' legitime imposite p̃sumẽduꝫ est esse iniustas: qꝛ vt dicitur in. d. ca. q̃q̃ exactiões pedagiorũ tã iure canonico q̃ ciuili regulariter sunt dãnate. Simil'r oportet ꝙ erigẽs faciat id ꝑpter qd̃ erigunt': d̃ficiẽte aliq̃ p̃dictoꝝ nec pñt exigi: nec sunt soluẽda. Defraudãtibꝫ gabelas infra dicetur.

SI mala fide aliquid prescripsit vel vsu cepit: vbi nota ꝙ prescriptio est acquisitio dñij circa rẽ imobilẽ certo tp̃is spacio. Et differt ab vsucapiõe. Primo qꝛ prescriptio est circa immobilia: vsucapio vero circa mobilia. xvj. q. iij. quas actiões. Secũdo qꝛ vsucapio trienio cõpletur: non aũt p̃scriptio: alias quecũqꝫ dicũtur de prescriptione intellige suo mõ d̃ vsucapione. Ad p̃scriptionẽ iustã req̃runt'. iiij. Primo possessio ꝯtinua rei p̃scribẽde sine iterruptiõe vsqꝫ ad finẽ prescriptionis. d̃ prescrip. cap. illud. Secũdo bona fides p̃scri

bentis ita q credat rē suam esse et tradentez habere ius distrahēdi illā: licet in facto erret. ff. de verb. sig. l. bone fidei. Tertio iustus titulus. eo. tit. ca. si diligēti. Est aūt iustus titul9 oīs actus p quē solet acquiri dominiū. vt donatio: emptio z huiusmodi. Quarto requirit q sit res prescriptibilis: nā peccata nullo tpe possūt prescribi: imo quāto diuturnio: a tanto sunt grauiora. Subdit9 nō pōt prescribere cōtra obediētiā quā debet suo prelato. eo. tit. cū nō liceat: nec laycus pōt prescribere ecclesiā nec ius decimarum: nec alia iura spūalia: etiaz si mille anni transierint. eo. tit. causam. similiter reseruata principi in signū subiectiōis non pñt prescribi. C. de prescrip. l. comperit. Et generaliter res quā lex prohibet alienare. defunctus. seu pactum: z huiusmodi. eo. tit. cum non liceat secūdū docto. vbi sup. possidens rē certo tempore non sufficienti ad prescriptionez: nō tenetur restituere fructus pceptos toto tpe quo possedit cum bona fide. tutius tñ eēt componere cuz vero domino sup fructibus perceptis ēt tpe bone fidei. Contra ecclesiam romanam non currit prescriptio minor centenaria. xvj. q. iij. quas actiōes. et. ca. nemo. Cōtra ecclesias inferiores: quo ad imobilia requiruntur. xl. anni. eo. tit. ca. quarta. cōtra aūt quoscunqz alios a predictis: sufficit spacium. x. annorū inter presentes continue z viginti inter absentes. l. fin. ca. de prescrip. Dicuntur presentes existētes in eadem prouincia: vel

existētes in eadē ciuitate scđꝫ glo.c.ō prescrip.l. cū in longi. Si cōmisit vsuram: mortale est. quid sit ꝛ quot modis fiat infra patebit.

Si emit aliquid ꝑ minori notabiliter ꝙ valeret propter preuētionem solutionis. si vendit carius notabiliter ꝑpter dilationem solutionis. si dedit pecuniam ad societatem nō participās in pīculo sed ī solo lucro. si dedit boues vel alia aīalia ꝛ voluit habere capitale saluum: nisi damnuꝫ hoc aliunde resarciat: puta quia dat pascua ꝛ domos ꝛ huiusmodi vsqꝫ ad equiualentiam. Si accepit pecuniam sub vsuris sine necessitate vel ab eo qui nō erat parat⁹ dare. Si accepit dono aliqd notabile ab eo q̄ donare nō potest. Si accepit a personis ecclesiasticis de bonis ecclesie aliquid notabile nō pretextu elemosine. Si incendit loca sacra est excōmunicatus: post denunciationeꝫ a solo papa absoluendus. tua nos. de sen. ex. incendiarius vero aliorum locorū est excommunicandus. xxiij. q. viij. si quis. Si per simoniam aliquid accepit: predicta sunt mortalia: de simonia vide infra. Precium iustum est dandum pro re: quia emptio ꝛ vēditio ꝑtinent ad iusticiam cōmutatiuam de cuius ratione est equalitas: ideo ꝑcium debet esse equale rei ꝛ econtra. Est autem iustum precium quod currit communiter in loco et tempore contractus secundum docto. in. ca. cum dilecti. de emp. ꝛ vend. quādo tamen venditor ex venditione damnificat̄ mul

tũ: scdm sctũ thō.vēdere pōt rē & suum dānum: si vēdit ad instātiā emptoris & vt ei seruiat: non autem si venditor vēdat coactus ppter aliquā ppriam necessitatē: secus si ipse non dānificaretur & emptor multū iuuaretur: quia cū hoc non sit propter cōditionem vendentis vēderet quod nō est suum. Similiter quādo cōstat q ex fraude mercatorum minorātur vel augētur precia rerum vt quia cōueniūt nō nisi certo precio vendere suas merces: vnde emūt omnia q̄ sunt in foro: vt preciū crescat & suo modo vendāt: aut volētes emere exponunt multa in foro vt preciū vilescat. In his duobus casibus preciū rei nō est secūdū cōmunē estimationē: s; i pmo casu ē mai⁹: in scdo mai⁹ vł min⁹ scd; q exigit fra⁹ mercatorū: nō tamē preciū iustū rei cōsistit in indiuisibili vt dicit sanct⁹ doctor: sed habet quandā latitudinē: & pñt assignari tres grad⁹ precij iusti.s. supprem⁹: medius & infimus: sicut ostēsa pecia pāni vn⁹ mercator dicet illā valere aureū. ali⁹ x. argenteos: ali⁹.ix. & quocūq; horum vendat̃ res siue rōne dilatiōis siue preuētionis solutionis in

Contra dicta faciūt aliq leges.nā cste vēdit̃: ff. ad trebel. l. prima. §. si heres. dr̃ q res tm̃ valet quātum vendi pōt. qd vt valeat in cōscientia debēt cōcurrere aliqua. Primo q cesset fraus minorātium vel augētium precia rerum dolose vt dictum est. Secūdo q cesset coactio emētiū & vēdētiū ita q nō cōpellātur aliq necessitate emere aut

vēdere dicꝛ nūc ab isto vꝰisti qꝛ moriēs fame ven
deret equū electum modico pane. Tertio ꝙ cesset
ignorantia cōtrahentiū ita ꝙ vterqꝫ bene noscat
factū suū: his stantibꝰ tenet in ꝯscientia dicta lex ꝛ
nō alter. facit etiā ꝯtra dicta ꝙ vt habetur. c. de res
cin. ven. l. ij. ꝛ ō emp. ꝛ ven. cuꝫ cā. cōtrahētes pñt
se decipe vsqꝫ ad dimidiū iusti precij. ꝛ qō iure per
mittente fit: iuste fit. dicendū ꝙ dicta iura valēt iu
re fori nō iure poli: nec tale pmittit ius approban
do: sed nō infligēdo pro eo penā. Nam ius positi
uū in odiuꝫ litiū: noluit dare actionem ꝓ modica
lesione: sed solū qñ excessus est magnus vt cū est vl
tra dimidiū iusti precij. Vendi pñt omnia mēsura
bilia pecūia nō ꝓhibita vēdi. Prohibent̄ aūt: pri
mo spūalia: alias cōmittit̄ simonia. Scdō illa quo
rū vsus est solū ad maluꝫ. vt venena: idola ꝛ silia:
Tertio res aliena ꝛ qui emit tenetur illam resti
tuere vero dño nō accepto precio ab eo. Quarto
vasa sacra in eadem forma laycis sed solū alteri ec
clesie propter necessitatē: cōfracta aūt vēdi possunt
cuicūqꝫ. de cōse. distin. p. ligna. Quīto res pupil
li ipsi tutori. ff. eo. l. si. in emtiōe. Sexto liber hō
pater tamen pōt vendere filium necessitate famis
vrgente. l. prima ꝛ. ij. c. de pa. qui fi. di. ita tamen
ꝙ restituto precio a quocūqꝫ ꝛ quocunqꝫ tempo
re ipse ad ingenuitatem ꝑueniat. In nullo alio ca
su licet patri vendere filium: matri vero nec in alio
nec in isto. Similit̄ marito nō licet vendere vxorē:

quia non est ita in sua potestate sicut filius:si aūt liber homo patiat̄ se vēdi ad participandū preciū efficitur seruꝰ.instit.de iure pso.§.serui. Septimo xpiani captiui in bello redigi nō pūt in seruitutem: Octauo sophisticata ꝓhibētur vendi ꝓ veris:vt aurū vel argentū alchimicū.

Circa octauū preceptum: nō dices falsum testimoniū. Prohibet̄ oē mēdatiū: ꝛ omis falsitas ꝛ taciturnitas veritatis: super quo notandū ꝙ mēdatiū est falsa vocis significatio cum intētione fallendi:et est triplex.s.mendatiū pniciosum quo intēdit̄ alterius nocumētū.medaciū iocosū qd ordinat̄ ad delectandū alios:ꝛ officiosū qd fit ad vtilitatē aliorum ꝛ quodlibet horū de se est pctm̄.xxij.q.ij.ca.mi hi.ꝛ.ca.primo.vbi dicit augu.ad salutē eternā nullus ducēdus est opitulante mendatio:qꝛ cū voces naturalr̄ sint signa intellectuū:contra naturā: ꝛ indebitū est ꝙ qs voce significet: qd nō habet in mēte.vñ nō tenet̄ casianus dicēs ꝙ licet mētiri ob magnā vtilitatē assequēdā:vel magnū malū vitandū.imo ꝑm aug. ꝓpter vitā hoīs saluādam:nō licet dicer̄ mēdaciū qdcūqꝫ ēt iocosum et sine iuramento. Mendatiū est peccatū mortale.Primo circa res diuinas:vñ occultās vel corrūpens fidē vel aliam veritatem diuinā mēdatio:ꝛ q̄ mentit̄ circa doctrinā fidei ꝛ omniū ptinētiū ad sacrā scripturā mortaliter peccat. Secūdo qñ fit in iniuriā dei vel in nocumentū proximi: quātū ad

suā psonam: diuitias vel famā notabilit. Tertio ratione scādali vl' cuiuscūq3 dāni cōsequētis dū quis nō veretur ,pter scandalū mētiri. Quarto si sit circa doctrinā morū siue ptinētiū ad vitia ꝛ virtutes. Quīto si adsit circūstātia iuramēti siue sit iocosum siue officiosum. Sexto si fiat in iudicio de ptinētib⁹ ad illud: vt si accusat⁹ negat veritatē suo iudici in his de quib⁹ pōt inquirere. vt si est infamatus: vel saltē habet aliquē testem cōtra se vl' aliqd vehemēs indiciū ꝛ hmōi. Aut si testis falsum deponat: nisi debita deliberatiōe ꝛ sollicitudine adhibita: putaret certū esse qd falsum est. Septimo ratione cōtēptus. Octauo scdm aliquos rōne pfectionis q2 viris pfectis omne mēdatiu3 est mortale: s3 falsum est: q2 circūstātia psone nō trāsfert in aliā spēm: nec aggrauat ī infinitū nisi rōne scādali vl' si sit cōtra votum. Nono rōne loci vū predicatori mortale est mētiri scienter in am bone de ptinētib⁹ ad doctrinā: quia si mentiri in doctrina fidei ꝛ morum est mortale a fortiori in loco doctrine vbi doctor gerit psonam dei ꝛ in psona eius loquitur: iuxta illud lu. vj. q vos audit me audit. Dicit angel. ꝛ rose. ꝙ nō est mortale mētiri de pertinētib⁹ ad doctrinā nisi rōne scādali vel cōtēpt⁹ doctrine ānexi: vel nisi in his q sunt d necessitate faciēda vl' omittēda: secus si ex cōsilio. Hoc vltimū nō videtur verū. q2 sequeret ꝙ possit qs docere publice hereses sine mortali peccato. puta dicēdo ꝙ melius est esse

in matrimonio q̄ in castitate ⁊ in seculo q̄ in reli-
gione: qḋ est hereticū cum sit cōtra illud sacre scri
pture. si vis perfect⁹ esse vade et vēde q̄ hēs ⁊c. q2
ista sunt de cōsilio: esset aūt veniale si de alijs men
tiretur: puta si dicat aliqua iocosa: si alleget vnum
caplm pro alio: vel vnum pphetam pro alio ex lap
su lingue vel obliuione ⁊ huiusmodi: quia in his
nec iniuria fit do nec dānū primo: nec sequit̄ scāda
lum vt suppono: nec etiā in talib⁹ tenet psonā dei.

Quando hō nō est obligat⁹ respōdere scḋz
intētionē alterius pōt celare veritatē multi-
pliciter. Primo qn̄ quod dr̄ est verū in vno sensu:
licet nō sit verum in alio in quo capitur ab audien
te: sicut abraham dixit vxorez esse sororē. gene. xij.
q2 erat soror ex parte patris licet non ex parte pa-
tris ⁊ matris simul. Secundo qn̄ ad eandez inter
rogationē possunt dari multe responsiones ⁊ dat̄
vna ⁊ tacetur alia. sicut samuel veniēs bethleē pri
cipalit̄ ad vngendū dauid in regē: ⁊ secundario ad
sacrificandum: q̄situs ad qḋ venisset respondit de
causa secūdaria ⁊ nō de principali. p. reg. xv. Ter-
tio q̄ndo locutio est duplex ⁊ in vno sensu est vera ⁊
in alio falsa ⁊ loquens intendit loqui in sensu vero
⁊ imprimere alteri sensum falsuz: sicut si quis inter
rogetur de eo q̄ querit̄ ad mortez: an transierit p
talem viaz: ⁊ respōdeat non transiuit hac intendēs
p propriū locū quē pede aut manu tāgit: aut si cle
ricus ad portam q̄ratur an portet aliquid de quo.

sit soluenda gabela: respondeat. nō. de quo. s. sit soluenda a clerico: sicut et angelus interrogat⁹ a thobia. quis et de quo genere esset. respōdit ex filijs israel ego sum azarias ananie magni filius. tho. v. q̄ sunt vera secundū interpretationē illorū terminorū et nō secundum ipsos terminos. Similiter dn̄s nō negauit se samaritanū. i. custodē secundū nominis ethimologiam. Quarto qñ quis interrogat̄ de aliquo qd̄ dicere nō expedit: quia dicere pōt se illud nescire subintelligēdo vt reuelandū: exēplo xp̄i q̄ dixit se nescire diē iudicij quia nō reuelat nobis: secus vbi expediret interrogantē scire: cauēda tamē est ista celatio. Primo vbi posset scandalū euenire. Secundo in iudicio vero et iusto. Tertio vbicūq3 quis tenet̄ cōfiteri veritatē de qua interrogat̄: q2 si cōrespōdendo eā celat: qd̄ est cōtra id ad qd̄ tenet̄: et si ad illū tenet̄ sub p̄cepto: illa celatio esset mortale. Quarto cauenda esset qñ quis iuraret extra iudiciū: nō coactus p superiorē cōtra ordinē iuris: nec ab aliquo particulari p cōminationes: sed spōte iurat vel coacte ex suppositione alicuius finis. vide supra in secundo precepto.

Si murmurauit de factis proximorū: vel audiuit libent̄ murmurātes. Si fuit causa cp aliq̄s infamaret̄. Si laborauit scire defect⁹ vite priorum: si quod accepat in secreto reuelauit vel induxit alium vt reuelaret quod sciebat illum accepisse sub iuramento vel in secreto. Si iudicauit te

merarie ad malū facta aliorū sine sufficientibus in dicijs. Predicta super re notabili sunt mortalia. Si suspicat⁹ est mala de proximis: cōmuniter est veniale. Ubi nota q̄ quāuis proprie loquēdo suspicio dicat indeterminationē rationis super aliquo: sicut iudiciū dicit certitudinem et determinationem. glo. tñ. ij. q. i. p̄. distinguit triplicem suspitionem. s. violētā: vt si reperitur suspectus cū suspecta in loco supecto. hec inducit probationē acsi sufficiēter sit probatum. alia est suspicio probabilis vt cum quis est infamatus apud graues personas que licet nō faciat probationem inducit tñ purgationem: quā potest prelatus exigere. ij. q. iiij. presbiter. alia est temeraria que oritur ex leuibus indicijs puta ex loqutione leuium personarum. et hec hēt plures gradus secūdum. s. tho. ij. ij. q. lx. prim⁹ cum quis ex leuibus et insufficiētibus signis dubitat de bonitate vel malicia alicui⁹ et hoc est veniale pctm̄. ij. cum pro certo malicia creditur et hoc in re notabili est mortale: quia proximus iniuste leditur notabiliter. tertius cū proceditur exterius ad sententiandu᷑ secū᷑ talia signa et hoc ēt est mortale. Nota q̄ murmurare est mala de pximis clanculo dicere: quod cōtingit dupliciter. vno modo cu᷑ merito sicut cum quis defectū alicuius reuelat in secreto potenti obuiare vel prouidere ne vltra fiat: et hoc est opus charitatis: similiter si qui sciens aliquem esse infamatū vel suspectum in cōuer

fatione auiset aliuz hoc nescientem vt caueat sibi. Alio modo cum peccato quotiēs quis maluz refert ō ꝓximis siue publicū siue ocultū sine aliquo de ꝑdictis respectibꝫ. Est aūt mortale: primo quādo sequitur notabilis infamia vt cū reuelat secretum nescienti etiā si sit verū: nisi fiat propter bonū finē vt dictum est. Secundo qn̄ malū qd̄ dicit̄ est falsum ⁊ est notabile quid. Tertio qn̄ quod dicit̄ ꝓfertur animo infamādi notabilit̄: quāuis nō seq̄tur infamia. In primis duobus casibꝫ nō sufficit penitere: sed tenetur ad restitutionez si sperat posse bene fieri alias si credit aliū iam oblitū: vel peiꝫ esse reducere ad memoriā non tenetur: vel si estimat ꝓbabiliter inutile fore. Si productus in testē nolluit dicere testimoniū vel si accepit pecuniā vt nō testificaret̄ vel vt false testet̄ mortale est.

Circa nonū ⁊ decimū preceptum non prohibetur primus motus sensualitatis: qui dicitur primo primꝫ: q2 ille ē motus naturalis: nec motus secundo primus: quia ille consistit infra limites sensualitatis ex corruptiōe fomitis ⁊ est veniale: sed prohibetur consensus volūtatis in opus vel in delectationem. Ubi nota ꝙ voluntas peccandi ⁊ actus exterior peccati quando sunt coniuncta ⁊ fiunt simul tempore sunt vnum peccatum formaliter licet sint plura materialiter: quia vna est ratio deordinandi licet sint plura deordinata: vt autem sunt separata secundū aliud ⁊ aliud tēpus: sic

sunt diuersa pecata formaliter: cum sint diuerse auersioens z cōuersiones: imo scōm btūz tho. cum vno numero actu exteriori stant multa peccata formaliter z essentialiter distincta: si stāte vno exteriori actu mutetur voluntas frequēter ad aliq disparata cum deliberatione: secus si mutet ad aliqua ordinata ad eundem finem: vt cū is qui vult fornicari: cogitat de clausione ostij ne deprehendat z huiusmodi: q: omnia talia opera interiora sunt vnuz peccatum ab vnitate vnius finis virtualiter in omnibus intenti: nisi aut mens ad disparata mutetur aut omnino desinat cogitare. Interroga. g. si voluit deliberate habere res proximi siue iniuste siue cuz iusticia mortale est: secus si optaret habere salua iusticia: quia sic nullum vel veniale peccatuz esset. si voluit abundare in bonis vt vindictam sumeret ab aduersarijs vel vt haberet facultatez peccandi. si voluit decipe proximum. si dedit opaz ad inquirendū thesauros auxilio demonis vel modis illicitis: mortale est.

Nota q pctm mortale est omnis actus vel omissio actus cōtra pcepta naturalis. diuine. seu humane legis. quod tamē fallit secūdū docto. Primo ex impfectione actus q subrepit ex primo motu sensualitatis z nō peritgit vsqz ad cōsensum rōnis. Secūdo ex iperfectiōe obiecti vt si cōtra iusticiam fiat in aliquo minimo: de quo is cōtra quē fit probabiliter presuponitur contemptus vel fal

tem deberet esse cõtẽtus. Tertio ex interuentu dis pensationis. Quarto ex interuẽtu cause rationabilis excusantis quo ad precepta humana: que cũ q3 vero sunt cõtra mandata vel cõsilia suã regulariter venialia: nisi in his casibus. Primo si quis statuat ibi finẽ paratus mortaliter peccare. Secũdo si fiat ad finem qui sit mortale peccatũ. Tertio si interueniat cõtempt⁹. Quarto si quis de salute proximi indenõ curet. Quinto si sit cõsciẽtia erronea credens esse mortale. Peccatũ multipliciter diffinitur: nã secundũ Aug. est dictũ. factũ vel cõcupitu3 cõtra legẽ dei: et alibi. Peccatũ est frui vtẽdis et vti fruẽdis: auersio ab incõmutabili bono et cõuersio ad bonũ cõmutabile. et iterũ. Peccatũ nõ est aliud q̃ neglectis reb⁹ eternis tẽporalia sectari: sed scõm Ambro. peccatum est preuaricatio legis diuine et celestiũ inobediẽtia mãdatorum: itẽ. Peccatũ est volũtas retinẽdi vl' cõsequẽdi qd iusticia vetat: secũdũ alios. Peccatũ est mors anime: vel peccatũ est actus deuiãs ab ordine debiti finis cõtra regulã nature rationis vel legis diuine.

¶ De superbia.

Superbia est vitium bene practicatũ sed male cognitum. Pro eius noticia sciendum q̃ secũdum sanctum tho. superbia tripliciter sumit: vno modo pro inclinatione ad superbiendũ et hoc modo non est peccatum sed radix omnis peccati. Secundo modo pro actuali elatione contra prece

ptum siue pro inordinato appetitu excelētie in q̄cunq3 re: et hoc modo est peccatum generale. Tertio modo capitur pro inordinato appetitu excellētie cui debetur honor et reuerentia: vt in prelatione vestibus: dominio: et huiusmodi. Et hoc est speciale peccatum: et est inordinatus appetitus excellētie trāsgrediēs regulam sibi a deo prefixā. et hoc est quod dicit aug. Superbia est peruerse celsitudinis appetitus in rebus quibus debetur honor et reuerētia. ¶ Interroga igitur si propter inordinatū amorē excellētie egit aliq̄d cōtra p̄cepta Si existimauit habere a se bonū et suis meritis et nō ex diuina misericordia. Si se iactauit de aliquo peccato. Si despexit notabiliter alios. Si fuit nimis ābitiosus. Si appetiuit quamcunq3 dignitatem temporalem vel spiritualem cum cura vel sine cura sciens se indignum. Si desiderauit beneficia curata. Si quesiuit dignitates per viam illicitam. Si fuit nimis partialis in officijs: omnia sunt mortalia. Si quesiuit dignitatē ecclesiasticam principaliter propter honorem vel bonum temporale: simit offitia.

Pro horum noticia aduerte q̄ scd̄m philosophū in poli. licite appetit principari: qui scit se habere tria. Primo amorē ad consistentem politiam. Secūdo potētiam maximorū operū principatus. Tertio virtutē et iustitiā. Habēs tamen ista nō debet petere principatum: quia talis peti-

tio habet speciē mali.s.ambitionis. sed vtrum liceat q̄rere aliquid dādo. De officio spūali manifestū est q̄ est simonia. de tēporali aūt sunt opiniones: aliqui tenēt q̄ licet emere: si duo concurrant. Primo q̄ def publice q̄ dare clandestine reprobatur. ff. de poli. l. j. et. ij. nec obstat. l. vnica. c. ad. l. iul. de ambi. q̄ prohibet aliquē promoueri ad officiū precio vel ambitione. q̄ scd̄z glo. in. l. barbarius. ff. de off. preto. loquitur q̄n secrete datur. Secūdo si cupit ꝓdesse ꝛ nō obesse alijs vl' sibi sine alterius iactura ꝛ est idoneus. nec ē eque illicitū appetere officiū ecclesiasticū: sicut dignitatē vl' beneficiū ecclesiasticū: sicut angel. videtur sentire: q̄ ad officium puta ad sindicatum vel tabelionatū pōt quis scire se dignū: cū nō requiratur gr̄a: non aūt ad beñficiū cum cura. vnde offitia appeti possunt bono fine supposita idoneitate: alij tenent q̄ nullo modo licet emere vel aliquid dare pro eo habendo. vnde hostiē. tenet esse simoniam dare aliquid vt q̄s promoueatur in imperatorē: regem: rectorē: ꝛ iuratuz alicuius ciuitatis: quia iurisdictio est spiritualis. j. q. iij. ex multis. et. i. q. j. si quis episcopus. et. j. q. iij. saluator: sed omnia ista nihil probant de officio tē porali: sed solū loquuntur de ecclesiastica iurisdictione. vñ cōmunius tenetur opinio panor. in. cap. primo. ne p̄la. vi. sua. q̄ nō est simonia dare aliq̄d ꝓ talib⁹. alij dicūt q̄ est turpe lucrū: sed secūdum btūz tho. ad ducissaz. brabā. officia publica non de

bēt vēdi:sī tñ idoneis vēdant' nō ess3 illicitū cauto tñ ne ,ppt' hoc paupes nimis exactionib⁹ verent'.

¶ De presumptione.

De presumptiōe q̄ est filia supbie interroga si p̄sumēdo de sua virtute exposuit se periculo mortalis peccati. Si nimis p̄sumpsit de dei mia: si exercuit officiū qd̄ nesciebat in periculū proximi notabile. Si posuit se ad faciēdu3 q̄ erāt sup̄ suā facultatē. Si existimat q' de⁹ eū etiā peccātem nō excludet a sua glia: nec puniet cū paruipendat diuinam iusticia3. mortalia sunt oia de se. Duplex est presumptio: vna q̄ homo inordinate existimat magna de se: q̄ est filia supbie. alia q̄ iudicat circa alia a se ꝛ est triplex. Prima est presumptio iuris tantum. vt quādo ius sup aliquo dubio ꝛ verisimili presunit aliquid. Secūda est iuris ꝛ de iure vt quādo ius super aliquo presumit: ꝛ vlteri⁹ disponit ita esse: nec posse cōtrariū probari. de quib⁹ vide in glo. ca. is qui. de spon. Tertia est presumptio hoīs ꝛ est triplex. Prima violēta ꝛ ex ea procedi pōt ad cōdēnationem. Secūda est ,pbabilis fatiēs semiplenā ,pbationē: ꝛ aliqñ cū vno teste vel iuramēto facit plenam probationem. de presump. ca. illud. ꝛ talis inducit purgationem canonicam. de purg. cano. ca. si quis de gradu. Et ex hac dicit angel. licitum est procedere ad credendū malum qd̄ videtur: sed ex ea iudicare malu3 qd̄ non videt' est mortale: sed cōtra quia qd̄ videtur non iudica-

tur ex presumptione sed ex scientia: et sapientes ex probabilibus iudicat sine mortali. vnde floren. in secunda parte. tit. iij. cap. viij. dicit quod quando quis habet signa probabilia malitie alterius: vt quia est male fame deprehensus pluries in tali vitio suspectus loquitur cum suspecta loco et tempore suspecto: non est mortale. Tertia presumptio est leuis et temeraria: que oritur ex leuibus indicijs: puta ex locutione leuium personarum et hec habet multos gradus secundum sanctum tho. secunda secunde. q. lx. Primus cum quis ex leuibus et insufficientibus signis dubitat de bonitate vel malicia alterius. et hoc est veniale peccatum. Secundus quando procerto malicia creditur et hoc in re notabili est mortale: quia primus iniuste contenitur. Tertius cum proceditur exterius ad sententiandum secundum talia signa: et hoc similiter est mortale. ¶ Aduertendum quod iudicium tripliciter redditur illicitum. Primo ex defectu auctoritatis in iudice sup reo vel causa: quod dicitur iudicium vsurpatum et prohibetur de pen. dis. vj. §. fin. et hoc est mortale. Secundo quando iudex habens auctoritatem iniuste procedit: amore: odio: vel alia passione. et dicitur iudicium iniustum: et prohibetur. xj. q. iij. quicunque. et similiter est mortale. Tertio quando quis ex leuibus signis et suspitionibus aliquem condenat: et dicitur iudicium temerarium: quod prohibetur. ij. q. j. primo.

¶ De curiositate.

O E alia filia superbie que est curiositas sic interroga. Si voluit addiscere vel videre seu audire q̄ sine mortali fieri nō pōt vt necromantiā: fornicationē: et similia. Si adiuenit curiosa in ornamētis. Si voluit addiscere a quibus non debuit vt a demonibus. Si voluit experiri q̄ non licet vt incātationes an habeant effectum. Si attēdēs curiosis omisit addiscere necessaria ad salutē. Si stetit ad audiēda pctā q̄ alius cōfitebat̄. predicta oīa de se sunt mortalia. ¶ Curiositas est vt dicit supplemē. superfluū studiū ad aliquid peragendū: sed scdm sanctum tho. secunda secūde. q. clxvij. est vitium circa inordinatū cognitionis appetitum. quia licet veritatis cognitio de se bona sit: pōt tn̄ esse mala ratione alicuius consequentis. vj. modis. Primo in quātum q̄s inde supbit. Secūdo in quātum ea vtitur ad peccatum. Tertio in quantū ea retrahitur a studio sibi necessario. Quarto in quātum studet discere a quo nō licet: puta a demone. Quinto in quātum cognitionem creature ad finē debitū non refert. s. cognitionē dei. Sexto in quantum ad hoc studet supra ingenij proprij facultatē. ¶ Est autem curiositas mortale. Primo ratione finis vt si ordinetur ad finē q̄ sit mortale pctm̄. Secūdo si addiscat ab his a quibus phibet̄ sub precepto. xxvj. q. j. illud. Tertio si adiscat phibita: q: similis culpa est discere: sicut docere prohibita. c. de male. et ma. l. culpa. nisi addiscātur ad ea impugnadum.

xxvi. q. v. nec mirū: ⁊ idē tenet angel. de quocunq̄ qd̄ sine mortali exerceri nō pōt: qd̄ verū est si placeat mihi pctm̄ alteri⁹. secus si nollē illd̄ fieri tm̄ volo videre dū fit nā durū videt̄ q̄ sit mortale videre duellū nisi adsit complacētia vel piculū. Quarto qn̄ cognitū vel visuȝ est vidēti piculosum pbabilr̄ de mortali: sicut accidit cōmuniter volētib⁹ videre hoīes aut bestias coeūtes aut mēbra gēitalia alteri⁹ sexus maxime: aut videre vl' audire femias in loco sibi piculoso puta i pstibulo: aut velle scire quomō fit aliquod pctm̄ cuius cogitatio vehemēter ⁊ piculose mouet: aut hīes et aīo pugnātes videre: q2 inde seq̄tur faciliter cōplacentia de malo alteri⁹. ⁊ generalit̄ in oīb⁹ quoꝝ noticia est volēti noscere: piculosa pbabilit̄ de mortali. Quinto curiositas ē mortale qn̄ ppter eā necessaria q̄ incūbūt omittunt̄: vt si omittit scire necessaria ad suuȝ officiū: vt intēdat poetis venationi agriculture ⁊ huiusmodi sicut faciūt multi plati ignorātes. disti. xxxvij. ca. nōne. et ca. vnicō. Sexto qn̄ ppter notitiam nācīscendam exercet phibita puta supersticiosa: aut prohibita patitur puta tact⁹ impudicos. Septimo qn̄ inde sequit̄ graue scandalū proximo qui inducit̄ ad detrahēdum aut aliquid tale.

¶ De ingratitudine.

De ingratitudine q̄ est etiā filia superbie interroga si dsperit beneficia dei: mortale est vel alteri⁹: qd̄ est veniale in leuibus: sed in magnis

beneficijs p quibus ipse tenet gras agere est mortale. Si iniuriat est bene factori similr: si nō retribuit. Ingratitudo est vitium nō retribuens beñ factori qđ debet vel debito legali ad qđ redendū inducit iusticia: vel debito morali ad qđ inducit honestas virtutis. Sumēdo igratitudinem materialiter est circūstantia generalis ambiens omne pctm: q2 in quolibet pctō agitur cōtra deū benefactorē: sed sumēdo illā formalit prout actualiter beneficiū cōtenit vel nō appreciatur: aut non recognoscitur sic est speciale peccatū. dupliciter aūt dicitur qs ingratus. Primo p omissionē vt nō retribuēdo: nō regratiādo. Scdo p comissionē agēdo ɔtrariū. Primo modo est mortale: si omittat qđ erat necessario faciendū: vel simplicit vel in casu: vel ratione interioris contēptus. Secundo modo est mortale si fiat aliquid qđ erat necessario omittendū vel ratione contēptus: alias est veniale: nec excusatur quis ab ingratitudinis vitio ex impotētia: q2 ad debitū gratitudinis reddēdū: magis attēdit volūtas q̄ op. vñ Senec. beñficiū nō in eo qđ fit aut dat consistit: s3 magis in dantis animo.

¶ De adulatione.

Alia filia supbie est adulatio: circa qua3 interroga. Si adulatus fuit alicui de peccato perpetrato: si adulādo prouocauit aliquē ad mortale mortale est. Et sicut laudare aliquē cū debitis circunstantijs puta ne deficiat in aduersis vel

vt magis proficiat in bono: pertinet ad virtutem affabilitatis: ita laudare in his q̄ non sunt laudanda: vel quādo probabiliter timetur q laudatus inaniter eleuetur. pertinet ad adulationem que est excessus delectandi alios verbis laudis aut factis. Similiter velle placere hominibus propter charitatē nutriēdam & vt in eis homo proficere possit sanctū est vn̄ apłus: p omnia oībus placeo. Esset vero peccatum si fieret in malis: vel ppt̄ inanē gloriam aut lucrum. de his ps. deus dissipat ossa eorū qui hominib⁹ placent. Excedit aūt quis in laudando. iiij. modis: vel laudādo bonū quod nō habet: vel augendo bonū quod habet plusq̄ habet. Tertio laudādo malum. Quarto minuēdo malū: vt dicendo peccatum non esse ita graue sicut est: est vero mortale peccatū. Primo ratione materie vt si laudat peccatum mortale quia facit cōtra charitatem dei & proximi quē in pcāto fouet. Secūdo rōne intētiōis vt si adulat̄ vt noceat spūalit̄ vel corpalit̄. Tertio ppt̄ occasione sicut cū la⁹ alteri est occasio peccādi etiā pret̄ adulatoris intētionē: tūc cōsiderādū an occasio sit data vł accepta: & q̄lis ruina ex hoc seq̄tur venialis an mortalis: & scd̄m hoc iudicādū est: si aūt q̄s ex sola auiditate d̄lectādi: vel ad vitādū malū aut aliq̄d ↄsequēdū fuerit adulat⁹ veniale est.

¶ De irrisione.

Circa aliā filiā superbie q̄ est irrisio: iterrogā si derisit deū: facta sctōꝝ: sacr̄a ecclie: paren-

tes vel prelatos aut iustos et volentes servire deo: mortale est sup re notabili. Derisio est cum quis defectũ alicuius in risum et ludũ ponit vt erubescat: et est speciale peccatũ habens specialem finem et obiectum: quia sicut in conuitio intẽditur honoris detrimentum: in detractione fame et amicitie in susurratione: ita hic intenditur erubescentia. Est autem mortale quãdo graue malũ estimatur ita leue ratione persone quã vilipẽdimus: vt de eo non sit curandum: sed quasi pro ludibrio habẽdũ. Si autem hoc fiat quia malum est paruũ: secundũ se est veniale. Secũdo est mortale quando proximus notabiliter perturbatur etiã si sit leue in quo irridetur: quia sciẽter et notabiliter spernere et perturbare proximũ sine causa ex sola leuitate est cõtra charitatẽ. ¶ Tentare deũ pertinet ad supbiam et est mortale quãdo quis habens via humana quod faciat cõmittit se sine ratione periculo experiẽs vtrũ a deo possit liberari: si autem hoc fiat cũ subest iusta necessitas nõ est peccatum. ¶ Pertinacia filia est superbie et est mortale. Primo ratione scandali grauis si ex ea sequatur. Secundo ratione voliti vt cum quis pertinaciter non vult obedire superiori vbi tenetur in re notabili. Tertio ratione crediti: vt quia credit contra determinationem eorũ quibus tenetur credere: puta ecclie vel scripture. Dicũt ptinax quasi omnino tenax: quia in suo proposito quasi ad victoriam pseuerat plusquam oporteat et

opponitur pseuerantie: q: pseuerās stat quantum oportet: pertinax plus q̄ oportet: mollis minꝰ q̄ oportet. ¶ Arrogātia supbia q̄dā ē qua quis multū se existimās: ceteros d̄spicit: quibꝰ nō cōsulēdo sed dominādo vix dignat̄ loqui ⁊ est mortale quādo in magno excessu fit ⁊ proximꝰ notabilit̄ cōtēnitur. dis. xlvj. ca. j. arrogantes dicuntur qui garrulitatem auctoritatem putantes: humiliter nesciunt inferre quod docent. disti. xlix. ca. hinc etenim. hēt̄ arrogantia rusticorum nihil in pudentius.

¶ Uana glīa precipua ē int̄ filias superbie: circa quam interroga: si voluit laudari in his q̄ sunt cōtra deū. Si cōstituit finem in laude hominū mortale est his duobꝰ modis. Nota q̄ vanagloria ad opa nr̄a aliqn̄ se hēt vt dn̄a: vt cū q̄s pn̄cipaliter operat̄ virtuose vt laudetur ab hoībus: aliqn̄ vt socia sicut cū q̄s ꝓpter deum bene opatur ⁊ tn̄ cum hoc vult inaniter videri ⁊ laudari ⁊ tūc est veniale: aliq̄ndo habet se vt serua: vt cū q̄s appetit laudari ⁊ sanctus hēri vt plus ꝓficiat: ⁊ hoc nō est peccatū s₃ magna caritas. vn̄ Grego. sancti viri laudari appetunt vt reuerenter audiantur: reuerenter audiri cupiunt vt maiorem fructum faciāt.

Inobediētia filia est superbie. interroga igitur si fuit inobediēs ecclesie et prelatis eius vel dominis suis: cōmūiter est mortale. pro cuiꝰ intellectu aduerte q̄ inobedientia cōsistit in duobꝰ. s. in omittēdo quo ad preceptavel mādata affirma

tiua q̃ imperant opus: ⁊ in agēdo quo ad negati/ua q̃ opus vetant: ſicut obedientia cuius priuatio eſt inobedientia ecõtra conſiſtit in faciẽdo quo ad affirmatiua: ⁊ omittendo quo ad negatiua. Sed cõtra. leproſo mũdato p̄cepit chriſt⁹ ne cui diceret. q̃ tñ egreſſus diffamauit ſermones ꝫ vt habet̃ mar. p̄. et nullus dicit ipm̄ peccaſſe. g̃. nõ oĩs inobediẽ/tia eſt pctm̃. Dicendũ ꝙ duplex eſt p̄ceptũ. ſ. obligationis qd̃ vult dñs obſeruari vt precepta decalogi. aliud inſtructionis ꝑ quod nõ vult dñs fieri qd̃ in eo p̄cipit: ſed quod per ipm̄ ſignificat vt in propoſito vbi ſignificauit nõ debere diuulgare, ꝓpter inanẽ gl'iaꝫ. Tria. n. occultare debemus. j. mala q̃ fecimus ne proximos inficiam⁹. in cuius figuram precepit deus deutero. xxiij. ad req̃ſita nature egre dieris extra caſtra: gerẽs paxillũ in baltheo: et ſtercus opies humo: vt ſint caſtra tua ſtã et nihil feditatis in eis appareat. ij. occultare debemus mala ꝓximorum niſi pro bono ipſorũ vel cõmunitatis. iij. bona opa nr̃a niſi vt paulo ante dictũ eſt. No/tandum ꝙ duplex eſt inobedientia: vna ſpecialis q̃ eſt contẽpus precepti: de quo ſtatim dicet̃ ⁊ iſta ſemꝑ eſt mortale. alia generalis: q̃ eſt omnis receſſus a precepto vel mãdato: q̃ cõtingit multiplicit̃ aut enĩ eſt cõtra conſiliũ ⁊ tũc ſi cõſiliũ ſit ꝑfectio/nis vt illud. vade vẽde omnia q̃ habes. nõ eſt pec/catũ. Si vero ſit conſiliũ reuerẽtie qd̃ dicit̃ ꝓprie mandatũ: vt q̃n ſubdit⁹ deberet facere ſed prelat⁹

non vult precipe. vt est illud veritatē loqui mini. nec est veniale: aut ē cōtra p̄ceptū ꝛ hoc dupliciť. Nā aut est cōtra p̄cepta iuris diuini vel nature: aut cōtra precepta iuris humani. primo modo semꝑ est mortale si est sciēter vel ex ignorantia nō excusante dis. xxxij. §. porro. ꝛ dis. lxxxj. si qui. vbi diciť idolatria. Si vō sit ex ignorātia excusāte nō ē mortale.

PRo quo nota ꝙ per ignorātia aliq̇d faciēs qd̄ nō est cōtra legē dei vel nature credens illud nulla lege fore ꝓhibitū: cū sit ꝓhibitū. si talis ignorātia non est affectata nec crassa: puta q: laborat ꝓ viribꝰ scire necessaria sibi: vt si est mulier: rusticus vel mercator ꝛ hmōi: libēter vadit ad predicationē ꝛ alia loca vbi talia declarātur ꝛ facit qd̄ cōmuniter faciūt alij de sua q̄litate. si est religiosus libēter studet ꝛ interrogat talis excusať ab omni pena: etiā excōmunicationis. ca. fin. q̇. mat. accu. po. et. ca. cognoscētes. de cōsti. vbi d̄terminať ꝙ volēs ꝓbare suā ignorātiam audiēdus est. sctūs tho. in quoli. ait. ꝙ ignorās cōstitutionē sūmi pōtificis excusať agens cōtra illā: si habuit sufficiēs impedimentū. Jura vero q̄ innuūt contrariū fundāt se super p̄sumptiōe: fallit hoc in prelatis: officialibus: medicis ꝛ hmōi artificibus qui hn̄t exercere alq̄ ex quibus notabile danū proximo possit ex ignorantia inferri: quia talia officia non debent assumere: nisi ad illa sint plene instructi: alias imputatur illis. Si autē ignorantia est affectata crassa vel

supina:non euitat penam quia in dolo est: puta qz nescit quod sciunt cōmuniter hoies sue cōditionis vt qz illud p̄dicatur:sed ipse no audit sermones cū posset cōmode. ca. vt animarum de consti.li.vj. Si vero id quod facit ex ignorantia est contra legem dei vel nature. distinguo quia aut est de his q̄ quilibet scire tenetur: ⁊ sic nullus excusaẗ: quia faciens quod in se est ad sciendum semper scit etiā si oporteret deuz reuelare. Si vero est de alijs iteruz distinguo: quia aut expressuz est in eis ⁊ sic ignorātia nō excusat a mortali. decima sexta. q. prima si cupis. quia talia quilibet scit cum sint de natura li instinctu nisi sit lata negligentia: vel saltem dubitat: ⁊ inquirere tenetur ante factum: nec a pena ei debita iure positiuo: si vero non est explicitum sz reducibile maxime cum subtilitate: tūc excusatur a culpa ⁊ a pena ignorans nō affectate nec crasse: duruz enī est mortaliter peccare admittentē cōtractū illicitum ignoranter propter rei subtilitatez credētem fore licitum. decima quinta. q. prima. merito. et. ca. fin. distin. xxxvij. secus si dubitarent.

Si inobediētia est cōtra p̄cepta iuris positiui distingue: nā si tale p̄ceptum p longa tēpora nō fuit receptū sciēte supiore ⁊ transgressores non puniente sic nō est mortale. dis. iiij. §. leges. si autem maior pars acceptasset minor nō excusaretur faciēs contra: etiā si supior nō puniret: sed locū haberet illud multa per pacientiam tolleranẗ. ⁊c.

de prebē. iā dudū. idem si talis lex fuit recepta: sed p consuetudinē obrogata. Si vero lex nō est repudiata nec abrogata: tunc diuersa opinio est inter docto. multi tenēt q talis inobediētia nō est mortale nisi fiat ex cōtemptu: quā opinionē angel. ascribit btō bern. li. xj. de dispēsatione: sed vere bern. ibi nō loquitur de inobedientia preceptorū: sed mandatorum vt patet intuenti. Alij dicūt q est solum mortale rōne contēptus vel cōsuetudinis que est quidā interptatus cōtemp⁹: Huius opinionis est angel. sed cōtra q: seqretur q cōtrahēs scienter in gradu phibito ab ecclesia nō ex cōtemptu sed ex voluptate: nō peccaret mortaliter: quod est absurdū: cum sit iure excōmunicatus. Alij dicunt solū esse mortale qñ fit scienter cōtra preceptum sic q frustratur intētio precipientis puta si fiat sine causa rationabili vera vel estimata: ita q non est mortale non obedire. Primo ex ignorantia nisi sit crassa vel affectata. Secūdo agēdo preter aut cōtra verba legis seruādo intētionē legis latoris: ita q probabiliter credi pōt q si adess3 legis lator nō vellet obligare. Nec tertio agēdo etiā contra intētionē ⁊ veritatē: nō aūt secundū estimationem nō obediētis nisi laboraret predicta ignorātia. Et ista est vera mēs sancti tho. in. iiij. dis. xv. et secūda secunde. q. cxlvij. loquens de ieiunio ⁊ omniū fere doctorum pro qua facit. cap. ij. de maio. ⁊ obe. et. xiiij. q. prima quod precipitur.

Contēptus legis dupliciter dicitur: vno modo proprie et positiue et sic est volūtas transgrediēdi legē: ex hac sola causa quia nō vult subici legi: nec obedire precepto: et est mortale grauissimū cum sit formaliter superbia. Alio modo dicitur contēptus improprie et negatiue et sic est volūtas trāsgrediēdi legē vel preceptū ex aliqua alia causa puta ex ira cōcupiscentia et huiusmodi: quomodo omnis peccator cōtēnit legem dei et dicitur contēptus interpretatiue: quia interpretamur illum contēnere qui nō facit quod iubetur: vel facit quod prohibetur.

¶ Jactātia est quando quis effert se super id quod in eo est vel homines inesse opinantur et est mortale peccatū. Primo quando est cōtra gloriam dei: sicut cirus dixit deo ego sum et multi iactant se de peccatis. Secūdo quando est cōtra charitatē proximi puta si se iactat in vituperiū notabile aliorū. Tertio quando procedit ex quocumque fine mortali. Si fecit contra conscientiam in his que dictabat esse mortalia. Si simulauit sanctitatē in deceptionem aliorū et vt obtineret prelatiōes mortalia sunt. ¶ De discordia que est mortale quando ex superbia quis discordat vel nō vult cōcordari alijs in his que sunt bona proximo. vnde mortaliter peccāt consiliarij disidentes a bono cōmuni scienter et notabiliter propter suam elationem. ¶ Sicut discordia importat cōtrarietatē in voluntate quo ad intentionem: ita contentio in locutione: est autem mortale tripliciter. Primo quando est contra verita

tē deo honorificā: vel vtilē proximo vt in spectāti/
bus ad fidē ⁊ mores vel vtiles doctrinas puta me
dicinā. Secundo qn̄ est cū modo excessiue indebi/
to: vel magno scandalo vt quādo interueniūt cōtu
melie: ⁊ maxime inter religiosos. Tertio quando
disputat̄ de materia ꝓhibita vt de ptinentibus ad
fidem corā simplicibus: alias disputare cuꝫ mode
ramine ⁊ reuerētia ad exercitiū laudabile est: qd̄ sic
raro fit. si quis vero defendat veritatē cum modo
aliqualiter indebito veniale est: si cōtēdit in iudi/
cio cōtra iusticiam mortale est.

Circa auaritiam q̄ consistit in tribus. s. in ap/
petendo in acquirendo: in retinēdo inordina
te diuitias: sic interroga. Si appetijt deliberate
alienū modo illicito: mortale est nisi alienum esset
res modica. Si appetit aliquod sibi illicitū puta
beneficiū curatū: vel quodcūqꝫ officiū cū sit indig
nus. Si ita inordinate appetit diuitias ꝙ est para
tus cōmittere aliquid cōtra charitatē dei ⁊ ꝓximi
ꝓ acquirēdis diuitijs: vt deierare aut pcutere p̄di
ctis trib⁹ modis auaricia in appetēdo est mortale.
Si fraudauit aliquē. si vēdit rē malā pro bona: vt
vinū liphatū ꝓ puro corrupta pro sanis: mortale
est sup re notabili. si fraudauit gabelas deq̄ vide
sup̄. si falsificauit aliquā scripturā occultauit vel d̄
struxit in dānuꝫ ꝓximi. si falsificauit sigilla: mēsu/
ras vel monetam si obtinuit aliquod officiuꝫ ex fal
sa causa: mortalia sunt.

Auaritia vero in acquirēdo similiť est morta le dupliciť. Primo qñ acquisitio fit per in iusticiā vt furando: fenerando et decipiēdo. Se cundo qñ fit per actus illicitos vt fornicans cū di uite vt inde ditetur: qd̄ est vnū peccatū: sed habet duas deformitates: auaricia vero in retinendo est mortale tripliciter. Primo cuȝ retinet que resti tuere tenetur ꝛ potest: ꝛ totiens quotiens d̄liberat retinere mortaliter peccat. d̄ resti. spo. ca. sepe. imo ꝛ si non deliberat sed omittit restituere qñ occurit temp⁹: locus ꝛ casus in quo restituere tenetur. Se cundo qñ retinet q̄ sunt supflua necessitati sue ꝛ suo ruȝ vidēs aliquē ī extrema necessitate: q: teneť illi d̄ tali supfluo: etiā si illd̄ sit necessariū ad d̄cētiā sui status. Tertio scd̄ȝ aliquos qñ retinet supflua sue necessitati ꝛ suorū quo ad d̄centiā status: ꝛ videt a lios egētes ad decentiā status q: de ipsis teneť fa cere elemosynas etiā nō exīstētibus in extrema ne cessitate scd̄m ricard. in. iiij. dis. xv. qd̄ est verū scd̄ȝ siluest. qñ retinet alias nō daturus: secus si retineat vt det magis indigēti vel vt det pluribus ꝛ nō to tū vni. ¶ Si nō fecit elemosynā d̄ arte sua puta me dic⁹ paupi īfirmo: aduocat⁹ cliētulo paupi morta le ē si inde sequať impotēti notabile dānū: puta si ꝑpter defectū aduocati ꝑdit iusticiā: q: quotiens est in magna necessitate primus tenemur ei subue nire ex precepto charitatis: si nō apparet quemo do aliter ei subueniri possit: ꝛ licet pauperi possit ꝑ

alijs subueniri: si tamē ei nō subuenitur: nullus ei subuenire potens excusatur. dis. lxxxvj. pasce. nisi in casu quo oporteret aduocatū rōne sue paupta-tis pro se lucrari: ꝛ cū hoc nō posset inseruire pau-pi: peccat etiā mortaliter iudex sciens talem impo-tētiam: si nō ꝓuidet de aduocato ꝑcipiēdo alicui vt ꝓ eo aduocet: sicut de iure pōt: pariformiē dic d̄ medico. de elemosyna infra dicetur.

Si acquisiuit aliq̄ illicite puta ꝑ ludum. pro cuius noticia nota ꝙ acquirens aliquid per ludum peccat mortaliter ꝛ tenetur restituere in his casibus. Primo si lucratus est nō valenti aliena-re vt sunt serui: religiosi: vxor: filij non emancipati nisi habeāt peculiū castrense vel q̄si. ꝛ clerici quo ad bona ecclesiastica q̄ pauperum sunt. xvj. q. pri-ma. qm̄. minores. xxv. āno. ꝛ q̄ sunt sub tutorib⁹: q̄ his lucratur tenet̄ restituere gerentibus curā eorū ꝛ nō ip̄is: nisi sit quid modicum de quo presumit̄ qd̄ curator nō curat. Secūdo qñ lucratur fraude vt si fingit se inscium ludi vel ꝑ falsas cartas. Ter-tio qñ traxit ꝑ vim aut nimiā importunitatē siue a pr̄cipio siue in medio alias nō lusurū. arg. xiiij. q. v. non sane. q̄ autē lucrat̄ ei q̄ pōt alienare sine frau-de ꝛ attractu vtrū restituere teneatur: vbi nō viui-tur legib⁹ impialibus: aut si viuitur sunt abroga-te ipse et statuta municipalia si qua sunt ꝑ contra-riā cōsuetudinē. Dicendū ꝙ nō. Tñ lucrū erogā-dū est paupibus nō de necessitate sed d̄ cōsilio: ne

pateat via ludis: ⁊ generaliter verū est ꝙ qñ resti
tutio nō est facienda certe psone sed paupibus: ta-
lis restitutio est de cōsilio: nisi qñ res hēt dominū
ꝗ ignotū vel in remotis: q᷑ tūc necessario est dāda
paupib⁹ vel ad alios pios vsus pro salute eius. Et
nota ꝙ leges nō mandant restitutionē: sed conce-
dūt repetitionē vsq₃ ad ꝗnꝗgita āos. l. fin. c. d alea.
Est aūt triplex lud⁹ quidā innitēs industrie et hic
est licit⁹: qdā principalit̄ innitens fortune et dicit̄
alearis: ⁊ oīs talis de iure ē prohibit⁹ ⁊ est turpis.
ff. de alea. p totū: nisi qñ luditur cā recreationis vel
cōuiuij aliqd modicū respectu psone ludētis: qd
facilit̄ donaret. q᷑ hoc pmittit̄. ff. de alea. l. qd in cō
uiuio. q᷑ tūc cessat ratio prohibitionis huius ludi:
ꝗ est multitudo maloꝝ inde sequentium. Ali⁹ lu-
dus est mixtus ex fortuna et ingenio: vt ludus ta-
bularū cū tarillis: q᷑ respectu tarilloꝝ viget for
tuna: ingeniū vero respectu ducēdaꝝ tabularū et
idē de chartis. et sīlr est prohibitus. c. de alea. in cō
stitutione greca: et dis. xxxv. ca. pri. et generaliter
oīs lud⁹ inꝗ fortuna principalit̄ victoriā parat: est
prohibitus. Qñ aliqui cō tendētes super aliquo
puta vn⁹ dicit: talis hō est mortu⁹: alter hoc negat
deponunt aureū vel aliud simile lucrādū a veridi
co ⁊ a falsidico soluēdū: nō est propie lud⁹ fortune
s̄m aliquos sed est cōtract⁹ innominat⁹. s. do vt fa-
cias siue si feceris: q᷑ ad facer̄ reducit̄ dicer̄: sīlr s.
post florēti. tenēt hoc lucrū eē turpe et illicitum ex

auaricia descēdēs et nulli vtilitati sed vanitati ⁊ ꝓ
digalitati deseruiēs nō tñ tenetur de necessitate re
stituere sed paupib⁹ erogabit magis ex cōsilio ꝙ
ex precepto.arg.xiiij.q.v.nō sane et cap.qui hētis.
et quāuis talis ludus sit dissuadēdus: nō tñ videt̄
dānand⁹ ad mortale sic ludēs: q: pricipali⁹ cōfidit
se ingēio cōiectando ꝙ fortune. idē dic de assecura
tione merciū q̄ mittūt̄ ad remotas regiones.

Fraudantes iustas gabelas scdm docto. in
ca.inouam⁹ de cēsi.tenent̄ ad restitutionem
etiā si ille q̄ recipit non facit id ꝓ quo presumit̄ ꝙ
sint cōcesse: dū tñ nō cōstet ꝙ ꝓpter illō fuerit ipo
site: ad penam aūt nō tenent̄ nisi iudicialr̄ sint con
dēnati. Utrū aūt peccēt.henric⁹ de gā.distiguit.
nā in statuto aliq̄ñ sunt duo p̄cepta: vnū.s.obligās
ad culpam ⁊ aliud ad penā. vt cū dicit̄. statuimus
ne quis faciat tale q̄d: ⁊ q̄ fecerit soluat talē penā:
aliq̄ñ vero est vnū solū obligans ad penā: vt cū di
cit̄ statuim⁹ vt q̄ fecerit tale: soluat talē penā. huic
fundamēto initus angel.tenet nō esse peccatū frau
dare gabelas vbi exactores nō laborant pro com
muni vtilitate viarū pōtiuꝫ: rex ⁊ psonarū pro lo
co ⁊ tpe iurta suum posse etiā si nō cōstet gabelas
ad hoc esse ordinatas: imo qñ predicti laborāt pro
loco ⁊ tpe etiā dicit nō esse mortale eas fraudare:
quia cōmuniter sic instituuntur. Statuim⁹ ꝙ q̄li
bet soluat talem gabelā: sub pena cadendi in com
missum: si aliter fuerit inuentus vnde tale statutuꝫ

non obligat ad mortale:non obstante:q emptores gabellarũ dãnificentur:q2 sub ista cõditione emũt vt vigilent alias sibi imputet. si vues. oppositũ tenet. ⁊ q omne statutũ superioris ligãs ad penam ligat ad culpã: maxime quia lex ciuilis secundum sanctũ tho. ligat etiã in foro cõsciẽtie. Sed cũ obligatio statuti depẽdeat a volũtate statuentis: videt q quãdo nõ vtitur verbo preceptiuo:nec imponit cõtra venienti penam mortis seu mutilationis vel aliã graue penã3 q non intendit obligare ad culpã s3 ad solã pena3:q2 tũ gabele solutio est de iure nature ad sustẽtatione3 principiũ ⁊ boni cõmunis: videtur q subripiẽs eas quãtũ ad aliquid notabile committat furtũ ⁊ teneatur restituere. si quis tamẽ vellet sustinere opinionẽ angeli:posset dicere q qñ prĩceps bẽ alias vñ sustentet:vel ponit multas exactiões alias subditis ⁊ sine magna necessitade q tũc excusant a pctõ eas fraudãtes vide sup.

Circa luxuriã interroga sicut hẽs i. vj. pceptõ. Et nota q cogitatio morosa nõ dr moroſa a mora tẽporis: q2 põt esse repente. sed a mora quã circa voluptatẽ ratio facit:dũ eam nõ repellit sed acceptat qõ põt esse in instanti temporis discretiõ:est aũt peccatũ mortale talis cogitatio. Pro cuius intellectu scito q qñ quis delectatur in cogitatione:aut delectatio est de eo quod non est mortale ⁊ sic quantuncũq3 in eam cõsentiat non peccat mortaliter: puta vidua cogitat de actu coniuga

li quem habuit cum marito: licet delectetur in dle ctatione cogitationis vt preterita non vt presenti nō est mortale: nisi imineat sibi periculum pollutionis: q2 tunc si aduertit peccat mortaliter nō repellēdo. Si vero est de eo q̄d est mortale ex genere suo vt fornicari: tūc si placet dlectatio et operis cōsumatio si facultas adesset est mortale pctm̄: aut placet dlectatio z displicet opis cōsumatio: z similiter est mortale aut neutrū placet z sic nō ē mortale.

Gula est appetitus inordinatus edendi z bibendi: q̄ est mortale. Primo qn̄ hō inheret delectationi gule tanquā fini parat⁹ agere contra dei p̄cepta pter illā vt qn̄ frāgit ieiuniū ecclesie vel ex voto. Secūdo qn̄ cōmedit scienter in graue corpis nocumentū. Tertio scd̄z siluest. qn̄ scieter ex voluptate comeditur vsq3 ad vomitū sine causa: aut bibitur vsq3 ad ebrietatē: p̄mū mihi est dubiū cū p illd nō fiat cōtra charitatē nisi sit excess⁹. Quarto rōne finis. s. ad luxuriā. Quito dū quis in alio scient̄ est causa p̄dictorū. Alijs modis gula cōmuniter est veniale. Pro quo aduerte q̄ nō omnis gula sicut nec omnis supbia est mortale: s3 aliquādo est veniale: vt cum fit sine deliberatione vel exceditur in modico z idē de alijs: z potius dicunt̄ ista septem vitia capitalia: q2 ex eis alia vicia oriunt̄ q̄ mortalia: q2 nō semp sunt mortalia: z aduerte q̄ si vomitus necessari⁹ ad sanitatem nō pōt procurari alio modo q̄ p ebrietatē: cauto q̄ nullū

periculū sequatur nō erit mortale talis ebrietas: vt innuit sanctus tho. secūda secūde. q. cl.
Ad sciendū qn̄ fractio ieiunij est mortale: inspiciē da est hec maxima: que est omniū docto. Quilibet dt cōseruare vitā et robur ad ea q̄ incūbunt sibi necessario facienda: p vita officio vel societate cōuinctiū: et ad alia q̄ facere pōt meliora ieiunio. Dicit in pposito necessariū: qn̄ alias contingeret notabile dānū vel incomodū: ex quo sequit q laborātes qn̄ nō pn̄t cū labore ieiunare excusant. Similiter paupes q̄ sufficientē cibū pro vna refectione nō hn̄t et alij qui nec pn̄t parare nec hn̄t parantes necessaria ad ieiuniū: similit pregnantes: lactātes: infirmi: debiles. q̄ si cibū necessariuz vna vice sumerēt obesset. Similit vxores cōtradicentibus viris: qn̄ inter ipsas et maritos oriretur scandalū puta verbera: blasfemie et odia. tunc ex licentia cōfessoris poterūt frangere. arg. distin. l. vt constitueretur in fin. quia preceptuz iuris positiui nō obligat aliquem cum scandalo. vt in. ca. secundo de no. ope. nunc. et. ca. nihil de prescrip. Similiter excusantur predicantes ex obedientia quādo cuz ieiunio non possunt pdicare. Similiter qui non attigerū. xxj. annum tenētur ad aliqua ieiunia nō ad omnia. Senes autem non excusantur nisi sint infirmi vel debiles. Et in omnibus dubijs circa pdicta standum est arbitrio boni viri. ¶ Hora debita ad prandium est hora nona completa se

cundum sanctum tho. que est hora tertia post meridiem: sed consuetudo ecclesie habet q in principio none puta in meridie secundu3 grossam estimationem no pũtualiter comedatur. Preuenire autem notabiliter hanc horam ex causa rationabili secundum docto. non est peccatum. sine causa autem angel. dicit esse veniale sed cõmunius tenet q sit mortale si fiat p notabile spaciũ. Secũdũ hostiẽ. cui cõceditur vsus ouorũ z casei concessus intelligitur vsus saginimis z lardi. argu. distin. lxxvij. ca. presbyter. et ibi glo. et panor. idem in ca. consuluit d iude. q: mutãdo formã videtur rei substãtia mutata. Scdm florẽti. bucela panis sumpta in collatione: frangit ieiuniũ. sed secũdũ siluest. panis z quilibet alius cibus põt accipi p collatione dũ tamẽ sumatur in parua quãtitate: z p modũ medicine ne potus lauet stomachum: presertĩ vbi est cõsuetudo. Qui nõ eget serotina collatiõe puta quia nõ sitit frĩ abulẽ. peccat si facit. sed verius tenent alij nullũ eẽ peccatum: quia quãuis facere collationẽ sit introductũ rõne potus: post q tñ iã est introducta talis cõsuetudo: licite sumi poterit id qd pp ter potũ a principio sumebatur. presertĩ q: consuetudo q hẽt ea q sunt de iure positiuo interpretari: sic habet vide infra.

Inuidia est tristicia de alieno bono inquantũ inferre creditur proprie glorie maculam. z est mortale qñ tristatur cu3 deliberatione de bo

no alterius vel letatur de eius malo. Primi tamē motus eius sunt veniale: rōne impfectionis actus vel ratiōe indeliberationis: vel qz bonū de quo dolet est minimū: vel malū sup quo letaē est leue. tristatur aūt hō de bono alieno .iiij. modis. Primo qz inde timet sibi vel alijs bonis maluz: et si illud malum sit iniustum nō est inuidia nec peccat: sicut exo. xv. letatus est israel de subuersione egyptioꝝ. Secundo ex hoc ꝙ nobis illō bonuz deest: qō dr̄ zelus et est laudabilis circa honesta: vñ .j. cori. xiiij. emulamini carismata meliora. Si vero sit circa tēporalia potest esse cum peccato et sine eo: eo modo quo et appetitus tpalium. Tertio inquātuz ille cui accidit bonū est eo indignus: quod circa honesta esse nō potest: sed circa temporalia q̄ dignis et indignis eueniunt: que tristicia secundum philosophuz vocaē nemesis et pertinet ad bonos mores. Sed secundum siluest. ista tristicia semper est reprehensibilis: quia bona temporalia ex iusta dei dispositione ꝑueniunt vñ ps. nolli emulari. etc. Sed dici pōt ꝙ imo laudabiliter tristaē quis de hoc: qz mali abutunē his bonis et eis impugnāt bonos et huiusmodi. Quarto tristatur q̄s de bono alterius inq̄ntum illud est ꝓprie glīe diminutiuū: et hoc est proprie inuidere. ¶ Accidia est torpor mentis bona inchoare negligētis et tristicia de bono spirituali. Est autem speciale peccatum nō inquantum est tristicia de bono spūali cōmuniter: quia hoc perti

net ad omne vitiũ:nec inquãtũ fugit bonũ vt est la boriosum ꝛ impeditiuũ delectationis corporalis qꝛ hoc spectat ad vitia carnalia:sed inquãtum est d spũali bono diuino.s.de quo charitas q̃ est specia lis virtus letaꝛ:est autẽ mortale. Primo qñ inducit ad mortalẽ omissionẽ:quod tripliciꝛ contingit: primo cũ quis horret ꝛ omittit bona ad q̃ tenetur. secundo cum dolet se fecisse seu non omisisse talia bona q̃ fecit.tertio cum proponit in futurum omit tere. Secũdo cũ inducit ad mortalem cõmissionẽ; puta desperationẽ salutis ac contẽptuꝫ beneficiorũ dei.qꝛ.s.nollet esse natus vel nollet ꝙ esset celũ sꝫ vellet nõ mori ꝛ ppetuo hic esse: aut vellet esse bestia. Tertio est mortale qñ homo p accidiã inducitur ad corpis grauẽ infirmitatẽ. Quarto est mortale qñ inducit ad cõtemptuꝫ eoꝝ q̃ dei sunt: hoc vitiũ si trãscendat terminos sensualitatis attigens vsqꝫ ad cõsensum rõnis mortale est: qꝛ scđꝫ suã rationem cõtrariaꝛ charitati:cui⁹ ꝓprius effect⁹ est gaudium de deo: accidia vero est tristitia de bono spũali inquantum diuinũ est:esset aũt veniale si solũ esset in motu sensuali: vel si sit de bono spũali ad quod nõ teneꝛ vel si in opando parũ attediaꝛ.

¶ Ira est accẽsio sanguinis circa cor ꝓpter appetitũ vĩdicte: ꝛ supposita deliberatione ꝛ notabilitate vĩdicte est mortale peccatũ. Primo qñ quis appetit puniri eũ qui nõ meruit. Secundo si plus ꝙ meruit. Tertio si ab eo q̃ de iure nõ põt puta a

se vel ab alia psona priuata. Quarto si hoc appe tat ppter malū finē. Quinto si ex feruore ire blasfemet deū vel maledicat primum vel non occurrat in necessitate vel faciat aliud cōtra charitatem dei et proximi pro quo nota q.

Maledictio propie est imprecatio et optatio mali sub ratione mali et est mortale dupliciter. Primo qn̄ malū optat q̄s alteri notabile. Secūdo qn̄ optat ex animo vn̄ si malū notabile imprecetur q̄s alteri nō ex animo nō erit mortale: sicut cū mat̄ dicit filio. mala mors eueniat tibi: vel demō te accipiat: et silr̄ si illud malū sit leue qn̄ vero q̄s alteri imprecat̄ vel optat malū nō sub rōne mali sed boni iusti vt q fur suspēdat̄: vel sub rōne boni vtilis vt alijs nō noceat et vt ipse melior fiat: nō est ppie maledictio nec peccatū sed meritū si fiat cū debitis circunstātijs: siue fiat maledictio enunciatiue narrādo mala alterius siue impatiue iubēdo vt alicui fiat malum: siue optatiue optando.

¶ Nota q scdm̄ sanctū tho. peccatū mortale nō cōmittitur nisi qn̄ interuenit magn⁹ cōtēpt⁹ dei: vel grauis lesio proximi: seu grādis corruptio sui: et hoc scienter et volūtarie et d̄liberata rōne.

Precepta ecclie sunt. vij. Primū est de celebratione festorū de quo h̄es in. iij. precepto. Scd̄m de auditione misse ibi. Tertiū de ieiunio d̄ hoc supra gula. Quarto de cōfessione semel in anno. Quīto de cōmunione ad quā tenentur fideles

posteaque ad ãnos discretionis venerint. vñ scdz palu. pueri. ix. ãnoz tenent cõmunicare et inocẽtia supplet: siqd deest. Scdz btũz Tho. i. iiij. dis. xij. tenẽtur cõicare circa. xj. vel. xij. ãnuz. Et q̃ in pascate nõ cõmũicauit inducẽdꝰ ẽ vt suppleat post pascha: nõ tñ tenet ad hoc sicut nec q̃ fregit ieiuniũ tenet supplere ieiuniũ. vñ posset cõicari a religioso ordinis mẽdicãtiũ sine licẽtia curati. Sextũ pceptũ ẽ de dcimis. Septimũ de vitãdis excõicatis: de q̃ ĩfra.

DEcima est oĩm bonorũ licite q̃sitoz et mobiliũ pars decima dei ministris data: diuina ↄstitutione debita. ẽ aũt triplex. Prima pdialis dr: eoz q̃ proueniũt ex pdijs vt vinũ: oleũ: fructus arborũ: farrago: et hmõi. Scõa dr psonalis eorũ q̃ pueniũt ex ope psonali. vt ex mercatione: artificio: militia: sciẽtia: venatione et hmõi. Tertia est mixta eoz q̃ pti ex pdijs pti ex ope psoali pueniũt. vt oues et fructꝰ eaz: de oĩbꝰ pdictis tenemur dare dcimas sub pcepto. Primo qñ ministri ecclie sunt in necessitate et petũt etiã si nõ sit cõsuetudo soluẽdi de talibus. Secũdo si sit ↄsuetudo etiam si nõ petant. ca. puenit. et. ca. i aliqbꝰ. de deci. Tertio qñ petunt etiã sine necessitate et cõsuetudine de mandato pape: nec sufficit tũc fm docto. mãdatuz epi licet ecclia meliꝰ faceret non erigẽdo in casu tali ad tollendum scandalum. hoc preceptum est morale et de iure nature et diuino quantum ad hoc q̃ ministri sustententur. vñ dñs. Dignꝰ ẽ operarius merce

de sua: sed ē iudiciale quantū ad talē taxationē: vn̄
cum p̄cepta iudicialia non obligent in noua lege:
nisi inquantū de nouo statuuntur & efficiunt̄ de iu
re positiuo: sicut ecclesia statuit q̄d detur decima
posset statuere q̄ daretur octaua. consuetudo abro
gare pōt hoc preceptū: quātū ad quotā taxatā & ex
cusare nō soluentes q: vt sic est humanū: nō autez
quantū ad ius soluēdi q: hoc est diuinū & natura-
le & vbi nihil soluitur: ecclesia remittit. Siluest. di-
cit q̄ cōsuetudo excusat nō soluētes plene: q: id ē
humanū: nō aūt nihil soluentes q: est diuinum. sed
certe cōsuetudo vtrosq3 excusat: cu3 hoc statutū sit
de iure positiuo vt dictū ē. vn̄ nihil soluere non est
mortale nisi in tribus casibus. Primo si petant̄
decime & negētur q̄ petitio nō debet fieri ab ep̄o s3
ad papā recurrendū est vbi nō est consuetudo q̄ d
tali soluatur nisi sit magna indigētia. Secundo si
non petātur sed est tāta obstinatio q̄ si petātur pro
positum est nō reddendi. Tertio qn̄ clerus patit̄
valde indecētia vict? & vestitus & populus abun-
dat: & sic tenet sanct?. tho. secūda secūde. q. lxxxvij.
& theologi cōmunit̄. Innocē. vero & canoniste in
ca. a nobis. de deci. dicētes: q̄ nulla cōsuetudo pōt
excusare non soluentes plene decimas prediales
non tenentur quo ad hoc.

Opera misericordie spiritualia sunt cōsule.
castiga. dimitte. solare. fer. ora. Si nolluit
dare cōsilium: mortale ē. Primo in his q̄ sunt ne

cessaria ad salutem. Secundo in re vnde notabile dānū pōt euenire, primo cū tñ posset. Tertioq̄ñ te neť ex officio: vt si ē pr̄ vel plat⁹. Quarto si dedit malū cōsiliū sup mortali. ¶ Duplex ē correctio q̄dā directiua ⁊ est admonitio fratris de emēdatiōe delictorū ex fraterna charitate. Alia est coactiua ⁊ est punitio facta a prelato ad cōseruationē iusticie: ⁊ vtraq₃ est i p̄cepto. vñ math. xviij. si peccauerit ⁊c. omissio autē vtriusq₃ tripliciter pōt fieri. Primo meritorie vt q̄ñ tēpus oportunū expectatur: vł timet̄ ne idē peccator fiat deterior aut alios impediat a bono. Secundo omittit̄ cū mortali vt q₃ timet̄ iudiciū vulgi aut carnis eruciatio: ita φ ista prefert fraterne charitati. Tertio cū veniali: q̄ñ timor vel cupiditas tardiorem facit ad corrigendū: non tamen ita φ si constaret fratrem posse a peccato retrahere, ppter hec dimitteret.

P Rō fundamento huius materie notanda est regula quā tradit sanctus doctor de virtu. q. iij. ⁊ secundu₃ eam procedendū est in correctione. Cum proximus habeat duo. s. famā ⁊ cōscientia₃: vtrūq₃ seruandu₃ est si fieri potest: alioquin fama pro bono cōscientie est cōtēnenda: et ex doctrina xp̄i math. xviij. patet in quibus peccatis habet locum correctio secreta. Nā non habet locū i pctō futuro propter verbum. pecauerit. quia statim denunciandū est vt i p̄ediat̄: nisi ip̄e q̄ nouit obuiare possit: q₃ tūc denūciare nō licet. nō h̄et etiā locū in

publicis: q̄ nō fiūt in te. i. te solo sciēte: sed statim de nūciari p̄nt: q: p hec peccās ledit ɔsciētiā suā ⁊ aliā tium: vñ vtriqʒ prouidendū est denunciando si cre ditur ꝙ proderit: etiam si speraretur emēdatio pec cātis q: etiam oportet scādalo cauere. Si tamen eque bene posset vtriqʒ satisfacere vt prelatus: nō esset denūciandū vt conseruet̄ fama peccātis apud prelatū ⁊ alios nescientes: obediendū tamē esset p̄ lato: si veritatē requirat: aliter derogaret̄ iuri suo quo iudex est publicorū. Nō habet etiā locū in oc cultis que proximis nocent vel sunt nocitura: quia illa non solum sunt in te sed in alios. vnde statim d̄ bet denunciari illequem scis velle prodere ciuita tez aut aliquos in fide corrumpere: nisi certe speret se dictis malis posse accurrer̄. Habēt ergo locū so lum secundū docto. in peccato occulto nocenti so lū peccanti ⁊ ei qui scit. Et cum finis correctionis secrete ⁊ denunciationis sit emēdatio fratris ⁊ bo nū aliorūʒ: quādo ꝓbabiliter creditur ꝙ frat̄ non emēdabitur vel iudex nō adhibebit remediū: sine pctō omitti pōt nisi super hoc p̄cipiat p̄lat⁹ in his q̄ sunt d̄ foro suo cuius modi sunt facta publica. an spanda sit emēdatio: ꝑpendi pōt cōsiderādo si pec cat ex malicia vt si frequēter tale q̄d cōmisit: aut si ex passione: cuius signū est si oblata occasione ruit ⁊ stati tristatur ⁊ pudet. ille enim defficul̄r: iste facilir̄ emēdatur. ¶ Prelatus existens in morta li publico vl' secreto corrigēdo ex officio vt prelat⁹

non

secundũ palu. & alios docto. mortaliter peccat: q2 indigne vtitur officio & suspensus est coram deo. ij. q. vij. qui nec. de conse. disti. quinta. ca. fin loquendo de prelato spirituali: q2 temporalis existens in mortali non peccat suspẽdendo furem. Sed si corrigat non vt prelatus: sed ex zelo charitatis & cum humilitate non per modum corripientis: sed rogãtis vt exẽplo suo nõ incitetur ad malũ: non peccat etiam si sit in notorio peccato. Itẽ existens in peccato notorio peccat mortaliter secundũ docto. precipue ßm. s. t. in. iiij. dis. xix. et. ij. ij. q. xxxiij. docendo siue doceat ex officio prelatiõis sicut qui predicat docet cum nulli hoc liceat nisi prelato vel eius auctoritate: siue doceat ex officio magisterij sicut docent magistri in theologia: quia vterq3 impedit finem scripture qui est peruenire ad vitam eternã: & etiã ratione scãdali. q̃añt est in peccato occulto peccat docẽdo p̄mo mõ non scd̃o modo. ¶ Circa op9 misericordie dimittere iniurias: nota q̄ rancorem nõ licet habere ad proximũ quantũcunq3 male nobis faciat: sed actionẽ iniuriarũ nõ tenet̃ iniuriat9 dimittere imo bene facit petendo q̄ satisfaciat. dis. xlv. et qui. et. xxiij. q. v. de occidendis. ¶ Si nõ est cõsolatus tribulatos: mortale est saltẽ prelato q̃ñ ex tali omissione aliq̃ veniũt ad d̃sperationẽ vel aliud malum & ipse bono modo p se vel p aliuz posset salua disciplina. Si nõ orauit p õnibus magna negligentia graue est viuentib9 ex elemosynis.

Opera misericordie corpalia sunt: visito ci bo.poto.redimo.tego.colligo.condo. quorũ omissio est mortale:qñ notabiliter leditur proximus: et homo posset facere: puta si visitares infirmũ non moreretur ex tristicia: vel ex defectu necessariorum:nec sine sacramentis: nec desperaret sed confiteretur: est captiuus tu habes superflua vnde posses redimere. est sine domo tu habes ampla palacia: pro quorũ intellectu aduerte q duplex ẽ necessarium.s.necessarium nature: sine quo homo viuere non posset nec sui quorũ necessitatibus hẽt puidere. Aliud est necessarium persone sine quo viuere nõ potest decẽter secũdũ suũ statum ipse et sui: et similiter duplex est superfluum.s.superfluum nature et persone. In iudicãdo superfluũ secundũ sanctum tho. nõ oportet cõsiderare omnes casus qui possent in futurũ cõtingere: sed solũ secundũ ea q verisimiliter occurrunt: nec terminus requisitorũ ad decentiã status est indiuisibilis puta centum aurei: sed habet latitudinẽ: puta nõ minus q centũ:nec plus q cẽtum viginti ita q.xx. possunt addi et minui stãte decentia. Necessariũ primo modo nõ est preceptum dare imo illicitum nisi psona cui per hoc subueniretur esset communitati multo vtilior: quia plus tenetur sibi homo q alijs: sed necessarium secundo modo dandum est sub precepto ad releuandam necessitatem nature et absolutam alterius: quia ex charitate plus tenetur homo

diligere vitā proximi: q̄ decenciā sui status: sed nō tenetur dare hoc ad releuationē status alterius: q2 nemo tenetur viuere verecunde in statu suo: vt releuet aliū ad decentē statū. ¶ Unde ad releuandam extremā necessitatem proximi tenetur rex et alij principes depositis sericis et preciosis: si aliter nō possunt subuenire induerē se ipsos saccis et vilibus: q2 non solū charitas sed ordo charitatis est in precepto: et a fortiori ecclesiastici et signanter prelati ad hoc tenētur: cum eorū statū plus deceat paupertas q̄ diuitie et potius cōseruetur pietatis operibus: q̄ multitudine famulorum armatorū cum bona eorū omnia sint pauperū. nec video quo modo possint excusari a mortali: si tēpore quo apparēt pauperes maxime in extrema necessitate intendant vanis et curiosis edificijs: deaurantes vectes ferreos et lapides mortuos ecclesie: contēptis filijs ac lapidibus eius viuis. ¶ Quō aūt est supfluū vtriq3 necessitati: dādū est sub precepto iuxta id quod supest date elemosinam. lu. xj. patientibus necessitatē extremā. ¶ Quia si necessariū ppio statui necessario est eis erogandū a fortiori quod superest. q̄ aūt sub precepto teneātur dare paciētib9 solū iacturam status et nō nature: nō audeo plene diffinire: ne dānē maiorē ptem diuitū: sed btūs io. prima ioā. vlti. hoc sentire videtur dicēs. si q̄s habuerit substantiā huius mūdi: et viderit fratrē suū necesse hr̄e: et clauserit viscera sua ab eo quomodo

charitas dei est in illo. hoc dictat rō naturalis ⁊ doctores tenēt. ⁊ si obijcias ergo nō licet thesaurizare ad mutandū statum. concedo qñ apparēt indigentes necessitate nature vel psone: alias licitum est. Ut dicta facili⁹ mēti mādentur ponā ea p ꝯclusiões: quarū prior sit. De nīs supfluū ad viuere licet necessariuꝫ ad decens viuere tenetur de illo facere elemosynā: qñ apparēt in aliquo signa pbabilia extreme necessitatis future nisi ei pvideatur. nec hoc videtur durū secundū rectaꝫ rationem: sed solūꝫ scōm brutalē appetitū ⁊ scōm sapiētiam huius mūdi q̄ inimica est deo. vñ apl's: nolite cōformari huic sclō. Sed pone: hēt religiosus ad vsuꝫ libros ⁊ alia. vtrū ligetur hoc pcepto. dicēdum ꝙ sic petita tamen licētia a plato: quā si non potest obtinere sanctus tho. aliqñ videtur dicere ꝙ excusatur. vnde scōm ipꝫ religiosus cōtradicēte prelato non potest exire claustrū vt subueniat parentibus egenis: aliqñ sentire videtur oppositūꝫ. ⁊ verior eius sententia est ꝙ in casu extreme inopie tenetur inuito prelato subuenire talem inopiā pacienti si sine graui scandalo potest: q2 in his que sunt cōtra ius nature ⁊ diuinuꝫ non debet obedire. et in tali casu omnia sunt cōmunia: ⁊ dādo sic egeno calicē ecclesie: non dat illi alienum sed quod suum est. vnde ex beato tho. in. iiij. distin. xv. q. ij. primo. eliciunt aliqui ꝙ extreme pauper posset per vim tollere ab humeris diuitis pallium: ⁊ si occidat seruato mo-

deramine inculpate tutelē nō esset reus homicidij: cum habeat ex parte sua iustum bellum. Ambro. nudorū est vestimentū quod recludis: tot scias te innadere bona: quot subuenire posses: esurientiū est panis quē tu detines. disti. xlvij. sicut hi. Et hie ronym⁹. aliena rape cōuicitur: q̄ sibi vltra necessa-ria retine. e ꝓbatur disti. xlij. §. primo ⁊ iniuste dā naretur vt fur qui pro tali necessitate furatur: nec possū ꝫcapere quomodo sint tute in cōscientia reli giose habētes multa supflua in libris: imaginib⁹: manutergijs ⁊ vestib⁹ scientes aliquos pati mag nas necessitates: si eis cū licētia vēditis nō succur-runt inopibus. tū q: ex voto solēni sunt pauperes ⁊ modicis debēt esse contēte: alias eoruꝫ pauptas poti⁹ erit nominalis q̄ realis. Secūda conclusio dare elemosynaꝫ de toto necessario psone extra ne cessitatē extremā nemo tenet. Tertia est: habēs su pfluū ad decētiā status tenetur sub precepto dare elemosynā vbi adest necessitas decētie stat⁹ in alio nisi credat q occurret ali⁹ cui meli⁹ erit subuenire.

Quum solū possint facere elemosynaꝫ: qui pñt donare. religio si: vxor: filius familias: serui ⁊ huiusmodi qui in alteri⁹ potestate sunt nō pñt fa-cere elemosynā nisi in certis casibus. Primo qñ de licētia superiorum peregrinantur. Secūdo in extrema necessitate etiā cōtra superiorum ꝓhibi-tionem. Tertio si habeat administrationem bono rum. Quarto quādo illud quod datur non infert

domino sensibile nocumētū: sed est quid minimū puta frustrum panis. Quinto vxor potest vtiliṫ gerēdo negociū viri: vt si vir est sceleratus ⁊ dat vt deus illū cōuertat: ⁊ facit sine scādalo: sicut abigail datis panib⁹ inuito viro liberauit eum a morte. primo reg. xxv. Sexto si supior assignauit illis certum quid ꝑ suo victu: ⁊ ipsi volūt abstinere vt dent elemosynas. Septimo si vir est fatuus q: tūc ad eam spectat dispositio domus. Octauo si sit lucrosa ⁊ lucrū illud nō est necessarium domui sue. nec sunt deducēde expēse vict⁹ eius: q: vir teneṫ illā alere ꝑpter dotē et obsequiū. Nono si pter dotē hēt bona paraphernalia. xxxiij. q. v. qd deo. Dicūtur aūt a para qd est iuxta. et pherna dos: qsi iuxta dotē: ⁊ sunt bona q defert vxor pter dotē. vide infra. ¶ De. v. sensib⁹. Mortale est qn obiectis eorū vtiṫ qs ad malūvt si ōfert odorifera ad aliciēdū feminā ad luxuriā ⁊ similia. Nō occupare eos ī obseq̄o dei ⁊ quātū pōt nō hre eos mortificatos nec sicut ōbet vsū eoꝝ refert ad deū cōiter sūt vēialia.

Omnis homo est interrogandus de his. Primo an dolet si cū venit ad vsum rōnis statī primo ante alia nō se obtulit deo: sicut omnes tenemur vt dicit sctūs Tho. pma secūde. q. lxxxix. credo tamē q filij xpianorū nisi a teneris ānis sint dissoluti ⁊ sine disciplina nutriti implent hoc preceptum cum primo habēt vsū rōnis. Secūdo doleat si nō cepit ꝯfiteri a. vij. āno: q: cōmuniter eo tē

abigail
fatim

pore est doli capax homo et ex tūc tenetur cōfiteri. Tertio doleat: si a. xiij. vel. xiiij. etatis āno non cōmunicauit. Quarto si filijs. seruis. famulis. et omnibus sue cure cōmissis fecit ab eo tēpore confiteri et cōmunicare. Quinto si quādo cōtraxit matrimonium per verba de presenti erat in mortali: qr est mortale cū per hoc fiat notabilis irreuerentia sacramēto: et multi contrahunt clādestine et nō curant se preparare nisi ad bñdictiones nuptiales q̄ nō sunt scī3. Sexto si femina quotiēs peperit confessa est et cōmunicauit. qr ad hoc tenet᷑. ¶ Pueri interrogādi sunt de periurijs: si cōfitet᷑. Si in festis audiūt missam. Si obediunt parentibus. Si furant᷑. omnia ista imputant᷑ eis post quā sunt doli capaces et si percutiūt grauiter alios pueros de prima tonsura: sunt excōmunicati secus si leniter rixant᷑. si faciūt inhonesta cū puellis et similia.

Vxorati interrogādi sunt si se tractant amorose et reuerēter: si hōeste et tēperate se habent ad actū cōiugalē. si negāt debitū. si habent curam domus et familie vt viuant more christianorū et sit bene disciplinata. si corrigūt male facta familie. si filios et filias maritant debito tēpore et huiusmodi: notabilis negligentia in his ē mortale: et tota pditio ecclesie prouenit ex defectu discipline parentum: quia adolescēs iuxta viā suam etiā cum senuerit nō recedet ab ea. et scō3 philosophū nō parū refert sic vel sic a iuuētute assuescere.

Domini interrogādi sunt si hñt aliq̄d in suo dominio d̄ quo nō sint certi q̄ habeāt iusto titulo. si negligit expedire negociātes. si non curat facere iusticiā petētibus: vltra mortale tenetur ad restitutionē de dāno. si fecit aliquā iniustitiā. si imposuit exactiones indebitas subditis. si in distribuendis officijs reipu. est acceptor psonarū. si ambitiosus pcurauit mai⁹ dominiū mouēdo bella et lites iniustas. Si facit magnas expēsas in cōmessationibus et cōuiuijs. si imoderate et excessiue vtitur delicatis et p̄ciosis in vestibus pamātis et eq̄s. si nō soluit debita. si testamēta maior ipleuit. si stipēdia imoderata dat subditis et moderata nō soluit. si posuit malos officiales. si pctā publica et maxime blassemias et veneficia dissimlat. si vēdit iusticiā. si incarcerauit aliquē indebite. si coegit aliquā nubere alicui d̄ suis. si pmisit fieri torneamēta vl̄ duela. q̄ in nullo casu ēt cū licētia principis licēt: nisi pro defensione psone cum moderamine: qn̄ aliter nō posset euader. Si pmittit meretrices manere in hospicijs: vel intra ciuitatē et nō cogit q̄ maneant in publico lupanari. Si vassallos indebite aggrauat. si nō purgat prouintiam malis hominibus. Si regi et superioribus suis maxime ecclesie fuit inobediens. Si appellationes iustas subditorum negauit moleste tulit et ideo male tractauit eos. si fecit statuta cōtra libertatem ecclesiasticam: puta q̄ nullus in terris suis instituat capellanias vel

relinquat bona ecclesie vel clericis: excõmunicatus est. ca. nouerit. de sen. ex. Si pupillos: viduas et alias miserabiles psonas non audit ad iusticiã. Si nõ facit aliqñ audiẽtias publicas. Si nimis se occupat in ludis: venationib⁹ et in alijs vanis. Si stat occiosus. Si fecit violẽtiã ecclesijs et pijs locis. Si irreuerẽter se habet ad personas ecclesiasticas: vel male tractauit. Si existens patronus alicuius ecclie psentauit indignos. Si fidẽ pmissam in sui receptione seruauit. Predicta sup re notabili sunt mortalia.

Clerici interrogandi sunt: si sunt ordinati vel benefitiati simoniace. Si recepit ordines in mortali. Si executus est que sunt ordinis in mortali. Si suspensus vel irregularis existens exercuit actus ordinis: vel interdictus. Si dimisit horas canonicas sine graui infirmitate: in omnibus predictis est mortale: si nõ portauit habitũ et tonsurã. Pro cuius noticia aduertẽdũ qd de vi. et ho. cler. ca. clerici offi. sic dicit. clerici tõsurã et coronã habeãt cõgruentẽ indumẽta clausa desup deferãt: nimia lõgitudine vl' breuitate nõ notanda. pannis viridibus et rubeis nõ vtant. nec manicis aut sotularib⁹ cõsutitijs. frenis. sellis. pectoralib⁹ de auratis: aut aliã supfluitatẽ gerẽtib⁹ nõ vtant: aut capis manicatis in diuino officio: sed nec alibi q̃ sunt i sacerdotio et psonatib⁹ cõstituti: nisi iusta timoris cã exigat hitũ trãsformari. In clem. etiã qñ. eo. tit

sic dr. quicunqz clericus virgatã vel partita veste. i. diuersorum colorũ vtitur sine causa rõnabili: si est beneficiatus suspẽsus est a fructuũ pceptione per sex mẽses. Si nõ est benefitiatus & est in sacris citra sacerdotiũ p idẽ tẽpus est inhabilis ad benefiiũ obtinendũ. Sacerdos vero vel religiosus per annũ suspẽsus est a pceptione fructus beneficij habiti & inhabilis ad beneficiũ obtinendum. dis. xlj. §. primo. dr etiam q̃ sacerdos nõ se ornet fulgidis aut sordibus vestibus faciẽs contra predicta non semp peccat mortaliter: nisi in his casibus. Primo scdm panor. in. ca. si qs. de vi. & ho. indistincte si non deferat tonsuram: ita q̃ aures pateant scdm glo. in ca. clericus de vit. et ho. sed hoc nõ videtur nisi excessus sit notabilis vltra cõsuetũ & sit in sacris vel beneficiatus. facit. ca. ioães. de cleri. cõiug. &. ca. vnico de biga. li. vj. si aũt sit in minoribus tñi et nõ habet benefitiũ nõ tenet eam deferre. arg. d. ca. ioãnes. et glo. distin. l. ca. fin. Secundo peccat mortaliter si portat vestẽ partitam: vel tabardum si est beneficiatus secundũ siluest. & fere omnes docto. dis. xviij. §. primo. et. j. q. vij. si qs. q: canõ vult clericos habere vestem talarẽ. dis. xxiij. nõ liceat. nisi secrete & in domo portet vel ex causa racionabili puta si peregrinatur: quo casu non licet habitum transformare penitus ne clericus appareat: nisi ratione timoris: cum strictissime hoc prohibeatur. de sen. ex. contingit. Tertio peccat mortaliter

vtens rubeis z viridibus vestib⁹. secūdū3 panor. in.d.ca.clerici.et idem de caligis:sic tenet angel. sil uest. z omnes fere docto. Est autē tabardum vestis superior ita breuis q̄ inferior vestis apparet: sed pro isto z secūdo casu potest dici q̄ peccant mortaliter sic vtentes qñ vestis est notabilr irreligiosa z cū scādalo vel preciosa nisi sit preciosa ad cōformā dū se his quibus conuiuit ne vilescat.argu.dist in. lxxx.epi. Excedentes vero in predictis sine scādalo vel ī modico:durū ē dānare ad mortale. Quarto peccat mortalit̄ cleric⁹ in sacris vel beneficiat⁹ si nutrit comā aut barba3 nisi ex causa iusta: non ē autē causa iusta pro luctu defuncti: q2 pōt excōmunicari.d. vit.et ho.cle.siquis. ¶ Scōm ricard. in quoli.iij.cleric⁹ hñs sufficiēs patrimoniū ad necessitatē nature z decētiā stat⁹ z psone:si recipit beneficiū vt bene dispenset non peccat modo sit idone⁹: si vero recipit solū vt dit et amicos et mutet eorum statū et vt magis honoret et delicati⁹ viuat mortaliter peccat.j.q.ij.clericos. et secundum ioan.and. seruiendo ecclesie si bona eius consumit: z ex cupiditate suū patrimonium seruat mortaliter peccat. et vt dicit̄.xvj. q.j.ca. vlti. qui bonis parētum substētari possunt:si qd̄ est pauperum accipiūt: sacrilegiū cōmittunt:alias seruiendo ecclesie:licet viuere de ecclesia z patrimoniū suis heredib⁹ seruare:pōt etiā de bonis bñficij dotare cōsanguineas scd3 earū statum si indigēt nō aliter. ¶ Vtor im.

ca. qttuor. et in. ca. cognouimus. xii. q. i. clerici tenent facere. iiii. ptes de reditibus ecclie et oblationibus fideliu. s. epo: paupib: ipsi sacerdoti: et fabrice. Et quo ad qrtam epi et fabrice stadu e cosuetudini nisi qn fabrica remaeret derelicta: quatum vero ad qrtam paupum nulla vallet cosuetudo in cotrarium imo scdz omnes docto. non solu quartam: sed omnia supflua tenentur erogare paupibus sub pena mortalis: nisi in duobus casibus. Primo si fabrica eget. Secudo si vellit cultum dei in sua ecclesia ampliare: nulla tame extrema necessitate occurrete arg. ca. dudum. ii. de elec. et ca. cum secu. de pben. et quicuqz diuites vel turpes psone acceperut aliqd a psonis ecclesiasticis de bonis beneficij tenetur restituere ecclesie: nisi acceperint causa elemosyne vel pp ter aliam honestam causam vel necessariaz. disti. lxxxvi. pasce. secudu siluest. et docto. sed limita si dent de quota deputata paupib: na partez q in vsuz eoru cedit si turpiter expedant peccat: accipientes tu no tenent restitue sini. s. tho. ii. ii. q. clxxxv.

Secundu3 ioa. cal. clericus dimittens officiu sine causa ronabili tenetur restituere fruct9 interiz perceptos ab ecclesia. in ca. i. de cele. mi. qr. ppter officiu datur beneficium d rescrip. ca. fi. li. vi. vbicuqz aut datur aliquid ob causam: causa non secuta illud pot reppeti. ff. de codi. ob tur. ca. quasi per totum. panor. dicit in. d. ca. q quamuis sit tutior: hec opinio. est tamen nimis rigida. ad motiuu

dr̃ ꝙ nõ soluʒ datur beneficiũ ꝓpter officiũ: sed eti am vt clericus assumpt⁹ in partẽ dñi de patrimo nio dñi viuat: ⁊ non mendicet. dis. xciij. diaconi. et. ca. ij. de p̄ben. angel. tenet cũ prima opiniõe. Põt dici ꝙ p̄ma opinio semꝑ est cõsulẽda: nõ tñ peccat mortaliter clericus si nõ restituat: q꞉ officium pro pter qḋ datur beneficiũ nõ est solũ hore canonice: sed est ministratio sacramẽtorũ ⁊ cõsiliorũ ⁊ verbi dei: et decãtatio diuinorũ ⁊ huiusmodi: ⁊ datuʒ ob causaʒ ea non secuta põt repeti: qñ erat cã totalis ⁊ pricipalis dãdi: secus si fuit partialis ⁊ secũdaria vt in ꝓposito. Preterea beneficiũ nõ dat̃ sub cõ ditione: sed sub modo. vñ modo nõ seruato adhuc fructus sunt beneficiati. hanc tenet palu. florẽti. sil uest. ioã. and. ⁊ pene omnes. Similiter existens in mortali notorio cũ sit suspẽsus secũdũ angel. resti tuere tenetur fructus ꝑceptos: quia suspẽsus idem est ac si nõ resideret: q꞉ nullum ⁊ inutile idẽ sunt. ꝺ trãsla. inter corpalia. sicut non rite ⁊ nõ fieri paria iudicant̃. de presbi. nõ bapti. veniens. siluest. tenet ꝙ nõ residẽs nõ tenetur restituere nisi condẽnet̃: nec est simile de nõ residẽte et de existẽte in morta li: q꞉ hic in aliquo deseruit ecclesie ⁊ rite quãtũ ad id quod ecclesia statuit vt psalendo orãdo. ¶ Se cũdũ btũʒ tho. clericus si sit idoneus licite appe tit beneficiũ simplex: dicit̃ aũt idõeus si sit medio crit̃ doctus ⁊ laboret bene viuere ⁊ sciat q̃ sunt cle ricatus vt recitare ⁊ huiusmodi. Beneficiũ auteʒ

curatũ in nullo casu quocũq; fine & quacũq; populorũ necessitate nõ licet appetere. Si tñ non videret vnde cõpetenter de bono pastore prouideat: liceret desiderare q deus se faceret dignũ vt alijs prodesset: q: velle promoueri p deũ nõ est presumptuosum cũ nemo sciat an sit dignus odio vel amore: si credit se indignũ tunc est iniustus q̃rẽs prepo ni alijs. itaq; talis vel ẽ superbus vel iniustus: maxime si sit talis cui vitia placẽt in propia psona vel cui nõ displicẽt nec ea conatur euertere in alijs: qñ vero astringitur precepto si pbabilit videt se dignũ vel saltem dubitat: mortaliter peccat nõ obediẽdo: & idẽ si nõ astringitur pcepto sed cõsilio: & probabiliter credat q per alium eque bene prouideri nõ potest: quia est contra fraternã charitatẽ: s. cit. viij. q. prima. in scripturis. vnde augustin⁹: cũ pastus et si administretur vt decet: tamẽ indecẽter appetitur: ociũ sanctũ q̃rit charitas: negociũ iustum suscipit necessitas charitatis: quã sarcinã si nullus imponit intuẽde veritati vacandũ est: si autẽ imponitur suscipiẽda est. ¶ Interroga si celebrauit distract⁹ mẽte. Si cũ vino vel pane corruptis: notabilit mortale ẽ. Si raro celebrat. De iure diuino tenet secũdũ sanctũ tho. celebrare aliquãdo: et mortalit videt peccare q̃ in festis valde precipuis quãdo xpiani cõmuniter solẽt cõmunicare nõ celebrat q: sacerdotib⁹ pceptũ est: hoc facite in meã cõmemorationẽ & reus est negligẽtie & valde igra

tus qui nõ vtit̃ potestate nobilissima sibi conces/sa nisi ex causa rationabili omittat: hoc tenet palu/ricar. flo. eñi. angel. ⁊ silues. ¶ Si pollutus ea/dẽ die celeb:auit: vbi aduerte ꝙ qñ pollutio acci/dit ex turpi cogitatione p:ecedẽte vel crapula: vel ex alia causa quam certũ est vel ꝓbabile fuisse mo:tale: scdm̃ sanctũ tho. necessario impedit. Si verõ causa fuit culpa venialis impedit ex congruo nisi adsit dies festus: vel homo habeat deuotionẽ vel debeat supplere p:o alio et huiusmodi ad arbitri/um boni viri. si aũt accidat ex causa vbi nullum ꝓbabiliter credit̃ fuisse peccatũ: in sua libertate est communicare ⁊ nisi sentiat distractionem mentis melius est cõmunicare: imo dicit palu. ꝙ quando venit ex causa mo:tali nõ est mo:tale eadẽ die cõ/municare cũ contritione ⁊ cõfessione ⁊ idem silues. ⁊ videtur verum. ¶ Si habet nimiã cõuersatio/nẽ cũ feminis: periculosũ ẽ. si cohabitat mulieri de q̃ põt esse rõnabilis suspitio mo:tale ẽ: etiã si sit cõsanguinea. de cohab. cler. ⁊ mu. ca. j. ⁊ ca. iterdi/xit. Si fuit o:dinat⁹ ante etatẽ debitã: mo:tale ẽ. Etas debita ad p:imam tõsurã et ad tres o:dines mio:es ẽ. vij. ãno:ũ. dis. lxxvij. in singlis. ad acolita tũ post. xij. annũ. ad subdiaconatum post inchoa tũ. xviij. ãnũ. ad diacõatũ post ichoatũ. xx. i sacer dotio. icohãte. xxv. clemẽ. generalẽ. de etat. ⁊ q̃li. o:di. Si dimisit ho:as cãonicas vł qñ dicebat occu pauit se i aliquo nimis distractiuo: mo:tale ẽ vbi.

Sciendū q̄ omnis clericus benefitiat⁹ etiam tenui benefitio capellanie: quā p aliū seruit dn̄ tamē ipse habeat titulū: ⁊ ordinati in sacris ⁊ religiosi tenent̄ dicere sub p̄cepto horas vt dicūt doc/to. in. ca. p̄. d̄ cele. mis. ⁊ omittētes peccāt grauit̄: nisi excuset talis infirmitas q̄ si diceret multū obesse timeret̄: nō aūt excusat̄ si nocumētū sit leue vt ī q̄rtana. in hoc tn̄ stādū est arbitrio medici: aut boni viri. Unde i his casib⁹ circa diuinū officium peccat̄ mortalit̄. Primo qn̄ omittit̄ sine causa rōnabili infirmitatis vel simili. Secūdo qn̄ dicit̄ nimis distracte. ca. dolētes. de cele. mis. Tertio secundū aliquos qn̄ non dicit̄ secundū q̄ est in ordinario sed hoc non videtur: q̄z dicere hoc vel illud non est in p̄cepto: cū diuersi diuersa dicāt. de cōse. disti. v. in die. vn̄ male facit q̄ nō seruat ordinariū suū: satisfacit tn̄ p̄cepto dicto quocūq̄z officio secūdū veriorē opinionē. q̄d autē sit pro officio dicēdū: non est ben̄ determinatū. h̄ est attēdendū ordinariū: ⁊ illō quod generali cōsuetudine dicitur vt de precepto vt sic eist dicendum. Unde ad officiū beate virginis in festis non solēnibus: et ad nouē lectiones defunctorū semel in septimana vident̄ teneri fratres ordinis nr̄i etiā i hebdomada oīū s̄corū: q̄z q̄nuis in die aīaꝝ dicāt̄. ix. lectiōes defunctoꝝ: dicūt̄ tn̄ p modū officij ⁊ nō p modū suffragij. vn̄ vltra illas tenent̄ ad alias: q̄z gen̄rali cōsuetudie vt d̄ p̄cepto dicunt̄. ad letanias vero qn̄ fit d̄ feria: ⁊ ministri al

taris ⁊ notat⁹ ad missaꝫ ꝓ defūctis ad tres lectio/nes defunctoꝝ. secūdū siluest. nō tenent̄ sub p̄cepto sꝫ satisfaciūt si p alios dicāt: q2 nō ē on⁹ p̄sonale. ex quo patet ꝙ p̄lati variātes officiū: puta si qđ ē in ordinario triū lectionū: faciāt celebrari sub duplici ⁊ solēni: quāuis male faciāt nisi ex valde rōnabili causa vt si est patron⁹ eccl'e vel habent̄ reliq̄e d̄ eo ⁊ huiusmodi: nō peccāt mortalit̄: cū determinatio officij nō sit in precepto. Uide infra.

Sciendū ꝙ habere plura benefitia sine cura: ⁊ q̄ nō requirūt residētiā secūdū ioā. and. in. ca. iā dudū. de prebē. ⁊ scōm inocen. hodie est licitum: cum ꝓhibeat̄ pluralitas benefitioꝝ solū cū cura in. ca. de multa. de preben. iura autem antiqua. vt ca. epi. dis. lxxx. et. ca. presbyteros. xvj. q. prima. lo/quūtur secundum sua tp̄a: vel restringuntur ad cu rata: sed hosti. in. cap. litteras de prebē. tenet cō/trariuꝫ ⁊ ꝙ prelati nō possunt in hoc dispēsare. dis. lxx. sanctoꝝ. ⁊ dis. lxxvij. acutius. dicit tñ ꝙ ne dā netur tāta multitudo ꝙ dispēsari potest vt q̄s ha/beat plures prebēdas in benefitiū. nō in titulū. go/fre. vero tenet ꝙ nullus pōt habere plura si vnum sufficiat. panor. in. ca. cuꝫ iam dudū de prebē. idē te net. si propter se solum habeat: secus si collata sunt nō rōne sui: sed ꝓpter vtilitatē benefitioꝝ vt q2 est hō industri⁹ ⁊ cōsciētiat⁹. sctūs tho. i quoli. ix. dicit ꝙ hr̄e plura bñfitia cōtinet in se plures iordinatio nes q2 nō est possibile vnū in plurib⁹ ecclesijs ser/

nire in quib⁹ est benefitiat⁹: cũ benefitia sin stipendia ibi ministrãtiũ: sequit̃ etiam diuini cultus diminutio: dũ vn⁹ loco pluriũ instituit̃: fraudat̃ etiã voluntas testatoꝝ qui bona ecclesijs reliquerunt vt ibi esset certus numerus ministroꝝ: fit etiã in iusticia dũ vnus plurib⁹ benefitijs abũdat: et ali⁹ dignioꝛ nec vnũ habet: appositis tñ aliq̃bus circũstantijs dicte defoꝛmitates tollunt̃: puta si in pluribus ecclesijs eius obsequiũ est necessariũ ꝛ põt plus seruire absens q̃3 alius p̃sens. Uñ dicẽdũ ꝙ ex dispẽsatione pape põt q̇s hr̃e plura benefitia tã curata ꝙ̃ nõ curata: siue vnum sufficiat ad vitã honestã benefitiati siue nõ: dũ mõ dispensatio fiat ex causa q̃ triplex est. s. necessitas: puta qꝛ plures non inueniuntur idonei. vtilitas ecclesie nõ ipsius beneficiati: ꝛ pꝛerogatiua meritoꝛum vt qꝛ plus valet absens ꝙ̃ alius pꝛesens: qñ vero vnum benefitium sufficit: dispensat⁹ per papam sine causa legitima: nõ est tut⁹ in cõscientia: quia est cõtra ius naturale in quo nõ dispẽsat papa: ꝛ alterat̃ nõ soluꝫ iuris positiui dispositio: sed etiã xp̃i patrimoniũ iniuste dispgit̃: qđ est cõtra i⁹ diuinũ. vnde cũ bona ecclesie papa nõ posit sine cã alienare: multo min⁹ potest dare alteri licentiã ipsa dispergendi: nec valet cõsuetudo contraria. ꝛ glo. ꝛ iura q̃ dicunt ꝙ valet intelligunt̃ pꝛo necessitate: vtilitate vel pꝛerogatiua meritoꝛum: hoc tenet panoꝛ. hos. floꝛenti. ꝛ siluest. alias tenet dictuꝫ beati berñ. qui nõ est vn⁹

sed plures in beñfitijs nõ erit vni⁹ ʒ plures in sup plitijs. et cõcurrente dispẽsatione ex causa iusta si desit bona intẽtio ex parte benefitiãdi: puta q2 q̃rit plura benefitia vt sit ditior. vel vt lauti⁹ viuat: seu vt facili⁹ pueniat ad episcopatũ: grauit̃ offendit. ¶ Si benedicit mensaʒ anteq̃ comedat q2 tenet̃: ⁊ post agere grãs. distin. xliiij. nõ liceat. Si sepeliuit mortuos in mortali mãifeste: mortale est. idẽ si excõmunicatos ⁊ interdictos. Si obtinuit beñfitiũ nõ intendẽs clericari. secũdũ angel. de mẽte panor. in capi. ad audiẽtiã. de cler. nõ resi. peccat mortalit̃. Si sine cãnõ residet in benefitio: mortale est Si partẽ beñficij paupib⁹ assignatã: expẽdit cum turpib⁹ psonis: vel ad vsus inhonestos. mortale ẽ. et tenet̃ restituere egenis: si vero id fiat õ quota ad sui sustẽtationẽ õputata nõ videt̃ q̃ teneat̃. siũ. s. t. ij. ij. q. clxxxv. si male tractat edifitia et res ecclesie. Si vasa ⁊ paramẽta ad diuinũ cultũ tenet inmunda: nam vasa sacra: corpalia: vestes ministrorũ: pale altaris ⁊ oratoria p̃cipit̃ q̃ mũda ⁊ nitida cõseruent̃. de custo. eucha. ca. ij. nimis enĩ absurdũ est: i sacris sordes negligere: q̃ dedecerẽt in pphãis. vñ grauiter offendũt q̃ illa habẽt turpiora q̃ si essent pro seruitio rusticorũ. ¶ Tria magna mala sunt in statu clericorũ. Primo q̃ aperte appetũt curã animarũ ⁊ vacãte curato ingerũt ⁊ opponũt se ad illud. cum tamẽ cõmunis sentẽtia docto. sit q̃ deliberata rõne appetens benefitiuʒ cum cura peccat

mortaliter vide infra. Secūdo q multi habēt plura benefitia: et tamen cōmunior opinio docto. est q papa nō pōt sup hoc dispensare sine necessitate vel vtilitate ecclesie: et sup hoc solēnes disputationes habite sunt parisius: et in omnibus est cōclusum q secura cōscientia nō pōt quis retinere plura benefitia etiā cū dispēsatione: nisi sit pro bono ecclesie. et reuelationes facte sunt multis sup hoc: vt patet in fasciculo tēpoz et in speculo exēploꝝ. Tertio q quartam partē fructus bnfitioꝝ multi plene nō dispergūt paupib⁹ ad qd tenentur: de his paulo ante visum est. aduerte q omne peccatū carnale etiā cogitationis clerici et religiosi est sacrilegiū. Nota q cū nō sit taxata suma valoris bnficiorum sed aliqua sint maioris redditus aliqua minoris: totū illud debet cōputari pro beneficio qd peruenit ad man⁹ beneficiati: vn̄ si extrahatur de reditu bnficij portio vna epo et altera fabrice: solū manet obligatus ad partem pauperum.

¶ Prelati interrogādi sunt si corrigūt publicos criminosos. Si ponūt in officijs et promouēt ad ordines indignos. Si fuit nimis pomposus in ornatu. Si nō visitat singulis ānis diocesī. Si nō ōputat viros ed pdicādū et cōfessiōes audiēdū per diocesī. Si ordinat i sacris nesciētes recitar. Si cōtulit offitia simoniace. ¶ Has iterrogatiōes posui solū q cōiter sunt mortalia licet aliquādo sint venialia ppter ipfectionē act⁹. de venialib⁹ nō cu

rani q: mortale est materia necessaria penitētie: veniale aūt non: sed volūtaria nec quis tenetur illud cōfiteri nisi in his casibus. Primo quādo dubitat esse mortale. Secūdo secundum aliquos ratione statuti obligātis ad hoc: sed hoc non potest fieri nisi forte de veniali exteriori. Tertio secundum angel. quando traheret ad mortale: sed nec tunc tenetur sed sufficit ꝙ per se doleat. Quarto quādo nō habet mortale ꝛ in paschate tenetur cōmunicare: sed in tali casu sine cōfessione sufficeret dicere ego ex grā dei in munis sum a mortali sine cōfessione. Post hec cōcludat penitēs: ō his ꝛ pluribꝰ alijs oblitis ꝛ incognitis qualitercūq; ꝛ quotienscūq; deum meū offendi: cogitatione: locutione: opere ꝛ omissione dico meā culpā: ꝑcor te vt absoluas me. ¶ Audita cōfessione ǭrat sacerdos an doleat de omnibꝰ ꝛ ꝓponat in futurū cauere: ꝛ an sit aliqua occasio ex parte sua ad recidiuū de ꝓpinquo. postea increpet ꝛ dulciꝰ exhortet penitentē ad bonū: ꝛ assignet breuē orationē pro sacrāli penitentia ad quam solū obliget: quā possit statim explere: ꝛ de cōsilio det aliā longiorem quā postea faciat notificādo illi ꝙ nō obligat illū. Et vt libētius acceptet ꝛ plura per se faciat declaret ei quanto maiorē requirerent sua peccata satisfactionem: ꝛ ꝙ si hic nō soluit: luet in purgatorio: ꝛ iniungat ad penitentiam bona quecūq; egerit ꝛ mala ǭ sustinebit quia virtute clauium plus ei valebūt: ꝛ caueat ne sit ni-

mis prolixus in orōnibus super penitentē sed pre missa absolutione ab excōmunicatione si quaꝫ ha bet ꝛ intēdat absoluere ab omni aqua potest etiā si de ea penitēs nō meminerit: ꝛ facta breui oratio ne ne fructus absolutionis impediatur: dicat for maꝫ absolutionis: que est absoluote: ita alte ꝛ di stincte vt eam percipiat penitens: quia pro abso lutione principaliter ꝛ nō pro oratione venit peni tens ad cōfessorem: ꝛ potest dicere hoc modo. Si teneris aliquo vinculo excōmunicationis suspen sionis ꝛ interdicti: a quo possum te absoluere: ego te absoluo totiens quotiēs incurristi: ꝛ restituo te sacramētis ecclesie cōmunioni ꝛ vnitati fideliuꝫ. in nomine pris. ꝛc. Passio domini nři Jesu xpi: ꝛ merita beatissime virginis marie et omniū sancto rum ꝛ sanctarum dei quidquid boni feceris ꝛ in tendis facere: mala q̄ sustines ꝛ sustinebis sint tibi in remissionem. peccatorū tuorum in augmentum gratie ꝛ in premium vite eterne amen. Ego te ab soluo ab omnibꝰ peccatis tuis. in nomine patris: ꝛc. vel aliter. Per aspsionē sanguinis dñi nostri ꝛ per merita beate marie ꝛ omniū sanctorū: dñs ab soluat te: ꝛ auctoritate ipsiꝰ ego te absoluo ab om nibꝰ pctis tuis. In noie pris. ꝛc.

Simonia est voluntas deliberata emendi vel vendendi spirituale: seu annexum spirituali. Nomine emptionis intelligitur omnis contrac tus non gratuitus. ꝛ nomine pecunie qua emptio

ꝛ vēditio fit: omne qđ pecūia estimari potest. Ut igitur quis dicēdus sit simoniacus opoꝛtet ꝙ intendat accipere aliquid pꝛo spiritualibus quasi pꝛeciū qđ est contra iustitiam cuꝫ nullo pꝛecio emi possint. Si autē exhibitis pꝛimo spiritualibꝰ gratis: postea aliquid exigat ad sui substentationem vel quia sic est consuetudo: vel quia ius hoc statuit: non erit simonia. debet etiaꝫ cessare omnis pactio ꝛ cōuentio: qꝛ si interueniat pactio pꝛomissa cātanda ꝛ ꝑ similibꝰ: etiā si nō petatur aliquid vt ꝑciū sed vt substētamentū: pꝛesumit̄ simonia. Et qñ simōia est in sola volūtate ita ꝙ nulla pactio ad extra fit: dicitur simonia mentalis ꝛ euadit penas iuris: secus si ad extra ꝑcedat. ¶ Secundū panoꝛ. in. ca. pꝛimo de simo. qui cōfert oꝛdines si habet salariū nihil debet accipe pꝛo cōferendis oꝛdinibꝰ: si aūt nō est salariatus licite potest aliquid accipe: collatis gratis pꝛimo oꝛdinibus pꝛo suo laboꝛe cōsiderata laboꝛis ꝛ negocij qualitate ꝛ nō oꝛdinis. vñ sine dubio simonia est plus exigere pꝛo oꝛdine dignioꝛi. Similiter scđm hostien. si in ecclesia sint diuersa cimiteria: ꝛ taxetur pꝛo quāta pecunia q̇s ponatur in tali cimiterio vel sepeliatur in tali parte ecclesie: simonia est. in. ca. audiuimꝰ. de simo. et. ca. abolēde. et. ca. sicut. quia quāuis ꝑ loco ꝛ terra sepulchꝛi in qua nullus est sepultus ꝛ q̄ non est deputata sepultere aliquid possit peti: post q̄ tamen est deputata auctoꝛitate epi vendi nō pōt secūduꝫ

omnia iura. verũ est q̃ cessante, ꝓhibitiõe iuris po sitiui: vel si illa est p cõtrariã consuetudinem obro gata: tr̃ra sepulchri vendi possꝫ habito respectu ad id quod est corporale in ea: nõ ad spũale: et pro maio ri precio secũdũ q̃ locus est honoratior: vñ nescio quomodo possint excusari a simõia: petẽtes certã sumaꝫ pecunie: a volentibus sepeliri in suis capel lis maioribus vel in certa parte ecclesie: nisi dica tur q̃ habẽt respectũ solum ad id quod est corpo rale: dãtes gratis quod est spũale: dicẽtes q̃ iura q̃ prohibent vendi etiaꝫ illud quod est corpale sunt abrogata p contrariaꝫ consuetudinẽ scientibus et sic practicantibus prelatis ecclesie: põt etiã dici se cundũ panor. q̃ si dicatur date nobis tot pro sepul tura simonia est. ca. nõ satis. Si vero dicat̃ consue tudo est q̃ deẽt aliquid pro loco sepulture seruate cõsuetudinẽ nõ erit simonia. ca. ad aplicã. itaqꝫ nõ stante ꝓhibitione predicta excusari possent vendẽ tes suas capellas: si solũ petunt seruari laudabilẽ consuetudinem: vel si habent respectũ solum ad id quod est corporale et ad impedimẽta que eis pro ueniunt ex sepultura in tali loco. Similiter simo nia est si p maiori precio portetur specialis crux: vel campane maiores pulsentur. ¶ Ad euadendã simoniam in dispensatione spũalium: cauendum est primo: ne sit corrupta intentio emendi vel ven dendi spũale. Secũdo seruanda est forma honesta in petendo: ita q̃ nihil petat̃ nisi quia sic est pia cõ

suetudo: vel quia ius cõcedit post gratuitam spi/
ritualiũ collationẽ: vnde statuta per verba affirma
tiua de fatienda pcessione: portãda cruce: missa di/
cenda ꝛ huiusmodi liberãt a simonia: vt si dicatur
quicũq3 dederit tot habeat tot missas ꝛ fiat proces
sio pro eo. si vero fiat per verba negatiua puta non
fiat processio nisi pro dante tot simonia est. ¶ Om/
nis simoniaci in ordine vel in benefitio sunt excõ/
municati ꝛ a solo papa sunt absoluendi: vt patet in
extrauag. martini. v. in concilio constantiẽsi que in
cipit. Sacro. ¶ Uide infra.

Usura est lucrum principaliter intentum ex
mutuo. Dicitur autez lucruz omne cremen/
tum vltra capitale: ꝛ propie loquẽdo nõ est mutu
um nisi in rebus que vsu suo consumuntur. Ha/
bet aũt res duplicem vsum silicet pricipalem ꝛ se/
cũdariũ sicut pricipalis vsus pecunie est distractio
secũdari⁹ vero ostẽtatio diuitiarũ vñ si tradat̃ pe/
cunia ad vsum quo nõ distrahitur: nõ erit mutua/
ta sed locata. ¶ Notãduz ꝙ in mutuãte partĩ spe
lucri: et partiz ex beniuolẽtia lucrum est principa/
lis intentio: si eo cessante nõ mutuaret: ꝛ secũdaria
est beniuolẽtia: ꝛ ecõtra principalis intẽtio est be/
niuolẽtia si ea cessante nõ fieret mutuũ. principa/
lis autẽ intẽtio lucri est q̃ facit vsurã nõ secũdaria
sicut ꝛ in simonia. vñ vbicũq3 cõcurrunt ista tria.
Lucrum pricipaliter intẽtum: mutuũ: ꝛ pactũ est
vsura formalis; vbi vero cessat pactũ sed sunt alia

duo est vsura mentalis: ⁊ in hoc consistit tota materia vsurarū. ¶ In his casibus licet accipere vltra sortē sine vsura. Primo qñ ecclesia vel laycus recipit a suo vasallo feudum in pign⁹. ca. j. de feu. Est autē feuduȝ benefitiū concessum alicui rei immobilis manente proprietate eius apud dominuȝ. Secūdo quādo sine omni pacto recipitur gratis oblatū. Tertio rōne lucri cessantis: dum modo lucrū cessans esset quasi in actu ⁊ probabiliter sperare tur: si enim esset solū impossibilitate hoc nō licet. Ubi dicit sanctus Tho. secūda secunde. q. lxxviij. secūdo. ꝙ mutuās non pōt deducere in pactum lucrum cessans: quia nō debet vendere: quod nō duȝ habet ⁊ pōt multipliciter impediri: patet ꝙ loquitur de lucro incerto: sec⁹ si lucrū ꝓbabiliter sit certū: ideo sine scrupulo pōt deduci in pactū: lucrum cessans cōcurrētib⁹ his. Primo ꝙ mutuās mallet lucrari alia via sed facit ex amicitia. Secundo ꝙ hēat cōpotuȝ de laborib⁹ periculis ⁊ expensis: q: lucrum dicitur deductis expensis. Tertio ꝙ pactum nō fiat ad semper: quia presumeretur: qō mallet lucrari illa via: ꝙ alia. Quarto ꝙ nō sit alius in tanta inopia ꝙ teneatur ei mutuare. Quinto quod id quod recipit sit interesse lucri certi. Quarto rōne dāni emergētis vt si propter mutuum necesse habeat vendere res suas viliori precio. Quinto ratione dotis si vir sustineat onera matrimonij: pōt frui possessiōe data a socero in pignus

nec cōputabit fruct⁹.ō vsu. ca. salubriter. Sexto licet accipe vltra sortē rōne pene apposite. Si tamen creditor malet debitorem penā3 incurrere: ꝙ sibi in termino soluere: secundū Scotum esset vsura. Similiter si non soluit in termino ꝓpter impotentiam: vel sine culpa sua: quia vbi non est culpa non debet esse pena. l. sancimus. c. de peni. Septimo ratione periculi: quia res extra periculū plus valet: ꝙ res eiusdem speciei in periculo: secundum docto. in ca. nauiganti. de vsur. Octauo ratiōe administrationis puta tenebatur collocare pecunia3 alteri⁹ in aliquo fructuoso: ꝛ nō fecit sicut tutor: ille cui⁹ erat pecūia pōt vltra sortē tantū petere quātum lucri veri similiter habuisset: si vt debuit collocasset. ff. de admi. l. tutor. Nono rōne hostilitatis: nam quē possu3 spoliare reb⁹ ꝛ ꝑsequi gladio: licite ab eo exigo vsuras: sublato tamē scādalo. xiiij q. iiij. ab illo. Decimo rōne ostentationis: do tibi pecuniā signatā ad ostētationē vel ad ipignorādū: ita ꝙ volo eādē in numero mihi restitui: possu3 aliꝗd lucri hr̄e q2 nō ē mutuū s3 locatio. Vide infra.

Scrupulus est mot⁹ animi in vnā partē ex liui bus rōnibus: ꝗ pusilanimitas dicit̄. Causat̄ aūt vel ex cōplexiōe ad timorē apta. vt est frigida ꝛ melācolica: vel ex egritudine seu debilitate vt ꝓpt̄ nimias vigilias ꝛ abstinētias vel ex societate scrupulosoꝝ: vel ex tēptatione demonu3. de hac bern. Pusilanimitas parat turbationē: tubatio despē-

ratione. Ad tollendã hãc passionez sunt multe re-
gule. Prima est remotio seu mitigatio cause per
medicinas z moderatas recreationes. Secunda
est q talis pparet se dolendo de preteritis z ppo-
nẽdo cauere de futuris: nam facięti qd in se est: nũ
q̃ deficit deus. Tertia est vt deuote oret z legat li
bros sanctos. Quarta sup omnia obediat prela-
to z viris doctis z ad dictũ eorũ formet z deponat
conscientiaz: z ea deposita faciat crebro cõtra scru
pulos z hoc est potissimũ remedium. Qñ demon
latenter obicit q in dubijs tutior pars est eligen-
da: respõdeat scrupulosus: hoc nõ esse preceptũ sz
consilium: alias omnes relicto seculo deberẽt mo
nachari qz hoc est tutius: sufficit ergo eligere tutũ.
Si iterũ dicat q amãs periculũ peribit in illo: et
p cõsequens incedens per viaz latiorẽ peccat. res-
põ. hoc esse verũ qñ quis nõ magis pẽdet ad vnã
partẽ q̃ ad aliam z manẽs sic dubi⁹ opatur secus
quãdo pbabilit⁹ magis declinat ad alterã partẽ:
qz in moralib⁹ nõ possumus habere demõstratio-
nes: sed sufficit habere pbabiles rationes. z sic cre
dit informata ratione: quãuis ex alia parte habeat
scrupulũ z timorẽ. qz talis nõ peccat: etiã si sit falsa
opinio quã sequitur: dum tamẽ non sit cõtra sacrã
scripturã manifeste: vel cõtra determinationez ec-
clesie. Si. iiij. fugerat q scõm Greg. bonarũ men
tiuz est agnoscere vbi culpa non est. respõ. q secũ-
duz docto. intelligitur agnoscere. i. timere nõ autẽ

determinare. Si ad huc obijcit: si esses in articu-lo mortis: nolles sic mori, dicat q in tali articulo multa faceret homo que nõ sunt necessaria nec ex-pediret facere in tota vita. ¶ Notãduz q scrupu losi frequenter debẽt vti epicheia q̃ est virtus qua quis seruata legis intentione verba legis non ser-uat: qd in multis casib⁹ licet secũdũ sanctũ Tho. secunda secũ de. q. cxx. maxime scrupulosis interp̃-tando discrete p̃cepta etiam diuina precipue affir mativa: q interp̃retatio licet in foro causarũ spectet ad legis latorẽ: tamẽ in foro conscientie p̃tinet ad quelibet in facto suo. et in epicheizãdo p̃cepta hu mana z diuina vtet̃ his regulis. Primo vbi sunt varie opiniões eligat z sectet̃ ipse opinionez plus facientem ad securitatẽ sue cõsciẽtie: quia hoc licet. Secundo semp amplectat̃ interp̃tationẽ mitiorẽ circa p̃cepta: quia p̃cepta dei z ecclie non sunt ad tollendũ spũalez dulcedinẽ: quã tollit sentẽtia scru pulosa. Tertio nec de⁹ nec ecclesia scdm docto. in tẽdit obligare ad vix possibile: q2 vix possibile: di-citur impossibile. alias onus domini non esset le-ue: z deus nõ esset benignissim⁹ homini: qd est fal-sum. Quarto nec deus nec ecclesia intẽdit aliquẽ obligare: vt appareat fatuus: sicut nec vota quorũ reditio est d iure diuino: si sunt fatua sunt iplenda. Quinto vita bonorũ sumi debet in exemplum et eis est credendum: quia presumitur eos habere re ctum iudiciũ: sicut habent bonũ affectum. Sexto

in his q̄ sunt mala quia prohibita sicut illa q̄ sunt d̄ iure positiuo excusat cōsuetudo p̄scripta: quia tollit legem ꝛ ipsa est optima legum interpres: imo secūdum siluest. excusat: quãuis non sit p̄scripta: dū modo sit rõnalis ꝛ tollerata sciētē a legis latore nō reclamante cum possit. ¶ Notandum ꝙ nemo debet formare cōscientiã ꝙ sit excōmunicatus: qñ nō est certus ꝙ peccat mortalit̄ in aliquo facto: quia sine mortali vero vel p̄sumpto nemo eijcit̄ ab eccl̄ia qd̄ est maxima pena: ꝛ petēs cōsiliū ab aliquo quē credit doctū et est cōmuniter bone opinionis: si ille malū cōsiliū det excusatur ipse q̄ petit in his q̄ nō sunt cōtra manifestã ecclesie vel scripture determinationē: q꞉ sic facit qd̄ pōt ꝛ debet: ꝛ nemo obligat̄ ad impossibile. Ad formãdam cōscientiã sic se debet hr̄e. Ex varijs dictis multorū in alterius preiudiciū: nō est in formãda consciētia: ꝛ si formetur deponenda est ad cōsiliū boni viri. si vero deponi nō pōt sequēda est: q꞉ faciens cōtra conscientiã edificat ad gehenã. In indifferentibꝰ autem pōt quilibet ad placitū formare cōsciētiaꝫ.

Utrū ꝑpter sterilitateꝫ excusetur locator a solutione pēsionis. de hac. q. multa loquuntur docto. in. ca. propter. de locato ꝛ cōdu. secundum tamen ꝙ colligit̄ ex dicto. ca. ꝛ tenēt cōmunit̄ docto. presertim florēti. angel. ꝛ siluest. dicēduꝫ ꝙ si in cōtractu locationis locans accipit super se periculum sterilitatis ꝛ cuiuscunqꝫ fortuiti casus: cū con

tractus ex cōuentiōe legē accipiant: et in re ꝓpria quilibet sit moderator et arbiter: et licite a quocunq; quis accipit: quod ali⁹ sibi spōte dat: cōuentioni standū est de rigore: de naturali tamē equitate si ex locatione vel aliunde nullū emolumentū accepit vel accepturū se sperat equiualēs a tali dn̄o: vt si sterilitas nō pōt compensari per fertilitatem precedentiū vel sequētiū annorū: non debet dn̄s hereditatis agrauare locatorē: maxime si sit pēsio magne quātitatis: q2 quecūq; vultis faciāt vobis homines: eadē facite illis dicit dn̄s: et secūdū rectā rōnē dn̄s in tali casu vellet sibi fieri r̄missionē: si ipse tenēretur: et ex ꝑcepto charitatis ꝓxim⁹ diligēd⁹ est sicut nos ipi. Aduerte tamen φ si generaliter renūciauit: et null⁹ casus est expressus scḋm ioā. an. ca. vnico de cōmoda. nō tenetur: vt si dixit φ volebat tenēri de omni casu fortuito. facit. l. sed et si. §. q̄situz. ff. si q̄s cau. Sed si numeratis aliq̄bus spetialr̄: secuta est renunciatio generalis: p illā generalez renunciationē nō veniūt casus maiores expꝛ̄ssi: sed solū cōsimiles etiā si apposuit iuramentuz: q2 iuramentū nō obligat vltra cōsensuz iurātis. ca. veniēs ḋ iure iur. In trib⁹ igitur casib⁹ tenetur quis de casu fortuito. Primo qñ culpa precessit vt si cōmodaui equuz vt ires cordubam et iuisti xiriciū et incidisti in latrones: imputabitur tibi. Secūdo qñ fuit in mora puta non reddit qñ debuit et fortuito ꝑdidit imputabit̄ sibi nisi eo modo esset peritura res

apud dominũ. Tertio qñ interuenit pactũ de fortuito. Est autẽ casus fortuitus euẽtus repente rei q̃ preuideri nõ põt nec resisti. vt hostium incursus incẽdiũ: terremot⁹ ⁊ hũioi.

Quãdo peccatũ est publicũ ⁊ peccator occultus sicut qñ appet homo occisus et nescit̃ homicida: lata sententia excõicationis cõtra occisorẽ si infra tot dies non venit satisfaciẽdo: vtrũ homicida occult⁹ teneat̃ seipsũ manifestare alias incurrat. Sup hoc varie loquũtur docto. veritas tñ est scdʒ q̄ cõmuni⁹ tenet̃ q̄ cũ occisor p̄dict⁹ sit mãifest⁹ p se licet sit occult⁹ p accidẽs ex defectu pbatiõis ⁊ testiũ: sine dubio quãtũ ad illud subdit⁹ est ⁊ ꝺ iurisdictione exteriori ecclie: ⁊ rñdet̃ tenet̃ alias incurret: respõdebit tñ in secreto per se vel p aliũ offerẽdo satisfactionẽ ad arbitriũ boni viri scdʒ q̄ põt: ita tñ q̄ fame ⁊ psone sue nullũ sequat̃ incõueniẽs: ⁊ si infra assignatũ terminũ nõ posset sine euidẽti preiudicio sue psone rñdere nisi quãtũ satisfactio reqrit videt̃ q̄ liceat sibi differre manifestationẽ sui: vsq₃ ad aptũ tp̄s ⁊ interim nõ incurret excõicationẽ: dũ modo paratus sit satisfacere lesis: q₂ intẽtio ecclesie excõmunicãtis ẽ q̄ satisfaciat de ppetrato scelere sine sui p̄iudicio. ¶ Querit̃ dato q̄ fiat p̄ceptũ ꝺ nõ intrãdo in aliq₃ locũ: sicut sepe fit inter religiosos: vtrũ q̃ nullo vidẽte secrete cõtrauenit trãsgrediat̃ preceptũ. videtur q̄ nõ nã occulta nõ subsunt humano iudicio

sed soli deo iuxta illud pmo reg. xvj. hō videt q̄ pa rēt: deus autē intuef cor. ₇ pma cori. iiij. nolite an te tēp⁹ iudicare: quo adusq₃ dn̄s veniat. ₇c. sed ta lis actus est omnino occult⁹. ergo. Dicendū q̄ ta lis trāsgredit̄ p̄ceptū: ₇ incurrit oēs penas p̄cepto appositas: sicut si q̄s discredat articulis fidei in so lo corde pfectissime est heretic⁹ cū habeat errore₃ ₇ in fide ₇ cū ptinatia: q̄ tria cōstituūt pfectā rōnē heresis: ₇ tn̄ nō est excōmunicat⁹: nec aliarū pena rū iuris positiui reus: si tn̄ aliquo exteriori ope vel verbo heresi₃ exprimat: stati ē excōicat⁹ etiā si nul lus videat vel audiat. simil̄r in ,ppósito. ad rōnem in cōtrarium dicendum q̄ dupl̄r aliquid est occultū. s. p se ₇ p accidēs. Occultū p se est qd̄ ex sua rōne si bi vēdicat: nō subesse cognitioni sensitiue a qua in cipit humana cognitio: scd̄₃ quā iudicat eccl̄ia: oc cultū vero p accidēs est qd̄ licet sensui subiacet te stes tn̄ nō h̄et. Occultū et p se q̄le est act⁹ interior dupl̄r cōsideratur: vno mō scd̄₃ q̄ ē in solo corde. alio mō scd̄₃ q̄ est cā cōmissionis vl̄ omissionis ex terioris vt cū q̄s ex odio interiori facit vel omittit aliq̄d extra siue illō sit locutio siue operatio qua liscūq₃. Quamuis igitur occulta p se primo mo do eccl̄e cēsuris nō sint subdita: occulta tn̄ p acci dens et ex defectu ,pbatiōis vt sunt facta exteriora secretissima: ₇ act⁹ interiores vt sunt cā ₇ rōnes ex terior cōmissionū vel omissionū subiacēt iuditio ecclesie ₇ censuris: ex quo patet q̄ ,phibitio facta

inquisitoribus ne odio vel amore omittãt proce-
dere cõtra hereticos sub pena excõmunicationis
nõ ſt p:opter actũ interiorẽ p:ecise:sed ꝑpter exte
riorẽ ex interiori odio vel amore ꝓcedentez. patet
etiã ꝗ victus tentatione cõtra fidez proferens ore
suaz infidelitatẽ etiã si sit solus: est excõicatus.

Dispẽsatio est iuris comũis relaxatio facta
cũ cause cognitione ab habẽte ius dispẽsan
di. vñ secũdũ bern. de dispẽ. ꝛ precep. prelati dãtes
licẽtiaz veniẽdi cõtra legez sine causa rõnabili vel
saltẽ dubia pro sola volũtate: dissipatores sunt non
dispẽsatores. cause legitime ad dispẽsandũ sunt. s.
tps. q̃a defect⁹ nri temporis quo merita et corpa
defecerũt: districtionis antiq̃ nõ patit̃ maneř cẽsu
rã. dis. xxxiiij. frat̃nitatis. p. q. vij. necessa. ij. vtilitas
vt alij facili⁹ cõuertãtur ad bonũz. xxiij. q. iiij. pie-
tas. iij. qualitas ꝑsone: meriti et sciẽ. dis. ea. c. tali:
ꝛ. didici. iiij. n̄cessitas. v. pietas. vj. scãdalũ multitu
dinis. disti. l. vt cõstituerer̃. vij. euẽt⁹ rei: ꝛ genera
liter stãdũ est arbitrio boni viri qñ sit iusta cã dis-
pẽsandi: et tũc peccat prelat⁹ nõ dispẽsans. Si ipe
tretur dispensatio vel alia gr̃a ex falsa causa tacita
veritate vel sugesta falsitate nulla est. de rescrip. ad
audiẽtiaz. ij. et de fil. ꝑsb. ca. ij. li. vj. qd̃ nota contra
religiosos eximẽtes se hoc mõ. q: vere sunt fugiti-
ui vel apostate. Quãuis eps non possit dispensa-
re cõtra canones ꝛ concilia: nisi in his que sibi ex-
presse cõceduntur. vt in. ca. dilectus de tempo. ord.

si tñ accidat aliqs casus tpe cõstitutionis inexcogitatus magne necessitatis ꝛ vtilitatis sine dubio ꝓsumendũ est ꝙ papa qui est pastor omniuȝ ꝛ nõ debet q̃rere q̃ sua sunt sed q̃ ouiũ iesu xp̃i:cũ prelatus sit ꝓpter populũ ꝛ nõ ecõuerso:velit in tali casu vices suas epõ cõmittere ꝛ auctoritatẽ dispẽsandi. vñ si ipedimẽtũ est occultũ ꝛ ad papã nõ põt haberi recursus ꝛ separatio sine magno scãdalo fieri non põt:sicut sepe accidit in mulieribus cognitis a cõsanguineis viri ãte cõtractũ matrimoniũ: eps dispẽsare poterit in gradibus ꝓhibitis in matrimonio:ponendo spem in ratihabitione pape:ꝛ idẽ in omni casu emergẽte: in quo papa si adesset rite informat⁹ et recte vtẽs claue secũdũ rectã rationẽ dispẽsare deberet:q2 nullus debet manere sine remedio:nec vult papa aĩas mãere in hm̃oi laqueis q̃ romã mittere vel adire nõ possunt:sic tenet ioã. de ligna. in. ca. at si clerici. de iudi. ꝛ panor. in. ca. dilectio. de cõsan. et affin. angel. rosel. ꝛ siluest. et in defectu epĩ hoc licebit ꝓprio cõfessori. ¶ In omni iuramẽto ꝓmissorio scd̃m docto. in ca. quemadmoduȝ de iure iur. subintelliguntur multe cõditiones q̃ si exprimant̃: iuramẽtũ non debet dici cõditionatũ. Primo subĩtelligit̃ si deo placuerit. xxij. q. ij. btĩis. Secũdo si pape placeat. ca. venientes. eo. tit. imo in omni iuramẽto intelligitur auctoritas cuiuscũqȝ supioris excepta. ca. etate eo. tit. Tertio subintelligitur si res in eodem statu ꝑmaneat. ca. quẽad

modũ.eo.tit.vt si pmissi aliquã ducere vxorẽ si illa est fornicata vel leprosa effecta:non teneor seruare iuramẽtuz.et hec mutatio rerũ excusans a iuramẽto dupliciter fit. Primo qñ casus nouiter emergẽs est talis q si fuisset a principio iuramentũ fuisset temerariũ. Secũdo qñ est talis q si fuisset a prĩcipio iurãs nõ iurasset:q: in tali casu nõ intẽdebat se obligarẽ actu:nec habitu q: si de eo cogitasset nõ se obligasset. Quarto si seruetur mihi fides z pro missum.eo.tit.ca.puenit. Quinto intelligitur si res sit honesta z possibilis.ca.quẽ admodũ.z.ca.qñta valis.eo.tit. Sexto si subsit facultas.ca.qrelã.z c. breui. vbi habetur q difficultas excusat aperiurio. Septimo si iuraui stare preceptis alicuius: intelligitur si nõ pcipiatur aliqd imoderatũ. d.ca.qñtaualis: q: iuramẽtuz nõ extenditur ad virisimiliter nõ cogitata.d.ca.queadmodũ.nec obligat vltra cõsensum.ca.veniẽs. Octauo quãdo quis iurat factuz alteri⁹ intelligitur q ad hoc bona fide laborabit.de spõ.et litteris. Nono si iuraui q nõ ero tibi cõtrarius. intelligitur nisi ius meũ vel meorũ defendẽdo.eo. tit.ca.petitio. Decimo si vir z mulier iurẽt cõtrahere: intelligitur nisi alteri accidat aliqd turpe: vel nisi ex mutuo cõsensu inuicẽ se absoluãt.de spõ.ca.ij. Undecimo si iuro tibi tanq regi vl'epo: intelligitur nisi deponaris. Duodecimo si facta pace cum aliquo iuro nõ offendere: restringitur ad offensaz rõne inimicitie pterite nõ ad nouã ex post

facto insurgentē: scḋm pano. ca. cū inter. de renū. Decimotertio si iuro nō expellere inquilinū intelligitur si solnat pēsionē & si pat̄ iurat non exheredare filiū intelligitur nisi crimē ingratitudinis cōmittat. ff. ō. verb. obli. l. quidā cū filiū. similr̄ si oductor preterit id ad qd tenetur ex contractu: locator non tenetur ei ex pmissione locationis. ff. loca. l. q ro: & generalr̄ in cōtractu in quo aliqd ex vtraq3 pte promittit̄: vnꝰ nō tenet̄ seruare qd pmissit: si alt̄ nō seruat id propt̄ qd pmissit.

De irritatione voti.

Sciendū q irritatio voti est anullatio obligationis voti ex beneplacito irritātis. vt cu3 vir dicit vxori: nollo q serues hoc votū. Dispēsatio ē anullatio obligationis voti ex causa rōabili. sicut cu3 determinat prelatus nō esse bonū aliqd votu3 seruare. Cōmutatio est anullatio obligationis voti cum ligamine ad aliqd aliud faciendū: sicut si ei qui vouit peregrinationem: imponatur ieiuniu3. Redēptio est anullatio obligationis voti cum ligamine ad aliqd dādū. Unde irritatio secūdū palu. et alios doctores in. iiij. dis. xxxviij. fieri pōt sine causa ad libitum irritantis ita q nec potēs irritare peccat irritando: cum vtatur iure suo nisi irritet sine causa legitima qd prius concessit. q2 peccat sic irritādo. Secūdo. secūdū silues. si irritat maliciose fingens multu3 preiudicare: qd paru3 preiudicat q2 arbitriū et potestas nō cōcedūtur nisi ad iudici

um boni viri.ff.pro socio.l.in proposita.et.xj.q.iij.
priuilegiũ.nõ tñ peccat subdit⁹ obediẽdo cũ a pn
cipio votũ fuerit inefficax:nec subdit⁹ debeat iudi
care de intẽtiõe precipiẽtis superioris nec de eius
pcepto in his in q̃bus potest precipe. Dispẽsatio
aũt vt teneat nõ solũ req̃rit auctoritatẽ in dispen
sante sed etiam causaz ex parte dispẽsati.q̃ est vtili
tas vel necessitas ipi⁹ vel rei publice:etiaz si dispẽ
sans sit papa.quia petro data est auctoritas nõ in
destructionem sed in edificationẽ.in his tñ que nõ
sunt mala nisi quia iure positiuo prohibita ad libi
tũ abrogar̃ ⁊ a fortiori dispẽsare põt. Cõmutacio ⁊
redẽptio differũt: sicut pmutacio et emptio. vnde
pmutacio voti est si habẽti votũ ad visitãdũ sãctũ
iacobum vbi habet hostes: imponatur q̃ visitet
limina apostolorum. redemptio vero est si impedi
to ire imponatur tantũ dare pro deo: quantũ erat
expẽsurus: q̃ redemptio debet esse equalis et iusti
precij.de vot.ca.magne.

Notãdum q̃ par̃:tutor: et tutrix irritare pos
sunt omne votũ impuberis psonale.i. respi
ciens personam, vt de religione et abstinentia: et
reale.i.de rebus dandis: et similit̃ votuz reale mi
noris.xxv.habentis curatorẽ vel existentis in po
testate patris: si tamen pubes intret religionem
quod facere potest inuitis parentibus et curato
ribus: eo ipso dedicat omnia bona sua: que nisi
esset maior.xxv.annis alienare non posset nisi se ali

enãdo. filr si impubes intrauit et nõ fuit retract⁹: bona eius retrahi non possunt: itẽ si habẽs vsum rationis non habet parentes: tutorem nec curatorem et vouet bona sua deo et nõ se: licet in hominem alienare non possit: in deũ tamẽ potest: si tamẽ notabilit̃ inueniat̃ decept⁹ restitui debet. Igit̃ ad libitũ sine causa pat̃ et mater irritare possunt vota omnia ẽt religionis filiorũ impuberũ et filiarũ: et tutor et tutrix pupilli: et curator minoris: et vir vxoris: dñs serui et prelatus subditi. similit̃ vota pubeꝝ per q̃ preiudicaret̃ eorũ regimini siue sint realia siue psonalia non aũt alia. Nota ꝙ angelus ascribit sctõ tho. ꝙ impubes doli capax potest facere votũ solemne religionis nisi irritet̃. qd̃ est contra. c. j. de regul. li. vj. vbi pfessus ante. xiiij. ãnuꝫ libet̃ põt redir̃ ad seculũ. rosel. vero imponit eidẽ ꝙ puer ante pubertatẽ nõ põt se voto religionis obligare: mens autẽ sctĩ tho. est ꝙ impubes non potest facere votũ solẽne religionis ẽt de cõsensu patris vt dicit̃ in. d. ca. pri. si vero sit doli capax facere põt votũ simplex ⁊ obligabit eum. dicit̃ autẽ vir impubes ante cõpletũ. xiiij. ãnuꝫ. femina vero ãte cõpletũ. xij. Ex dictis infero ꝙ filij familias pñt post pubertatẽ vouer̃ et implere tenet̃ etiaꝫ inuitis parẽtibus quãtũ ad ptinẽtia ad suaꝫ psonaꝫ vt de ingressu religionis: de cõtractu matrimonij et hui⁹modi q̃ nõ preiudicant regimini dom⁹ et familie: sed quo ad spectãtia ad dispẽsationẽ domesticã: nõ

pñt sine cõsensu patris vt de elemosyna pegrinatiõe et huiusmodi. Nõ fallit.j.in voto terre sacte qd emittẽ põt filius familias.de vot.ex multa.ij.in peculio castrensi vel q̃si.q: in his est sui iuris.iij.si pat̃ consensit explicite vel tacite nõ contradicẽdo sm̃ inno. Secũdo.sequit̃ q licet seru⁹ nõ possit vouere ea per q̃ sub traheret̃ ab obsequio domini vt pegrinari et huiusmodi: põt tamẽ se obligare ad orõnes dicẽdas ad castitatẽ seruãdam et sĩlia inuito dño.arg.c.relatũ.d sen.ex.sĩlr sic vxor nõ põt aliq̃d in p̃iudiciũ viri vouer̃: vt d abstinẽtia.dormire cũ camisia.surger̃ ad matutinas et sĩlia.sic nec vir.

Nota q si pater aut ali⁹ irritauerit votũ continẽtie vel aliud emissũ ab impubere: nõ tenet̃ ampli⁹ impubes ad illud si fuit irritatũ rite.i. quãtũ se extẽdit potestas irritãtis mortuo irritatore: vel ei⁹ potestate expirãte: q: obligatio semel extincta nõ rebiuiscit.c.de remis.pigno.l.cũ ex causa. etiã si fecisset votũ explẽdũ solũ post expiratioñẽ potestatis et hoc tenẽt cõmuniter doctores siue fuerit votũ religionis siue aliud qdcũq;. si vero reuocauerit votũ factũ a puber̃ vel ab vxore vl̃ seruo tenent̃ isti soluta potestate irritãtis sua vota iplere secũdũ inocẽ.in.ca.scripture.de vot.⁊ petrus de palu.et rosel.sed panor.in.d.c. dicit se dubitare propt̃.c.q̃dam.et.c.placuit. de cõuers.cõjug. vbi maritus ingressus religionẽ cõtradicẽte vxore et ei restitut⁹: ea mortua nõ tenet̃ iterũ intrare: quia

emissit votum tpe inhabili. et idē videt̄ in filio familias: ex quo voti expletionem nō contulit in aliud tps habile. hanc opinionē tenēt simplicit̄ āgel. silues. et multi alij et vr̄ eē santi tho. nā secūdū ipm: vota eorū q̄ sunt sub alteri⁹ potestate nō sunt firma sine eorū cōsensu: et in votis taliū subintelligitur cōditio si placuerit supiorib⁹. et sicut tenent̄ tales cōplere vota sua expirāte potestate supioris si ab eo nō fuerint legitime irritata: sicut habet̄ in. c. cōsuluit. de cōuer. cōiug. vbi ingressus religionē vxore nō petēte in vita: ea mortua cogit̄ in ea perseuerare: ita si legitime sunt irritata dicta potestate expirāte nō tenēt̄ ea cōplet̄: nisi quaten⁹ voue rūt aliq̄d sui iuris: sicut ingressus religionem reuocatus per alium coniugem eo mortuo non tenetur religionem adire: sed solū caste viuet̄ et non exigere: quia illō promittere potuit: sic habetur in. c. quidam. de conuer. conjug. quia secūdum docto. in materia voti procedit illa regula iuris. si non valet qō ago vt ago: valeat vt potest valere. Aduerte etiam q̄ magna differentia est inter puberem et impuberem. nam impubes ita subicitur parētib⁹ vel tutoribus q̄ non habet voluntatem: sed voluntas parentū est voluntas pueri et per consequēs nec de se nec de reb⁹ pōt pro tunc disponer̄ etiam si sit doli capax sine eorū cōsensu: sꝫ pubes habet ꝓpiā voluntatem et vouere potest et implere tenet̄ omnia que non preiudicant superiori. et idem de

seruo et de vxore. religioso excepto: qui est vt impubes non habens velle nec nolle: vide de his. numeri.ca.xxx. Nota q in voto negatiuo puta non bibendi vinum tocies est mortale: quociens agitur contra illud si iteretur actus interior et exterior: non autem si solu actus exterior secundum paulu .q: pctm perse est in actu interiori. Vn q vno actu voluntatis vult furari et mechari vel furari plura: quo ad deu vnum peccatum comittit: licet plura furetur secundu iudicium hominum: in voto autem affirmatiuo puta ieiunandi no est mortale nisi pravice qua agit cotra votu nisi ex cotemptu vel scadalo si inde sequatur.

Q. Clauis reddet votu sit de iure diuino inq papa non potest dispesare: potest tamen in aliquo casu declarare illud quod prius erat materia voti: iam no esse materia apta ad votum: vt q a sit malum vel inutile vel maioris boni impeditiuu et per cosequens no est seruandu. et ita dispensatio in voto magis est iuris declaratoria q relaxatiua: papa dispensare potest in voto soleni continentie per susceptionem sacri ordinis vt q sacerdos contrahat secundum omnes docto. quia votu castitatis est annexum accidetaliter ordini sacro ex statuto eccle secundum.s.tho.ij.ij. q. lxxxviij.vij. in voto aut soleni castitatis ex professione ex nulla ca etiam vrgetissima dispesare potest: q piculis humanis per res humanas obuiadum est et no p res diuino

cultui mācipatas vñ leui. vlt. animal qd̄ imolari pōt si q̄s vouerit sanctificatū erit et mutari nō poterit nec melius malo nec pei⁹ bono. ⁊ de stat. mon. c. cū ad monasterium dicitur. abdicatio ꝓpietatis sicut ⁊ custodia castitatis adeo est ānexa regule monachali: vt cōtra nec sum⁹ pōtifex possit indulgere. sic tenet sanct⁹ tho. ij. ij. vbi sup̄ ⁊ alber. in. iiij. disti. xxxviij. capol. ⁊ siluest. Sed palu. cū oib⁹ fere docto. quos seq̄tur caietanus tenēt oppositū. q̄a in omni voto intelligitur excepta autoritas pape: nec est aliqd̄ votū adeo acceptuȝ deo quod non possit in meli⁹ cōmutari: et q̄ aducunt̄ in contrariū intelligunt̄ ꝙ non pōt passim ⁊ ꝓhibito suo sec⁹ in casu vrgētissime necessitatis. vñ et idē sanct⁹ th. i. iiij. vtrāqȝ opinionē vt ꝓbabilē posuit nec reꝓbauit. Dicit ēt ricar. et palu. ꝙ papa nō pōt dispēsare cū religioso in voto solēni ꝙ̄ diu est religiosus: sed pōt de religioso facer̄ nō religiosum. qd̄ reꝓbat capreol. Mihi vr̄ ꝙ cuȝ oēs religiones sint facticie ⁊ d iure positiuo sic auctoritate pape sunt isti tute: ita eiusdē auctoritate possent ōstitui. sol⁹ ēt papa dispensat in. v. sibi de more reseruatis. s. in voto cōtinētie ꝑpetuo: in voto religionis: et in votis peregrinatiōis terre sctē. rome ⁊ sctī iacobi. de vot. c. ex multa. vbi dicit panor. ꝙ si votū terre sctē et sctī iacobi esset factū pro deuotione ⁊ nō pro subsidio: epūs posset dispēsare. facit. ca. qd̄ sup his. eo. tit. et. d. c. ex multa q̄ fundat̄ se sup subsidio. sed secūdū sil

uel. si eps dispenset nõ valet dispẽsatio. q: licet nõ probet casus hic papalis ex hoc q tales cõmuniter ad papã remittũtur: cuz hoc esse possit ad terrorẽ vel ad cautelã vel reuerẽtiã: q: ad ipm maiores cause debẽt referri vt dicit in. c. maiores. de bap. tamẽ pbat ex hoc q per litteras papales ista pape indistincte reseruãtur. in voto aũt castitatis tpali vt si quis vouit cõtinere ad certũ tps et in oi alio voto eps põt dispẽsare. Prelati regulares sicut subditoz vota possunt irritare: ita cõmutare et dispẽsare. licet propie non habeat in eis locuz dispẽsatio. q: si vota precedunt professionẽ ipo iure in professione dispẽsant in qua tanq in vniuersali cõcludũtur oia alia vota tãq pticularia. si vero sequãtur non sunt firma nisi cõsentiẽte prelato.

Satisfactio est pctõz cãs excidere: t eoz suggestionib⁹ aditũ nõ idulgere: vt aliq. Satisfactio est pro illata iiuria volũtaria recõpẽsatio scdz eqlitatẽ iusticie cũ pposito nõ cõmittẽdi nouã iniuriã. Uñ op⁹ satisfactoriũ si cõsideret vt expiatiuũ pene: p ip̃z nõ põt satisfaciẽs satisfacere p se simul t pro alio: q: ita põt adeqri reactui vni⁹ peccati: q nõ alteri. React⁹ eni duoz pctõz maiorẽ satisfactionẽ reqrit: q react⁹ vni⁹. si vero cõsideretur inquantũ est meritoriũ vite eterne: sic magis prodest facienti: q alteri p quo fit. Hec est opinio sancti tho. sed ricard. in. iiij. disti. xlv. dicit q offerens satisfactionem operũ suoz alteri: nihil perdit imo

lucratur: quia plus sibi cõfert illa cõmunicatio ex charitate etiã quo ad remissionẽ pene: ꝙ sibi detrahatur ex tali cõmunicatione. Prima opinio vera est de rigore iusticie: sed considerata dei liberalissima misericordia tenendũ est ꝙ satisfacit etiam pro seipso: quia charitas operit multitudinẽ peccatorum. et hoc tenet silues. post ricar. ¶ Utrum satisfactio facta in mortali sit iterãda. Ad hoc dicit sanctus tho. ꝙ satisfactiones relinquẽtes effectuȝ in satisfaciente sicut ex ieiunio relinquitur debilitas ex elemosina diminutio substãtie: non oportet iterare q: per sequentẽ penitentiaȝ accepte sunt quo ad illud quod de ipsis manet: alias autem oportet iterare sicut de oratione ⁊ similibus. Sed nota ꝙ duplex est satisfactio q̃dã virtuosa per quã amouetur offensa dei ⁊ eius amicitia restituitur ⁊ de hac loquitur sanct᷒. tho. ⁊ per illã homo satisfacit deo pro parte pene soluẽde in purgatorio si nõ est iniũcta equiualens vel pro tota si fuit imposita condigna. Alia est satisfactio sacramẽtalis ad quã obligat sacerdos nõ vt implendã in charitate sed qualiter cũq;: ⁊ si hãc explet penitẽs in gr̃a ⁊ satisfacit deo ⁊ sacerdoti. Si vero in peccato satisfacit soluȝ p̃cepto sacerdotis q: sic explens nõ iudicabitur inobediẽs ⁊ talem nõ tenetur iterare siue relinquat post se effectũ siue non. Scot᷒ in. iiij. dis. xv. q. prima. quẽ sequitur angel. dicit: ꝙ satisfaciens in mortali: satisfacit etiam deo nõ voluntarie sed coacte ⁊

q[uod] no[n] punietur in inferno pro peccato pro quo satisfecit i[n] mortali: sed cu[m] nulla fiat satisfactio deo p[er] equivalentia[m] sed solum ex divina acceptatione: satisfactio facta in mortali cu[m] non sit deo grata & accepta non liberat a pena debita.
¶ Nota q[uod] sine dolo vero vel presumpto no[n] incurrit quis penam exco[m]municationis: nec in causa sanguinis status vel fame lata culpa equiparatur dolo: sed requirit[ur] verus dolus sc[dm] glo. & bartho. in l. in actionib[us]. ff. de in lit. iur. & sc[dm] docto. in ca. vt animaru[m]. de consti. li. vj. ¶ Vicari[us] vel subdelegatus t[em]p[or]alis non po[tes]t substituere vicariu[m]. vt patet de off. vic. c. clericos nisi in his casibus. Primo si habet sp[eci]ale ma[n]datum substitue[n]di. Sc[d]o si sit co[n]suetudo q[uod] substituat q[uia] consuetudo dat iurisdictione[m]. Tertio sc[dm] sctu[m] tho. in quoli. qu[an]n p[er] se non potest totu[m] explere potest non totu[m] s[ed] partem co[m]mittere: q[uia] intentio co[m]mitte[n]tis est q[uod] exequatur sc[dm] q[uod] potest. ¶ Vtru[m] ea q[ue] sunt mere d[e] iure positivo abrogari possint. Dice[n]dum q[uod] sic tripliciter. Primo p[er] contraria[m] co[n]suetudine[m]. dis. xxxj. ante trie[n]niu[m]. Secu[n]do p[ro]pt[er] dispare[m] te[m]po[rum] successione[m]. dist. xxxiiij. fraternitatis. Vbi dicit[ur] d[e]fect[us] n[ost]ri te[m]poris q[ui]bus merita & corpora defeceru[n]t: districtio[n]is illi[us] no[n] patit[ur] manere ce[n]sura[m]. Tertio propter emerge[n]tia mala: sicut serpente[m] eneu[m] que[m] moyses bona inte[n]tione fecit: meritorie ezechias destruxit. dist. lxiij. in fi. et sanctus doctor prima secu[n]de. q. xcvij. dicit lex

humana recte mutari potest: quãdo per eius mutationem cõmuni vtilitati prouidetur: quod de facili fieri non decet.

Utrũ quilibꝫ sacerdos possit absoluere ab excõmunicatione minori. Dicẽdũ ꝙ non quilibet indifferẽter: sed qui põt absoluere a peccatis. nec obstat ꝙ quelibet excõicatio separat a participatione sacroꝝ ꝛ p ꝯñs videtur ꝙ ꝛ ab ipa absolutiõe: qꝛ verũ est ꝙ separat ab alijs sacris a penitẽtia: ꝛ a pñia i ordie ad pctã a q̃bꝰ ea stãte nullꝰ ab solui põt: nõ aũt a penitẽtia in ordine ad absolutionẽ. vñ cũ excõicato veniẽte ad cõfessionẽ sine scrupulo loqui licet. Fiet tñ absolutio ab excõicatione maiori in loco: vbi nõ participet in diuinis anteꝙ absoluat̃. ¶ A maiori aũt excõicatione regulariter absoluere põt qui ligauit nisi in his casibus. Primo in delegato pape qui inobedientẽ sue sententie excõicare põt: sed absoluere nõ põt post annũ de off. deleg. q̃renti. Secũdo in eo q̃ postꝙ ligauit incidit in maiorẽ excõicationẽ secꝰ si incidat in minorẽ quia absoluere posset. de cleri. exco. ca. si celebrat. Tertio in incendiario quẽ ordinarius excommunicare potest sed post denunciationẽ solus papa absoluet de sen. exco. ca. tua. Quarto quãdo papa confirmat ex certa scientia sentẽtiaꝫ latã ab inferiori: quia omnia quibus auctoritatẽ damus: nr̃a facimus. ca. si aplice. de preben. li. vj. Quinto in eo cui papa mandat vt aliquem excõmunicet sine

cognitione cause: q2 cu3 talis sit mere executo2 ab soluere nō potest. Sexto pōt o2dinarius priuare offitio clericos ministrātes sacramēta hereticis z eos sepeliētes sed sine sede aplica non pōt eos re/stituere. Septimo nullus pōt relaxare sententiā sus pēso2 p conciliu3 eo q benefitia scienter indignis cōtulerunt nisi papa vel vnus de. iiij. patriarchis. de pbend. ca. graue. Octauo o2dinari9 degrada/re pōt sed nō restituere. ¶ Inter religiosos solus p2elat9 vel alius de eius licētia pōt absoluere ab excōmunicatione maio2i: si quā incurrāt religiosi siue a iure sit lata siue ab homīe. alios aūt a reli/giosis quicūq3 pōt absoluere a peccatis pōt absol uere ab excōicatione maio2i lata a iure cōmuni vel speciali: qn cōdito2 canonis sibi nō reseruauit ab/solutionē secundū cōmunio2ē viā. ca. nuper. de sen. excō. simil2 in articulo mo2tis quilibet sacerdos z etiā laic9 pōt absoluere a q̄cūq3 excōmunicatione tā a iure q̄ ab homine: q2 necessitas nō habet legē secūdū silues. pano2. et docto in. ca. a nobis. de sen. exco. z iniūget q ipedimēto cessante psentet se illi a quo de iure erat absoluēdus mādatū ei9 sup hoc acceptatur9. de sen. ex. ca. ea. Dicit aūt piculū mo2 tis qōlib3 periculū vicinū mo2ti vt si timet hostes vel pdones vel crudelitatē potētis si sit nauigatu r9 p loca piculosa: si obsidet in loco vbi iaciunt te la: si intrat bellū z similia: qn aute3 sit periculū p/babile iudicio boni viri determinabitur. ¶ Ab

excõmunicatione autẽ lata ab homine absoluere põt solus qui tulit vel equalis sibi in iurisditione successor vel superior. Et nota q̃ qñ superior dicit cõmitto tibi vices etiã in his q̃ requirunt mandatum speciale. si cõstat de eius intẽtione illa seruanda est: si aũt non constat: si in cõmissione exprimit aliquid equalis vel maioris importãtie: argumentũ est q̃ oia velit cõcedere. Si aũt nõ exprimit: nõ cõcedit: q: in cõmissione generali nõ intelligitur quis cõmittere: q̃ in spẽ verisimiliter non esset cõmissurus. maxime in his q̃ non possunt fieri sine iniuria inferioris. de procur. ca. ad agendum. li. sexto.

¶ In aliena diocesi põt q̃s absoluere subditos suos & facere cũ eis q̃ non requirũt tumultuosam cause cognitionẽ in quib⁹ alienũ territoriũ nõ leditur: alias nõ. quia nõ põt in aliena diocesi sedere p tribunali. ix. q. ij. ep̃s. Vñ patet q̃ duo religiosi venientes ad extraneuz conuentũ habentes licẽtiam a p̃prio prelato vt ad inuicem confiteantur pñt hoc idẽ in alieno cõuentu: q: tales se absoluunt auctoritate sui prelati q̃ talia posset ibi: etiã inuito p̃lato illi⁹ loci. ¶ Absolutio facta ex causa falsa nulla est puta dixit se satisfecisse cum nõ satisfecerit: q: tũc iudex nõ intendit absoluere: & absolutio ab excõmunicatione sicut & excõmunicatio vires recipit ab intẽtione. ca. venerabilis. de sen. exco. li. vj. et sufficiũt quecũq: verba significantia remotionez excõicationis cuz intentione absoluendi: nec est necesse

dicere. ps. vel verberare nec exprimere causas propter quas est excōicatus quāuis sit bonum. Pōt aūt absolui absens ꝛ inuitus ꝛ per litteras ꝛ stat aliquē absolui ab vna excōicatione ipso manente irretito alijs. ¶ Utrū dubius de excōmunicatione debeat petere absolutionē: dicēdū ꝙ si habet cōmoditatem absoluētis ꝛ nullū sibi inde generat̄ preiudiciū petere debet: q: in dubijs tutior pars est eligēda. de spons. iuuenis. Si auten cōmode nō potest absolui aut sibi ex hoc generatur preiudiciū ab aduersario: vl' si est scrupulosus tūc si dubitatio est leuis deponat illā ad cōsilium boni viri: si aūt nō potest deponere vel si dubitatio est probabilis petere tenetur absolutionē. Potest autē ꝛ debet quis absolui post mortē ab excōmunicatione si habuit signa contritionis tempore mortis. de sen. exco. a nobis. ¶ Excōmunicatū propter enormē percussionē clerici. regulariter solus papa absoluit vt si mutilauit: vel infixit graue vulnus: vel si iniecit manus in epm vel in suū prelatū: vel si percussit in publico vl' in cōspectu iudicis et huiusmodi. De leui vero vt si quis iniuriose tangat clericū per vestes vel p habenas absoluere pōt eps. de mediocri aūt q̄ est media inter atrocem ꝛ leuē iniuriosam pcussionē absoluere pōt eps certas psonas. Et i his qū sit leuis mediocris ꝛ atrox iniuria arbitrio boni viri q̄ est confessor discret⁹ vel alius sapiēs determinabit̄: pēsatis varijs circūstantijs

psonarū locoꝝ ꝛ tēpoꝝ:q꜡ si clerico ministrāti q̄s leuiter man⁹ iniciat nō est leuis iniuria que alias leuis esset ꝛ q̄dam est leuis illata puero vel in dorso manu vel in occulto q̄ non est leuis illata seni vl' in facie vel baculo seu publice.

In his casib⁹ pōt quis absolui citra sedem aplicā:p violēta pcussione psone ecclastice. cōtra cano. siq̄s suadēte.xvij.q.iiij. Primo religiosus pōt absolui a suo prelato dum tū nō sit excessus enormis d sen.ex.mōachi. Scdo in arti.mortis.de sen.ex.nō dubiū. Tertio mulieres q̄cunq꜡ ꝛ q̄litercūq꜡ leserint ab epō absolui pnt. q꜡ feīis vagari nō expedit. Quarto hñs capitales inimicitias. Quito puer ipubes.d sen.ex.c.pmo. Sexto officialis qui arcendo turbā casu cū aliq̄ culpa clericū leuiter percutit.de sen.exco.si vero. Septimo vir valde potēs ꝛ delicatus. ca. mulieres. eo. tit. manifestabit tamē pape negocium ꝛ secundū cōsiliū eius puniet. Octauo paup q̄ nō est solit⁹ mendicare sed viuit ex suo artificio: vel si est solit⁹ mendicare nō tamē sufficiet sibi prouidere ex mendicitate iteragendo.eo.tit.ca.quod de his. Nono infirmus ꝛ senex valitudinarius. Decimo clerici viuentes sub eodē tecto si iniuria non sit atrox.ca. qñ.de vit. ꝛ hon. Undecimo qui nō est sui iuris. vt filius familias ꝛ seruus.ca.relatū.eo.tit. Duodecimo quicunq꜡ habet impedimentū aliud legitimū arbitrio boni viri. ca.q̄ꝺ de his. eo. tit. ꝛ vni

uersalē in quocunqʒ casu non potenti adire papā sufficit consulere episcopum.

Alienatio stricte est act⁹ per quē trāffert̄ dominiū: large aūt dr̄ alienatio locatio ad lōgū tēpus ⁊ in materia odiosa debet sumi alienatio stricte sed in fauorabili capiatur large. ca. nulli liceat. de reb. eccl. non alie. In his casib⁹ licitū est alienare bona ecclesie. Primo rōne necessitatis vtsi debita vrgeāt ⁊ aliter satisfieri nō potest. Secundo ratione vtilitatis vt melior res habeatur. Tertio ratione pietatis pro redimēdis captiuis, p sustentādis egēis maritādis feminis. xij. q. ij. aurū ⁊. ca. sine exceptione. Quarto causa incōmoditatis vt si res est inutilis. xij. q. ij. terrulas. et ad has reducūtur oēs cause assignate a doctoribus. In alienatione seruāda sunt hec. Primo debet p̄cedere tractatus an expediat nec ne. Secūdo debet interuenire cōsensus capituli. Tertio auctoritas superioris qui est ep̄s in ecclesijs nō exēptis. in exēptis vero abbas ⁊ prior, puītialis. Quarto q̄ fiat p vtilitate ecclesie ⁊ cū subscriptione clericorū. Dicta solēnitas requirit̄ solū in alienatiōe rerū imobiliuʒ ⁊ in his q̄ seruando seruari pn̄t: cuiusmodi sunt q̄ q̄triēnio seruata nō corrūpunt̄ vl̄ q̄ fructificāt vel q̄ p̄ciosa sunt vt oues vasa p̄ciosa et pecūia ī magna quātitate p̄sertiʒ si sit d̄putata ad emēda bōa imobilia.

Ex cōmunicatio est exclusio a communione fideliū. Est aūt triplex fidelium cōmunio. vna

in cōuersatione ⁊ actibus corporalib⁹. Secūda in susceptione sacramētorū. Tertia in actibus spiritualib⁹ ⁊ bonorū spūaliū participatione q̄ fit vel p intentionē dn̄i vnius ꝓ alio orat: vel ratione charitatis: q̄ facit oēs esse vnū in deo. Et secūdū hoc triplex est excōmunicatio. Prima dicitur excommunicatio maior ⁊ anathema: que separat a predicta triplici cōmunione. de qua habes. iij. q. iiij. engeltrudā. Secūda est excōmunicatio minor. de q̄. xj. q. iij. cū excōmunicatio q̄ precise excludit a participatione passiua sacramētorū ⁊ ab his que sunt via ad sacra pcipiēda: q: sic excōmunicatus nō est eligibilis: nec habilis ad quodcunq̄ beneficiū ecclesiasticū etiā si eligentes hoc ignorēt vel ipsemet: nō aūt excludit a cetu fideliū: nec a participio bonorū spūaliū: nec a conferendis sacramētis: quāuis ipe ministrādo peccet. d cleri. exco. miis. si celebrat. Tertia excōicatio excludit a sacramētis ⁊ a cōmunione bonorū spūalium: hec infligit᷑ a deo ꝓ quolibet mortali. Prima ⁊ secūda excōmunicatio aliqn̄ infligitur ab homine idest a iudice ecclesiastico, aliqn̄ a iure. Utrū aūt ꝯsuetudo sine statuto ⁊ sentētia reddat aliquē excōmunicatū. pisa. ⁊ rose. tenēt q̄ nō host. ⁊ angel. tenēt q̄ sic: ⁊ hoc est veri⁹: dū modo cōsuetudo habeat q̄ sic faciens sit excōmunicatus: q: eo casu constitutio intelligit᷑ edita a iure vel ab hoīe vere vel ꝑsumptiue. ¶ Notādū vt quis peccet orādo ꝓ excōicato: duo reqrūtur:

Primo qꝫ oret in persona ecclesie.i.tanq̃ minister ecclesie: vt sacerdos tanquã sacerdos. ⁊ hec oĩo cõmuniter fit publice. Secundo qꝫ oret numerando ipm in mẽbris eccl'ie: quod fit quãdo orat pro ipso in spetiali simul cũ alijs nõ excõicatis. vñ qui non orat vt minister ecclesie etiã si oret specialiter: vel si nõ oret specialiter vt pro mẽbro ecclesie: etiã si oret publice ⁊ vt minister ecclesie non peccat. Ex quo sequitur qꝫ i missa in memẽto scdm docto. nominati licitũ est ⁊ specifice orare pro excõmunicato: q2 licet missa sit oĩo publica: illud tamẽ spaciũ cõceditur sacerdoti vt possit orare pro suis tãquã psona priuata cuꝫ sit in potestate eius breuiare vel plongare orationẽ que ibi fit. Simil'r in missa licet orare pro excõmunicato intencione generali: non in spãli: ⁊ quando licet sibi in spãli orare pro excõicato nõ refert quibus oĩonibus vtatur vtrũ oret per oĩones statutas ab ecclesia: puta dicẽdo. Pretẽde dñe famulo. ⁊c. ⁊ hmõi: dũ tamẽ non dicat illas vt pro membris ecclesie.

Sciẽdũ qꝫ excõicare, ppe ptinet ad epꝫ. vñ. xvj. q.ij. visis. et. xxiiij. q. iij. corripiantur. excõicatio dr mucro epi: curati tñ parrochiales i reb⁹ nõ multũ arduis ⁊ i notorijs q̃ nõ egẽt indagine iudiciali excõicare pñt pmissa mõitiõe: nisi aliter hẽat cõsuetudo: q̃ sicut dat iurisdictionẽ: ita tolleř põt: ⁊ general'r idẽ pñt hñtes ordiariã iurisdictiõẽ i subditos. Et cũ excõicatio sit grauissima pẽa vt patet in. d.

ca.corripiantᵣ:nõ debȝ fieri ab hoie nisi ꝑ mortali ꝛ cum cõtumacia.xj. q.iij.nemo. quia ecclesia non intendit prescindere nisi quē deus prescidit. vnde: põt homo formare cosciētiā ꝙ vbi nõ peccat mortaliter:nõ incurrit excõmunicationem. si tamē infligatᵣ excõmunicatio pro aliquo futuro nõ requiritur cõtumacia sufficit inobediētia ꝛ debet pcedere sentētiā latā ab homine trinamonitio habēs dierū cõpetentia interualla: nisi aliud necessitas suadeat vel vnica pro tribus.de sen.ex. cõstitutionē.l.vj.alias est iniusta ꝛ iudex est suspēsus ꝑ mensem ab ingressu ecclesie.eo tit.sacro:ꝛ fieri debet in scriptis expressa cã sub eadē pena.ca.medicinalis. li.vj.eo.tit. quā penā si nõ seruat est irregularis a solo papa dispēsandus. Qñ mandatᵣ aliquid sub pena excõmunicationis cõminatio est secūdū docto.sententie ferēde ꝛ non lata sententia:si auteȝ ad datur quā ipo facto incurras lata sententia est.

Sciēdū ꝙ excõicatio lata ab hoie in his casibꝰ est nulla scdȝ docto.in ca.solet. ꝛ ca.psenti. li.vj.eo.tit. Primo quādo fertur a nõ suo iudice xj.q.iij.sententia. Secūdo.quādo.fertur a suo iudice excommunicato suspenso vel interdicto.xxiiij.q. prima.ca.audiuimꝰ. Tertio.qñ qui eā tulit est violator iterdicti hominis.de exces.prela.tāta. Quarto quādo excõmunicatᵣ subditum contra priuilegij tenorē.de priuil.ca.cum capella. Quinto quādo fertur a delegato cõtra delegantis intentionē.

de p̄rebē.ca.fin. Sexto. quando quis excōicatur post legitimā appellationē.ca.solet.⁊.ca.venerabilib⁹.li.vj.appellatio tamē facta post sententiam: il las nō suspēdit s̄cōm docto. in.ca.p tuas. Si autē nō fuerit appellationē p̄sequutus infra terminum statutū a iudice: lapso termino debet denunciari ⁊ ex tūc p excōmunicato haberi.ca.licet.li.vj. Septimo qn̄ sententia cōtinet intollerabilē errorē. d.ca. p tuas. Est aūt error intollerabilis: qn̄ precipitur illicitū vel p̄hibetur qd̄ est de se bonū: vel mandat̄ impossibile vel fert̄ cōtra ius scriptū: d̄bet tn̄ error exprimi in sentētia: si enī nō exprimit̄ nec sit notorius tenet sententia. vnde excōicatus propter furtū qd̄ non fecit si talis error nō sit expressus in sententia: ligatus est quo ad ecclesiā ⁊ contēnendo peccabit mortaliter: sed ferat patienter ⁊ absolutionem q̄rat. Octauo qn̄ quis excōmunicat nō participātes in crimine sed in locutiōe ⁊ similibus q̄bus incurrit̄ minor excōicatio: q: talis sententia nulla ē nisi p̄missa trina monitione vel vna pro trib⁹ nec cū tali participēt. ca. statuim⁹.⁊.ca. cōstitutionem.li. vj. Nono quādo sentētia fert̄ cōtra nō faciētes aliquid: puta solutionē ⁊ aliquis nō facit q: nō pōt nisi cū magna iactura ⁊ indecentia talis nō ligatur s̄cōm docto. nisi is cui debet̄ esset in eq̄li necessitate: q: verba generalia sunt itelligēda ciuili modo. ff.d̄ serui.l.sicui.⁊ ipossibiliū nulla ē obligatio. Decimo qn̄ sentētia lata vt infra certū tēpus fiat ali-

quid puta solutio debiti: prorogat̄ ab eo in cui⁹ fauorē fit scōꝫ ioā.and.ca.preterea.de appel.ꝛ pa-nor.q: cū iudex fulminet sentētiam in fauorē par-tis: si pars vult terminū differre videt̄ iudex idē vel lex cū non intēdat aliud ꝙ̄ partes ꝯcordare: si ꝯsen-sus prestat̄ ante cōmissam penā: sec⁹ si post. ꝓ hac facit.ca.ꝑmū ō loca. et de spō.ca. ij. sicut remittēte iuramentū eo cui fit: nō dr̄ frāgere qui qꝺ iurauit non facit. et hec est verior opinio: quāuis hosti. ꝛ in nocē. oppositū teneant. ¶ Undecimo nō ligat quā do iudex nō intēdit ligare q: excōmunicatiōis sen-tētia ab excōmunicatoris itentione vires sumit. se-cūdū docto. in. ca. ex pte. de off. ordi. ꝛ qñ fit ad ins-tātiā alterius: videt̄ ꝙ nō liget nisi eos quos vult ligari: q: lator non plus intendit ligare ꝙ̄ petens intēdit. ca. bone memorie. de post. prela. vñ qñ pa-ter familias petit excōmunicari aliquos: vident̄ filij eius excipi ꝛ alij de quib⁹ nō vult ꝙ excōmu-nicētur. Duodecimo qñ excōicatio fert̄ sub condi-tiōe nō ligat anteꝙ̄ extet ꝯditio: ꝛ si appellet̄ pēdē-te cōditione: tenet appellatio. In p̄dictis casibus qñ notorie ꝯstat: excōicatio nō est timēda quo ad deū ꝛ quo ad ecclesiā: quādo vero nō ꝯstat timēda est quo ad ecclesiam: ꝛ ꝯtēnēs mortaliter peccat ꝛ posset excommunicari quia sentētia pastoris siue iusta siue iniusta timenda est. xj. q. iij. cap̄. primo.
¶ Qñ sentētia excōicationis fert̄ generalr̄ contra detinentes aliquid iniuste: qui rē alterius detinet

p viaʒ compensationis qꝛ tantūdē debet habere in virtute: non teneť reuelare nec incidet in senten tiā: sed si specialiter fiat mētio ŏ compensatione re uelare debet per tertiam psonā: non tamē reddet rē si certus est ꝙ tantūdē debetur sibi: secūdū sil/ uest. excōmūicatio. ij. dubio. viij. quāuis angel. titu lo. furtū. §. xlj. aliter sentiat.

Excōmunicatio plures habet effectus. Pri mo priuat omnibꝰ ecclesiasticis sacris qꝛ ex cōmunicatus recipiens sacra mortaliter peccat. Secūdo priuat suffragijs gen̄ralibꝰ ecclesie que fiunt pro tota ecclia: q̄ valent ad obtinendā gratiā: Tertio impedit protectionē dei ꝛ fauorē spālem: quem habet deus de mēbris ecclesie vn̄ excōmu/ nicatus dicitur tradi sathane: et in primitiua eccle sia excōmunicatus statim vexabatur a demone. si quis tamen iniuste excōmunicetur non priuatur his: quia tales non intendit ecclesia priuare. xj. q. iij. et si. Quarto excōmunicato non licet interesse diuinis nec orare cum alijs sine mortali. in eccle/ sia. Quinto non licet ei conuersari cum alijs: etiā excōmunicatis: nec licet ei subuenire in alimētis ꝛ vestibus nisi in casu extreme necessitatis. Sex/ to si existens in sacris ingerat se scienter diuinis: efficitur irregularis. Septimo non potest eligere nec eligi. Item est infamis. xvj. q. prima infames. nec pōt habere benefitiū ecclesiasticū. Itē suspen sus est ab officio ꝛ benefitio ꝛ generaliter omnis

actus legitimus est ei interdictus: vñ nec iudicare pōt nec accusare seu testificari. iij. q. ij. §. euidenter. Itē nō pōt sepeliri in loco sacro: q2 cui nō cōmunicam⁹ viuo: nec mortuo cōmunicare debemus. de sepul. sacris: nec pōt oblatio pro eo suscipi: si tñ apparēt signa cōtritionis in eo absoluet post mortē. xxiiij. q. ij. sane. Itē cadauer eius nō facit locū religiosuz sicut cadauer fidelis nō excōmunicati.

¶ Excōmunicato minori excōmunicatione participās: nō peccat mortaliter nec incurrit aliquā sententiaz: vñ solet dici q̄ minor excōmunicatio nō trāsit in tertiā psonaz: sed participans cum excōmunicato maiori semper incurrit excōmunicationē maiorē vel minorē vt dicetur. Sunt aūt multa in q̄bus nō licet participe q̄ his versi. cōtinētur. Os. orare. vale cōis mēsa negat. Si pro delicto anathema quis efficiat. Os. i. locutio. littere misse ⁊ recepte. nūcij. munera et similia. q̄ solent esse inter amicos phibentur cū excōmunicato: q̄ si ab eo mittantur dāda sunt pauperibus. Orare: per qđ prohibetur participare in diuinis ⁊ sacris. Itez prohibetur salutatio ⁊ resalutatio: non tamen peccabit mortaliter salutans vel resalutās: nisi faciat in cōtēptum clauiū vel frequēter. Itez prohibetur cōmunio cū illo in cibo in domo ⁊ in quibuscūqz actibus legitimis.

Communicare licet excōmunicato in multis q̄ his versibus continētur. vtile. lex. humile.

res ignorata necesse. hec anathema faciunt: ne tibi possit obesse. vnde excusatur participās ꝓpter vtilitatē tēporalem participātis. vt si petit debitum ꝛ hmōi. alias ex suo delicto reportaret comodū. ca. si vero. eo. ti. ꝛ similr ꝓpter bonū anime excōmunicati quāuis aliqua extranea admisceātur vt magis proficiat. xi. q. iij. cū excōmunicato. excusat etiam lex matrimonij q2 vxor non tenetur vitare maritū excōmunicatū nisi sit excōmunicat⁹ propꝫ matrimoniū cōtractū. Excusat etiā humile vū serui ꝛ filij nō emācipati ꝛ alij domestici ꝛ religiosi subditi ꝛ clerici paticipantes parentibus ꝛ supiorib⁹ excōmunicatis nō incidunt. Similiꝫ excusantur ignorātes factū ꝓbabiliter: et participātes ꝓpter necessitatē tā excōmunicati ꝙ participātis: nec est expectāda extrema necessitas: sed sufficit egere ꝛ nō habere aliunde cōmode sustētamētū. ¶ Particians cū excōmunicato in crimine ꝓpter quod est excōmunicatus incurrit eandē sententiā. ca. si concubine. et. ca. nuper. eo. tit. et solū in his peccat mortaliter participās. Primo si participat in crimiū dānato. Secūdo si in quocūqꝫ alio mortali. Tertio in diuinis. Quarto in ꝯtemptū ecclesiastice disciplineːextra hos cas⁹ nō peccat mortaliꝫ: vt q̄ loqꝫ excōmunicato raro ꝛ cum timore sententie. Et ca. sacris. quod metus causa. qd̄ videtur dicere oppositum: intelligit secūduꝫ sctūꝫ tho. in quoli. quādo ꝑticipaꝫ in aliquo ꝑdictorū.

In cõcilio cõstãciensi sic decretũ est. ad euitãda scandala ⁊ multa pericula que cõscientijs timoratis cõtingere possent. Tenore presentiũ misericorditer indulgem⁹ ꝙ nemo deinceps a communione alicuius in sacrorum administratiõe vel receptione aut alijs q̃buscunq̃ diuinis intus vel extra: pretextu cuiuscunq̃ cẽsure ecclesiastice a iure vel ab homine generaliter ꝓmulgate teneatur abstinere vel aliquẽ vitare aut interdictum ecclesiasticũ seruare: nisi censura sit cõtra ꝑsonam: collegiũ: vel ecclesiam vel locũ certum a iudice denũciata spetialiter ⁊ expresse cõstitutionibus apostolicis ⁊ alijs quibuscũq̃ in cõtra facientibus nõ obstãtibus: saluo si quem ꝑ sacrilega manuũ iniectione in clericũ: sententiã latã a canone adeo notorie cõstiterit incidisse: quod factũ nulla possit tergiuersatione celari: nec aliquo iuris suffragio excusari. Ex tenore huius decreti in rigore patet: ꝙ excõmunicatus generaliter non peccat audiendo diuina: nec ⁊ alia prohibita sibi faciendo: quamuis silues. aliter videatur sentire.

Percutiẽtes clericos sunt excõmunicati vt patet. xvij. q̃stiõe. iiij. si quis. requirũtur aũt tria ad incurrẽdũ in hunc canonẽ. Primo man⁹ violẽta per quã intelligit̃ omnis effect⁹ iniurios⁹ illat⁹ in ꝑsonã: vel adherẽtia ꝑsone etiã si nõ sit violẽtus vt si cleric⁹ spõte se subicit verberib⁹: nec sufficit attẽtare actũ ſ3 requirit̃ et⁹ cõsumatio. Scdo req̃ri.

tur q̄ fiat suadēte diabolo idest animo iniuriandi. Tertio q̄ iniuria sit ita grauis quod credatur peccatū mortale q: sententia canonis non infert nisi pro mortali. Appellatiōe aūt clerici vēit in ꝓposito oīs cleric⁹ etiā de prima tōsura. religiosi ꝛ religiose ordinis ap ꝓbati: cōuersi ꝛ nouitij: ac ēt tertiarie mendicantium: quamuis angel⁹ sentiat aliter. ¶ In his casibus percutiēs clericū nō est excōmunicatus. Primo qn̄ percusus a clerico lede̅te statim sine deliberatione repercutit etiā si sit turbat⁹: ꝛ similiter si deliberate nō tamē cū do lo nec grauiter ledit. eo. tit. ca. primo. Secūdo qn̄ ignorat esse clericū q: nec habit⁹ nec alliud signū clericatus apparebat. ca. si vero. Tertio qn̄ ledit clericū in habitu laicali incedentē nihil q̄ clericatus ostendentē tertio monitū nec correctum. ca. cōtingit. Quarto in clerico arma ferente contēptō habitu: qui tertio monit⁹ nō se emēdat. ca. in audientia. Quinto in clerico gerente negocia secularia ꝛ tertio monito. ca. sacerdotibus. ne cleri. vel mo. Sexto. in clerico cōiugato si vestes ꝛ tonsurā non defert. de cleri. cō iug. ca. vnico. li. vj. Septimo in magistro percutiente causa disciplinę. cap. cum voluntate. et. ca. ex tenore siue sit in sacris siue in minoribus idē de parentibus ꝛ propinquis quāuis aliquo modo excedant dum tamē non sit magnus excessus: q: moderata correctio solum est permissa. De existēte in sacris angel. videt̄ sentire op

positũ sed filuesi.tenet q̃ licet ipsuz corrigere ꝛ hoc videtur verũ:qꝛ canõ reqrit dolũ ꝛ iniuriaz q̃d nõ est in proposito: cum ista correctio sit charitatiua. Octauo in illo q̃ in ꝯtinẽti viz vi repellit cũ moderamine inculpate tutele.ca.si vero. Nono in eo q̃ repit clericũ luxuriãtez cũ matre vxore. filia.vel sorore. ca.si vero: qꝛ difficile ẽ iustũ tẽperare dolorẽ. co. de adul.l.grach⁹. Decimo si fiat a p̃lato vel de eius mãdato causa correptionis.ca.cũ volũtate ꝛ.ca.cuz ex tenore. Undecimo inturbãte diuina officia:quẽ eijcere licet ab ecclesia.ca.veniẽs.ꝛ.ca. cũ volũtate . et simil'r quãdo seniores pcutiunt iuniores clericos. Duodecimo si clericus sit degradatus d.iudic.cũ nõ ab homine.Decimotertio qñ cleric⁹ trãsfert se ad habitũ cõtrariũ vt si factus ẽ miles vel bigam⁹. dis.xciiij.quisquis. ca. primo d biga.li.vj. Decimo quarto in femina pcutiẽte clericũ impetentẽ se defendẽdo moderate.

Excõmunicationes a quibus solus papa potest absoluere sunt sequentes . Prima contra ledẽtes clericos.ca.si quis.xvij.q.iiij.Secũda contra hereticos.ca.excõmunicam⁹.de here. Tertia contra inobediẽtes sententie legati vltra ãnuz. ca.querẽti.de off.deleg. Quarta contra falsantes literas aplicas.ca.falsarioꝝ.de cri.fal. Quĩta contra clericos participãtes in diuinis cum excõmunicatis a papa nominatiz.ca.significauit.de sen.exco. Sexta ꝯtra incẽdiarios ꝛ effractores ecclesiarum

cũ spoliatione postq̃ fuerint denunciati. ca. tua nos.et.ca.cõquesti.eo.tit. Septima cõtra assentientes sine licentia pape electioni senatoris vel rectoris vrbis rome.ca.fundamẽta.de elec.li.vj. Octaua cõtra insequentes hostiliter cardinales vrbis rome.ca.felicis.de peni.li.vj. Nona contra aggrauãtes in persona vel in bonis excõmunicantes vel interdicẽtes reges seu nobiles. ca. quicũq̃z.de sen.ex. Decima cõtra inquisitores omittẽtes pcedere contra aliquem odio vel amore cõtra iustitiam. in clemen.multorum de heret. Undecima cõtra religiosos presumẽtes ministrare eucharistiã: vnctionẽ: seu solemnizare matrimonia sine licentia curati: vel absoluẽtes a sententia iuris vel a culpa & pena in casu nõ concesso.ca.religiosi.de priuile. Duodecima cõtra religiosos & clericos inducẽtes ad vouendum vel iurãdum de eligẽdo vel non mutãdo sepulturam apud eos.in clemẽ. cupiẽtes. de peni. Decima tertia cõtra habentes tẽporale dominiũ cogentes celebrare diuina in loco interdicto. clemẽ.grauis.de sen.ex. Decima quarta in processu curie cõtra imponẽtes nouas exactiones vel augẽtes antiquas. Decima quinta cõtra corsarios & latrones marinos.ca.excõmunicationi.de rap. Decima sexta cõtra ferẽtes sarracenis: arma: ferrũ: fustes: galeas: naues: vitualia & quecũq̃z mercimonia: et cõtra regẽtes naues eoꝝ.de iude. & sarra.ca. ita quorũdã. & .ca.qð oli. Decima septima est in p

cessu curie ꝯtra ĩpedĩetes victualia seu alia necessaria ad curiã romanã ꝛ ꝯtra spoliãtes vl' d'tinẽtes veniẽtes ad dictã curiã: ꝛ ꝯtra verberantes negociãtes in dicta curia occasione negociorũ. Simili ꝯtra ꝓhibentes ne obediat' litteris aplicis ꝛ legatorũ seu nũciorũ ꝛ iudicũ delegatorũ eorundem. Similit' ꝯtra scismaticos ꝛ ꝯtra vsurpãtes iurisdictionem ecclesiasticã: ꝛ ꝯtra capiẽtes hostilit' loca ꝛ iura romane curie: et ꝯtra absoluẽtes a predictis nisi in articulo mortis ꝛ prestita sufficiẽti cautione de stando mandatis eccl'e. Itẽ ꝯtra exigentes noua onera realia vel ꝑsonalia ecclesijs vel ecclesiasticis personis. vide extrauag. Sicti que incipit. Et si dominici. de sentẽ. exco. et ibi ꝯtra dispensantes in voto vltramarino. et ad limina apostolorũ. et sancti iacobi in compostella: castitatis: ac religionis sine licẽtia pape.

In extrauag. detestandũ. de sepul. excõicãtur omnes ꝯcidẽtes in frustra corpora mortuoꝝ aut aquis coquentes vt carneꝫ ab ossibus euellãt ꝛ alibi sepelienda ferãt. Similiter in extrauagante martini quĩti. et pauli secundi. excõmunicantur simoniaci in ordine vel benefitio ꝛ mediatores. capitulo dammabile. ꝛ capitu. detestabile. de simo. Iteꝫ in extrauagã. vrba. v. excõmunicãtur dantes ꝛ accipientes aliquid tẽporale pro ingressu religionis. ca. sane de sen. ex. similiter in extra. mart. v. viã ambitiose. excõmunicantur religiosi mendican

tes euntes ad ordines nõ mendicantiũ etiã pre-
textu licẽtie pape generalis. Item excõmunican-
tur in extra. alexan. iiij. ex alto. faciẽtes tenentes et
publicantes libellos famosos in infamiã ordinis
predicatorũ vel minorũ: et asserẽtes quod dicti fratres
non sunt in statu perfectionis vel quod non licet eis vi
uere de elemosinis: nec predicare vel confessiones
audire de licentia prelatorũ seu curatorũ et faciẽtes
violentiã in suis locis. Itẽ excõmunicant intran-
tes monasteria monialiũ pdicatorũ vel minorũ in
casu non concesso. Similiter visitantes sepulcrũ dñi
sine licẽtia pape. Item in extra. pau. ij. excõican-
tur alienantes bona ecclesie nisi in casibus de iure
concessis: que incipit. cum in omnibus.

Ulla iure in duobus casibus reseruat excõicatio
epo. Primo quãdo ipse tulit et absolutionẽ
sibi reseruauit. Secũdo quãdo absolutio nulli est
reseruata i iure: sicut sũt sequẽtes. Primo illa qua
excõmunicãtur religiosi audiẽtes leges vel phisi-
cã nisi infra duos mẽses redeant ad claustrũ. ca. nõ
magno. ne cleri. vel mona. quod in. ca. autẽ. eo. tit. ex
tenditur ad omnes sacerdotes et ad clericos habẽ
tes psonatũ. Similiter in. ca. sciant de elec. excom
mũicant per se vel p alios grauãtes psonas ecclesi-
asticas: quia noluerũt eligere illũ pro quo rogarũt.
Similiter vsurpantes ius patronatus: vel iura seu
bona vacãtiũ ecclesiarũ. de elec. ca. generali. li. vj.
item. ca. indẽnitatibus. de elec. li. vj. Excõmunicã

tur deputari ad dirigēdas moniales in electionibus: nō abstinentes ab his per que possꝫ oriri discordia inter eas vel iam orta nutriri in electionib⁹. itē in.ca.hac ꝯstitutione excōmunicātur procurantes ꝙ sui ꝯseruatores se intromitatnt ď alijs ꝙ̄ de māifestis iniurijs de off.deleg.itē.ca.vnico.de his que vi.li.vj. excōmunicanť extorquentes per vim absolutionē ab ecclesiasticis censuris.item.ca.mulieres.de iudi.excōmunicantur fingētes causaꝫ vt iudex personaliter vadat ad mulierē pro testimonio eius accipiendo. Itē in.ca.vni.de reli.domi.li.vj. excōmunicanť inuenientes nouum ordinēꝫ vel habitum noue religionis assumētes. item.ca.qm̄.de inmunit.eccl.li.vj. Excōmunicantur impediētes recurrentes ad foruꝫ ecclesie sup causis ad ipꝫ pertinētibus.iteꝫ.ca.eos.de inmunit.ecclesie.excōmunicanť dn̄i prohibentes subditis ne vēdāt aut emant ab ecclesiasticis aut quoquam panes eis.

¶ In.ca.vt periculosa.ne cleri.vel mo.li.vj.excommunicantur religiosi temere habitum sue religionis dimittētes: vel accedētes ad studia etiam theologie sine licentia prelati cū ꝯsilio maioris partis conuentus: ⁊ doctores sciēter docentes religiosos audiētes phisicam vel leges dimisso habitu. Itē ca.quicūqꝫ. de here. excōmunicantur sepelientes in ecclesia hereticos. Item.ca.vt inquisitiones.de here.li.vj. excōmunicanť dn̄i tempales cognoscentes de heresi: vel sine licētia inquisitorum captos

ꝑ heresi de carcere liberãtes: ⁊ eos q̃litercũqȝ in suo officio impediẽtes. Itẽ.ca. primo de vsu.li. excõmunicanť locãtes domus vsurarijs. Itẽ in clemẽ.prima.de sepul. excõmunicantur sepeliẽtes in cimiterijs tpe interdicti in casu nõ cõcesso vel publice excõmunicatũ: vel manifestũ vsurariũ. Itẽ in clemẽ.prima.de deci. excõmunicanť religiosi vsurpãtes decimas debitas ecclijs. Itẽ in clemẽ.prima.de sta.mo.excõmunicãtur monachi ⁊ canonici regulares nõ habẽtes administrationẽ aliquã eũtes ad curias principũ vt noceãt ꝑlatis ⁊ monasterijs suis: ⁊ tenẽtes arma in monasterio sine licẽtia sui ꝑlati. ¶ In clemẽ.attendẽtes: de sta.mo. excõmunicãtur ipediẽtes visitationẽ quarũcũqȝ mõialiũ. Itẽ incle.ꝑma.de cõsang.⁊ affi.excõicãtur ꝯtrahentes matrimoniũ in gradu ꝓhibito: ⁊ ꝯtrahentes de facto cuȝ monialibꝰ ⁊ religiosi ⁊ moniales ⁊ clerici in sacris ꝯtrahẽtes matrimoniũ. Itẽ in clemẽ.nollẽtes de heret. excõmunicanť inquisitores rõne officij extorquẽtes pecuniã ab aliquo. Itẽ in clemen.prima.de vsur. excõmunicãtur iudices fauentes ꝙ vsure soluanť. Itẽ in clemen.cupientes. de peni. excõmunicať religiosi retrahẽtes hĩes a solutione decimaruȝ. Itẽ incle.prima.de.sen.ex.excõicanť religiosi nõ seruãtes interdictũ: qđ matrix ecclĩa seruat. Dř aũt matrix: in ꝓposito ecclĩa maior vel baptismalis loci. Innumerabiles alie sunt excõicationes: sed ꝑdicte sepius contingũt.

TRiplex est excõicatio: iusta iniusta & nulla. Prima ligat apud deũ & hoies. Tertia nec apud deũ nec apud hoies: q̃ tripliciter fit. vł qñ p̃cipitur malũ ex genere etiã si sit veniale. vł qñ mandatur ĩpossibile. vł qñ iubet̃ cõtra ius scriptũ. Secũda est media & ligat quo ad eccłiaʒ militãteʒ: nõ quo ad deũ de qua dr̃ sententia pastoris siue iusta siue iniusta timenda est. ¶ Ignorãtes p̃dicta ligãtur si ignorãtia est crassa supina vel affectata scd̃m docto. in. ca. vt aiaruʒ. de ↄsti. li. vj. si vero nõ sit talis ignorãtia: aut id qd̃ fit vel omittit̃ est ↄtra ius positiuũ: & sic nõ ligat: q: scd̃ʒ ioã. and. in. ca. quante. de senten. exco. in nullũ canonẽ incidit quis: nisi sit in dolo: quẽ nõ habet taliter ignorãs. Si vero sit ↄtra ius nature vel diuinũ: & delinquẽs hoc scit quãuis ignoret hoc esse prohibituʒ iure positiuo ligat̃: q: est in dolo faciẽdo rẽ sibi ꝓhibitã & dat operã rei illicite. si tamen id qd̃ facit ignoraret esse ꝓhibitũ lege nature: vt q: nõ ẽ bene clarũ illd̃ esse de iure nature: ignorãtia nõ esset crassa nec ligaretur: qd̃ autem dr̃ ꝙ ad hoc ꝙ quis ligetur sentẽtia pape: sufficit edictum esse affixũ in valuis sancti petri rome: solum tenet quo ad presumptionẽ fori ↄtẽtiosi: & quo ad eos q̃ sunt in culpa ne publicentur in terris suis: alias q̃libet teneret̃ studere iuri canonico & hr̃e referendarium rome. Qñ infligit̃ excõmunicatio etiam dãtibus ↄsiliũ intelligitur d̃ ↄsilio efficaci: nõ de ↄsilio nudo quod nihil adicit

quia eo posito vel nō posito fieret ⁊ cuȝ tanto animo. Forma seruāda in excommunicando hec est. Primo premittenda est trina monitio vel vna, pro tribus alias iudex est suspēsus per mensem ab ingressu ecclie. ca. sacro. eo. tit. Et debet habere dicta monitio dierum ɔpetētia interualla nisi necessitas suadeat aliō. Scōo ōbet fieri i scriptis ɔtinēti bꝰ cām excōicatiōis: ⁊ ꝑ verba exꝑmētia excōicatiōnē ō p̄senti. ⁊ si ista nō seruent̄: tñ sentētia tenet. Religiosi etiā nō seruātes dictā formā incidūt in penā nisi omittāt ex causa: quāuis lapus dicat contrariuȝ. vide. capi. medicinalis. eo. titu. libro. vj.

Matrimonium est legitima ɔiunctio viri ⁊ femine indiuiduā vite consuetudinem tenēs: cuius forma sunt verba exprimentia cōsensuȝ: materia autem actus exteriores. Assignant̄ a doctoribus xviij. impedimenta matrimonij: quorū duo prima impediūt de necessitate precepti: ita ꝙ cōtrahens mortaliter peccat: tenet tamē matrimoniū. Tertiuȝ impedit ad tempus ⁊ aliquādo imppetuū: alia vero impediūt cōtrahendū ⁊ dirimunt contractū. Primū impedimentuȝ est interdictū ecclesie: vt ꝙ non ɔtrahatur clandestine. Secūdum est feriarū: q2 ab aduentu vsq3 ad epiphaniaȝ inclusiue ⁊ scōm hosti. cū octaua prohibentur nuptie celebrari. capi. capellanus. de fer. ⁊. xxxiij. q. iiij. non opȝ. Item a. lxx. vsque ad octa. pasce inclusiue: ⁊ a primo die rogationū vsq3 ad octa. pēthecostes inclusi.

ne. Tertium impedi. est conditio: quia otrahens sub oditione honesta vel indifferēti nō tenetur ad matrimonium nisi oditio impleatur: secus si odi/tio apposita esset turpis vel impossibilis: q: nō impediret. de oditio. appo. ca. fin. Quartum impe/di. est error: quia osensus qui causat matrimoniu3 impeditur per errorē: quia qui errat nō osentit. ff. de iurisd. omniu3 indi. l. si per errorē. ⁊ intelligit nō de errore fortune vt quia credebat diuitē ⁊ erat pauper vel pulcrā ⁊ erat turpis: sed de errore persone vel oditionis seruilis: quia ista sunt otra su/bstantia3 matrimonij: si tamen sciēter otrahat cu3 seruo tenet matrimoniū. Impedimēū quintū est votum ⁊ si sit simplex impedit otrahendū sed non dirimit otractum: si vero est votū castitatis solem ne impedit otrahendu3 ⁊ dirimit otractū. de vot. ca. primo. li. vj. Impedi. sextum est osanguinitas que est vinculū personarū ab eode3 stipite descen dentiū: que habet tres lineas. vna ascēdentiū. alia descendētiū. tertia collateraliu3. Inter ascenden/tes ⁊ descendentes perpetuū est impedimentum. de lege enim nature pater nō potest otrahere cum filia: nec econtra. vnde gene. ij. propt hoc relinquet homo patrē ⁊ matrē: sed ex statuto ecclesie phibe tur matrimoniū vsq3 ad quartū gradū inclusiue. de osangui. ca. nō debet. Septimū impedi. est cog natio spiritualis: q est proximitas personaru3 pro ueniens ex sacri datione: vel ad illud tentiōe. Et ex

tribus solū ꝯtrahitur.s.ex baptismo.ex ꝯfirmatio-
ne ⁊ cathecismo.capi.quāuis.de cogna.spi. libro.
vj.potest tamen pater spiritualis contrahere cum
sorore carnali sui filij spiritualis ⁊ cū ei⁹ filia secū
dum ange. vide.ca.cū apud.de spon. Octauū im
pedi. est cognatio legalis que est propinquitas ꝑ
sonarum ex adoptione proueniens ⁊ impedit in-
ter adoptantē ⁊ adoptatū vel adoptatā: ⁊ inter a
doptatū ⁊ vxorē adoptantis : ⁊ inter vxorem ado
ptati ⁊ adoptantē: sed non inter patrē adoptan-
tē ⁊ matrē adoptati: sed inter filios naturales ado
ptantis ⁊ adoptatū impedit quādiu sunt in eiusdē
patris potestate et non āplius.capi.primo.de cog.
leg. Nonū impedimē.est criminis. duo crimina
dirimunt matrimoniū cōtractū . Primo si quis
viuēte vxore propria ꝯtraxit cum alia: vel vxor cū
alio vel fidem de ꝯtrahendo dedit ⁊ secutū est adul
teriū ⁊ sciēter. Secūdo quādo machinatus est in
mortem viri vt posset aliū habere in virū vel in
vxorē: ⁊ mors secuta est.de eo ꝙ du.vxo. quā.poll.
capi.fin . et.xxxj.questione prima.si quis viuēte.⁊.
capi.relatū. Decimū imped.est disparitas cultus:
nam fidelis non potest ꝯtrahere cum infideli: ⁊ si
ꝯtrahit matrimoniū nullū est.xxviij.questione pri
ma.caue. Undecimum imped.est coactio vel me-
tus.nā metus mortis vel carceris ⁊ huiusmoi qui pōt
cadere in cōstantē virū dirimit.ca.cū locū.de spō.
Duodecimum imped . est ordinis.nam ordinat⁹

in sacris ꝯtrahēs est excōicat⁹ ⁊ nullū est matrimo niū. de vot. c. p̄ri. li. vj. Decimū tertiū ē ligaminis nā obligatus vni p verba de p̄senti nō pōt ꝯtra here cū alio: nisi credat ꝓbabiliter alterū mortu/ uz. Decimū q̄rtū. est publice honestatis iustitia q̄ est ꝓpinquitas ex sponsalib⁹ p̄ouenies. ca. ex spō salib⁹. de spō. li. vj. ⁊ impedit sicut affinitas. Deci mū q̄ntū. ē affinitas q̄ est p̄ximitas p̄ouēiens ex copula carnali etiam fornicaria: vnde psona carna liter cognita nō potest cōtrahere cum ꝯsanguineo illius a quo cognita est vsq3 ad quartū gradū in/ clusiue. ca. nō debet. d̄ ꝯsan. ⁊ affi. Decimū sextū. ē impotētia coeūdi: q̄ si est tanta ꝙ nullo modo pōt coire nec pōt aliquo medicamīe tolli impedit sim pliciter. Aduerte tamē ꝙ si potens ꝯtrahat scien/ ter cū impotēte scd̄m hostiē. in. ca. ꝯsultatione. de/ frig. ⁊ malef. pōt licentiari vt cuz alia ꝯtrahat si ti meꝛ de eius incōtinentia. idē abbas ibi. ⁊ anto. de but. et Siluest. sed palu. in. iiij. dis. xxxiiij. tenet ꝙ ta les solū possunt separari quo ad cohabitatiōez nō quoad vinculuz: q2 verum fuit matrimoniū: nec pōt cuz alia ꝯtrahere. Idē tenet florēti in. iij. par. btūs Tho. in. iiij. disti. xxxiiij. primo ad p̄imū. sen tire videꝛ ꝙ p̄imū matrimoniū fuit nullū: q2 quā uis copula carnalis nō sit de essentia matrimonij: potētia tamē ad copulā est de eius essentia. ⁊ secū/ duz hoc licentiari posset talis vt ꝯtraheret cū alia. Sed ibi in solu. ad tertiū sentire videtur ꝙ p̄mum

matrimoniũ tenuit. et per oĩs sola morte naturali vel ciuili dirimi põt. Ex quo patet ꝙ in hoc casu non sunt bene determinati docto. ⁊ tutius cõsiliũ est ul'ꝙ maneat cũ illo vl'intret religionem. Decimũ septimũ. est priuationis: nã insipiẽs: surdus ⁊ similes si nullo modo pñt exprimere consensũ suũ in contrahẽdo etiam per signa et nutus contraere non possunt. Vide infra.

Secundũ docto. in. ca. ꝓposuisti. de cõse. ecclesie. eccl'ia eget recõciliatione in his casibus. Primo propter homicidium volũtarium etiam sine sanguinis effusione vt si ibi suspendatur fur. nõ autem si sit casuale vel ad sui defensionẽ: occisio martyris etiã polluit eccl'iam. Secũdo ꝑpter sanguinis effusionẽ iniuriosam: ⁊ importat effusio abũdãtiã: vnde si iniuriose ledatur ibi q̃s ⁊ modic⁹ sanguis fluat nõ execratur scõm docto. de sen. ex. cũ illorũ. Similr nõ violaẽ si vulnus accipiatur extra ⁊ sanguis fluat in eccl'ia: si vero uuln⁹ fit in ecclesia: ⁊ sanguis nõ fluit ibi sed extra: violatur. Tertio propter seminis voluntariã effusionem de adul. significasti. vnde angel. asserens ꝙ pollutio in somnis violat ecclesiam cõmuniter non tenetur. Coitus etiam matrimonialis quando coniuges longo tẽpore obsidenẽ in loco sacro ⁊ de lapsu sibi timent non violat: alias sic. ⁊ predicta tria violant si sint publica vel ex relatione eorum qui fecerunt vel ex rei euidentia alias nõ. scõm glo. in ca. primo

de əſe. eccleſi. li. vj. et in. d. ca. ſignificaſti. in verbo. publice. ꝛ ſi eccleſia eſt əſecrata: ab epõ eſt recõcilianda. ſi vero ſolũ eſt benedicta: recõciliari poteſt a quocũqȝ preſbytero. eo modo qui eſt in manuali. Celebrãs ſciẽter in eccleſia polluta nõ eſt irregularis ſed ſuſpẽſus ab ingreſſu eccleſie. ca. epiſcoporũ. d priui. li. vj. ꝛ ſi cũ tali ſuſpẽſione ibi celebrat effici irregularis. de ſen. ex. is. cui. li. vj. Prouincialis et ei⁹ vicari⁹ in ordine minimorũ et mẽdicãtiũ habẽt ꝑuilegiũ beñdicẽdi ſuas eccl̃ias etſi pollui ɔtingerit ꝛ ſunt əſecrate recõciliãdi a qua tñ aquo cũqȝ epiſcopo exorʒiʒata.

Irregularitas in multis caſibus incurritur. Primo homicidio. vñ om̃is homicida ꝛ mutilator voluntarius ſiue cũ pctõ ſiue ſine pectõ eſt irregularis. clemẽ. ꝑma d homi. excepto infante nõ doli capace: furioſo: ac dormiẽte ꝛ eo q̃ hoc facit ad defenſionem ſue pſone: cũ aliter euadere nõ poſſit: vide in. v. precepto. Similiter nõ eſt irregularis ſcdʒ docto. homicida ꝑmiſſione nõ obuiando cuʒ poſſit etiã ſi de homicidio delectetur: ſicut non eſt irregularis medic⁹ permittens infirmũ mori nolens illi mederi: ꝛ diues dimittens pauperẽ fame perire. xv. q. j. ſi quis. ꝛ ſufficit ad incurrendã irregularitatẽ ex homicidio ꝛ mutilatione factũ vel ꝑceptũ əſiliũ vel cooperatio ope ſubſecuto: quia homicida mẽtalis nõ eſt irregularis: qȝ lex ꝓmotionis factũ reqrit. xv. q. j. c. vlti. vñ qui aliq̃d facit vel

dicit vt moriturus citius moriatur si ex hoc sequitur mors: est irregularis puta voluit infirmum vt citius moriatur et ex hoc moritur: si autem sine hac intentione consulit et si sequitur mors multi tenent quod non est irregularis: et videtur verum in his que de se non sunt causa propinque mortis. vt si infirmo congruenti consulit vt volutat se ad aliud lat⁹ vel iuuat vt ponatur in alio lecto et huiusmodi vt quieti⁹ se habeat licet dum hoc fit moritur. Similiter dicit decapitando vt ponat caput ad cippum et ille ponit et huiusmodi. Homicida casualis aliquando est irregularis ad cui⁹ noticiam sciendum quod qui dat operam rei licite: et adhibet debitam diligentiam non tenetur de homicidio nec de alio casu fortuito inde sequente. ca. lator. et. ca. dilect⁹. et. ca. ex litteris. de homi. Si vero non adhibet debitam diligentiam: vel si dat operam rei illicite etiam si adhibeat omnem diligentiam quam potest tenetur de omni casu fortuito. ca. presbyterum. et. ca. suscepimus. et. ca. de cetero. et. ca. ad audientiam de homi. leuissima tamen culpa in homicidio casuali non inducit irregularitatem. ca. quesitum. depen. et remi. siue sit in omittendo: siue in agendo pro hac materia nota has regulas. Prima est nullus index vel doctor in dubio debet iudicare aliquem irregularem. arg. de penitentia. dis. j. §. pene. Secunda qui libet in dubio debet se reputare irregularem. ca. ad audientiam. de homi. ¶ Secundo incurrit quis irregularitatem si existens excommunicatus maiori accipiat ordines. cap. primo de eo. qui fur. Tertio quando vno die

minores ordines accipit et subdiaconatũ vel duos sacros. ca. fin. de eo q̃ fur. Quarto per iterationem sacramẽtorũ in quib⁹ imprimit̃ caracther scieter factã: quo administrãtẽ et quo ad suscipientes. dis. lxviij. ca. p̃mo. sed scot⁹ tenet q̃ cum pena nõ debeat imponi nisi vbi de iure inuenitur expressum: solum pro iteratiõe baptismi incurrat quis hanc penã: quia de baptismo solũ fit mentio. ca. ij. de apos. Quĩto incurrit̃ irregularitas apostatãdo a fide. ca. iulian⁹. xj. q. iij. Sexto ꝓpter īfamiã iuris vel facti. Septimo qñ quis ordinatur ab excõmunicato. prima. q. j. gra. Octauo si ordinetur ab eo q̃ renũciauit ep̃atui. ca. j. õ ord. ab ep̃o. Nono qñ ordinat̃ ab alieno sine licẽtia sui ep̃i. de tẽp. ord. eos. li. vj. Decimo qñ ordinat̃ extra tẽpora statuta. de tẽp. or. ca. ij. innocẽ. tñ tenet q̃ nõ sunt ipso iure suspẽsi sed suspẽdendi. Undecimo si ꝓmotus p saltũ ministrat in ordine supiori s3 scõm arch. in. ca. solicitudo dis. liiij. talis non est suspẽsus sed suspendend⁹. Duodecimo qñ q̃s ministrat in ordine quẽ non habet. ca. j. de cler. non ord. mi. Decimo tertio qñ excõicatus interdict⁹ vel suspẽsus facit aliq̃d attributũ certo ordini etiã minori. ca. ij. de cler. exco. Decimo q̃rto rõne criminis. dis. xxv. ca. j. si crimẽ sit publicũ. Decimo quĩto ꝓpter bigamiã. de bigã. p totũ. Decimo sexto. si existẽs in sacris contrahat matrimoniũ. Decimo septimo ꝓpter solẽnem penitẽtiã. dis. l. ex penitẽtib⁹. Decimo octauo si celeb

brat in loco interdicto. ca. is qui. de sen. ex. li. vj. Decimo nono: si sit corpe vitiatus. disti. lv. penitentes. Uigesimo ratione illegitimitatis. ca. j. de fil. presb. Uigesimo primo: si adultus differt baptismũ vsq3 ad egritudinem. dis. lvij. si quis. Uigesimo secũdo. si religiosus exit claustrũ ad audiẽdum leges vel phisicam: si ante duos menses non redit. ca. vlt. ne cleri. vel mona. Uigesimo tertio. si ẽps presbyter vel diacon⁹ pretextu iniuste excommunicationis recurrit ad imperatorẽ. xxj. q. vlt. ca. penul. et. xxiij. q. vlt. ca. si qs ẽps. Est autez irregularitas impedimentũ canonicũ: quo quis ad ecclesiasticos ordines promoueri: et iam promotus in eis ministrare prohibetur. Uide infra.

¶ Questiones vtilissime de moralib⁹.

Utrũ precepta hõiũ sint stricte et amare iter ptãda. Dicẽdũ q cũ lex xpi in hoc potissimũ differat a lege veteri: q illa fuit lex timoris et huorẽ vñ in eius datione in mõte sina tonitrua facta sunt et timor magn⁹ incussus populo: et manus moisi graues dicũtur exod. xvij. ista autez est lex amoris gr̃e libertatis et filiorũ: vnde aplus. gala. iiij. filij libere sum⁹ qua libertate xp̃us nos donauit: in cuius signũ verbũ dei i carnatũ cõsedẽtib⁹ apostolis in mõte i magna cordis securitate et leticia: aperiẽs os suũ docebat eos vt dicit mat. v. q̃ de re ipe dicit iugũ meũ suaue ẽ et on⁹ meũ leue: oĩs hũana sanctio et pceptũ cui⁹cũq3 supioris in dubio in mitio

rē partē est interpretādū et saluo precepti de virtute ꝑ mōis sēsu: oīa ista restrīgēda sūt cū sint odiosa et preiudicēt euāgelice libertati. vñ prelati grauātes subditos sine magna cā multis statutis peccāt: nā et ꝑmo deus hōī duo solū ꝑcepta dedit ge. ij. et xp̄s iudeos in hoc excedētes arguit. mat. xxiij. et aug. ad inq̄sitiões ianuarij. Ipsa religionē nr̄az quā dominus in paucissimis sacroꝝ celebratio nibꝰ voluit esse liberā: q̄dā seruilibꝰ premūt one ribus adeo vt tolerabilior sit cōditio iudeoꝝ q̄ libertas xp̄ianoꝝ. Nā cōputatis oībus ꝑceptis affirmatiuis et negatiuis veteris legis oīa nō attingūt ad. dccc. ꝛ si cōputētur precepta oīa q̄ sunt in noua lege ex traditiōe hōiū transcendūt numerū millenariū ꝛ sūt sine numero. Quod si dubitas cōputa precepta vtrius qꝫ iuris: excōmunicaciões et statuta sinodalia et nō inuenies terminū. q̄dam presentata sibi summi pōtificatꝰ electione flexis genibꝰ grās agēs dixit. Benedictꝰ deꝰ q̄ me a laq̄is iuris positiui eripuit qui si vere proximū diligeret: q̄ sibi bona credidit proximo imptiretur.

Utrū omnis ars sit licita. Pro rñsione nota q̄ cum omne illicitū sit vel quia est ꝓhibitū: vel quia de se est malū aut ex circunstātia aut ex fine vel intētione. Omnis ars est licita in qua concurrūt ista. Primo si exercēti illā nō sit spāliter ꝓhibita sicut clericis est ꝓhibita negociatio. Scd̄o si de senō sit illicita vt ars feneradi ꝛ omne qḋ

ordinatur ad pctm̄. Tertio si fiat debitis circūstantijs puta tpe debito ꝛ non festiuo: debito loco nō in ecclesia: debito modo nō cum fraude vel mē dacijs. Quarto si fiat recta intētione puta ne torpeat ocio vt ex lucro subueniat suis ꝛ alienis indigentibus: vt decenter viuat et huiusmodi. vnde facientes arma ꝛ venena quibus homines ledunt: si vendāt ea his quos credūt abusuros mortaliter peccant: ꝛ rei sunt omniū que inde sequntur ꝛ omnium debent penam sustinere. ij. q. j. notum. Si vero credebant ista emi ad aliquē licitū vsum: vel animo indifferenti nihil super hoc cogitarūt vel ignorabāt illicitum esse talia facere vel vendere: subdistinguēdum est: nā si talia possunt esse vtilia ad humanos vsus vt arma in bello iusto: ꝛ quedam venena ad medicinas ꝛ ad colores aptādos ꝛ huiusmodi nō peccāt. nisi habeāt corruptam intentionē vel nisi ex qualitate tēporis ꝛ persone dictaret cōscientia vel dictare deberet ꝙ non querūtur nisi ad malū. xxiij. q. v. de occidēdis. vnde vendēs lanceas ꝛ alia arma offensiua iniuste bellantibus peccat si hoc sit manifestum: quia cooperatur peccato eorū: in dubio aūt videtur excusabilis si vendat ei qui impetitur ab alio nō autē si impetēti. Similiter vendens galeas et alia defensiua in bello manifeste iniusto impetēti peccat: qꝛ ista sunt occasio exercēdi offensiua: nō autē si vēdat ei qui ipetitur. Si vero ad nullū vsum sunt vtiles nisi ad peccandum

peccant facie͂tes vende͂tes ⁊ tene͂tes. xxj. q. j. ca. primo. sicut libellu͂ famosum nemo debet ostendere: sed stati͂ destruere. v. q. prima ꝑ totu͂. ff. de co͂trahe͂. emp. l. quod sepe. vbi dicitur ꝙ flagitiose rei que per additio͂e͂ʒ alteri⁹ no͂ po͂t esse vtilis vsui humano nec emptio nec mandatum nec societas valere potest. et tales dicit supplemen. esse quasdam camisiaru͂ futuras: pro quaru͂ factura plus in duplo datur ꝙ valeat tota camisia: sed hoc non videtur: q2 veniunt in vsum ornamẽti quod aliqua͂do licet.

Facie͂tes ⁊ vendentes taxillos ⁊ carthas secu͂dum guiller. ⁊ plures alios peccant nec sunt absolue͂di: q2 nulli de artificio licet viuere cui⁹ vs⁹ vt in plurib⁹ est ad malu͂: ꝑdicta au͂t sunt hu͂ioi ergo. Alij dicu͂t opposi͂tu͂ q2 his freque͂ti⁹ ludit̃ ad subleuatio͂ne͂ laboris ⁊ tedij. sed sanct⁹ tho. in secu͂da secu͂de. q. clxix. dicit ꝙ nullus po͂t vendere ea q̃bus hoi͂es bene vti no͂ pn͂t: nec quibus vt plurimu͂ male vtuntur: nec quib⁹ vtunt̃ bene ⁊ male si probabilit̃ creditur ꝙ ad malu͂ vsu͂ʒ co͂paratur: vnde q2 scachis: taxilis: aleis: cartis ⁊ hu͂ioi hoi͂es non vtunt̃ vt in plurib⁹ ad malu͂ salte͂ mortale ⁊ si forte ad veniale: no͂ sunt censendi esse in malu statu talia facie͂tes ⁊ vende͂tes: nisi venda͂t ei que͂ ꝓbabiliter dubita͂t ad mortale vsu͂ʒ. Co͂sulendu͂ est igitur a talib⁹ abstinere: ʒ absolutio no͂ est de͂ega͂da qua͂uis a͂gel. videat̃ alit̃ sentire: ⁊ ide͂ dicendu͂ de fucis ⁊ alijs curiosis ornamẽtis: q2 sc͂o͂ʒ docto. mulieres

se possint ornare vt pseruent decētiā sui stat⁹: et ali qd addere vt placeāt viris suis. Si aūt vēdāt his quos credūt vsuros ad lasciuiā mortale est.

Utrū curatus parrochialis possit dici prelatus. Dicēdū q stricte loquēdo solū dr̄ prelatus habēs iurisdictionē in foro penitētiali et in foro cōtentioso scd̄s docto. in. ca. ij. d iudi. et in clemē. dudū. de sepul. large vero loquēdo prelat⁹ dicitur quicūq3 habet curā aliorū. dicendū igit̄ q curat⁹ large dicitur prelatus et aliquo modo etiā stricte q: in certis casib⁹ habet iurisdictionē in foro cōtentioso. vn̄ secundū sanctū tho. in. iiij. dis. xviij. pōt excōicare pro furto et rapina et similib⁹. Et scd̄m panor. in. ca. ne p dilatione de peni. et re. pōt eligere confessorem sicut epi. facit ca. tua. de cleri. egro.

Utrū cleric⁹ piugat⁹ possit admitti ad diuia tpe interdicti. Pro respō. notādū q si ptrarit cū vnica vgine et sfert tōsurā et vestes clericales gaudet et pillegio canonis: si qs suadēte. xvij. q. iiij. et pillegio fori ita q nec criminalit̄ nec ciuiliter pōt trahi ad iudiciū seculare. Alijs aūt pillegijs nō gaudet. ca. vnico. d cleri. cōiug. li. vj. Admitti aūt ad diuia ppie nō est pillegiū clericor: sz quodā cōseqūēs ad clericatū. vn̄ de rigore videt̄ q possint admitti: maxime q: i fauorabilib⁹ appellatiōe clerici veniūt clerici piugati vt notāt docto. in. c. ioānes. d cleri. piug. et i. c. j. d pbē. alij sētiūt oppositū. In his cōsuetudini stādū ē. ¶ Utrū cōfes

for cognoscens ex auditis in cõfessione sequi in se ipso emissionẽ seminis vel distillationẽ peccet mortaliter audiẽdo. Dicẽdũ ꝙ pollutio ⁊ stimuli carnis cũ cõtingãt in nobis ex necessitate materie: stultũ est propter hec omittere cogitatiões locutiões ⁊ auditiones venereorũ vtiles ad cõfitẽdũ vel ꝑdicandũ ⁊ huiusmodi. sicut stulte artifex omitteret cõstructionẽ gladij q2 scit rubiginẽ cõtracturũ. Cauẽdu3 est tamẽ a superfluis questionib9 super his ⁊ celeriter in hac materia trãseundũ: sepe etiã hec contingũt timoratis viris ex vehemẽtia cogitationis ⁊ timoris vnde quãuis sentiãt hec accidere nõ est de ipsis cogitandũ nec curandũ. Si tamẽ ex talibus cõmotionib9 probabiliter timeret mẽtis sue cõsensu3 ad luxuria3: omitterẽ debet ⁊ prosequi ⁊ inchoare tales cõfessiones alias mortaliter peccat periculo mortalis volũtarie se exponẽs. Aduerte ꝙ nõ omnes fluxus humoris ex genitalibus est seminatio vel pollutio. est enim preter vrinã ⁊ semen tertius humor ex inflamatione carnis eueniens: d quo nisi cũ rebelione carnis accidat nõ est magis curãdu3 ꝙ̃ de sudore nec ꝑpter illum perditur virginitas. Dicendũ ergo ꝙ si ex audientia cõfessionis accidat pollutio inuoluntarie: propter illã non perditur virginitas nec polluitur ecclesia sicut nec si in somnis hec cõtingerent.

Trũ ecclesiastici vtentes preciosis vestib9 ⁊ in vanitate famulorũ ⁊ ornamẽtis mularu3

excedētes dominos tpales peccēt. Dicendū q̄ sic: tū q2 opposita legibus sancita sunt ꝛ p̄cepta eis: tum q2 furtū faciūt de bonis pauperū ipsis neglectis ꝛ quādoq3 fame pereūtib9 suas supbias fouētes: sed si moysen ꝛ prophetas nō audiūt: ꝛ legem sctōꝝ pro nihilo habent: priuate scripture quem apud eos locu3 inueniēt. Fertur q̄ beatus Fracis cus rogatus a papa ꝛ cardinalib9 vt ipsis verbū vite pponeret: cū sepe se excusasset: tandē vict9 iussu pontificis ascendēs ambonē dixit cum magno spū. Uos p̄res scitis q̄ sitis ꝛ quales esse tenemini: ꝛ quales sitis non nescitis: ꝛ sic finiuit sermonē. Dicā similiter in pposito. Dñi ecclesiastici sciunt ad quid tenenť ꝛ quo modo viuāt ipsi nō ignorāt. Uerū est q̄ cū status clericoꝝ dign9 sit omni reuerētia ꝛ honore q̄ppe q̄ aplōꝝ sctōꝝ patrū merita representat. Qui vita ꝛ moribus propijs non pōt hoc prese ferre nec a subditis valet suis demeritis: reuerētia3 debitam habere: nō mirū si vestibus ꝛ apparatu cōmittat9 hoc exigat. Deberet tū moderate hoc fieri: quia ad certu3 dānationis testimoniū est q̄ princeps apostoloꝝ Petr9 hospitat9 est apud quēda3 coriariū: vt dicitur in acti. apostoloꝝ: cum vnus canonicus modo vix possit hospitari i domo ampla equitū. Deutero. xvij. ius sit deus. Cū fuerit rex cōstitutus nō multiplicabit sibi equos. sup quo criso. si nō licet regi multiplicare equos: multo minus pōtifici: si nō laico a for

tiori nec clerico. si nō de redditib⁹ proprij patrimo-
nij: multominus de redditib⁹ crucifixi. bern. Eru
bescāt serui dei in mulis et equis gl'iantes cū nō
legatur christum eqtasse sed semel tantum vt ita lo-
quar asinasse.

Utrum sit bonum appetere esse in purgato-
rio. Dicēdū q̄ existētes in purgatorio duo
hñt. s. q̄ sunt in maximis penis: q2 scdm theologos
pena purgatoria excedit penā quā hñit xp̄s dñs i
passione q̄ excessit penas laurentij et omniū marty
rū. nā idē ignis scdm substātiā affligit reprobos in
inferno et fideles in purgatorio. Et quātū ad hoc
non est appetibile esse in purgatorio: vnde augus.
Nescit quid petit q̄ purgatoriū petit. et dis. xxv. c.
q̄ in aliud. dr̄. Ignis ille et si nō sit etern⁹: miro tñ
mō grauis est. Secūdo qui sunt in purgatorio ha
bēt securitatē q̄ aliqñ visuri sunt deū facie ad faci
em: nam asserere q̄ existētes in purgatorio pñt de
cidere a gr̄a vel qualitercūq3 peccare: est temera-
riū. cū iam sint extra terminū vie simplicit' quo ad
hoc: nec obstat q̄ eccl'ia orās pro eis petit a porta
inferi erue dñe aīas eorū: et iterū. ne absorbeat eas
tartarus: ne cadant in obscura tenebrarū: quia hec
non petit ne peccent: sed ne diutius detineātur in
purgatorio quod est pars inferni. Et quantū ad
hoc appetibile est esse in purgatorio. A fide dig-
nis audiui: orta questione an existentes in purga-
torio possint peccare venialiter saltē: papam dei

mitasse φ nõ: ⁊ oppositũ tanφ̃ erroneũ dãnasse.

Utrũ bon⁹ latro fuerit primus incola paradisi. Dicẽdũ φ cũ adã ⁊ ceteri ãtiq̃ patres ꝓpter solũ impedimẽtũ humane nature detẽti essent in libo: soluto iam ꝑ penitẽtiã ꝓpiam omni reatu ꝑsonali: ⁊ sublato nature obstaculo ꝑ morte domini: statĩ illuxit eis sol iustitie: ⁊ omnes quot quot erãt in libo clare ⁊ facialiť viderũt dei essentiã: ⁊ beati facti sunt. Sanct⁹ aũt latro obijt parũ post dominũ: qđ patet q̃ ꝛ iudei ne remanerẽt sabbato corpa i cruce fregerũt crura latrõib⁹ vt citi⁹ morerẽtur. Ad iesũ autẽ cũ vẽissent ⁊ vidissent eũ mortuũ nõ fregerunt eius crura.

Queritur in diuidẽdis bonis suis quomõ se debeat hr̃e testator. Dicẽdũ φ si habet descendẽtes legitimos q̃ oẽs dicunť filij: ipsos debet instituere heredes: quib⁹ nõ stantib⁹: si habet ascẽdentes qui dicunť parẽtes: simiľr ipsos debet instituere: quib⁹ deficientib⁹ põt quemcunq̃ extraneũ instituere: nisi sit turpis ꝑsona. De filijs aũt legitimis põt meliorare vnũ in tertia parte vľ in quinta bonoꝝ suoꝝ vel in vtraq̃ simul. Similiter põt meliorare duos ex eis vel oẽs vinculando illa bona. Solã autẽ quintã partẽ si vellit põt legare extraneo. semper tñ qđ reliquitur pro aĩa: deducẽdũ ẽ ex quinta. sic fit quottidiano vsu ⁊ iure hispano. vt colligitur. ex. li. ix. tit. delas mandas. foro legum. li. iij. Nota φ solum dicuntur bona ali

cuius de quibus pōt disponere q̄ remanēt solutis debitis ꝛ deducto omni ere alieno. ff. de verb. et rerum. signi. l. subsignatum.

Utrū viuentibus parētib⁹ filij ob introitum religionis vel alia causa possint disponere d legitima quā a parentib⁹ sunt habituri. Multi legiste ad hoc respōdēt negatiue: quia quod nō est renūciari nō pōt nec legari. Sed dici pōt ꝙ cū one iuramētū licitū cū plena deliberatione factum sit seruādū: si quis iuret ꝙ nec ip̄e nec alius loco sui vllo tēpore intromittet se de legitima: ꝛ ꝙ de hoc nō petet relaxationē: et presertim si aliquā partē legitime excipiat quā certe p̄sone vl' loco dimittat: ꝙ dispositio sic facta tenet in conscientia ꝛ etiā in foro exteriori: quia cōsuetudo que habet vim legis prescripta ꝛ rationabilis est super hoc. Et q: omnis contractus: renunciatio: et dispositio de bonis ꝓpijs habet vim ex voluntate ꝛ intentione renunciantis ꝛ disponentis: nec plus obligatur quis in conscientia: q̄ se intendit obligare: et scripture et alie solemnitates contractuum solū propter homines ꝛ in foro cōtentioso fiunt: si quis sine scriptura ꝛ nullo ad hibito teste: dispōat apud se de bonis suis vel de legitima quā post mortē parentum est habiturus: talis dispositio tenet in consciētia. Ad motiuū prime opiniōis dicēdū ꝙ id qđ nullo modo est: nō potest renūciari: quod vero est i actu vel i potētia propiqua beñ potest renūciari: ꝛ sic

est de legitima. Tñ filius regis viuete patre potest dici rex. vt tenet glo. xxiiij. q. prima. ca. cepit. et secūdū docto. sine vsura potest quis petere vltra capitale lucruz cessans: quod nō habet actu: sed solū probabiliter et in potētia propinqua: et fetū ancille pregnantis: qui adhuc nō est potest vēdere.

Utrū papa possit eē scismatic⁹: et qñ inobediens sentētie pape dicetur scismatic⁹. Ad primū dr q sic: vt si papa nollet cōmūicare cū ecclia vt pars ei⁹ et vt caput in spūalib⁹: sed hre se tantū vt dñs tpalis et filr si nollet exercere q̃ sunt pape. ligat enī papa q̃ ad deū legib⁹ sui officij. Sed cōtra quia nō pōt ab vnitate capitis recedere: cū ipse sit caput. Dicēdū q nō est tāta adunatio psone pape cū ecclesia q sine ipso nō possit ecclesia saluari in sua vnitate. vnde sede vacāte ecclesia est vna: sine psona pape: ideo nō cōmunicando ecclesie ptinaciter in spūalib⁹ esset sine dubio scismaticus. Ad secūduz dicit q triplicit cōtingit nō obedire pape: primo ex parte rei pcepte vt si iniustuz precipit. Alio modo ex parte iudicātis vt si psonam pape habet rōnabiliter suspectaz: et ppterea presentiā eius et aspectum recusat: paratus ad nō suspectos iudices ab eodē suscipiēdos: et neutro mō est scismaticus: naturale est eniz vitare nociua et cauere a periculis: imo si papa inuaderet aliquē iniuste: licite se defendere posset et occidendo papā pro sui defensione cū moderamine inculpate tutele: nō

incurreret excōmunicationē. Inobediētia etiam quātuncunq3 pertinax nō constituit scisma: nisi sit rebelio ad officiu3 pape vel ecclesie: ita q̄ renuat illi subesse ⁊ illū recognoscere supiorē. Tertio modo cōtingit ex parte offitij: ita q̄ non vult illu3 recognoscere supiorē. et hoc facit scisma.

Utru3 qn̄ statuitur aliquid p̄ verbu3 debet sit p̄ceptu3. Dicēdu3 q̄ qn̄ lex vel statutū disponit aliq̄d p̄ hoc verbu3 dbet: iportat p̄ceptū scd̄3 glo. in cle. attēdētes. d̄ sta. regu. ⁊ scd̄m siluest. fallit hoc rōne materie: qn̄ nō est multi pōderis q2 tunc importat consilium. vt de spon. ipu. ca. j. Ueritande tn̄ sunt improprietates nec sunt ad cōsequētiā trahende. de verb. sig. ꝓpterea: ⁊ sicut est duplex debitu3. s. morale ad qd̄ inducit virtus ⁊ d̄r debitū honestatis ⁊ ꝯgruitatis. Aliud dbitu3 legale ad qd̄ inducit iustitia: ita li dbet aliqn̄ iportat vnu3 d̄bitu3: aliqn̄ aliud: ꝓpe tn̄ debitu3 legale iportat. idē de iubeo ⁊ p̄cipio. Ordino autē statuo: innouo: decerno ⁊ similia: siue in singulari siue in plurali nō sunt p̄ceptiua. vide clemē. exiui. de ver. sig.

Utrū corrumpens virginē teneatur ad aliquid. Dicendum q̄ in lege veteri Exo. xxij. dicit̄ q̄ si eam se durit tenetur illā dotare ⁊ ducere vxorē si pater vellit: alias tenetur dotare tātu3. S3 quia hoc erat p̄ceptū iuditiale nō obligat in noua lege: nisi q2 ecclesia illud assumit tanq̄ equū. vnde in noua ad idem tenetur vt patet in. ca. p̄mo

de adul. ₇ glo. dicens ꝙ aut ducet illã aut verbera
bit cõmuniter nõ tenetur: q: vt patet. ca. ij. de adul.
Si nõ vult ducere dotabit ₇ vapulabit. et scđ͂z do
cto. in. d. ca. sola cõstitutio dotis nõ liberat eum si
pr̄ vellit illã dare. Et si vir neget eã fuisse virginẽ
nõ incũbit ꝓbatio pr̄i aut virgini secundũ docto.
q: presumitur virgo ex quo habet̃ pro virgine ₇
rõne delicti: ꝓbatio trãsfert̃ in illũ. Si vero illaȝ
nõ se duxit sed ipa spõte acq̄euit: ad idẽ tenet̃ scđ͂z
pano₂. q: v̄go semp p̄sumit̃ decepta: q: si nõ es/
sent hominũ insidie tãtũ facin⁹ nõ perpetraretur.
c. de rap. virg. l. vnica. ad hec tenet̃ strupato₂ etiaȝ
in foro cõscientie: sed scđ͂m siluest. cuȝ ad penas le/
gales nullus teneatur nisi condẽnatus soluȝ obli
gãt in foro contẽtioso. in foro aũt cõsciẽtie tenetur
scđ͂m florẽti: si eam inuictã vel seductã promissio
nibus ₇ mẽdatijs violauit: ducere si promissit ₇ a
fortio₂i si iurauit: nisi esset nimis distans eo₂ũ cõ/
ditio: puta si mulier est plebea vir nobilis ₇ potẽs:
quia sic nõ p̄sumitur fraudẽ igno₂asse. Et simili
ter si magnũ scandalũ timeatur: ₇ tunc satisfaciat
secũdum suam facultatẽ ₇ mulieris indigentiam.
Si vero non ꝓmissit ducere satisfaciet ad arbitri
um boni viri: ꝙ si volentem strupauit: in nullo te
netur. De iure autẽ ciuili debet relegari ₇ dimidia
pars bono₂um eius publicari: ₇ si est vilis ꝑsona
debet verberari: ₇ si per vim facit: capite plectet̃.
insti. de publi. iudi. §. ij.

Questiones vtilissime de moralibus.

Quādo alicui cōceditur q̄ possit eligere cōfessorē an intelligat̄ de quocūq̄ sacerdote: Dic q̄ duplex est cōfessor. s. actu. ꝛ habitu seu virtute. Quilibꝫ sacerdos ex carathere sacerdotali est cōfessor virtute ꝛ habitu. Sacerdos aūt expositꝰ ꝛ examinatus est cōfessor actu: et in dicta licētia de hoc intelligit̄: q2 cōfessor sine limitatione stat pro isto tanq̄ pro famosiori significato: q2 expiētia audiēdi cōfessiones plurimū cōfert cōsciētie penitētis. Si tñ eligat virū doctū in cōfessorē nō expositū nec faciat dolose: teñbit absolutio nec peccabit.

Vtrū osculans nō suā peccet mortaliter. Dicēdū q̄ oscula ꝛ tactus ꝛ amplexus dupliciter cōsiderātur. Uno modo secūdum se ꝛ sic non significāt aliq̄d inordinatū ꝛ possunt licite fieri in signū bēiuolētie iuxta patrie cōsuetudinē: vl' in signū pacis. Alio modo vt sunt delectabilia scd̄z tactū: sic ꝛ̄ ipoztāt actus ordiatos a natura ad cōcubitū vti hoibus: colūbis ꝛ alijs aialibꝰ patet: et ꝑpterea i bonitate ꝛ malitia sequūtur concubitū ꝛ eius delectationē. vñ sicut cōcubitꝰ si sit ex libidine est pctm̄ ꝛ si ex libidie mortali: puta cū nō sua: ē mortale: ita oscula ꝛ tactus si fiant ex libidine sunt petā: ꝛ si ex libidie mortali: puta cū nō sua fiūt mortalia. ꝛ sic ꝯcubitus qñ p̄ncipalr̄ fit ꝑpter d̄lectationem: dicit̄ fieri ex libidine: ita huiusmodi actus cū fiunt ꝑpter delectationē p̄ncipalit̄: dicunt̄ fieri ex libidine. Dicendū igitur q̄ quialiū osculatur

ad q̄ pro q̄tidiana

ex amore honesto secundū patrie cōsuetudinē nō peccat mortaliter: qui aūt osculatur ex beniuolentia si nō sit de hoc cōsuetudo et sequit̄ scādaluz ex parte illi9 quē osculatur vel aliorū vel exponit se periculo polutionis ꝛ luxuriādi mortale est: si autē osculatur ex libidine cui9 signū est: q2 tūc occurrūt sibi turpes cogitationes: vel sentit rebellionez seu titillationē in carne: hoc contingit tripliciter vel ordinat oscula ad concubitū cuz nō sua ꝛ sic est mortale: vel ad delectationez morosam de coitu quamuis ꝓponat nō ꝓcedere ad coitum ꝛ similiter est mortale: vel ordinat precise ad delectationē q̄ est in osculis ꝛ tactib9 ita ꝙ nec vult procedere ad coitū nec delectatur in cogitatiōe coit9: sed in sola delectatiōe q̄ in osculis ꝛ tactib9 sentit̄: tunc etiā est mortale secūdū sanctū tho. in secūda secūde. q. cliiij. quāuis martinus de tēperantia videat̄ tenere ꝙ nō sit mortale osculari propter solā delectationem que sentitur in osculis: sed in hoc cōmuniter nō tenetur nisi fiat ex amore honesto ꝛ secundū morez patrie vel sine scandalo ꝛ sine periculo casus.

Utrum dicēs horas canonicas teneatur esse attentus. Dicendū ꝙ triplex est attentio: quedam actualis quādo actu attendit ea q̄ dicit: et ad hāc nō tenetur per totū spaciū quo dicit offitium: sed solū in principio tenet̄ habere intentionem satisfaciendi: q2 p̄ceptum datur hoī ideo oportet ꝙ opus a deliberatione q̄ atentionem requirit pro-

cedat ⁊ non ex sola imaginatione. Alia est attētio virtualis q̄ est vis prime attentionis manēs quā diu per cōtrariū actū non interrūpitur etiā euagato spū: circa alia dum tamē sit preter intentionem ⁊ hec sufficit ad satisfaciēdū3 offitio. Tertia est habitualis media inter vtrāq3 ⁊ hec nō sufficit. vnde dicēs horas ad quas tenetur mortaliter peccāt in his casibus. Primo si per longū spaciū se occupat in exteriorib⁹ que nō cōpatiuntur secū attētionem ad offitiū: secus si illa occupatio sit voluendo cartas ⁊ parādo libros ad offitiū. Secundo quādo sine causa iusta dimittit offitiū. Tertio secūdū angel. si religiosus vel benefitiatus ad libitu3 mutat offitiu3: non autem si sit ordinat⁹ ad suū patrimoniū: sed secūdū siluest. post landul. ⁊ florenti. dicere horas est in precepto nō autē dicere has vel illas determinate: vnde si iusto impedimento mutat offitiū nullu3 peccatū est. Quarto nō dicēs horas propijs horis 3 notabilit̄ retardans: mortalr̄ peccat scd̄3 vmbert. sed hoc solū verū est in p̄latis eccliarū cathedraliū ⁊ collegialiū q3 eis hoc precipitur i clemē. j. d̄ cel. mi. d̄ horis i cōi dicēdis. Quinto scd̄3 angel. beneficiati i dictis ecclijs ⁊ subditi regulariū si nō dicāt horis debitis q̄n eis imponitur: qd̄ verū est q̄n p alios nō dicerent̄ ⁊ nō aliter q3 hoc p̄ceptu3 ligat oēs sed nō singulos: sicut illud crescite ⁊ multiplicamini: ad qd̄ sufficit si generatio hūana sufficient̄ p aliquos cōpleatur. In

cōmuni igiť offitiū est dicēdū sub ꝓcepto horis d
bitis nō pūctualiť ꝫ grosso mō: alias ꝓlati peccāt
mortaliter ⁊ subditi qñ ꝑ ipos stat: nisi ex causa ꝓ-
ueniatur vel tardetur vt qz ꝓcessio vel ꝓdicatio ē
fiēda. In ꝓuato aūt sufficit si infra diē naturalē di
cātur q quo ad hoc terminať in media nocte quātū
cūqz retardetur. Sexto peccat mortaliter secun-
dum multos qui ex obliuione dimisit offitium: si
quando recordatur non supplet qđ omisit. qđ ve
rū est si pōt infra tēpus illi⁹ diei i quo dicēda erat
illa hora: qz ad huc pōt implere preceptū. Si vero
sit extra illō tempus dbet supplere si cōmode po
test: sed sm̄ sanctū tho. in quoli. nō teneť ad id offiti
um sed pōt p alias orationes supplere. Septimo
secūdum aliquos peccat mortaliter qui matuti-
nas dicit ante noctez sine causa vt quietius vacet
somno ⁊ voluptati. distin. xcj. clericus. sed licet gra
uiter peccet non tamē est mortale. Octauo secūdū
aliquos qui scienter sine causa pretermissa vna ho
ra dicit sequentem. Sed cum ordo in horis nō sit
in precepto non est mortale secunduz docto. facit
tamen male. Nono est mortale dicere missam an- ante matuti
te matutinas secundū docto. qz facit cōtra genera nas
lem ecclesie morē: ex causa tamē iusta puta si mo-
nasterio īmineť graue scandalū vel aliquid tale se-
cundū siluef. liceret celebrare non dictis matuti-
nis: nō autem necesse est dicere primā secundū om
nes. Nonicij religionū scōz palu. teneňť ad horas

Questiones vtilissime de moralibus.
et filii fratres cōuersi ad modū sibi taxatuz fecū/ duz pet.archie.et aug.de ancho.quia sustētant̄ ex elemosinis et gaudēt priuilegio clericali: sed fm siluef. cuz nullo iure hoc probef dicendū q̄ male faciūt sine magna cā tam nouicij q̄ cōuersi omit/ tētes officiū:nō tñ peccāt mortalit̄ sed poterūt be/ nefactoribus per alias orōnes recōpensare et per seruitiū exhibitū clericis recōpēsantibus.vñ tenē tur conuersi ad suuz officiū soluz vt ad gracias et suffragia mortuorū.Sz nunqd papa facef pōt q̄ bñficiati: ꝓfessi:et ordinati in sacris nō teneantur ad horas.panor.in.ca.primo de cele.mis.tenet q̄ li cet possit dispēsare in mō dicēdi puta hoc vel illō offitiuz:nō tñ pōt tollere q̄n teneant̄ ad.vij.horas: quē sequunt̄ angel.et rose.q: hoc est de iure diui/ no iuxta illud.ps.septies in die laudē dixi tibi.sed si hec rō cōcluderet papa nulluz posset dispensare a vigilijs matutinis:q: etiā in ps.dicit̄ media no/ cte surgebā ⁊c. Dicedum ḡ q̄ nō dicunt̄ esse de iure diuino oīa que legunt̄ facta in scriptura:alias teneremur cum golia et bestijs pugnare vt fecit da uid:sed soluz ea q̄ ibi fieri precipiūt̄ precepto mo rali et nō iudiciali vel cerimoniali: vñ quāuis pa/ pa nō possit facere qui clericus teneaf ad recōpen sanduz benefactorib⁹ si est bñficiatus: vel saltem ad regraciāduz deo si non est bñficiat⁹ per aliqd i determinatuz et voluntariuz:q̄a hoc est de iure na turali:pōt tñ facere q̄ ad horas nō teneaf.sic tenet

male faciunt nouitij nō soluētes horas sed nō peccāt mortalr.

siluest. land. et ioha. delig. in prima clemen. eo. tit. de his vide supra. Dicens aūt horas ad tria pōt attēdere vel ad verba ipsa: vel ad significata eorū: vel ad necessitatē seu causam qua motus est ad orā dum vel ad finē orationis qui est cōtemplari gloriam celi: passionē domini ⁊ similia. Prima attentio est bona. Secūda melior. Tertia optima. vñ cōtēplās passionē dñi inter offitiū meli⁹ satisfacit pcepto etiā si nō attēdat ad verba nec ad eorū sensuz: q̄ si nimis attēderet ad sensuz omisso hoc.

Utrū religiosus pfessus dimittēs sine causa habitū semper icurrat excōicationem. Dicēduz q̄ sic vt pz i. ca. piculosa: ne cle. vl' mo. li. vj. sed dicit angel. q̄ ad incurrendā istaz penaz duo req̄runtur. Primo vt dimittat habit⁹ extra monasteriū nō in monasterio. Secūdo vt dimittat temere idest sine causa. Sz rose. tenēt q̄ dimittēs in monasterio si cōspectui seculariū se p̄sentet sine causa iusta incidit. Dicenduz q̄ licet nunq̄ habitus a religioso sine causa rōnabili dimittat qui peccet: q: adeo est annexus ossib⁹ monachorū q̄ in lecto ⁊ vbiq̄ ipsum portare debent vt dr̄. xx. q. j. vidua: nō tñ quotiens peccādo dimittit habitū incidit in sentētiaz siue dimittat i monasterio siue extra: nisi qñ dimittit ad notabile tēpus nō reassumptur⁹ statī: vel si statī tñ dimittit pter causam dānataz puta vt fornicet. ⁊ intellige qñ dimittit habitū relatiue ad alios: puta ne cognoscat secus si relatiue ad se

puta ꝓpter voluptatē. si aūt non dimittat ex causa dānata:nec cū assumptione alteri⁹ ad vtendū eo vel si aliū sumit nō tamē ad vtendū sed ex leuitate iocosa puta si vt currat vel lapidē iaciat: vel induit se vestes histrionum statiꝫ dimissurus ob festū amici:male facit sed nō incidit secunduꝫ palu. ꝛ 3ē 3e. q: nō dr̄ quis assumpsisse qḋ statim est dimissurus:ꝛ q̄ causa festi ioco fiūt : obligationem nō inducunt.ff.de ac. ꝛ ob.l. obligationum: ꝛ talia raro occurrunt ꝛ iura aptantur his que sepe fiunt.ff. de leg. le.ex his.

Trū religiosus subdit⁹ possit vouere. Super hoc due sunt opiniōes. Prima est ricar. in.iiij.disti.xxxviij.ꝙ non pōt vouere ꝛ si vouet nō tenet votū : nō q: prelat⁹ omni tempore pōt ei aliquid ꝑcipere:q: multa pōt vouere obedientiā non impediētia vt nō loqui ociosa nec cogitare ō vanis sed q: cōsiderata humana fragilitate ꝛ religionis onere:nulla obligatio pōt superaddi sine preiudicio obseruationis eoruꝫ ad que teneť:ꝛ sine periculo reddendi se onerosuꝫ p̄lato ꝛ fratribus suis:ꝛ q: votum religionis est tante arctitudinis vt omnia alia in ipsuꝫ cōmutari possint:ecclesia hoc ꝛ humanā fragilitatem cōsiderās auctoritate dei voluit nullū aliud superaddi ad vitandū periculū transgressiōis.xx.q.iiij.monachū. Secūda est inocē. ꝛ petri ō palu.ꝙ si vouit aliquid nō impediēs ab obediētia p̄lati vt diceť aliq̄s.p̄s. ipleť teneť. Pri

mā sequitur ange. ꝛ rose. ꝛ ascribūt eā sancto Tho. sed sanct⁹ do. dicit ꝙ religiosus vouēdo nō peccat: q꞉ intelligitur si p̄lato placeat alias peccaret: ꝛ ꝙ votū eius nō est firmū sine eius cōsensu: q꞉ obedire tenet̄ omni tp̄e ꝛ nullū est ei tēpus vacās: vñ patet ꝙ potius declinat ad secundam opinionez. Differūt autē he opiniones: q꞉ secūdum p̄imā votum religiosi nullū est: sed secūdū aliā implere tenet̄ quousqꝫ a sup̄iori irritetur. vnde in. d. ca. monachum: dr̄ ꝙ monacho sine cōsensu abbatis vouere non licet: si aūt vouerit frangendū erit: quia si ipso iure nō sit irritū nec fractum sed irritabile: pōt autē p̄lat⁹ omnia vota irritare.

Utrū in eodē genere peccati religiosus peccet grau⁹ ꝙ̄ secularis. Dicēdū ꝙ in peccatis ex deliberatione ceteris paribus grau⁹ peccat religiosus q꞉ est ingratio: deo. Sed i peccatis ex surreptione vel infirmitate minus peccat: ꝛ vt elicitur ex secūda secunde. q. clxxxvj. tripliciter grauius peccat religiosus. Primo si agat cōtra votū. Secundo si peccet ex contēptu. Tertio ratione scandali: q꞉ ad vitā eius plures respiciunt. tamē cessantibus his leuius peccat: q꞉ si peccatū est leue absorbetur m̄ltis bonis: si mortale facili⁹ ab eo erit: p̄imo ꝑpter bonū habitū ꝛ intētionē erectam ad deū: ꝙ ꝛ si ad horā intercipiatur: tamē de facili reparatur ad p̄istinum. Secundo q꞉ scit corrigere peccatū. Tertio quia iuuatur a socijs.

Questiones vtilissime de moralib⁹.

Uerũ sit simõia dare spirituale,p spũali sicut cũ aliqui conueniunt:ora ,p me ⁊ orabo pro te. Dicẽdũ ꝙ secũdũ ricar. si vn⁹ dicat. baptizabo te hoc pacto: ꝙ baptizes me simonia est. et similr si dicat dicã missaȝ de cruce ,p te: si dicas missaȝ de beata virgine ,p me: q: in talib⁹ nulla pactio nec ẽptio debȝ iteruenire. eo. tit. tua. Primo q: res a nõ dño emeret sicut a ministro sacrorũȝ qui nõ est do minus. Secundo q: cõtra rationẽ grẽ est ꝙ ven datur. Dicit autẽ ange. ꝙ quãdo dicitur. ora pro me vel celebra ⁊ celebrabo pro te. si li pro dicat ap pciationem: simonia est. si vero dicat adminiculationem seu inductionẽ nõ est simonia. Alij dicunt ꝙ in talib⁹ si fiat pactũ solũ pro labore ⁊ nõ respectu spũalis nõ est simonia. Ita ꝙ sit sensus sustine bo laboreȝ in dicẽdo missaȝ de cruce ,p te: si sustineas laborẽ pro me i celebrãdo de beata virgine. Alij dicunt ꝙ cũ simonia sit peccatũ rõne iniustitie ⁊ inequalitatis: quia spũalia pciosiora sunt val de tpalib⁹: nõ erit simonia dare spũale ,p spũali: cũ vt sic equiualeant.

Queritur q̃ dies sunt de pcepto: ⁊ q̃ de consilio ieiunandi. Dicendũ ꝙ dupliciť obligamur ad ieiuniũ. s. ex lege nature ⁊ ex iure positiuo. Ex iure nature tenẽmur ieiunare quotiẽs sentimus ita rebellem carnem spiritui ⁊ ad lasciuiaȝ ,p nam: ꝙ nisi per subtractioneȝ cibi castigetur: imortale ruem⁹. et i hoc ieiunio nec sunt determinati di

es nec cibi:sed vtetur homo secũdũ ꝙ ratio dicta-
uerit. Ex lege autẽ positiua sub precepto est ieiu-
nãdũ. Primo ĩ tota q̃dragesima:exceptis dñicis.
de cõse.dis.v.q̃dragesima. Secũdo in q̃ttuor tpi-
bus.dis.lxxvj.statuim⁹.de quib⁹ in hoc versu.vult
crux.lucia.cinis.ꝛ charisma ta dia.vt ieiunet̃.quar
ta seq̃ns feria. i.ieiuniũ.quattuor tẽporũ celebrat̃
pma quarta feria post festũ sancte crucis septẽbris
ꝛ post festũ sctẽ lucie.cineres ꝛ pẽthecostẽ. Tertio ĩ
vigilia pẽthecostes.dis.lxxvj.de ieiũ. Dicit sanct⁹
tho.scd̃a scd̃e.q.clxvij.ꝙ ieiuniũ exultationis qua
le est vigilia penthe. et qd̃ euenit infra eius octa-
uas nõ est de precepto ecclesie: ꝛ idẽ tenet gratia-
nus.dis.lxxvj.§.necessario.sed florẽti.ꝛ omnes alij
tenent esse de p̃cepto. Primũ est verũ de iure scri
pto:sꝫ secundũ est verũ ꝛ seruandũ ꝓpter genera-
lem fideliũ cõsuetudinẽ. Quarto in vigilia nata-
lis dñi.de obseru.ieiu.ca.j. Quĩto ĩ vigilia assum
ptionis btẽ virginis vt in.d.ca.j. nõ aũt in vigilia
natalis eius scd̃m docto.licet archie.dubitet. Sex
to in vigilia btĩ ioã. bap.laurẽtij ꝛ oĩm sanctoꝝ ex
generali ecclie cõsuetudine scd̃ꝫ docto. licet nullo
iure inueniatur exp̃ssum. Septimo in vigilijs.xij.
aplo͛ꝝ pret̃ vigil. philippi ꝛ iaco. ioan. euãgeliste.
eo. tit.ca.cõsiliũ. ex cõsilio aũt indicitur ieiuniũ in
aduẽtu.vt in.d.ca.cõsiliũ.et ĩ rogationibus.de con
se.disti.iij.rogatiões. et in.iiij. ꝛ.vj.feria.dis.iij.ca.
ieiunia.et in omnib⁹ sabbatis.ca. sabbato.dis.ca.

Quñ festū habēs vigiliā vēit feria.ij.nō ē ieiunādū in dñica sed sabbato pcedēti.eo.tit.ca.j.⁊ idē qñ festū corporis xpi venit in vigilia ioā.baptiste ex statuto leonis.x.⁊ idē de quocūq₃ alio solēni festo.

Utrū teneamur ad ieiunia cōsuetudinaria:⁊ vtrū ɔsuetudo possit tolleř ieiuniū. Ad pmū dicit̃ sm palu. in.iiij.dis.xv.ꝙ sic sic̄ ad scripta. vñ dis.xj.'dicit̃ in his reb⁹ inqb⁹ nihil certū scriptura statuit:mos populi dei ⁊ instituta maiorū pro lege seruāda sunt:⁊ sic̄ pūaricatores diuinaruз legū sic trāsgressores eclasticaꝝ cōsuetudinū arcēdi sunt. vnde si in aliqua diocesi cōsueuit certo die ieiunari oēs indigene ad illud tenentur sicut si eps̄ ieiunium indiceret:alienigene vero si veniūt aīo habitādi ex tunc ligantur ieiunio cōsuetudinario sicut ⁊ scripto: et deobligātur a ieiunio prioris loci si autē soluз trāseāt nō ligātur cōsuetudinib⁹ nec statutis tr̃e:licet ī comedendo caueř debeant scādaluз: arg.disti.xij.illa.ſm florē.tñ mos laicoꝝ non ligat clericos nec clericoꝝ religiosos.q: distīcti sunt modi abstīnētie inter hos tres status:et plures abstinētias habēt cleri. ꝙ layci ⁊ religiosi ꝙ clerici.vñ nō oport et ꝙ ad eoꝝ ieiunia ligētur : quoꝝ cōsuetudinibus a suis ieiunijs nō absoluūtur: ſm regulā iuris.quē nō honoro nō onero.Ad.ij.dicit hostien.in.ca.ij.de obser.ieiu.ī ieiunijs p ecclia₃ ī dictis nichil pōt facere cōsuetu do.qđ panor. limitat quātū ad ieiuniū ex toto tollēdū sine cā rōnabili:secus

q̄ntū ad iterp̄tationē q̄ nō sit explēdū: q̄ ad cibos. horā. collationē et hm̄oi: q2 cōsuetudo ē optima legū iterp̄s immo vt ibi dicit glo. cōsuetudo ē ieiūioꝝ relaratiua. qd̄ verū ē. Pri͡o si papa tolleret sine reclamatiōe: q2 sciētia ꝛ tollerātia pape sufficit ad tollēdū obligatiōeꝫ ieiūij: sec⁹ vbi p̄ p̄dicatores reclamaret: sic vbiq3 facit de ieiunio q̄dragesime: qd̄ a minori parte fideliū seruat̄ ꝛ tn̄ cōsuetudo nō excusat. Secūdo si cōsuetudo talis sit apud timoratos ꝛ nō eos q̄ nō ieiunāt sciētes se obligatos: q2 nō est cōsuetudo ſ3 corruptela. vn̄ sine scrupulo fieri pōt collatio in ieiunijs ecclie cū q̄li cūq3 cibo q̄dragesimali in parua quātitate p̄ modū medicine siue bibat siue nō: q2 apud timoratos sic h̄ēt consuetudo sciēte et tollerāte papa. silr̄ quacūq3 hora diei egeat potu si timet q̄ pot⁹ sol⁹ nocebit licite sumet aliq̄d cibi: imo s̄m siluest. nō frāgit ieiuniū q̄ sumit in collatiōe quātitatē cibi cōsuetā ad dormiēdū ad sustētādā naturā: vocē cōseruādā ꝛ hm̄oi: ēt si rōe famis et sensualitate sumat: q2 sufficit nō exire terminos cōsuetudinis. et s̄m plures docto. sancti⁹ esset statui vt in dieb⁹ ieiunioꝝ bis comederet̄ ſ3 parū: q2 s̄3 hiero. q̄d. p̄dest biduo vl' triduo vacuū portare vētrē: si post simul obstruat̄: nihil. n. sic īflamat corpa et genitalia titillat sic īdigest⁹ cib⁹ victusq3 cōuulsus. vn̄ infideles irridētes ieiunia fideliū his pane dicebant. el ayuno dl christiāo tres dias mas para su pan. quia die precedente ingurgitat

Questiones vtilissime de moralibus.

stomachū cibo: q₂ cras ē ieiunatur⁹. in die ieiunij sill'. q₂ tūc ieiunat: die seqnti sill' q₂ heri ieiunauit.

Queritur vtrū indulgentie tantū valeāt quātum sonāt. Dicendū q̄ sic: cōcurrētib⁹ q̄ sequūtur. Primo requirit auctoritas in dante. vnde solus papa pōt facere idulgētias plenarias i toto orbe: ꝛ legati i terminis sue legationis. Archiepiscopus in sua prouītia. et ep̄s in sua diocesi. xl. dierū solū: et in dedicatione basilice vnum annū. de pē. ꝛ. re. cū ex eo. ꝛ. c. nr̄o. Secūdo requirit causa rōnabilis pro qua detur q̄ cedat ad honorē dei vel sanctorū. vnde papa nō posset spoliare purgatoriū q₂ nunq̄ dabitur causa vt talis indulgentia detur secundū sanctū tho. quod verū credo per se loquendo secus per accidēs: q₂ tenendo sicut credo ex dei infinita liberalitate ꝛ ex multitudine suffragiorū ecclesie precipue in missis pro defunctis q̄ pauci sunt in purgatorio: si concedat papa sicut potest q̄ aliquis faciēdo aliquid pius eripiat animā vnā a penis: tot possent lucrari hāc indulgētiā q̄ purgatoriū euacuaretur. Similit̄ tenēdo sicut tenet durandus in. iiij. dis. xx. q. iiij. q̄ nō requirit de necessitate causa vt valeat indulgētia nisi solū vt nō peccet cōcedens: papa posset spoliare purgatori. licet peccaret. Tertio requiritur in recipiente charitas vnde nō valēt existētibus in mortali salutē pro tunc: q₂ manente causa idest offensa: effect⁹. i. reatus pene tolli non pōt. Ubi aduerte q̄ licet

forte ẽet bonũ abstiere a tãta cõcessiõe idulgẽtiarũ ⁊ q̃ʒ parũ ipẽditur thesaur⁹ ecclesie: ⁊ habẽt quãdã spem auaritie modo quo cõceduntᷣ: nihilomin⁹ tñ parũ ⁊ quasi nihil est q̄ȯ ꝯcediᷣ: cũ nõ valeant nisi amicis dei q̄bus maiora dona sine ꝓportione cõcedit de⁹, ꝑ quolibet ope facilimo ⁊ eliciẽti dlectabilissimo. Quarto reqriᷣ ꝙ faciat id ꝑ quo indulgẽtia ꝯceditᷣ. ange. addit alia duo. Primo ꝙ accipiẽs credat ecclesiã habere hãc auctoritatẽ. Secũdo ꝙ sit subditus dãtis: vnde existẽs i aliena diocesi nõ lucraᷣ indulgẽtias cõcessas ab e͞po talis loci nisi habeat licentiaʒ a proprio e͞po lucrandi quascũqʒ indulgẽtias. sed primũ horũ reduciᷣ ad esse i charitate: ⁊ secunduʒ ad hr̄e auctoritatẽ. Confessio actualis nõ reqritur quãtũ est ex natura talis cõcessionis nisi hoc intendat idulgentie largitor. Utrũ autẽ hoc intendat. cũ dicit vere cõfessis ⁊ cõtritis videtur ꝙ intẽdit dare omnib⁹ existentib⁹ i charitate faciẽtibus id ꝑ quo datur: si semel in ãno sunt ꝯfessi. ita ꝙ de ꝯfessis intelligitur scd̄ʒ statutum ecclesie. qui aũt nõ est in charitate tẽpore quo accipit indulgẽtiaʒ scd̄m archi. ⁊ siluest. recedente fictione effectũ indulgentie cõsequitur: quia vt dicit glo. in clemẽ. vnica de rel. et ven. san. iste ꝯcessiones nõ sunt amare interpretande: sed extendẽde vt valeãt omni modo quo possibile est.

Queritur thesaurus ecclesie vñ conficitur. Dicenduʒ ꝙ scd̄m durãd. ⁊ may. quos seq̄-

tur ange. ex solo merito xpi:q2 merita sanctorum sunt vltra dignuz remunerata z ex hausta. sed cõmuniter tenet q ex. iiij. officii. Principalit ex merito xpi. Secũdo ex merito btissime vginis. Tertio ex merito apostolorũ z martyrũz. Quarto ex operibus pfessoruz qui in opibus penitẽtie superogauerũt ad mensuraz debitoruz suorũ z multas tribulationes patient sustinuerunt: per quas multitudo penarum posset expiari si eis deberetur. Erat autem sanctoruz intẽtio p hec opa satisfacere. Primo p se. Secundo p aliquib9 determiatis psonis. Tertio p tota ecclia: sicut apls dicit se iplere q desunt passioni xpi in corpe suo pro ecclia. ij. cori. primo. Que autẽ sunt cõmunia multitudini: distribuuntur singulis de multitudine p eum q preest multitudini. vnde sicut quis consequeret remissionẽ pene si alius pro eo satisfaceret: ita si satisfactio alterius ei attribuatur per eũ q pot. Et nota q rimissio pene fit p indulgentias z p sacra aliter z alit. nã in indulgentijs fit p modũ solutionis: in sacris ex mera liberalitate dei z pacto. Ad rõnem alteri9 opinionis dico q opus bonũ penale sanctorũ dupliciter cõsideratur. Uno modo vt est meritoriũz z sic nõ transgreditur psonã merentis: nisi solum meritũ christi qui sibi z alijs meruit z sic nullus plus meruit: q acceperit vel accepturus sit in seipso. Alio modo cõsideratur inquãtũ ẽ satisfactoriũ z sic multi scti plus satisfecerũt q debuerũt.

Queritur in missa in memēto quomodo se debeat hře sacerdos. Dicendum ꝙ breuiť ne musce venientes perdāt suauitatē vnguēti. Vn de potest dicere. tibi dñe cōmendo parētes meos: fratres. cōsanguineos ⁊ affines. oēs filios meos per confessionē. oēs amicos meos et benefactores ⁊ meis orationibus cōmendatos. ⁊ pro quib⁹ hodie celebrare ꝑposui: specificādo aliquos. ꝑuide dñe his scḋꝫ misericordiam tuā sicut vis ⁊ potes ⁊ velle debere me nosti.

Queritur vtrum sit aliq̄s error in sacra scriptura. Dicendū ꝙ scḋꝫ btūꝫ hiero. sup. ps. attendite. multi sunt errores ī sacra scriptura vitio scriptoꝝ. nam matth. xiij. vbi dr̄. vt impleretur qḋ scriptum est per Esayaꝫ. apiam in parabolis os meum. dici debet p asaph. q: i esa. illud nō legitur. Vbi in marco. dr̄ hora. iij. crucifixus est. debet dici hora sexta. Vbi dr̄ matth. xxvij. sicut scriptū est ī hyeremia. dici debꝫ in zacharia. Abulēsis etiā dicit ꝙ ecclīa errat in kalendario. sꝫ hoc ꝑpie nō est error. Nota ꝙ materie vbiqꝫ predicabiles sunt hee. Primo ꝯtra blasphemiā dī ⁊ sctoꝝ. Scḋo ꝯ irreuerētiā ad sacra: ad ecclesiam ⁊ ad diuina. Tertio ꝯtra cōcubinatū ⁊ luxurias publicas ac ludos. Quarto ꝯtra veneficia q̄ vulgo dicūtur hechizerias. Quito ꝯtra excessūſ ī vestib⁹ ⁊ adinuētioni b⁹ īfernalib⁹: scindēdo calceos ⁊ huiusmodi. Quilibet quantumcunqꝫ iustus quottidie debet se ac

cusare. quia nō seruit deo quantū debet: nec quā tum pōt: nec quantū deus meretur.

Queritur vtrū sine baptismo puer possit saluari. Dicendū φ secūdū legē cōmunē puer in siluis moriēs sine baptismo ex defectu aque: dānabitur scdm btūm tho. in quoli. q: nisi quis natus fuerit ex aq̃ ꝛ spū. ꝛc̃. Pie tū creditur φ si mater pgnās faciat aliquod speciale obsequiū deo ꝓ saluatione pueri: si cōtingat aborsus vel infans ex dfectu aque sine baptismo moriatur: φ non dānabitur: sed ex dei misericordia valebit illi ad remissionem originalis: sicut ante legē valebat oblatio facta a parētibus pro filijs: cum ex grā euāgelij nō sit arctata via salutis. imo aliqui tenent φ si quis christianus faciat aliquid pro saluatiōe puerorū īfideliū: φ saluanť q: talis tenet locū ediez parentū: non tamen hoc est certū.

Queritur qua hora domin⁹ noster fuit ānūciatus: natus: mortuus: surrexit: ascendit: misit spūm. s. veniet ad iudiciū. Dicendū φ annūciatio dñi facta dicič in pricipio noctis: vñ in ei⁹ memoriā hac hora pulsať ad aue maria. Alij probabilius dicunt φ media nocte est annunciatus ꝛ nat⁹. vñ Sapiē. xviij. Dum quietū silentiū tenerēt omnia ꝛ nox in suo cursu mediū iter haberet omnipotēs sermo tu⁹ a regalibus sedibus venit. Spirauit autē hora. ix. idest hora. iij. post meridiem. Surrexit diluculo: hoc est hora. iij. post medi-

am noctem diei dñice. Ascendit in celū3 hora sex-
ta idest hora. xij. diei q2 antiq̄tus illa hora a viris
tēperatis fiebat cena: ⁊ ante ascēsū3 suum dñs co-
medit cū discipulis: vt dr actu. p̄mo. Ueniet autē
ad iudiciu3 scō3 aliquos hora q̄ ascēdit idest meri
die: s3 secūdū alios veniet media nocte. vñ Mat.
xxv. media nocte clamor fact⁹: ecce spōsus venit. ⁊
prima Thesa. v. dies dñi sicut fur in nocte veniet.
Nescit tñ hora determinata punctualit. vñ mar.
xiij. dr. d illa die et hora nemo scit. Missit vō spū3
sanctū hora tertia idest nona hora ante meridiē.

Utru3 sit cōtra charitatē repellere a religiōe descēdentes ex iudeis. Pro respō. notādu3 q̄ sicut non tenetur quis dare elemosinam sub p̄cepto nisi existēti in articulo necessitatis extreme ⁊ quādo non apparet alius qui vellit puidere: ita silr facere elemosinam spiritualē q̄lis est receptio ad religione3: nō cadit sub p̄cepto charitatis nisi i casu quo alias q̄s nō posset aia3 saluare: qd nunq̄ cōtinget q2 ⁊ in hitu seculari pōt q̄s pfectiōis con silia iplere ⁊ saluari ⁊ plures sunt religiōes alie q̄s pōt adire vbi recipiet: Si tñ nulla ess3 suspicio de illis q̄ hereticabunt: ⁊ p̄sumit q̄ sunt bōe ouer- sationis ⁊ habiles: sicut q̄ñ a remotis descēdunt a iudeis: irratiōabile est tales repellere: tum q2 salus nr̄a ex iudeis est: ex quib⁹ xp̄s est scō3 carnē apl̄i ⁊ plurimi patres fidei: ⁊ ingratitudo est sui generis filios repellere: ⁊ occasio daret iudeis q̄ nō veniāt

ad fidem: duz ꝯuersorũ filios a religiõe intelligũt repulsos: tuz quia religionis status talis est vt potius in fide solidentur: quã alios inficere possint. ⁊ beatus petrus martyr ex hereticis hereticoꝝ malleus fuit: ⁊ beatus dominicus hereticum adiudicatum igni petijt: q̃ postea sanct⁹ frater fuit.

Utruz sacerdos sumpta ablutiõe licite sumere posit reliq̃as eucharistie i calice vel extra remanẽtes. Dicẽdũ ꝙ secũdũ scotũ in.iiij.dis.viij.⁊ palu. quãtũcũq̃ sit modica reliq̃a apparẽs nullo modo est accipiẽda: cuz nõ sit ieiunus sed seruetur in crastinũ vel alteri ieiuno ⁊ disposito tradat̃. Sz q2 ẜm docto. in.ca.liq̃do.de conse.dis.ij. tota ratio quare sumẽs hoc sacr̃m debet esse ieiunus est ꝑpt̃ reuerẽtiã sacr̃i: vt prim⁹ cibus in stomacho pro illo die sit sacr̃m: cuz maior reuerẽtia fiat sacro si statim reliq̃e apparẽtes sumant̃ licet sumpserit lauatoriũ et nõ sit ieiun⁹: ꝙ si in crastinuz seruent̃ vel si q̃rat̃ q̃ sit ieiun⁹: cũ ista fieri vix possint sine irreuerẽtia et piculo reliq̃arũ: vr̃ ꝙ liceat illas statim sumere: maxime si non sint in magna quantitate: quia q̃d paꝝ distat a re: nihil distare vr̃: et quod fit in ꝯtinẽti: vr̃ i esse.c.õ pac.l.petẽs. sic tenẽt caietan⁹ siluester ⁊ alij plures q2 sicut prandere dicit̃ vnus actus cõstans ex pluri b⁹ req̃sitis ad prandiũ vt sumere panẽ carnes ⁊ vinũ: ita sumpsio eucharistie sub vtraq3 specie ⁊ act⁹ ablutiõis: parua mora interueniente pro vnico actu computantur: ⁊ ita cen

fetur ieiunus sumere: sicut in parasceue: pars ho/
stie missa in vinū nō consecratum: quāuis vinum
prius descendat in stomachū dicitur sumi a ieiu/
no: q: totū illud cōputatur pro vno actu. Aduer/
te φ humor manens in calice post sumptum san/
guinē cū sit accidens vini ⁊ accidēs nō migret de
subiecto in subiectū: est subiectiue in vino conse/
crato: qđ adhuc ibi manet vt in pluribus: ideo quousq
φ desiccet totaliter illa humiditas reuerenter tra
ctāda est q: ibi vere est sanguis xpi. Ideo lauato/
riū primū debz fieri cū vino ⁊ sumi a celebrāte re/
uerēter. de celebra. missa. ex parte.
Utrū non cōfesso sola cōtritione liceat accede
re ad sacramentū eucharistie. Dicendum φ
secundū btūm Tho. ad eucharistiā ⁊ ad ad sacrm
ordinis sacri nō licet accedere sine actuali confes/
sione preuia: q: summa purificatio q̄ est p cōfessionē
requiritur ad sumū sacrm eucharistie: sed q: de ne
cessitate non est op⁹ nisi vt homo in gr̄a ⁊ cū debi/
ta dispositione accedat ad hoc sacrm: qđ fit p solā
cōtritionē: si quis esset certus φ est contrit⁹: nō vi
detur aliud requiri ex lege diuina. ⁊ sic tenet caieta
nus sup. iij. p. q. lxxx. Sz q: nemo scit an sit cōtrit⁹
sic nec φ est in gracia: nec est qui delicta intelligat
et ex culpis nr̄is omnes ceci sum⁹: temerariū vide
tur φ habēs copiā idonei cōfessoris post mortale
accedat nō ꝯfessus ad eucharistiā. Et idē si p mul
tos dies non est cōfessus nisi sit valde recollectus.

vñ ecclesia statuit q semel in āno omnes confitea mur vt in paschate cōmunicem⁹: q̄ vero confessus est τ post paululū accedit ad cōmunionē et ibi re cordat de aliquo mortali: nō peccat mortalr̄ cōi cādo ,ppon̄es post cōmunionē cōfiteri : presertim si iā est posit⁹ in loco cōmunionis : vel si nō pōt tūc cōmode cōfiteri vel sine nota τ aliquali scandalo.

Utrum consecrata ara in capsa lignea: itaq vn ctio consecrationis fit in solo lapide τ lignum apponitur vt sit capacius altare vel ,pter reuerē tiā ne passim ara tangat sed lignū: execretur altare amoto ligno a lapide : ita q egeat reconsecratio ne. Dicendum quod aliqui tenent q tunc nec lig num nec lapis cōsecratur: sed compositū ex vtroqz τ ita cū per amotionē altare patiatur enormem le sionem: recōsecratione eget. sed ioā. and. in ca. lig neis. de conse. ecclesie. et siluest. tenent q non exe cratur: quia quantuncūqz sit paruissim⁹ lapis suf ficit ad altare vt possit consecrari τ in eo celebrari: dum tamē in hora cōsecrationis maior pars cali cis vel hostie possit teneri super lapidem. τ conse cratio nō fit in ligno: sed in lapide solo: τ amoto lig no adhuc manet forma eius.

Utrum infamatus de vno : inquisitus tenea tur respondere de alijs que fecit de quib⁹ nō est infamatus. Dicendum q secundum palu. quē sequuntur vincentius vandelo sup constitutiones predicatorū. et siluester. titulo. inquisitio. tenet tā

de se q̄ de alijs si sunt in tali statu alij: quod potest iuste cōtra eos agi pro vno crimine quādo nō sperat correctiones eorum: maxime quādo peccatum eorum est in periculū cōmunitatis: vt quia scit eos fures ⁊ impenitentes: eum autē qui iam penituit accusare nō debet: nisi iuste de eo nominatis interrogaret: q2 nō propter occultationē peccati sed pecatoris homo d̄ occultis iudicare prohibet: ideo qū per vnū crimē est diffamat⁹: debet de alijs etiam dicere veritatē. Sed caietan⁹ secūda secunde. q.lxix. tenet contrariū ⁊ facit.ca. inquisitionis de accusa. vbi dicitur inquisitio solū fiat super his d̄ quibus clamores aliqui precesserunt: nec ratio eorū concludit quia peccatū occultū non est publicandū non alia ratione nisi q2 est occultū: ⁊ per cōsequēs exēptum est ab inquisitione humana ⁊ iudicio: ⁊ i famatus de vno nō est ita infamat⁹ sicut infamat⁹ de plurib⁹: nec oīa crimina similit̄ infamant. Dicit̄ autē infamia frequēs vox non apud discolos: sꝫ apud viros probos vū aliquis ratiōabiliter redditur suspectus de aliquo crimine.

Utrū papa possit dispensare in iure diuino: Dicendū q̄ sic in his casib⁹. Primo quo ad particulares applicationes iuris diuini ⁊ naturalis quia talia non habent vigorem nisi ex lege positiua: vt punire maleficum hac vel illa pena. Secundo in his que dicuntur de lege diuina quia continentur in doctrina apostolorum vt q̄ bigaᵱ

mus non ordinetur. Tertio interpretando quod large dicit dispensatio: vtrum in aliquo pticulari hēat locū rō legis nature ⁊ diuine: puta an ista subtractio rei aliene sit furtū. Ul' ñ interpretatur omnia dubia circa fidē mores ⁊ scripturā q: quando ad conditorē legis nō est facilis recursus: inferior pōt interptari legē superioris. alias xps nō fuisset prouidus pater familias: nec papa posset dici eius generalis cōmissari⁹. cui⁹ oppositū est verū vt p3. ij. q. vj. q̄ se scit: sic intellige decretistarum dicta: q papa pōt ius diuinū interptari: declarare distiguere ⁊ limitare: vide in pma scōe. q. c. ⁊. in. iij. distin.

Utrum religiosus cui ex pfessione (xxxvij. est phibitus esus carniū factus eps peccet mortaliter cōmedendo carnes feria. vj. quando in ea euenit natalis dñi. Dicendū q caietan⁹ secunda secūde. q. clxxxv. tenet q peccat mortaliter: q: benefitiū canonis ↄcedētis esum carnium in natali domini excipit eos q̄ regulari obseruantia sunt astricti ad abstinentiā a carnibus: de obser. ieiu. ca. fina. sed siluest. titu. de ieiu. §. x. tenet oppositum: Primum est verū de rigore littere: sed secundum est in pratica apud aliquos.

Utrum bono opere facto cum negligentia q̄ est culpa venialis vel ex inani gloria veniali ⁊ huiusmodi mereamur vitā eternam. Sanctus doctor in scōa scōe. q. cxxxij. ar. iij. sentit q non. dicens nullus peccando meretur vitam eternam.

Ideo opus virtutis factū ex inani glia perdit vim merēdi vitā eternā. si ꝓpter inanē gliā fiat: etiā si illa nō sit peccatū mortale. Sed qn̄ aliquis amittit mercedem eternā simpliciť propter inanē gliam tūc est inanis gloria peccatū mortale: qn̄ autē amittit nō simpliciter sed quantū ad vnū actū est veniale: itaq; ꝑ omne mortale hō amittit vim merendi vitā eternā simpliciť: ꝑ venialia aūt amittit nō simpliciť sed quo ad illū actū solū. sed in. iij. ꝑ. q. lxxix. viij. dicit ꝙ sumēs eucharistiā cū veniali actuali ꝑdit quandā refectionē spiritualis dulcedinis: sed nō augmentum grē et charitatis. Sꝫ omnis act⁹ quo augetur grā est meritorius vite eterne: ergo opus bonum elicitū negligentia veniali ē meritori⁹: ⁊ sic videtur dicendū ꝙ talis actus est meritorius simpliciter: ⁊ demeritori⁹ scd̄ꝫ q̄d. Et simılr̄ bon⁹ ⁊ malus moraliť simul scd̄m q̄d. Alij tenēt ꝙ eligēs dare elemosinā ꝓpter deū cū inani glia veniali habet electionē simpliciť malā: q2 bonū est ex tota itegra causa. Propterea securissimū est: dū bene opamur sepe reddire ad cor ⁊ rectificare intentionem.

Utrū confitēs peccatū q̄d nō fecit timore torture peccet mortaliť. Aliqui dicūt ꝙ nō. q2 oblatis duob⁹ malis minus malū est eligibilius. Posito autē ad q̄stionē iminet amissio vite ꝑ tormēta et fame: ergo licite eliget saluare vitam ꝑdita fama. Sꝫ q2 nō sunt facienda mala vt veniāt bona

ꝛ potius debet quis quecūq; mala pati: ꝙ̄ malo cōsentire: verius alij tenēt ꝙ nō licet mētiri iponē do sibi falsū; testimoniū ꝓ saluāda vita: maxime q: tale mendaciū ēet mortale ꝛ q: pniciosū ꝛ q: in dicio ō bis i quib⁹ iudici tenet māifestare veritatē.

Utrum xp̄s in hostia cōsecrata videat nos oculis corpis. Dicendū ꝙ dato ꝙ corpus xp̄i sit in sacramēto ad modū substātie: ꝛ nō modo q̄n titatiuo quo visio fit: tamē in sacro ꝛ ex sacramēto videt nos oculis mētis ꝛ corpis: non q: est in sacra mēto nec prout est in sacramento: sed q: ibi realit̄ est viuens ꝛ vidēs: vnde q̄ alias videt xp̄s nō desi nit videre per hoc ꝙ consecratio fit. Facta conse cratione poterit sacerdos dicere seq̄ntia. verbū ca ro factū est. vere tues deus ab scōdit⁹ sanct⁹ israel saluator. aue verū corp⁹ natū de maria virgine: verē passū; inmolatū in cruce pro hoīe: esto mihi p̄gu statū mortis in examine. Et q̄n actu eleuat hostiā dicat. laudate dominū oēs gētes laudate eu; oēs populi. finita cōsecratione calicis dicat. adoro te la tens deitas q̄ sub his figuris vere latitas: plagas vt thomas nō intueor: tū te esse verū deu; ꝯfiteor. Et q̄n eleuat dicat: te deū laudam⁹ te dominū cōfi temur. te ḡ q̄sum⁹ tuis famulis subueni: quos p̄ cioso sanguine redemisti. deposito calice dicat illō qd̄ dixit iacob. vidi dominu; facie ad faciem ꝛ sal ua facta est aīa mea.

Utrū pro furto sim plici liceat iudici occidere hominē. Dicit sco

tus in.iiij.dis.xv.q.iij.ar.ij.ꝙ cum lex diuina abso-
lute prohibeat hominē occidi ⁊ nulli inferiori li-
ceat dispensare in lege superioris:nulla lex huma-
na statuens hominē occidi est iusta: si hoc statuat
in illis casib⁹ quos de⁹ nō excipit:excepit aūt de⁹
homicidam blasphemū adulterū ⁊ alios in exodo:
peccatū aūt furti nō excepit: ideo nisi reuoca uerit
reuocatiōe speciali quod nō habetur ex scriptura:
nec de bula super hoc descendēte de celo audiui-
mus:nulli iudici licet occidere hominē pro solo fur
to.dico autē solo quia si est fur ⁊ inuasor presumi-
tur etiā homicida. vnde exo.xxij. fur noctur⁹ im-
pugne occiditur:qui au tē de die intrantē ad furan
dū occidit homicidij reus est: q: presumitꝑ ꝙ fu-
rans de nocte occideret sibi resistentē si posset: nō
au tē qui de die intrat ad furandū. Esto etiā dicit
ꝙ iudeis licuisset pro solo furto occidere: magis
videtur per misericordiā euāgelicā iste rigor reuo
catus:ꝙ rigor ꝯtra adulterū quia furtū min⁹ pec
catū est quā adulteriū: iuxta illud prouer. vj.non
grādis culpa est cū q̄s furatus fuerit: sed pena de
adulterio reuocata est in illo. ioannis. viij. nemo
te cōdemnauit mulier:nec ego te cōdēnabo. Sed
dicendū ꝙ cū omnis pars naturaliter sit propter
totū. vnde membrū pu tridū propter salutem toti-
us corporis absciditur:⁊ quelibet persona singu-
laris sit pars cōmunitatis: quicunq̄ est nociuus
cōmunitati et corruptiuus laudabiliter occiditur

pillū qui gerit curā totius multitudinis: vnde quē cūqꝫ mortaliter peccantem et cuius peccato sequi tur turbatio in cōitate licite iudex occidit. ꝛ talis est omnis fur ꝛ de quolibet fure tā diurno ꝙ noc/ turno presumi potest ꝙ animo saltē sit homicida: nec est hoc cōtra benignitatē euangelicā: secūdum quā vita corporis ꝑdenda est vt saluetur anima: ꝛ cōmuniter qui a iudice occidunt̄ in dn̄o moriunt̄ cōtriti ꝛ confessi: quibus si indulgeret̄ forsam ali/ as in suis sceleribus incorrecti morerent̄: ꝛ apo/ stolus cōsulit tradere aliquos sathane vt sp̄us sal/ uus fiat: vt petr⁹ ananiā cum vxore ꝑdidit ꝓpter ocultationē pecunie. Unde sine scrupulo fur in/ corregibilis ꝛ adulter occidi potest: nec est super hoc facta reuocatio a xp̄o: cū ista scelera sint maxi/ me turbatiua boni cōmunis. vide. ff. de pe. l. capi/ talium. §. famosos.

Utrum beata virgo peperit dominū per mē/ brū genitale sicut cetere femine. Dicēdum ꝙ abulensis quē multi sequuntur tenet ꝙ nō: sed ꝑ totā latitudinē vteri virginalis processit xp̄s tan quā sponsus de thalamo matthei. ij. sed cōmunis schola theologātiū asserit ꝙ exiuit ꝑ membrū ge/ nitale manēte incorrupto claustro virgineo. Nā i his que pertinent ad speciē humanā debuit dn̄s se cundum apostolū ꝑ omnia fratrib⁹ assimilari ma xime in his q̄ nō derogāt ꝑfectioni sciētie ꝛ gr̄e: ꝛ specialit̄ beat⁹ Ambrosi⁹ hoc sentit dicēs ꝙ xp̄s

nascendo non apuit vuluã matris ⁊ idẽ bernar.

Utrum sit blasfemia abnegare deũ iudeorũ. Dicendũ q̃ cũ fides modernorũ ⁊ antiquorũ patrũ vna numero sit: quia omnes secũdũ apostolũ habemus eũdem spũm fidei: ⁊ vna est ecclesia militantiũ sub noua ⁊ veteri lege differentiũ in solo modo loquendi: nã quem illi credebant ventu rũ nos credim⁹ iam venisse. Abnegare deũ iudeorũ qui fuerũt ante xp̃m est cõpleta blasfemia: sed intelligendo de deo quẽ moderni iudei fingunt cũ ille nõ sit trin⁹ ⁊ vnus: ⁊ de⁹ non trin⁹ ⁊ vnus realiter non sit: sed solũ secũdũ falsam illorũ imaginationem: q: in simplicibus aut totũ dicit̃ aut totus negat̃: cũ non habeãt partes. sequit̃ q̃ abnegare deũ quẽ iudei moderni collunt nõ sit blasphemia: q: illi negãt deũ eẽ trinũ: ⁊ per ɔñs deus eorũ pro nullo supponit: q: deus non trin⁹: non est de⁹. Absolute autẽ dicer̃: nego deũ iudeorũ: male sonat ex quib⁹ p3 q̃ deus quẽ modo adorant nõ dedit eis legẽ nec eduxit eos de egypto.

Utrum sit laudabile inducere aliquẽ ad religionẽ. Dicendũ q̃ sic ex genere suo: sed ĩ particulari duo cõsideranda sunt: vnũ ex parte psone inducende: alterum ex parte religionis ad quam inducitur. Ex parte persone oportet q̃ nõ coactus sed spõtaneus ob xp̃i immitationem ⁊ fugam seculi intret ⁊ nõ ob aliud: interiori affectu relinquens gloriam ⁊ honorẽ carnem ⁊ sanguinẽ ⁊ omnia te-

poralia ꝑpter xp̄m: totā spem suā ponēs in eo: naꝫ agitur de dispositione totius vite sue: q̄d nisi spōte ꝛ ex animo fiat retrocedet: vel religiosus in malam vitā declinabit. Ex parte religiōis oportet vt in ea ita exēplariter viuatur: vt induct⁹ habeat occasionē proficiēdi. Nā si maiores tepide viuūt ꝛ inter minores est multa relaxatio: nō parū periculuꝫ īminet inducto scandali: dum credēs se ad pfectionis semittā induci: inuenit intus tātaꝫ remissionē ꝛ ipfectionē: vñ exponenda est ei qui inducitur: difficultas q̄ erit ei ex impfectione cōsortiū. Similiter si religio ad quā īducitur nō est reformata: vituperabile est inducere ad illaꝫ ꝛ ingredi: quia cōsilia euāgelica ad q̄ se astrixerunt non solū non seruant a vita regulari exorbitātes: verū etiaꝫ p̄cepta dei ꝛ ecclesie sepius apud eos franguntur: ꝛ vere dignus memoria esset pontifex: qui dimissis duobus ordinib⁹ ex monachalibus qui contēplationi vacarēt: ꝛ alijs duob⁹ ex mēdicātib⁹ qui saluti aīaꝝ p̄dicādo ꝯfessiones audiēdo cōsulēdo ꝛ docēdo insisterēt: oēs alios ab eccl̄ia tolleret.

Utrū impotens recuperare rem sibi debitaꝫ via iuris peccet accipiendo eā. dicendū ꝙ regulariter non licet accipere rem suaꝫ apud furem vel aliuꝫ detentaꝫ quia ageret cōtra ordineꝫ iuris cuꝫ nemo sibi in propia causa debeat ius dicere. In casu auteꝫ in quo propter potentiā detinentis vel iudicis iniustitiam aut propter defectū proba

tionū aut ꝑpter maius dānuʒ amicitie pacis rerū et huiusmodi; non pōt iudicis via sibi debitū re cuperare: ꝛ absqꝫ scandalo periculo et preiudicio cuiuscunqꝫ potest accipere a debitore vnde sibi sa tisfaciat occulte. Proui debit tamē caute: vt debi tor sciat se nō teneri amplius ad restitutionem. Et si sentētia excōmunicationis super hoc feratur nō incurret: declarabit tamē factum iudici si cōmode potest in secreto. Uide supra.

Utrum liceat pluries in die celebrare. Dicen dum ꝙ in natali domini ter licet celebrare. se mel tantum ante auroraʒ: vnde quāuis in auro ra liceat omnes tres missas simul vel diuisim dicere: ante auroram tamen solam vnā licet dicere. In re surrectiōe dn̄i antiquitus bis celebrabatur. Con uenientissimuʒ tamē esset ꝙ in die animarū liceret bis celebrare: semel pro omnibus d̄functis in vni uersali iteruʒ pro defunctis in spetiali: precipue qꝛ secundū palu. in die animarū nō licet celebrare ni si pro omnibus generaliter. In his etiaʒ casibus si sacerdos sit ieiun⁹ licet saltē bis celebrare. Pri mo si post missaʒ occurrit defunctus: vbi est cōsue tudo ꝙ cū missa sepeliat̄. Secūdo ꝑ necessitate in firmoruʒ viaticū petētiū. Tertio ꝑ necessitate pe regrinoꝝ: die festo qn̄ oīes debēt audire missam. Quarto propter nuptias. Quīto si habet duas ecclesias cōmendatas. Sexto quādo eodē die oc currūt due misse vt in .xl. Septio si supueniat eps

vel alia magna psona in die feriali quā nō decet si/ne missa trāsire: ⁊ a fortiori in die festo de precepto ppter quēcūqȝ. Octauo quotiens occurit neces/sitas vrgens arbitrio boniviri: qȝ in.ca. cōsuluisti. de cele. mis. dr̄ ꝙ causa necessitatis licet pluries in die celebrare. Nono ppter pauptatē ecclesiarū ⁊ sacerdotū charitatē. In his sine scrupulo licet bis celebrare nec est abrogatū p nō vsuȝ scōȝ docto. in.d.ca.et.ca.te referēte.et.de cōse.dis. prima.suffi/cit. In ecclesijs etiā cōuentualib⁹ debent quotti/die collegialir̄ dici due misse. vna de offitio: alia de defunctis. de cele. mis. cū creatura. ⁊ scōȝ panor. pec/cāt non seruantes. sed scōȝ alios nō est pctm̄ quia abrogatum est.

Cruȝ faciēs bonū opus nihil cogitando de deo: nec actu illud referēs in deuȝ: faciat cō/tra preceptum apl'i. omnia in dei gl'iaȝ facite. Pro respōsione sciendū ꝙ sicut cū supp̄remo agēte stāt inferiora agētia: ⁊ multa prima agentia in genere hoc vel illo vt patet in regnis: ita cuȝ vltimo fine simplicir̄ toti⁹ vniuersi stant multi vltimi fines in genere hoc vel illo: nec esse vltimuȝ finē in genere derogat vltimo fini simpliciter: imo vltimus finis in genere ordinatur ad vltimum fineȝ simpliciter. Finis autē vltimus in genere dupliciter cōsidera/tur. vno modo vt est vltim⁹ in illo genere: ⁊ ex hoc habetq oīa illius generis sint ppter ipsum: et ꝙ ipse non sit propter aliud in illo genere. Alio mo/

do scōȝ ꝙ ordinat̄ ad finē vltimū simplicit̄. Nam res sic sunt istitute a deo: ꝙ oḿes et natura sua ordinant̄ in vltimū fineȝ simpliciť. Ex quo sequitur ꝙ qui bonum opatur etiā si nihil cogitet de deo si se habeat ad res vt sunt institute ⁊ ordinē hūc q̄m hēt ex se nō puertat actualr̄ vl' virtualr̄ aliud intēdēdo: ꝓpt̄ deū operatur ⁊ īplicite refert illud in deū: sicut q̇ appetit scire philosophiā nihil cogitādo de deo: appetit aliq̄d ꝓpter se: sed q2 tendit in illā rē vt est: appetitus ille nō excludit ordinē eiusdeȝ ad aliud: quāuis nec includat explicite: nec ad hoc tenetur semp q̄n hoc appetit. Ex quo infideles succurrētes egenis ex naturali pietate nō peccant mortalit̄: nec oḿis actio eorum est peccatum nisi quando similia ordināt ad finem sue infidelitatis. Unde in gētilib⁹ quamuis nō fuerint vere virtutes: que sunt dispositio perfecti ad optimū simpliciter: ⁊ hec est mēs beati augustini: potuerunt tamen esse habitus virtuosi qui sunt dispositiōes ad optimū in genere. i. ad felicitatem naturaleȝ. Ad rōnem in oppositū dicitur ꝙ verbū apostoli cōsiliū est nō preceptum scōȝ multos: ⁊ si sit p̄ceptū est afirmatiuū q̄d obligat semper sed non ad semper sed ꝓ determinato tempore: puta cū q̇s vult sumere eucharistiā vel ē in piculo mortis ⁊ similib⁹. vide. s. tho. in. iij. disti. xxxvj. arti. vj. opio autē dionisij: q̄ ēt videt̄ esse dn̄i bispalē. in. ij. sentētiarū. dis. xlj. q. p̄ma. not. j. ꝙ hō ex p̄cepto caritatis tenetur se et omnes actus suos

referre in deū saltē virtualiter: nō est vera: q: seq̃retur q̄ dans elemosinā tpe quo tenet̃: si det nō discussa cōsciētia: peccabit. et quociens cūq3 dederit: nō habita prius probabilitate morali q̄ est in gr̃a seq̃tur ēt q̄ quādo occurrit tp̄s implēdi aliqd̄ preceptū vt honorare parētes et hm̃oi: teneretur bōtātum discuter̃ cōsciētiā an sit in pctō: sicut quādo vult cōicare. Itē sequeret̃ q̄ existēti in mortali nō esset cōsulēdū dare elemosinā nec facere aliud op⁹ degener̃ bonoꝝ si ista opādo peccat mortalit̃: qd̄ est cōtra oēz sanctorū doctrinā. seq̃tur ēt q̄ existēs in pctō tantū demeret̃ quādo elicit opus bonū: sic quādo praue opatur qd̄ et absurdū.

Vtrū opa bona mortificata per peccatū mortale viuificent̃ per sequētez penitētiā. Pro responsione notandū q̄ opa nr̃a aliqñ dicunt̃ viua: aliquando mortua: aliquādo mortificata: nō nunq̄ mortifera. Viuū dicitur opus quod procedit a gratia que est principiuz vite spiritualis: et quod potest perducere ad gloriaz q̄ est vera vita. Mortuū dicitur bonū opus quod fit extra charitatem: quod potuit esse viuuz si charitas adesset. Mortificatū dicitur opus factū in charitate: sed propter impedimentū peccati mortalis superuenientis nō potest efficaciter pducere ad vitam eternam. Viuificat̃ autē amoto impedimēto illō mortificante. Mortiferū opus dicitur opus peccati mortalis: q: stipendia peccati mors: his habitis. Dicenduz

ꝙ scđm beatū Tho. vt aliqui ei falso imponūt: opera mortificata per peccatū mortale non reuiuiscūt ꝑ sequētem penitētia3 quo ad premiū essentiale: s3 solum quo ad premiū accidentale. Sed otra quia in.iij.par.q.lxx.ar.v.ait ꝙ opa illa manent in acceptatiōe diuina post ꝙ̄ sunt mortificata ⁊ quātū est de se habent efficatiam perducendi ad vitā eternā: sed ꝙ isti ad hoc non prosint est ex impedimento peccati quo sublato per penitentiam: recuperant efficatia3 perducēdi eum ad vitā eternā sicut pri⁹. Sed prius perducebant ad vitā eternā ⁊ valebāt quo ad premiū substantiale ⁊ accidentale: ergo et post. Unde absolute ibi cōcludit sine limitatiōe: ꝙ opera mortificata reuiuiscunt per penitentiam. Itē in solutione ad secundū ait: sublato obice peccati ꝑ penitētiam: de⁹ tribuit qđ opa merebant: sed vtrunq3 premium merebantur: ergo. Facit quod dicitur: ioe. reddam vobis ānos quos commedit locusta. super quo glo: Non patiar perire vbertatem: quā cū pturbatione animi amisistis. et parabola filij prodigi. cui reuertenti ad patrem post dissipata bona luxuriose occurit pater gaudens ⁊ iussit dari stolā primā ⁊ restitui oīa q̄ prius habebat. Lu.xiiij. Reuiuiscūt igr̄ opa mortificata quo ad premiū essentiale ⁊ accidētale: sed nō in eodē gradu: sed scđm ꝙ penitēs cū maiori vel minori conatu vel equali resurgere satagit ⁊ magis vel min⁹ detestādo pctīn. Sicut si cadēs in morta

le habebat.x. bona opa ꝛ charitatez ꝛ grãz vt de/
cem:si ꝑ penitētiā resurgens parū conetur aman/
do deū ꝛ detēstando peccatuz:ita vt nō resurgat in
grā nisi vt vnū:tali decem bona opa q̄ prius habe
bat ꝛ charitas ꝛ grātia restituuntur : quia ad illa
habet ius.nō tamē in eodē gradu quo prius sed in
vno in quo resurgit solū. De nouē autē alijs gra/
dibus ꝛ de hoc ꝙ feruent⁹ vt decem aliquādo deo
seruiuit : habebit in celo gaudiū accidentale si tūc
moriatur: ꝛ hoc intēdit sanctus tho.vbi sup:a: ad
tertium:sicut si ꝓpter crimē proditionis quis per
dat decem opida ꝛ priuatā gratiaz quaz habebat
cum rege:si post recōcilietur regi penitens de sua
proditione: restituit ei decē opida q̄ amiserat: ad
grāz aūt ꝛ amicitiā suam:ꝛ(vt hispane loquar) a
su priuāça:non admittit nisi scōm ꝙ credit ipz pe/
nitē de pterita offensa. Et si q̄nuis priora opa om
nia reuiuiscāt ꝑ penitētiā: nō tū semꝑ hō resurgit
in maiori charitate nec ad maiorē glīaz quāuis re
surgat cū pluribus bonis opib⁹:nisi dicat⁹ cū sco/
to ꝙ glīa principali⁹ respōdet bonis opib⁹ ꝙ grē:
qd tamen falsuz est: q: vt dicitur ro.vj.grā dei vi/
ta eterna.et iustificati gratis ꝑ grāz ipsius. vnū d⁹
Gene.ij.respexit de⁹ ad abel ꝛ munera ei⁹. vbi pa
tet ꝙpri⁹ de⁹ acceptat psonā:ꝙ opa imo opa ō geñ
re bono:ꝛ seclusa grā dicunt⁹ pan⁹ menstruate. Sz
cōtra:q: in.ps.dicitur.et.rosel.ij. reddet vnicuiqz
iuxta opa sua. Et scōm cōsiliuz sacre scripture vti

le est cōtinue quātū possibile est opera meritoria
exercere. vñ dicitur. quātū pōt manus tua instanter
opare. Dicēdū q vtile est exercere bona opa etiaꝫ
in statu peccati mortalis: quia per hec disponitur ad
grāꝫ: ꝛ similiter in statu charitatis: q2 omne opus
bonuꝫ factū in charitate presertim si feruēter fiat:
auget grām ꝛ cōseruat vel disponit ad augmētuꝫ:
quia vn dicit grego. amor dei nunq̄ est occiosus:
opatur eniꝫ magna si est. vñ in lege iussit deus vt
ignis assidue corā ipso arderet quē sacerdos tene-
batur nutrire subijciens ligna per singulos dies.
Meritis igitur ꝛ grē respōdet glia sed pricipalius
grē: opib9 vero meritorijs vt sunt elicita a grā. vi-
de ca. preo. in. iiij. disti. xiiij. et scotū. disti. xix.

Utrū liceat occidere tirannū cuilibet de popu
lo. Dicenduꝫ q duplex est tiranus quidam
in modo regēdi tātuꝫ: vt sepe cōtingit q veri do-
mini tiranice regūt ad suā vtilitatē omnia conuer-
tētes: discordias inter subditos nutriētes vt ipsi
lucrētur ꝛ exaltētur: ꝛ taleꝫ nō licet occidere cui-
libet de populo: posset tamen respu. a qua habet
auctoritateꝫ si monitus nollet corrigi ipsum depo
nere: si a superiori nō potest haberi remediū etiā si
iurasset in ppetuuꝫ ei obedire. Alius est tiranus
ex ipso iure dñij: quia. s. sibi vsurpauit dominiū vi
armorū vel alias inique. et taleꝫ cuilibet de popu
lo licet occidere pro libertate populi: qñ nō est re-
cursus ad supioreꝫ: a quo possit haberi iustitia su-

per hoc nec tūc occiditur a psona priuata auctoritate priuata sed publica: qꝛ talis est hostis populi hūs cōtinuū iniustū bellū cū populo: ex quo inuasor ꝛ oppressor est iuris ꝛ libertatis publice: ꝛ ex quo iuasit populū ꝛ se dominuʒ nominauit belluʒ est inchoatū nec est aliqua tregua interruptū ſʒ sic cūbens iacet populus. Cū autē belluʒ hoc iustum sit ex pte populi: ꝛ ex parte tirani iniustū: sequit̄ ꝙ quilibet de populo isurgēs p populo cōtra tiranū bellum agat iustuʒ: ꝛ per cōsequens licite occidet illuʒ auctoritate iusti belli que est auctoritas publica: nec obstat si tiran⁹ a pricipio sine bello se fecerit dominuʒ: qꝛ vsurpatio dominij inuito populo est debellare populuʒ. et semp est belluʒ implicitum et publica semper interuenit auctoritas: ꝛ vices totius gerit vtiliter eius negocium gerens: q̄ ad ipsius liberationē pcedit. Hoc modo aiot occidit eglon regē moab p liberādo populo ab eius seruitute. iudic. iij. vide sanctum tho. secunda secūde. q. lxiiij. articulo. iij. et in. ij. sententiarum distin. xliiij. articulo penulti.

Utruʒ vir in prima vice qua accedit ad meretricē cōmittat peccatū strupi cū sit v̄go. Dicēduʒ ꝙ cuʒ vir ex coitu nullū perdat naturale signaculuʒ: quo inhabilior reddat̄ cōiugio: nec perdat aliquid paterne custodie naturalit̄ cōmēdatū seruandū vsqʒ ad cōiugiuʒ sicut est i femina: talis coitus simplex fornicatio est ꝛ nō strupū.

Ponitis duobus de quorū altero habet̄ probabilitas moralis q̄ est in gr̄a ⁊ de altero q̄ ē in mortali: vtrū grauiꝰ peccet occidēs existētem in gr̄a q̄ occidēs existētez in mortali. Aliq̄ tenent q̄ occidēs exītez in mortali grauiꝰ peccat: q2 est causa eius dānationis ⁊ hec circūstātia p̄pōderat bonitati alterius. et hi simil̄r dicūt q̄ eisdē existēti bus in extrema necessitate: qui non posset subuenire nisi alteri eorū: tenet̄ magis subuēire malo q̄ bono: q2 subueniēdo malo forte penitebit ⁊ sic sal uabitur. ⁊ bono solū3 esset causa mortis corporalis. Alij tenēt oppositu3 in vtroq3 casu: q2 cū peccatū dupliciter dicat̄ grauius altero. s. ex parte obiecti ⁊ ex parte nocumenti: sicut homicidiū ex parte nocumēti est grauius piurio ⁊ tñ ex parte obiecti est econtra: grauitas q̄ est ex obiecto est p̄ se grauitas ⁊ preponderat grauitati ex nocumēto q̄ est per accidēs. Unde simplicit̄ grauius peccat occidēs iustū q̄ peccatore3: ⁊ deserto iusto subueniēs peccatori: q̄uāuis quantū ad aliquid ⁊ secūdū q̄d grauius offendat occidēs peccatorē: q2 minꝰ dignꝰ est iustus iniuste occidi ⁊ p̄ hoc magis ledit̄ iustitia: hec est mens sancti tho.

Ÿtrū cōminante mortē tirano nō frangenti ieiuniū: peccet mortalit̄ tali metu frangens. Dicendū q̄ prohibita lege diuina differunt a prohibitis lege humana: quia agens contra illa metu mortis vel quacūq3 necessitate nō excusatur quin

peccet: agēs autē contra ista metu cadēte in virū cōstātē excusat: vnde frāgens ieiuniū tali metu et cōmunicās excōmunicato maxime in ciuilib9 nō peccat: q2 nō pōt eccl'ia obligare hoīez ad ea que sunt superogatiōis et q̄ cōmunē hoīez facultatē excedūt. nec precepta iuris positiui obligāt aliq̄z cū scandalo. ca. ij. de no. ope. nun. et ca. nihil. de p̄scrip. Et ca. sacris. de his q̄ vi. met. cā. vbi dicit q̄ nullus met9 excusat pticipantē cū excōicato qui peccet mortaliter: intelligit quādo pticipat in crimine dānato. Nota q̄ occidēs hominē p tēpore quo tenet illū diligere facit duo peccata: vnū omissiōis: q2 tūc nō diligit: aliud cōmissiōis q2 occidit.

Vtrū occidens hostē credēs occidere feram peccet mortaliter. Pro responsione suppono q̄ omne peccatū est contra aliquod dictamen prudētiale qđ actu inest: vel saltē deberet inesse. Suppono secūdo q̄ ignorātia inuincibilis excusat. His suppositis dico q̄ talis peccabit mortalit̄ si nō adhibuit debitā diligentiā: vel si post factū cōplacuit sibi vel in ipso fieri saltem virtute et concomitanter: alias nō peccat. quod sic probo. si occidens nō agit cōtra aliquod dictamē prudentiale sed regulatur illa actio hoc dictamine volo occidere ferā. ergo. Itē si amicus eius occidisset credens interficere ferā nō peccasset: ergo nec iste: cū vterq̄ eque inuincibiliter ignoret. Aduerte q̄ ignorātia nō dicitur inuincibilis: quia taliter igno-

rans nõ possit illã vincere τ hře oppositã scientiã: nec quia ignorãs facit omne quod posset facere vt vincat. sed qꝛ adhibita omni diligentia quã tenet̃ precise ad illũ actuʒ: nõ põt vicere. Vñ nõ potest dari talis ignorantia in his q̃ sunt pure de iure nature vel diuino: qꝛ faciendo qđ in nobis est vincimus talẽ ignorãtiam per doctorẽ intrinsecũ iuxta. ps. Signatum est super nos vultus tui lumẽ: sed cadit in his q̃ sunt de iure humano positiuo τ que sunt facti. Est aũt ignorantia facti quando habita scientia iuris ignorat̃ obiectũ esse iure ꝓhibitũ: sicut iacob accedens ad liam credẽs esse rachelem. Itẽ nota qꝫ ignorãtia q̃ est peccatũ duo dicit. vnũ ex parte intellectus. s. assensuʒ erroneũ τ carẽtiam veri iudicij: aliđ ex ꝑte voluntatis. s. volitionẽ qua quis vult ignorare vel volũtate impante ignorantiã: vel nõ habẽte tale iperium sed omissionẽ volitionis qua deberet imperare potentis inferiorib⁹ vt addisceret. Est aũt duplex ignorãtia. s. pure negationis nõ ponens assensuʒ nec dissensuʒ sed solũ negans scientiã. Alia est praue dispositionis τ est assensus erroneus seu assensus falsi τ dissensus veri: quo intellect⁹ iudicat aliť esse in re: qꝫ sit.

Terciũ actus bonus moraliter possit esse malus. Dicendũ qꝫ duplex est actus bonus seu virtuosus: quidam est extrinsece bonus: qui cõtingenter põt esse virtuosus τ vitiosus ex ordine ad aliud: quamuis ex obiecto sit bonum: vt dare ele-

mosina: alius est intrinsece bonus: qui sic ē bonus ꝙ volūtas nō potest illū elicere quī agat virtuose ꝛ quin ille actus sit bene circunstātionat⁹: vt dilectio dei interior. Sed certe nullus est act⁹ ita intrisece virtuosus: qui si secūdū se cōsiderer̄: nō posset fieri vitiosus siue sit interior seu exterior: nam dilectio dei interior vitiosa est si fiat finaliter propter mercedē: qꝛ sicut nunꝙ hō peccat: quin pro tēpore quo peccat sit in eius potestate non peccare: ita nūꝙ homo meritorie operat̄: quin pro eodē tpe si secundū se sumatur non possit demereri.

Utrū ad bonitatē moralem actus sufficiat conformitas ad dictamē rectum vniuersale. Dicendū ꝙ sic secundū ocham. Unde iacob cognoscendo liā egit bene moraliter: nō propter dictamē particulare sed ꝑpter hoc vniuersale. Omnis vxor mea est a me cognoscenda. Martinus ē tēperantia dicit ꝙ vltra vniuersale habuit hoc iudiciū particulare: hec est a me cognoscēda: quod fuit falsum ꝛ actio illi cōformis mala moraliter: sꝫ nō imputabilit̄ quia inuincibiliter ignorabat: et ita ignorantia inuincibilis excusat actū non a malitia morali sed ab imputabilitate. Sed secundū sanctum tho. ad bonitatem actus requiritur bonitas ex obiecto: bonitas ex fine ꝛ bonitas ex circunstantijs: ita ꝙ illud quod fit: sit secundum se bonū fiat propter bonum finē: quando oportet: vbi oportet: secundum ꝙ oportet: ꝛ cum alijs debitis

circunstantiis. Insuper requiritur cõformitas ad dictamẽ rectũ in vniuersali ⁊ particulari secũdũ q̃ est in apprehensione adhibita debita et hõesta diligẽtia. Vñ bonitas actus moralis non est aliud q̃ conformitas actus libere eliciti ad dictamẽ rectũ in vniuersali ⁊ particulari: ⁊ per oppositũ malitia actus moralis est difformitas actus ad rationem in vniuersali vel particulari.

Queritur penes q̃d attẽdatur maior bonitas actus moralis. Quidam dicunt q̃ penes esse magis intensuꝫ. Alij q̃ penes acceptari ad maius premiũ eternũ vel temporale. Sed verius dicit̃ q̃ attenditur penes esse magis conformẽ dictamini prudẽtiali scd̃m meliores circunstãtias: vt q̃ est ad melius obiectũ ⁊ ad meliorem finem ⁊ huiusmodi. Aduerte q̃ inter bonum meritorium ⁊ malũ demeritoriũ datur actus medius: puta actus bon⁹ factus in mortali: sed ĩter bonum morale ⁊ malũ morale nõ datur actus medius de liberat⁹ ⁊ singularis scd̃m sanctũ Tho. quãuis. s. Bonauen. et ockã asserãt oppositum vt cuꝫ fit super debitã materiã ⁊ nõ ꝑpter debitũ finem.

Utrum intellectu iudicante aliquid esse bonũ volũtas possit ferri ad oppositũ. Dicendum q̃ quãuis intellectu existente in apice contẽplationis scd̃m esse speculatiuum: voluntas possit ad oppositũꝫ: tamẽ si in esse pratico intellectus iudicat obiectum esse bonũ scd̃m omnẽ rationẽ bo-

nitatis in vniuersali z particulari sine hesitatiōe z dubio z nullam inuenit rationez mali in obiecto nō potest volūtas nō ferri in illud quo ad specificationem actus z nō quo ad exercitiū act⁹ pro statu vie: z quo ad vtrūqz in patria.

Utrū omnes virtutes morales necessario sint cōnexe: ita q̄ qui vnā habet necessario omnes habeat. Dicendū q̄ duplices sunt virtutes: quedā perficiūt hominē secundū cōmunem statuz quātuz ad ea q̄ cōmuniter in omni vita hominū agenda occurrunt: vnde oportet q̄ hō simul exercitet circa materias omniū virtutū: z tales ꝟtutes sunt necessario cōnexe. Alie virtutes perficiunt hoiez scd̄z aliquē eminentē statuz sicut magnificentia z virginitas: z quia harum materia nō occurrit vnicuiqz cōmuniter pōt quis habere alias virtutes nō habēdo has in actu sed ī potētia ꝓpinqua. Dico igitur q̄ qui habet vnam virtutē: habet oēs in actu vel in potētia propinqua: q: de rōne virtutis moralis est q̄ rectificet potētias ad bene z faciliter operādum in omni euentu: quod sine earuz cōnexione fieri non potest.

Utrum matrimoniū legitime cōtractum per verba de presenti inter fideles nō cōsumatuz possit dirimi per papā absqz ingressu religionis. Aliqui canoniste.in.ca.ex publico.de ɔuer. ɔiug. quos seqt̄ur caietan⁹: tenēt q̄ sic ex magna causa. Sz theologi cōmūiter tenēt oppositū z hoc vide

tur veru᷒:quia papa nõ põt mutare formas sacroꝝ
nec materias ꝛ afortiori nec essentiã sacrorum scδꝫ
oĩes docto. sed in predicto casu ꝯcurrũt materia
ꝛ forma sacri matrimonij ꝛ oĩa reqsita ad ipsius
essentiã. ergo papa nõ põt illa tollere. mior pꝫ. Nã
materia sacri matrimonij scδm sanctũ tho. in. iiij.
dis. xxvj. q. ij. est cõsensus: ꝛ forma sunt verba qbus
exprimitur: vel secundũ alios verbũ a primo pro
latũ ẽ materia: ꝛ verba a secũdo data in respõsum
sunt forma q̃ omnia ibi ꝯcurrũt. ergo. Unde dicit
btũs tho. vbi supra. et. iij. par. q. xxviij. ꝙ duplex ẽ
perfectio matrimonij: vna essentialis quã facit so
lus cõsensus inter psonas legitimas ad cõtrahen
duꝫ ꝛ copula cõiugalis q̃ est obligatio ad mutua
obsequia ꝛ ad pleꝫ nutriẽdaꝫ si de⁹ dederit vel ni
si alit̃ disposuerit. Alia est pfectio accidẽtalis ma
trimonij quã facit carnalis copula. Itẽ secũdum
eundẽ ꝛ theologos: matrimoniũ ex sui natura ꝛ dif
finitione dicit indiuisibilitatem ꝛ inseparabilita
tem: ꝛ formaliter ꝛ essentialiter est animoruꝫ con
iunctio ꝛ nõ corporum: ꝛ est quedaꝫ realis relatio
coniugũ ad inuicem. ergo per solã mortem realeꝫ
vel ciuilẽ per ingressum religionis potest dirimi.
qꝛ per hec tollitur vnuꝫ extremũ relationis. et per
consequens coniugiũ desinit esse: quod importat
taleꝫ relationẽ. Consumatur autẽ matrimoniũ vel
per solã immissionẽ seminis in vas: vl' p solaꝫ corru
ptionẽ qꝛ vtroqꝫ modo fiunt vir et vxor vna caro.

Pro dictis facit nam vbi supra.ar.iij. sic arguit. Quod pertinet ad significationē sacramēti est de necessitate sacramēti: sed carnalis copula est huiusmodi: q2 significat coniunctionē xpi et ecclesie. ergo. Respon. q2 signatio rei contente est de necessitate sacramēti z ad hāc nō pertinet carnis cōmixtio: sed ad rem non contētam. In sacramēto matrimonij res contēta z signata est gratia quā efficit sacrm: res signata sed nō cōtēta est cōiunctio xpi z ecclesie. actus exterius apparentes sunt sacrm tantū: obligatio inata ex talib9 actibus ē res z sacrm. Petrus etiam de palu. vbi supra.q.j. dicit q2 cōiunctio que ē essentia matrimonij non est carnis commixtio: cu3 illa sequatur: nec fuit in virgine inter qua3 z ioseph fuit verum matrimoniū: nec in multis alijs vti eduardo rege: nec cōsensus precedēs. cum ille sit causa efficiens: s3 est coniuntio ligaminis media qua3 deus efficit. Istud vinculum oli3 nō erat nisi relatio rationis: sed in noua lege matrimoniu3 est sacramentū per aliquid reale absolutū impressu3. Utrū aūt illō sit subiectiue in corpe an in aīa: opiniones sunt: sed verius est q2 est in aīa: cū sit dispositio ad grām: vide palu.in.iiij.

Queritur quot modis fiat professio tacita: Dicendū q2 multis: primo quādo nouiti9 sponte z scienter ingerit se actibus qui solu3 cōpetunt pfessis de iure vel cōsuetudine z triduo perseuerauit in tali pposito: vel loco perseuerātie tri

dui hoc fecit cū habito professorū distincto in colore ꝛ forma. scđm panoꝛ. in. ca. poꝛrectum. ꝛ ca. vidua: de regu. Scđo inducit̄ tacita professio ex ōlatione habitus ꝓfessoꝛuꝫ si ille sit distinctus in colore vel forma exterioꝛi. Et sicut expressa professio nō inducitur quocunq̄ꝫ voto vel causa nisi fiat in manibus potentis recipere ꝛ incoꝛpare religioni vel alterius de eius licentia: ita professio tacita nō valet sine eius scientia ꝛ assensu nisi ab eodem hitus professoꝛuꝫ nouitio sit tradit⁹ cū intentione vt ꝑ hoc ꝓfiteatur. Vn̄ patet ꝙ si in oꝛdine p̄dicatoꝛ vbi habit⁹ nouitioꝝ nō est distinct⁹ in exterioꝛibus: deferat nouitius habitū per annuꝫ ꝛ illi quoꝝ est recipe ad ꝓfessionē ex incuria nō aduertant quousq̄ꝫ sit elapsus ānus ꝛ nollent ipsum admittere ad professionē: ꝙ nō est ꝓfessus: sic tenet silues. ꝛ fere omnes docto. Tertio inducitur ex delatione habit⁹ nouitioꝝ per annū indistincti distictione patēti: licet esset distinctus distictione occulta: puta per benedictioneꝫ. clemē. eos. de reguli. Q̄uarto inducit̄ scđm inocē. hostiē. ꝛ ioā. andre. quādo quis accipit hituꝫ nouitioꝝuꝫ cum pꝛoposito mutādi vitā absolute. ca. cōsulti. et. ca. nō soluꝫ. ca. statuim⁹. de regul. Sꝫ hoc nō videt̄ verū quia d. ca. nō solū. diuidit eū qui ꝓposuit absolute mutare vitā: cōtra euꝫ q̄ expresse vel tacite est pꝛofessus. et. ca. beneficiū de regu. et. ca. non solum. ꝛ alia que vidētur cōtraria: intelligūtur ꝙ talis non pōt

reddire ad seculũ sine mortali:nõ autẽ ꝙ sit profes sus:quia professio etiã tacita nõ fit sine duobus al tero profitente ꝛ altero acceptãte:ꝛ ꝓpositũ illud perseuerãdi est votuꝫ interpretatũ vt cum quis se offert ad professionẽ:nec tñ fit professio quia alius nõ acceptat. Falluntur in hac materia canoniste putãtes promissioneꝫ nõ esse de ratione voti: sed sufficere soluꝫ propositum: qđ est falsum: vt pꝫ ex diffinitione voti. Qđ autẽ propositũ mutãdi vitã absolute non sit ꝓfessio ꝓbatur. Primo per. ca. trãsmissa.de renun.et per.ca.ad apostolicaꝫ.de re gu.vbi patet.ꝙ ꝓfessio nõ fit sine cõsensu monaste rij:quod dãdo habituꝫ nouitiorũ nõ intẽdit istum ad professioneꝫ recipire: sed mores eius experiri. Iteꝫ cum ꝓfessio sit q̃si quidaꝫ contractus: et hic ꝛ inde oriatur obligatio reciproca:nõ põt consiste re ex parte vnius tãtũ. Dicit palu. ꝙ talis est obli gatus religioni i genere ex precepto ecclesie:quod nõ potest stare qꝛ tale preceptũ nullibi reperitur: cuꝫ iura semper se referãt ad voluntatẽ ꝛ intẽtionẽ intrantis. Qui ergo intrat religioneꝫ proponens perseuerare ꝛ mutare vitam nõ vouẽdo nec se of ferẽdo professioni:infra ãnuꝫ potest reddiꝛ ad secu lum ꝛ cõtrahere matrimoniũ sine pctõ quo ad de um ꝛ ecclesiaꝫ:si ex causa iusta reddeat puta infirmi tate vel debilitate:qꝛ solũ intrat talis ad experien duꝫ:si auteꝫ in ipso ingressu religionis obtulit se professioni vel fecit votum:obligatus manet reli

gioni in genere: sed nõ est professus: ⁊ peccat redeũdo ad seculũ ⁊ Similit᷑ q̃ intrat solũ aĩo experiendi: si reddeat ad seculũ ex causa iniusta peccat: puta tedio sctẽ vite ⁊ hmõi ꝓpter igratitudinẽ.

Utrũ priuilegiat⁹ vel clericus nõ audiẽs diuina tẽpore interdicti peccet mortalit᷑. Aliq̃ dicũt ꝙ nõ: q: quod est in fauorẽ alicuius concessũ: nõ debet in eius odiũ retorqueri. Sꝫ cõmuniter tenetur oppositũ q: auditio diuinorũ talib⁹ non est interdicta: nec iudices ferentes sentẽtiam interdicti: intendũt tales interdicere.

Utrũ papa possit errare in canonizatione sanctorũ: pro responsione. Sciendũ ꝙ sentẽtie late a papa cũ cardinalibus sunt in duplici differẽtia: q̃dam sunt circa quedã facta particulariũ hoĩnũ: vt ꝓmotiões ad beñficia ⁊ similia. Et in his scdõꝫ docto. ecclesia põt errare: q: vtitur medio in certo puta attestationib⁹ hominũ ⁊ de sen. ex. a nobis. dicit᷑ ꝙ iudiciũ ecclesie fallit ⁊ fallit᷑. Quedã ptinent ad statũ vniuersalis ecclesie vel quãtum ad fidẽ vt determinatiões in his que sunt fidei: vel quo ad mores vt statuta decreta ⁊ decretales: ⁊ in his si considerẽtur predicti absolute vt ꝑsone priuate errare possunt: secus ex suppositione diuine prouidẽtie gubernãtis ecclesiã ne fallatur secundũ illud ioã. xiiij. spũs sanctus aduenies docebit vos omnẽ veritatem. s. de necessarijs ad salutẽ. Facit xxv. q. j. violatores. Secũdũ sanctũ tho. quol. ix.

canonizatio sctoꝝ mediat inter p̄dicta: q2 papa vti
tur medio fallibili. i. hominū testimonio: ꝛ honoꝛ
quem sanctis exhibemus est quedā fidei pꝛofessio
qua sanctoꝝ gl'iam credim⁹. vnde inquit pie credē
duz est ꝙ in his iudiciuz ecclesie errare nō possit.
Joā. de nea. quoli. xj. ꝛ plures alij tenent simplici
ter ꝙ asserere papam posse errare in canonizatio
ne sanctoꝝ est hereticū. et hec est mens beati tho.
in secūda secūde. quia in spectantib⁹ ad fidem ꝛ bo
nos moꝛes asserere papā posse errare est hereticū:
sed canonizatio sanctoꝝ est huiusmodi: q2 per eaz
ponunt̄ vt exēplar fidei ꝛ sancte vite ꝛ vt inuocan
di ab omnib⁹ in necessitatib⁹. ergo. Unde nō est
dabilis materia q̄ magis de p̄se spectet ad fidem ꝛ
moꝛes: ꝙ̄ ista de canonizatiōe sanctoꝝ: ꝛ per ꝯñs
papa in hoc nō pōt errare ꝛ oppositū simpliciter
est hereticū cuz sit directe cōtra articulum fidei. s.
Credo sctāz ecclīā. Q̄ō autē dr̄: mlti sctōꝝ vene
rantur in terris quoꝝ coꝛpa ardēt in inferno: inte
ligit̄ de nō canonizatis. ꝛ quāuis testimoniuz ho-
minū quo vititur papa in canonizatione sit medi-
um fallibile scōm se: nō autē vt eo vtitur papa in cō
cernentib⁹ fidez: q2 finis ꝛ ea q̄ sunt ad finem eā
dem habēt necessitatē ꝛ ꝓpoꝛtionaliter se habent.
Canonizare nō est aliud ꝙ̄ regularit̄ instituere ꝙ
aliq̄s solēniter honoꝛet̄ pro sctō auctoꝛitate ecclīe:
sine qua nō licet facere officiuz de aliquo ꝛ preces
solēnes: quāuis ī pꝛiuato liceat poꝛrigere preces

ad defunctū bone vite quē credimus regnare cuʒ xp̄o: de reliq. ꝛ vene. san. ca. p̄mo. In martire soluʒ fit inq̄sitio de miraculis ꝛ de causa passionis. arg. de cōse. dis. iiij. cathecuminū. et ca. baptismi vicē: sȝ ad canoniȝandū cōfessorē maioꝛ fit inq̄sitio puta ō ēxcelētia vite eius: si fuit in laboꝛib⁹ multis ꝛ iustis ꝛ cū patiētia: si castus et strenu⁹ moꝛib⁹. dis. lxvj. miramur: maxime si simplex et humilis. de pre-sump. c. ꝛ studijs. de miraculis eius in vita ꝛ post moꝛteȝ. si sustinuit persecutiones. vij. q. j. omnes. et. ca. ibi adunati.

Utrum sit verū esse aliquas p̄sonas habētes virtutē sanādi ꝛ similiꝰ an sint femine dia-bolice q̄ vulgo bꝛuxas dicūtur. Ad pꝛimū dicen-dū q̄ inter alias gr̄as gratis datas vna dr̄ gr̄a sa-nitatū alia gr̄a. pp̄hetie. Cū igitur experiētia teste certū sit aliquos homines q̄ dicunꝰ saludadoꝛes hispane: sanare infectos rabie ꝛ pꝛedicere multa occulta circa sic infirmos. Dicēdū est vel q̄ sanita teȝ illā efficiūt quadā virtute seu qualitate sanati-ua naturaliter eoꝛū tactui impꝛessa: eo modo quo dicimus gemas quasdā ꝛ herbas sanare aliquas infirmitates: vel q̄ super naturaliꝰ illud fit p̄ gra-tiam gratis dataȝ qḋ verisimili⁹ est. Nec incōue nit q̄ tales viri cōmuniter sunt intēperati ꝛ male vite: q: cuȝ gratia gratis data pꝛincipaliter detur ad vtilitatem alioꝛū ꝛ nō ad. ppiā: cōpatitur secū malitiā persone ꝛ reperitur in existētibus in moꝛ-

A

tali. Unde in die iudicij multi dicēt xp̄o. Domie nōne in nomine tuo demonia eiecim⁹ ⁊ multas v̄tutes fecimus: quib⁹ domin⁹ dicet. non noui vos: matth. xxvj. Ad secūdū dicit̄ q̄ sine dubio permittente domino multe persone illudunt̄ a demone ⁊ videtur eis q̄ de nocte ambulāt ⁊ plura miranda faciunt: qd̄ non sic est: sed ipsis virtute demonum priuatis sensatione ⁊ quodā modo mēte alienatis: demones formata eoꝝ effigie hac illac perābulāt vsq̄ȝ ad certā noctis horā: et tales sunt iste persone pessime q̄ hispane xorginas dicunt̄.

Utrū missa dicta pro plurib⁹ tantū valeat singulis ac si ꝑ singulis solum diceretur. Pro respōsione primo adducā aliqua notabilia ex beato tho. ad huius dilucidationem faciētia. Secundo respondebitur quesito.

Dicit beatus tho. in. iij. parte. q. lxxix. v. q̄ eucharistia inquātum sacr̄m habet vnire xp̄o ⁊ mēbris eius ⁊ remittere culpam ⁊ penaȝ non totam sed secūduȝ moduȝ deuotionis ⁊ feruoris celebrantis vel facientis celebrari: sed in quantuȝ est sacrificiuȝ habet vim satisfactiuaȝ: ⁊ ex se habet sufficiētiaȝ ad satisfaciendū pro omni pena. Item in. iiij. disti. xlv. q. ij. inquit q̄ licet hoc sacrificiū sit infinite virtutis: tamē in missa opatur finite ⁊ limitate: vnde nō opportet q̄ per vnaȝ missam tota pena existētium in purgatorio expietur: immo aliquando plures misse iniunguntur in satisfactione vni⁹.

pcti et ita ĩfinita virtus eucharis. limitatur ad effe-
ctũ finitũ: ex dispositiõe offerẽtis: q: in satisfactiõe
plus attenditur affectus offerentis q̃ quantitas
oblationis: vnde vidua plus omnibus obtulit. lu.
xxj. Offerẽtis iquam mediate vel immediate: q:
si sacerdos sit malus vel non habeat affectum ad
eũ pro quo celebrat vel q: odit. L q: ignorat eũ: tñ
sacrificium illi prodest finite secundum affectum
mandantis pro illo celebrari. Sed contra pone q
aliquis peccator faciat dici missam per sacerdo-
tem malũ: pro aliquo existente in purgatorio qui
de hoc nihil ordinauit: sequitur ex dictis q missa
valebit sibi ad remissionẽ totius pene quantum-
cunq3 grauia et enormia peccata habeat purgan-
da: quia missa de se habet ĩfinitam efficatia3 et in
hoc casu nõ videtur limitata per aliquẽ et sic ope-
rabit ĩfinite. Sed dic q semp limitatur saltem se
cundũ finitã deuotionẽ ecclesie que ordinat sacer-
dotes vt celebrent pro viuis et defunctis cui deuo
tioni ecclesie si addatur deuotio ĩmediate offeren
tis videtur effectus augeri: igitur licet omnes mis
se sint equales quo ad sacrm̃ nõ tamẽ quo ad effe-
ctu3 sacramenti. quia aliquãdo ille cõmensuratur
dispositioni offerẽtis qui nõ est semp equalis: ali-
quando ecclesie: aliquãdo rogantiũ offerri: aliquã
do eorũ pro quib⁹ nullo rogãte offertur.

Q Uantũ ad secũdum notandu3 q circa hoc
sunt due opiniones extreme et vna media.

Quidã indistincte tenẽt ꝙ missa dicta pro pluri-bus eque valet singulis ac si ꝑ eis solis diceretur. Cuȝ qꝛ sacrificiũ oblatũ est infinite virtutis: tũ qꝛ btũs Hyeronim⁹ vt habetˀ de ɔse. dis. v. ca. nõ me diocriter ait. Cũ pro cũctis animab⁹ ps vel missa dicitˀ nichil min⁹ dˀ ꝙ̃ si pro vno quolibȝ diceretˀ ipsorũ accipitˀ. Sȝ btũs tho. reprobat hãc opinio nẽ in. iiij. dis. xlv. q. ij. qꝛ suffragiũ vt satisfactiuũ est simile solutioni cui⁹ effect⁹ minuitur si fiat ꝑ plu-ribus: qꝛ finitũ diuisuȝ efficitur min⁹: ꝛ si esset ve-rũ ꝙ effectus in quẽ põt sacerdos ꝑ hoc sacrificiuȝ sit infinit⁹ vt dicũt isti: posset sacerdos vnica missa semꝑ liberare oẽs aĩas a purgatorio qꝛ pena de-bita singulis ẽ finita ꝛ cõsequẽter pena dbita om nibus erit finita: cũ ex finitis numero ꝛ quãtitate nõ resultet nisi finitũ: qđ ab ĩfinita ꝟtute supatur. Text⁹ vero non mediocriter, intelligitur quantũ est ex parte sacrificij nõ ɔsiderata dispositione va-ria recipiẽtis cui applicatˀ. Vel intelligitˀ ex par-te celebrãtis vt tm̃ sit illi meritoriũ celebrare pro omnib⁹ sicut pro singulis aut maius si ex maiori charitate faciat: vt patet intuenti textu cũ glo.

Alia opinione indisticte tenet ꝙ missa dicta pro multis magis ꝑdesset vni si pro eo solo diceretˀ nã missa ꝛ omne suffragiuȝ duplr̃ conside ratur. s. inquãtum habet valorẽ ex charitate: ꝛ sic tm̃ prodest singulis quãtuȝ si pro vno solo fieret quia charitas suffragãtis nõ minuitur imo crescit

si effectus eius distribuat̃ in multos. Et similiter gaudiũ procedẽs ex charitate: quo etiã mõ põt intelligi dictũ.ca.nõ mediocrit̃. Si vero ↄsideretur suffragiũ inquantũ est satisfactio quedaꝫ traslata ad alios per intẽtionem faciẽtis: magis valet illi pro quo spẽaliter fit: ꝛ sic effectus suffragij ex diuina iustitia diuiditur inter eos ꝑ q̃b⁹ fit. Sic tenet palu. florẽti. panor. ꝛ ioã.and.i.ca. fraternitateꝫ de sepl'. itaqꝫ scd̃ꝫ hos ṽtus infinita misse limitat̃ ad opandũ scd̃ꝫ affectũ offerẽtis q̃ est triplex. s.xp̃s. eccl'ia ꝛ pticularis psona. vñ. iij. effect⁹ satisfactionis sequũtur: quoꝝ vnũ xp̃s cui sibi placet distribuit: aliuꝫ eccl'ia omnib⁹ d̃ quib⁹ fit mẽtio i canone. iij. ṽo sacerdos offerẽs imediate vl' ille q̃ illũ rogat offerre.

Tertia opinio distinguit: vnaꝫ missaꝫ prodesse singulis ꝑ quibus offertur ac si offerretur pro singulis singulariter duplicit̃ potest intelligi. Primo quãdo singuli habent aliquẽ ꝑ se primo offerẽteꝫ ꝛ sic est veꝝ ꝛ ꝓcedit ꝑma opinio. Alio mõ quãdo singuli nõ hñt offerẽteꝫ pro se ꝑmo: sed aliq̃s offerẽs ꝑmo offert pro oĩbus ꝛ ex ↄ̃sequẽti ꝑ singulis: et sic minus ꝓdest singulis vt dicit secunda opinio. Uñ quãdo sacerdos mouetur ad celebrãdum pro pluribus a se ipõ vel ab alio: effectus offerẽtis cui ꝓportionat̃ effectus sacrificij est vnus tantũ: qui fertur totus in omnes primum: ꝛ nõ in singulos ꝛ ↄsequenter fit minor ad singulos. Si vero sacerdos moueatur ad celebrãduꝫ a plu-

ribus ꝛ pro pluribꝰ vt q: vnus petit missaꝫ pro anima patris: alius pro aia matris: alius pro amico: vna missa omnibus satisfacit tantū valens singulis sicut omnibus: quia affectus quibꝰ respondet effectus sacrificij primo ferūtur in singulos secūdum singulos mouentes ad celebrādū. Sed cōtra q: hoc casu totꝰ effectus misse diuisus est finitus: ergo minor erit ad singulos. Dic ꝙ ibi nullus est vnꝰ numero effectus sacrificij diuisus ī partes sed sunt ibi tres effectus secunduꝫ se totos distincti tribus affectibꝰ respondentes. Et si replicetur. Secūdum hoc omnes anime in purgatorio liberabiles singule vnica missa possent oēs simul vna missa liberari. Dicēdū hoc nō esse necessariū: quia nō semper erit tāta deuotio offerētis quanta requiritur ad illarū liberationem: est tamē possibile si ꝓportionetur deuotio offerētis. Est simile de virtute baptismi que est infinita et applicatur huic ꝛ illi per verba ꝛ intentionē baptizantis: et tamē si baptizētur simul innumerabiles: quilibꝫ tātum accipit ac si solus baptizaretur. Similiter si vna anima purgatorij esset liberabilis centuꝫ missis ꝛ centū homines peterēt ab eodē sacerdote singulariter cum debito deuotionis affectu: vt pro illa vnam missam celebraret per vnaꝫ illaꝫ solaꝫ missaꝫ liberaret a penis secūduꝫ hoc. Si adhuc instes. q: quāuis affectus offerentiū proferatur ī singulos tamē affectus sacerdotis fertur primo ī om

nes in vna oblatione & cõsequẽter effectus ei correspõdens est cõmunis & diuisus in partes: & per cõñs minor ad singulos. Dicẽdũ q̄ affect⁹ sacerdotis volẽtis p illis tribus celebrare est deprecatiuus & sic nõ minuitur per hoc q̄ est in multos sed augetur. Est etiã applicatiuus sacrificij & instrumentuʒ xp̄i & principaliter offerentis sacrificiuʒ & cõsequẽter applicat proportionaliter ad affectum eius si sic intendit: vnde effectus sacrificij nõ proportionatur affectui eius nisi quãdo motu ꝓprio principaliter celebrat: & dato q̄ circa sacrificium habeat aliquem effectum diuisum: tamẽ cum ipsi etiaʒ offerẽtes habeãt effectũ affectuũ suorum ipsi sunt plene satisfacti: ac si sacerdos ad instãtiã vni⁹ tantũ celebrasset. Qr nõ q̄rebant principaliter affectũ sacerdotis nec illum ipse promisit: sed sacrificiũ ad qd̄ reddẽduʒ sufficit ipse affectus solũ vt applicatiu⁹ qd̄ ei cõuenit rõne intẽtionis.

Quantũ ad tertium sciendũ q̄ sanctus tho. primã opinionem expresse reprobat vbi supra. Secundã vero quãtum ad suffragia in genere expresse dicit. Tertiam vero expresse non docuit: cõsona tamen est sue doctrine: vt pʒ ex dictis. Si queratur quomodo stat q̄ sanctus tho. teneat secundam opinionẽ simul cũ tertia. Dic q̄ ideo est quia suffragiuʒ quod est per missaʒ põt fieri immediate ꝓ multis siue primo: & tũc nõ ita prodest singulis sicut si pro singulis immediate & primo fie-

ret quia diuiditur: vt cũ sacerdos ex se solo mouetur ad celebrãdũ pro aliquib9. Põt etiã fieri im mediate & primo pro singulis vt cũ sacerdos motus a multis celebrat pro multis: & tũc ita pdest singulis sicut si pro eis solis celebraret: q2 tunc vt dictũ est nullũ vnũ numero suffragiũ diuiditur. Quatenꝰ ergo dicit̃ missa primo pro multis: vera est secũda opinio: quattenꝰ dicit̃ primo pro singulis vera est tertia. Confirmat̃ quia cũ virtus sacrificij sit infinita & pars quã distribuit christus seu ecclesia sit finita relinquitur infinita pars dispẽsanda per sacerdotẽ quã potest multis applicare: licet cuilibet finite & sic non videt̃ quare quando ad instãtiã multorũ celebrat: cur singuli nõ accipiant secundũ affectũ suum ac si pro eis solis offeret̃ sacrificiũ. Hãc opinionẽ tenet angel. caietanus. & siluest. Unde sacerdos promittens multis vnã missã. liberat̃ dicẽdo vnã pro omnibꝰ. Dum modo per hoc nõ fiat diminutio cultus diuini & celebrationis: puta q2 si ego nõ acceptassẽ tot missas aliq̃s qui nõ celebrauit celebrasset. Secundo si non interueniat promissio de certa missa dicenda q2 si promisi vni dicere missam de beata virgine: & alteri missam de defunctis non satisfaciam p alteram tantum: nisi forte recitãdo infra eandem missã vtrũq3 offitiũ. Tertio nisi petens missã secũdũ aliquos petat expresse qd pro nullo alio sic spetialiter offerat sacrificium misse: & petat a sa

cerdote opus operatū misse et totū opus operans quod per missas sacerdos cōmunicare solet. Sed hoc nihil est quia nemo sic petit: et si peteret nō esset acceptāda eius petitio cū sit iniusta et cōtra charitatē. Quarto cauēdū est scādalū: vñ q: simplices ista nō pñt cape nō sunt pdicāda nec passiz dicēda. Quīto ocurrere debz deuotio petētis missaz: et intētio celebrātis offerētis sacrificiū misse p illis: q: altero deficiēte vna missa nō valeret tantū pluribus quātuz si pro vno solo diceref. Est ad hec bona similitudo q: si vni misse itersint mille et supueniāt alij mille: q prius aderāt ex aduētu aliorum nihil pdunt: imo quāto plures adfuerit misse acceptior apō deuz erit orō singlorz et citius exaudient.

Verum donās vel promittens aliquid ob turpez causaz: puta virgini vt ea abutaf teneaf implere. Pro respō. notādū q donatio aliqñ fit absolute sicut cū nulla apponitur cōditio: aliqñ fit sub cōditione: aliqñ sub modo. Differt autē cōditio a modo et causa: cōditio nāqz est futurus euentus in quē suspēdif act9 et importaf per si. nisi. et p similes dictiones: et ante euentum conditionis nihil est. l. pma. c. de odi. Modus aūt est exhortatio ad ipletionē illi9 qđ in donatiōe imponif et nō suspēdit actū sed clarificat. vñ promissuz sub mō pōt peti de presenti prestita cautione de modo obseruādo: et importaf p vt. dū modo. ne. ad et similib9: vt lego tibi mille ad sepulcrū edificanduz. Causa ve-

ro importat per quia. Cōditiões sunt quadruplices.s.honeste.indifferētes.impossibiles.et turpes. Prime due suspendūt cōtractum et ipsis nō extātibus nō tenet donatio. Cōditio īpossibilis in matrimonio fauore eius habetur pro non posita: sed in alijs cōtractibus vitiat contractum.ca.fin.de cōdi.appos. Cōditio turpis et inhonesta si est cōtra substātiam cōtractus: vt si cōtrahat quis sub hac cōditione si alter venena sterilitatis pcuret: vitiat sed non vitiatur q: remota parte substantiali nō remanet totū. Et dicitur de substantia cōtract⁹ sine quo nō potest stare cōtract⁹. Si vero nō est cōtra substātiaꝫ cōtractus nō vitiat sed viciat et reijcitur et habetur p nō adiecta in cōtractibus spūalibus: vt in matrimonio sꝫ in cōtractib⁹ tēporalib⁹ regulariter vitiat secūdū docto.in.d.ca.fin. His habitis dicēdū q donatio vel pmissio facta publice meretrici q nō turpiter accipit quāuis turpiter acqrat: vel cōcubine etiam propter causam illicitam tenet secundū bar.bal.et fere omnes docto. in.l.affectiōis ff.de dona.sed p meretricio facto cum vidua: nupta vel virgine qđ iure ciuili punitur: pmissio non valet: sed facta donatione potior est cōditio possidētis. Idē dic de donatione facta p homicidio et pro quocūqꝫ qđ lege dānat. Sicut igit votū factum ppt malū finē nō tenet: ita pmissio facta propter causam illicitā nō obligat: q: quo ad hoc votū et promissio pari passu currūt.

Vtrũ in ãno iubilei liceat admittere ad diui/na tẽpore interdicti habẽtes cruciatã. Dicẽdũz ꝙ vt habeť in extrauag. queãdmodũ de pe. ꝛ re. in fine clemẽti. in ãno iubilei hec suspenduntur ad beneplacitũ sedis apostolice. Primo omnes indulgẽtie plenarie. Secũdo potestas cõmutãdi vota. Tertio auctoritas dispẽsandi sup male ablactis ꝛ incertis. Quarto facultas deputandi con/fessores ad absoluẽduz a casib⁹ sedi aplice reserua tis concessa quibuscũqꝫ ecclesijs: monasterijs: hospitalibus: fraternitatib⁹: vniuersitatibus ꝛ alijs pijs locis quouis modo ꝛ ex q̃uis causa. Incipit aũt ãnus iubilei a vigilia natalis dñi. Ex quibus patet ꝙ de rigore omnes cruciate ꝛ alie gr̃e q̃stua rie simpliciter sunt suspense quo ad predicta. iiij. ꝛ nõ solum pro anno iubilei: ideo eis nõ est vtendum nisi de nouo cõcedantur: nisi dicatur ꝙ bene placitũ sedis apostolice est ꝙ solum pro dicto ãno ꝛ non vltra suspendantur. Secundo ꝙ cõfessiona lia ꝛ alie gr̃e concesse spãlibus psonis non suspenduntur etiã quo ad illa. iiij. qꝛ i dicta suspensione nõ fit mẽtio ð gratijs concessis personis sed com munitatibus. Similiter priuilegia religiosorum siue cõueniant ipsis i se: siue in ordine ad alios vt priuilegiuz quod habent ꝙ possint communicare quoscunqꝫ excepto die resurrectionis ꝛ suspendere interdictuz i suis festis nõ suspẽduntur: tum qꝛ mẽs pape nõ est vt religiosi vageń pro lucrando

iubileo. tum q: in iubileo solū suspendūtur grē q̄stuarie quales nō sunt grē religiosoꝝ. tum etiā q: grē ipsoꝝ potius sunt priuilegia q̄ indulgentie ⁊ multū differūt ad inuicē priuilegiū ⁊ indulgētie. Nec priuilegia eorū concessa sunt pͥmo monasterijs: sed ordinibus: quāuis monasteria ⁊ psone ex consequēti eis gaudeant. Uide de his in manuali. Sequit̄ tertio q̄ indulgētie nō plenarie ⁊ facultas eligēdi cōfessorē ⁊ absoluendi a casibus nō reseruatis pape nō suspēdunt̄: necesus o uoꝝ: nec admissio ad diuia tēpoꝛe interdicti vel ad sepulturā: ⁊ generalit̄ alia a dictis. iiij. nō sunt suspensa.

Utrū liceat cōfiteri cuilibet sacerdoti de venialib⁹. Pro respō. nota q̄ cum sacr̄m penitētie sit quodā iudicium: per solā potestatē ordinis nō potest q̄s audire ꝯfessiones: sed minister penitētie est solus sacerdos habēs iurisdictionem super penitētem. Uñ quāuis papa in terris nō cognoscat superiorē: cōfessor tñ ab eo elect⁹ habet iurisdictionē sup eū in foro penitētiali. Est autē duplex iurisdictio: vna necessaria q̄ prelati ⁊ iudices statuti iudicāt: alia volūturia q̄ quis de volūtate partiū assumpt⁹ iudicat d̄ illis vt faciūt arbitri. Cū igit̄ de venialib⁹ nemo teneat̄ confiteri: ⁊ plati ad hoc nō possint subditos cogere: q̄ esset certus certitudine morali q̄ est ex cōiecturis: sola venialia hr̄e licite posset cui vellet illa cōfiteri: nisi i his casibus. Primo ratione scādali: nā si religiosus clerico se

culari in monasterio de venialib⁹ cōfiteat̄ scādalū generabit. Scdō qñ hꝫ et excōicationē minorem ɔtractā etiā cū solo veniali. qꝛ cū nō possit absolui a peccatis nisi absolutus ab excōmunicatione a q̄ nō potest absoluere nisi solus sacerdos ꝓprius vl' habēs licētiā ab eo. vt dicit̄ in ca. nup. de sen. ex. talis non esset capax absolutionis.

Q Utruz virtute ꝓprie nature possit homo detestari culpam. Dicēduz ꝙ dupliciť pōt homo detestari pctm̄: vno modo in quantū est offensiuū diuine ⁊ sup naturalis maiestatis: ⁊ hoc modo nō pōt: qꝛ ꝑ ꝓpriaz naturā seclusa fide ⁊ omni gratuita motiōe homo nō cognoscit deum vt principiū supnaturalis boni: quod ocul⁹ nō vidit nec auris audiuit: nec in cor hominis ascēdit scdꝫ aplꝫ. Alio modo pōt homo detestari culpā vt est lesiua nature ꝓprie: puta qꝛ cognoscit ꝙ ꝓpter luxuriaz incurrit morbū: ⁊ hoc modo virtute ꝓprie nature homo potest culpam detestari.

Q Ueritur ꝑ que discerni possint reuelatiōes facte a spū veritatis ab hijs q̄ a spū mēdacij ⁊ diabolica illusiōe igerunt̄. Dicēdū ꝙ ad hoc. v. sunt argumēta. Primū est qñ sapiētes et spūales viri graues ⁊ experti ita iudicāt: licet a carnalib⁹ et insipiētib⁹ q̄ nō nisi carnalia sapiūt aliť iudicet̄. Un̄. ꝑma ad corin. ij. aialis hō nō ꝑcipit ea q̄ dei sunt: spiritualis aūt iudicat oīa. glo. i. intelligit: et discernit. et bernar. cogitatio tua a deo est: si prela

Questiones vtilissime de moralib⁹.
ti tui et spũaliũ fratrũ tuorũ approbatur iudicio:
hac rõne paulus mittitur ad ananiam; cornelius
dirigit᷑ p petrũ: eunuch⁹ p philipũ. hac de. cã in co
lationib⁹ patrũ abbas moyses ait. decipi nullo mo
do põt qui nõ suo iudicio sed maiorũ viuit exẽplo:
nec valebit hostis callidus illudere ei: qui oẽs co-
gitationes corde noscentes nescit obtegere: sed-
eas seniorũ maturo examine ꝓbat. vel admittit:
tandiu sugestiones noxie dominant᷑ in nobis: quã
diu celantur in corde. Secũdu; signũ est qñ ex re-
uelacionib⁹ ꝑsona cui fiunt crescit in deuotione: in
humilitate despectu sui ⁊ omnia refert in gliã dei.
Reuelatio siqdẽ diuĩa hominẽ reddit humilẽ ⁊
disciplinatũ. sic ẽ cõtra spũs diabolicus supbũ ef
ficit tumidũ et ꝑtinacẽ. vnde prouer. iij. dr. Cum
simplicib⁹ est sermocinatio eius. et ca. xj. vbi sapiẽ
tia ibi humilitas. et si anteꝙ̃ habeat reuelationes
appetebat eas habere signũ est ꝙ nõ erat humil-
lis et timeat an a spũ supbie sit illusus. q: perfecte
humilis extimat se indignũ cõuersari cu; homini
bus: vñ non venit in cor eius ꝙ dignus sit a deo
per reuelatiões visitari. iij. signũ quo reuelatiões
dei a diabolicis distingunt᷑ ẽ clara et indubia ve-
ritas eoꝝ q̃ reuelãt᷑: nã demõ q̃ pr̃ mẽdacij et doc
tor erroꝝ ẽ: in illussionib⁹ suis sepe falsa nonunq̃
vera vt facili⁹ decipiat admiscet: sed spũs. s. q̃ spũs
ṽitatis dr̃ semp vera docet: et p hoc ꝓpheria diuia
a ꝓfetia demõij discernit᷑. vt habet᷑. deutero. xviij.

⁊ l.ij.ij. q.clxxij.ar.v. Quartū signū ē.cōformitas ad sacrā scripturā et sctōꝝ doctrinā ⁊ exēpla. vñ sup illō iob.xxxiij.semel loquit̄ de⁹ ⁊.ij. id ipꝫ nō repetit.ait grego.de⁹ in singloꝝ cordib⁹ ꝑuatis vocib⁹ nō respōdet:sed tale eloquiū construxit: p qō cunctoꝝ q̄stionib⁹satisfaciat:in scripture q̄ppe ei⁹ eloq̄o causas nr̄as singl'as si req̄rim⁹ inueniem⁹. et ricard⁹.suspecta ē mihi oīs v̄itas: quā nō confirmat scripture sacre auctoritas. Quītū signū est ꝑsone cui fiunt reuelatiōes approbata sanctitas ⁊ sincera vita tēpācia iusticia ac ceteris virtutib⁹ or nata.

Queritur quot modis contingit pecca re cogitatiōe. Dicēdū q.v. primo dū mēs cogitat vana et inutilit̄ qō est veniale pctm̄ cōiter ij.qñ consentit̄ in pctm̄ patrādū.l'placet patratū. et hoc ē mortale si id in qō cōsentit̄ est mortale:alias est veniale.iij.qñ cōsentit̄ cōditionalit̄ in pctm̄. puta si absq3 infamia et piculo posset fornicari ⁊ talis cogitacio est tale pctm̄ quale est illud in qō consentit̄.q2 licet conditionalis nihil ponat in ēe: pōit tñ in apetitu rationali affectū volēdi pctm̄ illō nec dimittit peccare q2 nō vult:sed propter defectū cōditionis.nec refert an cōditio interposita sit posibilis vl'impossibilis:nō.n.min⁹peccat mortaliter qui vellet destruere padi⁹ illuꝫ si posset: q̄ q̄ absolute cupit ei⁹ destructionē. Excusant̄ tñ a mortali huius modi cōditionales si interposita conditio tollat ab actiōe volita rōneꝫ peccati: puta si dicat:si nō esset

pctm̄ ego occiderē: vl' si de⁹ pciperet ego lederem: q: tunc volūtas freno rōnis a pctō retrahit̄. iiij. qn̄ cōsentit̄ cōditionalit̄ in op⁹ sibi illicitū: ppter suū statū. l' votū. puta si religios⁹ appetat ducere vxorē si esset liber. l' nō ieiunare post votū. l' si liber esset nō eēt religiosus hoc ē cōiter veniale ppter remissam volūtatē ab inchoato bono: sed nō mortale. q: cōsensus īfra limites liberi tpis cōsistit. Periculosū tn̄ est tētare quēq3 sub his oditionib⁹. si essem: si fuissē: face rēducerē: ad nihil. n. he ducūt nisi ad pctm̄. v. qn̄ incogitādo interuēit dlectatio morosa: q̄ est voluntaria delectacio de actu malo cogitato sine volūtate exequēdi illū q̄ iuxta nāz actus de quo est dlectatio iudicāda est. ita q᷑ si actus de quo quis delectatur cogitādo est mortale puta fornicacio: furtū: homicidiū: ipa quoq3 morosa dlectatio est mortale. Si act⁹ deq̄ delectat̄ cogitādo est veniale puta iocari verbis: comedere laute et similib⁹ ipa quoq3 morosa dlectatio vēiale est. Si psona cogitādo de actu q̄tūcūq3 malo delectat̄ nō aduertendo ad id de quo delectatur ita q᷑ si aduerteret non ap pbaret non est mortale ēt si per vnū diem sic inaduertenter cogitaret et delectaret̄: q: nō pōt esse peccatū mortale sine deliberato rōnis consensu q̄ in pposito de est. Si vero aduertere incipit et preualente impectu cocitāte passionis non plene aduertit sed anteq᷑ plene aduertat delectatio facit cursū suū veniale est et nō mortale: quia

sic in aduertentia ita et nō plena aduertēcia excu
sat a pctō mortali: si aūt plene aduertit et positiue
consentit in illam: pctm̄ iam patet. et similr̄ si po
sitiue dissentit: virt⁹ iam patet. Sed si positiue nō
cōsentit nec dissentit: et tn̄ in illa dlectabili cogita-
tione pseuerat: conuincit̄ cōsentire ex ipsa cōtinua
tione delectationis nō prohibite a ratione quādo
potuit et debuit. Accedēte. n. tpore quo voluntas
pōt phibere mētē a continuatiōe mali actus: tene
tur phibere: sicut tenetur phibere manū a prose
cutiōe alicuius mali actus inchoati in somno: alio
quin sibi imputaret̄ tanq̄ volūtari⁹: q2 potuit et
debuit phibere et nō prohibuit. Sed dupliciter
cōtingit q̄ dlectabilis cogitatio continuet̄. l. ex cō
placentia delectacionis: vn̄ negligit cohibere cō-
tinuationē illius et tunc plene est morosa delecta
tio: vl' ex nō existimatiōe cogitationis et commote
delectationis: puta quia scit voluntatē suā con-
stātē et confidit q̄ propter tales cōmotiōes fan-
tasie et concupiscentie nō cadet in cōsensū mali:
et tunc peccat q2 potest et debet conari ad repellē
dū talia intima bella et picula maxima: nō tn̄ mor
talit̄ q2 in veritate dissentit saltē virtualit̄ nec ap-
hendit illā vt opationē propriam sed tanq̄ tēta
tionē et cōfidens de nō consensu suo paruifacit il-
lā cogitationē dlectabilē tanq̄ debilē hostē. vn̄
ista negligētia nō cadit sup cōsensu vel dissensu vo
lūtatis ad cōtinuationē delectationis: sed sup cōa

tu ad repelendū illā tanq̄ hostem. Item delectatio cē pōt.l.de ope cogitato.l.de ipa cogitatione. verbi gr̄a.si cogitat̄ bellū aliquod cū delectatiōe contingit delectari.l.de homicidijs et vulnerib⁹ ꝛ huius modi.l.de discursu ꝛ collatiōe cogitationis. p̄rimo modo ē pctm̄ mortale vel veniale eo modo quo dictū est.ij. modo de se nullū est pctm̄:nisi rōe p̄iculi si nimis vacādo talib⁹ cogitationibus exponit se piculo consenciendi in aliqd malū. Circa morosaȝ delectationem tria nota.s.occasioneȝ.libertatem et intentionē. Occasio delectationis pōt ē voluntaria et licita vt cū gr̄a p̄dicandi vel cōsulēdi.l.ex audiētia ꝯfessiōis cogitat vn̄ delectatio surgit vel voluntaria et nō licita:vt si ex vanis et sensualib⁹ v̄bis vis sis.l.tactib⁹ incidit in tales delectatiōes:vel inuoluntarie. vt cū p̄ter intētiōeȝ se offerūt p̄dicte fantasie sic delectabiles.p̄rio mō nullū ē pctm̄ nisi expōat se p hoc piculo cōsensus.ij.mō ē mortale si negligentia sit lata.iij.mō cōiter ē veniale. p libertate scito ꝙ alit̄ subdit̄ rōni appetit⁹ sensitiu⁹: alit̄ mēbra corporis.nā man⁹ et alia mēbra obediūt seruilr̄ et absq̄ȝ libertate.moueo. n.manū qn̄ volo et versus ptē qua volo nulla existēte ī māu libera resistētia: sensualitas v̄o obedit rōni politice hoc ē cū libertate resistēdi:hʒ.n. p̄p̄riū motū et impiū q̄ cōcupiscit adv̄sus spūi. Hinc fit ꝙ nō iputat̄ ita hōi mot⁹ delectatiōis:sic̄ imputat̄ mot⁹ man⁹:nec ē signū sufficiēs ad p̄bādu ȝ ꝯsensuȝ tacitū sola p̄seuerācia

dlectatiōis post aduertēciā: sicut pseuerācia mot⁹ man⁹ sufficit ad ouincēdū cōsensuʒ aduertentie: nā ps sensualis pōt perseuerare ex proprio impectu. qd̄ no habet locū in manu vñ similitudo data supius inter cōtinuationē mot⁹ manus et mot⁹ delectabilis post ꝙ hō plene aduertit intelligit̄ quatenus iste motus pendet a rōne q2 tūc conuincitur cōsentire in delectationeʒ. iij. atendēda est intentio hominis nam si postꝙ plene aduertit negligit vt delecteť d illo malo ope cōmittit formalit̄ peccatū cogitationis morose. Si aūt negligit sed nō vt dlecteť de malo ope cogitato: sed ex quadā tepeditate seu aliquo huiusmodi: non incurrit formalit̄ delectatiōeʒ morosaʒ nec peccat mortalit̄ nisi exorbitatio sit tanta vt quasi ideo neglexerit vt delecteť sic detrahēs nō intētiōe detrahēdi nō peccat mortalit̄ nisi lesio fame fuerit tanta: vt quasi intenderit si detrahendo non curat grauē fame lessioneʒ inferre. Sic in proposito: et ex hoc excussare possumus a mortali ipsēs negligentias post plenā aduertenciā: in his q̄ habitualit̄ gerūt pot⁹ velle mori ꝙ mortali cōsentire. Nō est. n. eoruʒ negligentia ex affectu ad dlectationē de illo malo ope qd̄ cogitat̄. Hec ita accipiant̄ ad excusandū: ꝙ nō foueāt

Queritur q̄ sint reqsita ad (ad negligēduʒ: bene cōicandū. Dicēdū ꝙ ex pte sumentis qttuor. pmuʒ est vt sibi suā ɔsciētiā pmisso diligēti examine ad penitēdū de pctō sit mund⁹ a mortali

nā q̄ sine contrictiōe mortalis cogniti cōicat: indig
ne sumit: et reus est corporis et sanguinis dn̄i. vt
ait aplus. Sine cōfessiōe attamē si ratiōabilis cau
sa nō confitendi subest excusatur q: p̄ceptū de cō
fessione p̄mittenda cōmunioni nō est de iure diui
no nec d iure positiuo. cū nulibi repiat: nisi semel i
āno. q̄ aūt cōmode pōt confiteri: et hn̄s mortale d
quo dolet differt cōfessionē: cōmunicat nihilomin⁹:
q: opʒ ip̄m cū alijs cōicare aut opʒ ip̄m celebrare
peccat grauit: q: min⁹ dign̄ voluntarius accedit et
absq3 rationabili excussatiōe ad ecclesiastice vnio
nis sacrʒ sine ecclastica recōciliatiōe: nō tn̄ vt vide
tur mortalit. Scdo req̄rit q sit ieiun⁹ ieiūio natu
re hoc est q a media nocte nihil sumpserit p modū
cibi. l. potus et de medicinalib⁹ q̄uis gofred⁹: r
ioha. teneant q medicinalia nō impediunt cōionē
Sʒ cōiter tenet oppositū: nisi i articulo mortis ve
lit sumere p modū viatici. vide palude in. iiij. distī.
viij. q. ij. Vn̄ nota q si q̄s sumpsisset viaticū et ad
huc aliq̄bus dieb⁹ sup viueret et velet cōicare ho
ra misse quotidie post sumptionē medicinaliū: li
cite posset cōicari. Itē qui nō aduertēs q nō est ie
iun⁹ cōicat nō peccat mortalit: q: nō sunt tan arc
te iuris positiui vincula interp̄tanda: vt inuolūta
rie operationes imputentur ad mortē eternam ex
obliuione vl' simplicitate trāsgredienti ius posi
tiuū materialit tn̄ r nō ex ɔ̄teptu. iij. req̄rit tps q̄
ad etatē quo ad pascha et quo ad articulū mortis

de quo patet. nam puer postq̄ ad ānos discretio-
nis venit tenetur in pascha te cōicare vt habet̄ in.c.
oīs.de pe.et remi. sed differētia ē inter ānos discre
tiōis ad cōfitendū et ad cōicandū. nā ad confiten
dū sufficit q̄lib3 discretio et videt̄ q̄ debeat incipe
cōfiteri q̄n incipit peccare: qd̄ accidit cōiter i.vj.l.
vij. āno etatis. Ad cōicandū vero exigit̄ discretio
maior vt deuote et reuerēter sumat qd̄ cōiter acci
dit scd̄3 palude. a nono āno: scd̄m. s.th.a x. vel.xj.
sed scd̄3 q̄ consuetudo optima legū interpres hēt:
a.xiij.l.a xiiij. Et q̄uis p̄ceptū ecclīe ad pueros di
rigat̄: q2 tū etas illa medijs parētib⁹ iuris p̄cepta
suscipit: puer qui ex parētum iudicio annū discre-
tionis ad cōmuniōe3 determinādu3 spectat: non
violat preceptū si post.xiiij.l.xv. ānu3 incipit com
municare: nā dei prouidentia inferiora p media gu-
bernat.nō tū excusabit̄ si multo post differat.parē
tes vero excusant̄ si ob reuerēcia sacramēti seruāt
cōsuetudinē patrie: vbi tardi⁹ pueri admittūt̄ ad
cōmūionē: q2 quo ad hoc dictū p̄ceptū non videt̄
moribus vtētiū cōprobatū scientibus ꝛ nō rep̄hē-
dentib⁹ p̄latis. De.ij.pascha ad cōiōnē intelligit̄
vt declarauit euge.iiij. duabus hebdomadis du-
rare.s. a dn̄ica in ramis vsq3 ad dominicam in octa
uis pasche. vñ cōmunicās in ramis palmaꝝ satis-
facit p̄cepto q2 in declaratiōe euge.exp̄se dr̄ q̄ cōi
cās p octo dies āte pascha satisfacit: et si adhuc di-
ceretur a dominica in ramis idē esset: q2 cū hoc sit

Questiones vtilissime de moralib⁹.

fauorabile debet extendi ⁊ intelligi a dñica inclusi ue: q̄uis beneuētanus in tractatu de pēni. ⁊ remi. sentiat oppositū: cōmunionē p aliquot dies lz de cō silio ppij sacerdotis ex causa ratiōabili differre: i articulo vero mortis non cōmunicās peccat sz nō mortalit̄: nisi adsit cōtēptus: qz q̄uis valde secu rus ereat de mūdo: q̄ sumpsit viaticū: nō tñ ad hoc sub p̄cepto tenet̄ sed iuri diuino satisfacit q̄ semel in vita cōicauit: lz ad hoc sub pena mortalis nemo videat̄ teñri: cū eucharistia nō sit sacramētū neces sitatis sic penitētia post mortale: iuri aūt positiuo satisfacit cōmunicādo in paschate. Quarto requi rit̄ deuotio et reuerētia. Reuerētia vt post pollu tionē nocturnā ipo die nō cōicet si ex pollutiōe sen tit aliq̄z mētis distrationē ⁊ inclinationē ad carna lia: nisi subesset rationabilis causa: puta obediētia vł festū: similit̄ post coitū cōiugalē. Si tñ pollutio accidat ex culpa mortali: abstinēdū est a cōione ēt post cōfessionē de illo pctō necessario fm. b. t. lz fm palu. non esset mortale facta confessione ipo die cōi care: fm caietanū grauit̄ peccat qui post ↄtinuata peccata mortalia die quo de ipsis ↄterit̄ ⁊ ↄfitetur ↄmunicat: q̄ qui post pollutionē ipo die ↄmūicat. Deuotio actualis exigit̄ meditando vitā et mortē xp̄i. Vñ in huius sacramēti institutione aplis dic tū est. Hec q̄ties cūq̄ feceritis in mei memoriā fa cietis. hoc est masticare sp̄ualiter panem celi qui corp⁹ xp̄i est. Insup fm cayetanū actualis d̄uotio

reqrit de necessitate quo ad appetitũ ꝯmunicãdi: oportet enĩ.l'tũc appetere si cõpos mẽtis est.l'p̃ri⁹ appetisse: si tũc ðmẽtia.l'simili infirmitate ðtinet.
¶ Ex parte ministri multa etiã reqrũtur.i.ꝙ sit sacerdos curat⁹.l'ab ip̃o.l'sup̃iori licẽtiã habeat. vt idemẽ.religiosi.de p̃uile.articulo tñ necessitatis vrgẽte diacon⁹ de licẽtia curati cõicare põt dist.xciij. p̃sente.⁊ ep̃o.l'curato absente sine licẽtia.ibi.c.diacon⁹.Cõicãs aũt alienũ prochianũ peccat ius violãs:et si ẽ religiosus ẽ excõicat⁹ nisi sit p̃uilegiat⁹: vt sunt fratres mẽdicãtes q̃bus licet suis deuotis ministrar eucharistiã omni tẽpore excepo die resurrectionis. Et p cõicationẽ p̃uilegiorũ fratrũ minimorũ hoc idẽ liceret ĩ die resurrectionis:qꝛ ipsis indisticte cõcessũ est õni tẽpore licere cõicare: ꝫ iustũ est p die resurrectiõis ðfferre perrochiali iuri. Secũdo reqrit ꝙ habeat saltẽ stolã si cõmode põt fie

VTrũ publicus cõcubinari⁹ possit cõmunicari ꝓpter reuerẽtiã. dicẽdũ ꝙ ꝯcubinat⁹ duo ip̃ortat: et pctũꝫ mortale fornicationis:et statũ peccati mortalis. Unde ad sui verã penitẽtiaꝫ exigit nõ solũ omissionẽ actus carnalis sed recessuꝫ a tali statu:et altero horuꝫ remanẽte cũ peccato communicat ad sui iuditium:ideo his qui publice fuerunt in ꝯcubinatu non lꝫ ministrare hoc sacramentum: etiaꝫ si mente et opere non luxuriẽt si maneant sub eodeꝫ tecto:nisi tanta esset adinuicem separatio ꝙ penit⁹ nulluꝫ esset scandaluꝫ.similit̃ si ha-

bitatione solū sūt separati et nō aīo: quādiu ipā se tenet pro eo ꝛ est eius possessio ēt si adinuicē loco sunt valde remoti: nō pnt cōicari. dicit aūt notori⁹ seu public⁹ cōcubinari⁹: cui⁹ testis ē popul⁹ ꝛ nō est loc⁹ inficiatiōi probabilit. dis. xvi. in sacerdoti bus. de cohab. cleri. et mulie. tua et. c. vīa qꝫ noto riū est clara et famosa locutio ex euidētia rei sur gēs: q̄ nulla pōt tergi versatiōe celari.

Queritur q̄ sunt in iure clericis prohibita di cēduꝫ q̄ multa vt patet in ca. clerici officia. de vita et hon. cleri. et in clemē. qm̄. eo. tit. p̄mo q̄ ad habitū tenent̄ deferre coronā ꝛ tōsurā. i. nō nu trire comā nec barbā nec rōne luctus in morte de functi nec quocūqꝫ alio respectu. et hēre palliū de sup clausuꝫ talarē et nō nimis breuē: nō diffibula tū nec viridis aut rubei coloris. Inhibētur ēt eis calige scatate et vestis virgata seu ptita. manice so tulares cōsuticij. epithogiū. infula linea. fibule co rigie auree vel argētee. ānuli nisi qb⁹ ex dignitate conuenit: frena. selle: pectoralia et calcaria aurea. magn⁹ excessus in his mortale est. Iteꝫ inhibet̄ eis ars carnificū. tabernarioꝝ. histrionū et cirurgi corū. Itē officiū iudicis in cā sanguinis. prepositu re sub dn̄o tēporali prepositi balistarijs. tabelio nis aduocati in placitis secularib⁹ nisi pro se et p miserabilib⁹ psonis. Itē quo ad actiōes inhibet̄ illis portare arma: nisi pro defensione: ad tabernā ire nisi in itinere aues canesqꝫ seq̄ ad venāduꝫ: ac

elpitres canesq̃ hẽre pro venatione: ad taxillos lu
dere: ludib⁹ similibus interesse. negociari et lucris
merciuз vacare. habitare cũ feminis nisi m̃re soro
re ꝛ amita vel cũ alijs de malo nullo mõ suspectis.
Mandat̃ insup eis vt mẽsaз bñdicãt ꝛ post agãt
g̃ras. hẽant lectionẽ in mẽsa. et vinũ tẽperent. dis.
xliiij. nõ liceat. debẽt et õ redditib⁹ facere. iiij. ptes
s. sibi. paupib⁹. fabrice et epo. xij. q. p. quattuor. de
quibus latius visuз est supra.

Utrũ clericus malefactor pdat priuilegium
clericale et a iudice seculari possit puniri? Di
cẽduз φ si clericus relicto habitu clericali arma
portat et. iij. monitus illa nõ deponit: perdit priui
legiũ clericale. de sen. ex. in audiẽtia. et ẽm panor.
in ca. cõtingit. et. ij. eo. tit. monitio fieri dẽt ex par/
te epi et nõ iudicis secularis. similit̃ si nõ fit moni
tus et immiscet se tiranidi et enormitatib⁹ perdit
ipo facto pũilegiũ: si quis suadẽte de sen. ex. ppẽdi
m⁹. et. c. cũ nõ ab hõie: et de appella. c. prio. priuile/
giũ aũt fori nõ pdit nisi post monitionẽ ca. si iudex
eo. tit li. vj. vbi hẽtur: φ si male factor captus a iu/
dice laico: dicit se clericuз rei cognitio ad iudicem
ecclasticuз spectat: et si publica fama hẽtur pro
clerico statim fit remissio vel si deprehẽsus ẽ in ha
bitu clericali et pri⁹ se gerebat p clerico: alias nõ
fiet remissio quousqз sit de clericatu probatuз: sз
interi cõtra eũ iudex in nullo pcedet. Sup quo no
uiter ãno dñi. m. d. ij. ad reqstionẽ dñi fernãdi regis

hispãie i mẽse mai papa sup his statuit qḋ seqˀtˀ. Alexãder eps seru9 seruoꝝ dei ad ppetuam rei memoriã: romanũ decet põtificẽ prouidere: vt qui clericalez decorẽ suis flagitijs deturpãt: clericali priuilegio nõ fruanṫ: ne qḋ in fauorẽ bonoꝝ indultũ est: improbis delinquẽdi licẽciã sub ministret: ipis ꝗ in protectionez excessuũ tribuaṫ rc̃. Authoritate aplica tenore pñsentiũ statuim9 ꝙ clici primã tõsurã solũ habẽtes nõ beñfitiati dlinquẽtes si tempore ppetrati dlicti ꝛ p quattuor mẽses ante: i habitu et tõsura clericalib9 nõ incesserit: post ꝙ pñsentes littere in eccl'ijs cathedralibus publicate fuerint: p iudicem secularẽ licite capi et puniri possint. Distriti9 inhibentes ne quis ꝯtra huiusmodi statutũ quouis modo venire pñsumat sub pena suspensionis: decernẽtes ex nũc irritũ et inane ꝗ̃ ꝯtra hec scienter vel ignorãter quiuis attentauerit: et ne de his ignorãtiam q̃s alleget eccliarũ ordinarijs in virtute sancte obediẽtie pcipimus vt singulis ãnis pdictas litteras seu trãsump tũ auctẽticũ primis tribus dñicis quadragessime dñ maior pars populi ad diuina conuenerit: p trina monitione publicare teneãtur: et clericos monere vt tõsurã et habitũ decentem defferant. qḋ ita fit in hispania. Ex quo decreto manifeste liquet ꝙ intẽtio eccl'ie nõ est suis priuilegijs et fauore delicta fouere. Unde vbi manifestũ esset ꝙ iudices eccl'iastici nõ punirẽt malefactores scḋm ꝙ delicta reqˀrũt: et

multo magis si eis fauēt et inpune ⁊ libere eos a-
bire p̄mittūt vl̄ si eis obuiare nō audent nec suffi-
ciunt: salua sentētia maioꝝ videt̄ q̄ liceat iudici
layco eos punire: ita tamē q̄ clericos in sacris non
mutilēt nec occidāt: sed in arcta custodia cōpedic-
tos p̄maneāt. In minoribus vero ꝯstitutos s̄m qua
litatē criminū affligant. Quia cū punire delinq̄n
tes sit de iure nature et diuino: quando propius
iudex hoc negligit spectat ad eū qui potest: publi
ca funct⁹ auctoritate: nec est hoc ꝯtrariū mansuetu
dini cum moyses de quo sacra testatur historia q̄
erat mitissimus omnium: peccantem egiptium in
suo peccato occiderit exodi. ij. et post occissionem.
xxiij. millium de fratribus et proximis suis in vin-
dictā facinoris vituli: dixit leuitis. exodi. xxxij. Cō
secrastis manus vestras hodie domino: vnusquis-
q̄ in filio et fratre suo vt detur vobis benedictio.
nec repugnat euāgelice misericordie. Cū princeps
appostoloꝝ ananiam et saphiram pro fraudatio
ne pecunie perire fecerit in corpore et in anima
secundum aliquos vt habetur actu. v. Et thomas
apostolus dixit non surgā hinc donec canis ferat
manū q̄ me percussit. et misericordissimus grego-
rius monachum propietarium in sterquilinio se-
peliri fecerit cū sua pecunia. et post mortē successo
rē suum de se detrahentem baculo occiderit.
Et pijssim⁹ martinus post mortem plures mona
chos sui monasterij: q̄z disolute viuebant in nocte

occidit: ex quo reformatū est cenobiuz. ⁊ plura gesta similia referri possent scōꝝ: quos approbata scriptura ꝺ māsuetudie sup alios cōmēdat. et falsa ac crudelis ē mitita s q̄ factorosos nutrit ⁊ pctā fouet et facilitas venie incētiuum prebet delinq̄ndi et pctā q̄bus nō resistitur a pbantur vt dicūt iura.

Verū malefactor cōfugiēs ad eccl'az possit inde extrahi et puniri. dicēdū ꝙ null⁹ quātūcūꝗ malefactor cōfugiēs ad eccl'az vl' spaciuz puilegiatū circa ipaz dēt p vim extrahi: gaudet autez haci mūitate eccl'ia q̄cūꝗ ēt nō ꝯsecrata. hospitale oratoria priuata auctoritate epī fundata: palaciuz epī ēt si nō sit cōiūctū eccl'e. xvij. q. iiij. id cōstituimus. et spaciū in circuitu eccl'e matricis. xl. passuū in alijs autem. xxx. xvij. q. iiij. sicut. Est autē ꝺm isido. passus mēsura. v. pedū. pes vero spatiū. xv. digitoꝝ. silr ꝺm hostiē. malefactor obuians sacerdoti portāti corp⁹ xp̄i adiungēs se ei gaudet hac immunitate a fortiori: q2 vbi maior rō ibi et ius mai⁹. In. ca. vero inter alia de immuni. eccl'i. excipiunt̄ aliq̄ q̄ nō gaudēt hac immunitate. p͛io latrōes publici. q̄ publice furāt̄: vl' stant ī via vel in castris ad predādū trāseūtes. Scdo nocturni populatores agroꝝ: q̄ nocte agros vastant. Tertio cōmitentes maleficiū enorme in eccl'ia sub spe ꝙ ab ipa defendāt̄. eo. tit. ca. i mūitatē. Quarto ꝺm petr. de anc. raptores v̄ginū adulteri. ⁊ homicide. p auten. de mā. pri. §. ꝙ si delinq̄ntes. sed ꝺm alios: per ius cano/

nicū hoc ē correctū.q̄ tū vellet adherer̄ pme opinio
ni:nō esset dānād⁹cū sit satis ꝓbabilis. Quito oc
cidētes p insidias iuxta id.exo.xxi. siq̄s p insidias
occiderit:ab altari meo euelles illū vt moriatur.⁊
cōis practica sic vr̄ hēre quāuis iudices ecclīastici
semp acclamēt. Sexto.ſ3 aliq̄s fur ⁊ ois malefac
tor famosus turbatiu⁹boni cōis:ð quo verisimilr̄
presumit̄ q̄ sit incorrigibilis: propter idētitatē3
rōis.ſ3 certe iste casus coincidit cū pmo vel.ij. Se
ptio serui cōpellūtur exire et tradūtur dn̄o: presti
ta abeo cautione de eorū impunitate:alios aūt q̄n
tūcūq; reos fideles vel infideles ecclīaꝝ rectores
nō debēt pmittere extrahi ab ecclia si cōmode id
pn̄t:si āt nō pn̄t eos cōmode ðfender̄ sine scādalo ⁊
piculo: cauti⁹ē eos dimitter̄: q̄ more ribaldoꝝ ar
mis bellare. cū ecclīastice militie arma fm aplm:
nō sint carnalia ſ3 spūalia. Octauo clici et religio
si hac immunitate nō gaudēt fm̄ docto.ſ3 a suo iu
dice et plato extrahi pn̄t et v̄berari vel in carcerē
trudi:et si opus ē de monasterio expelli et in arctio
ri detrudi. de sen.ex. vniuersitatis:qui aūt violēter
alios a predictis extrahit incurrit iure ciuili crimē
lese maiestatis:vltimo suplicio feriend⁹.c.de his q̄
ad ecclīā cōfug. l. presenti. iure vero canonico dēt
excōicari et pecunialit̄ dānari: et imponi sibi pu
blica pn̄tia: nec restitui cōioni: nisi restituat extra
ctū.xvij.q.iiij.ca.siq̄s cōtumax.et.c.q̄sq̄s.
Notandū q̄ immunitas ecclesie seu libertas

q̄d idē est: ē priuilegiū cōcessuʒ eccl'e. l' eccl'iasticis psonis: aut rebus ad se ptinētibus. et dicitur inmunitas quasi nō munitas et negatio muniū. i. offitiorū et onerū maxime sordidorū. vt calcis coquēde arene fodiende et similium. Compḣēdit aūt dicta inmunitas multa. Primo q̄ in ecclijs. l' cimiterijs nō sunt tractāda placita secularia: sed solū eccl'iastica submisse tamē et sine magno strepitu ca. cū eccle sia. de inmuni. eccl. et pcessus et sentētia iudicis secularis ibi data ip̄o iure est nulla. eo tit. ca. decet li. vj. et si sit sentētia sanguinis sub anathemate phibetur ibi fieri. Secūdo in eccl'ia sepeliri nō debent nisi epi. l' abbates: et digni p̄sbiteri: aut layci fideles facientes miracula. l' sdm̄ hostien. in dignitate ↄstituti vt ↄmites et duces. sed s̄m glo. hoc intelligit̄ de quolibʒ fideli nō morienti in mortali. xiij. q. ij. nullus. sed opinio glo. que hodie seruat̄ nō est ↄformis tertui. q̄ distinguit de sepultura infra et iuxta ecclesiā. i. in cimiterio. in quo sdm̄ siluef. gentilis sepeliri posset. de iure ciuili nullus etiā debet in ecclesia sepeliri. vt notat albri. in. l. nemo aplorum c. de sacro san. eccl. ⁊ azo. Tertio nō d̄bet eccl'ia icastellari. de custo. relinq̄. neqʒ in ea est iacēdū nec ↄuiuādū nisi ,ppt̄ hostilles icursus dis. xlij. ca. vlti. vēditio aūt cādelaruʒ in eccl'ia sdm̄ ange. tolerabilis est nō obstāte q̄ dn̄s eiecit vendētes de tēplo: q: ibi fiebāt multa diuinū offitiū pturbātia: q̄d nō est hic sec⁹ de alia negociatiōe. Sed s̄m alios docto-

si vendant̃ principalr̃ ppt̃ lucrũ nõ licet: sed si ad satisfaciẽdũ ꝺuotioni fideliũ licet. Quarto nulla ꝺ bet fieri i ecclia violẽtia: nec põt q̃s violẽter ide extrahi. xvij. q. iiij. sicut. de his paulo ante visum est: Quinto non debꝫ ecclesia in seculare habitaculum aut in vsum secularium cõuerti de ꝯse. dis. j. ligna. et de relig. domi. ad hec. Sexto nõ debẽt ludi ihonesti ibi fieri. de vit. et hon. cũ decorẽ. secus de honestis ꝯducentib⁹ ad deuotionẽ vt repsentare p̃ sepe dñi ꝛ similia. arg. de ꝯse dis. ij. semel. et dis. iiij. q̃ris. ¶ Sciendũ q̄ dicta inmunitas quo ad res et iura eccliastica extendit se. Primo q꞉ rustici astricti glebe nõ possunt rura ecclie ꝺferere et alio se transferre eo tit. ca. iij. Secũdo q꞉ quilibet põt rez suã ecclie relinq̃re et donare. c. ꝺ sacro san. eccl. l. generali. et. l. iubem⁹. Tertio q꞉ ex sola nuda pmissione trãsfert̃ dominiũ rei in ecclias: cũ in alijs sit necessaria traditio. c. de sac. san. eccl. l. vt sit. Quarto. q꞉ ẽptũ ex pecũia ecclie siue sit ẽptũ ei⁹ noĩe siue nõ: debet ad eã reuerti. xij. q. ij. aplicos. Quito q꞉ statuta laycorũ nõ habẽt locũ sup reb⁹ ecclie. ꝺ reb. eccl. nõ alien. ca. fin. et simılr̃ statuta ipediẽtia liberã facultatẽ donãdi ecclie aut pãia nõ ligãt secũduz panor. in capi. relatũ. de testa. Sexto q꞉ q̃nuis eps possit petere a clericis obuẽtionẽ ei ꝯcessaꝫ i. c. cuꝫ aplus. ꝺ cẽsi. nõ tñ pñt p̄lati iponere eccl. tales aut nouas exactiões ꝛ cẽsus ẽt rõe visitatiõis ca. vl. de cẽsi. Septimo q꞉ si rector ecclie potuit aliquid ac-

q̃uirer̃ ecclie et nõ fecit: vel passus ẽ rem ecclie p̃scribi tenetur ip̃i ecclie. xij. q. iiij. ca. fin. et si nõ est solicit⁹ vt acq̃rat ecclie agẽdo et ꝓmouẽdo res ei⁹ tenetur d̃leui culpa ad instar tutoris q̃ ad hoc tenet̃ c. arbi. tutel. l. q̃dq̃d. Octauo. q: ecclie carẽti ꝓprio p̃lato nõ currit p̃scriptio licet supior p̃lat⁹ pro ea agere possit d̃ reb. ecclie nõ alien. ca. p̃rio. Nono q: res ecclie nõ p̃nt alienari sine certa solẽnitate vt visum ẽ supra. Decimo q: de rebus ecclie vel clericorũ iudex secularis nõ põt iudicare. de foro cõpetẽ. ca. primo. Undecimo q: bona ecclie non p̃nt obligari pro alienis debitis et obligãs est suspẽsus. de solu. ca. ij. Duodecimo q: gaudet oĩbus p̃uilegijs cõcessis minorib⁹ et rei publice secũduz docto. in ca. auditis de resti. in integ.

NOtãdũ q̄ dicta inmunitas quo ad p̃sonas ecclasticas includit multa. Primo q: percutiẽs clericũ est excõicat⁹. xvij. q. iiij. siq̃s. Secũdo q: nõ põt clericus cõueniri corã iudice seculari de for. cõp. ca. ij. nec possũt layci cum clericis stare in choro. de vit. et hon. ca. p̃rio. Et de cõse. dis. ij. sacerdotũ. Itẽ sunt inmunes ab oneribus p̃sonalib⁹. c. de epis. et cler. l. oẽs et. l. p̃sbiteros ꝛ. xij. q. ij. eccliarũ. proque nota q̄ munerũ mere p̃sonaliũ: q̃daz sunt sordida vt cloace mũdãde vel stabuli et hmõi: q̃daz sunt honesta habẽtia ãnexũ honorez: q̃dam simplicia q̃ nec honorẽ nec vitupiuz habẽt ãnexũ: que dici possunt neutra. vt legatio tutela et similia

Ad pma nõ tenentur clerici nec eorũ familia nec eoruʒ coloni nec eccle. xvj.q.j.generalit. Et.l.ne/minē.c.de sacro san. eccli. q̄ vult q̇ clerici ad hec teneant in aduentu pricipis:nõ valet q: iure diui/no sunt exēpti.dis.xcvi.si iperator.quo ad seruos ꝛ familiā eoꝝ ppetuā. Ad mūera etiā honesta nõ te nētur.ca.sacerdotibus.distin.l.ꝛ.c. de epis.et cle/ricis.l.placet.vbi dicitur. Placet nostre clemētie vt clici nihil cõmune cuʒ publicis actionibus.l.ad curiam ptinentibus:cuius corpori nõ sunt anneri habeāt.ex quo patet q̇ nõ sunt de vniuersitate:nec in ea habent vocem vt tenet innocen.in.ca. dilecta de exces.prela. Ad munera etiam neutra non te/nentur:possunt tamen si volunt accipere tutelam miserabilium psonarum. disti.lxxxvj. ca.peruenit. Non tenentur etiam custodire ciuitatem nisi esset necessitas magna:que non debet per laycum dis/cerni sed per episcopum ꝛ per eum ꝯpellentur.ca. eccl'ia sancte marie. de consti. argu.l.nullus perit⁹ ca.de cursu.ꝛ pu.d.ca.peruenit.et facit ter.in.ca. pē. de homi. vbi in tempore inuasionis clici possunt vna cũ laycis sumere arma et pugnare:nec sunt ir/regulares si multi sint occisi:modo nulluʒ ppiis manibus occiderint et si vulnerauerint. Item nõ tenētur ire ad belluʒ etiam si ageretur de recupa/tione terre sancte:quia clericatus reddit eos inha biles ad pugnā etiaʒ cuʒ sarracenis.ca.et multa. §.fin.de vot. ¶ Notandum q̇ eccl'iastica immuni

Questiones vtilissime de moralib⁹.
tas quo ad psonas et res seu pdia cōprehēdit mul
ta. sed aduerte q sicut munus psonale dicitur qd cū
pprio et corpali labore sine detrimēto gerētis fit:
ita munus reale dicitur quod sumptib⁹ patrimo/
nij et damnis ad ministrātis expedit. ff. de mu. et
ho. l. fin. munus aūt reale seu patrimoniale est du/
plex. s. mere reale et mixtū qd habet onus cū sum/
ptu. Munus mere reale tripliciter imponitur. s.
rei vt q nauis eccl'ie vadat ad seruitiuz reipublice
vel fructui ex re percepto: vt q det certa pars fruc
tus. tertio modo sic: q annatim detur certa summa
pecunie. Ad munera igr mere realia nō tenet pre
diū eccl'ie: nisi illō habuisset anteq̄ veniret ad eccli
am ppetuū et inuariabile. ca. fin. de censi. q: res trā
sit cū onere suo ō deci. pastorali. sunt tn̄ aliqua one
ra q̄ ratione naturali subcunbunt ipis rebus: vt
reficere viam ante domū: purgare puteū totis vi/
cinis necessarius: soluere pro plaustro ad pontis
conseruationem et ad similia tenetur ecclesia. Ad
munera vero mixta non tenetur ecclesia. capi. q̄/
q̄ de censi. li. vj. nisi in casu necessitatis vl' pietatis
nō a remotis nec p consequntiam cōcernētis eccle
sie vtilitatē: sed de directo. vt puta q: praua socie
tas incendit et deuastat pagū in quo ecclia habet
pdia. ca. non minus. eo. tit. ⁊ in. ca. aduersus. tūc ha
bet cōtribuere: nō ad deliberationem populi soli⁹
sed cleri et populi: q: quod omnes tangit ab om/
nibus debet approbari. in cle. pri. de cēsi.

Sciendū q̄ ecclesie ⁊ clerici nō tenētur ad gabellas q̄ in carnib⁹ vino ⁊ similib⁹ ponunt: nisi ponerent ꝓ onerib⁹ ad q̄ tenentur de q̄b⁹ visum ē: q: tūc succedūt loco onerū. Similr nec debēt soluere ꝓ frumēto ⁊ aliis q̄ ex sua prebēda habent ⁊ vendunt. scdm bal. in. l. omīs. cap. de epi. et cleri. nec d̄ suo patrimōio. clemē. p̄senti. d̄ cēsi. ⁊ ca. q̄q̄. eo. ti. li. vj. si autē clericus res suas defert ad alium locum causa negotiationis vel asportat res emptas hoc titulo soluere tenet. Si tn̄ res ecclesie clericus transferret hoc titulo non pōt exigi gabella: q: delictū clerici ecclesie nocere non potest. Aduerte q̄ statuētes ne quis possit instituere capellanias vel donare ecclesie vel clericis ⁊ similia q̄ sunt contra libertatē ecclesiasticā sunt excōicati. de sen. ex. ca. nouerint. et idē de faciētibus seruari. Nota q̄ sixt⁹. iiij. p̄cepit in virtute spūssancti omnib⁹ p̄latis eccl̄ie vt infra octa. omniū sctōꝝ d̄ nullo sctō fiat cōmemoratio: s; omnia festa occurrētia post dictas octauas transferantur.

Per quid deprehēditur tacita īuocatio demonū. pro respō. Nota q̄ omīs incātatio de se ē pctm̄ mortale cū sit inuocatio demonū tacita. L' expressa: idiota tn̄ nesciens interuenire inuocationē dmonū credēs bona fide se dare opā rei licite excusat: quādiu non ē monit⁹ vt talia deserat: s; post mōitionē nō excusat: q: cessat bona fides: ⁊ q̄ post q̄ scit interuenire demonū īuocationē aut dubitat:

nihilominus innocat nō excusatur: sic nec de pterito qui si sciuisset adhuc fecisset. Ad dubiū igitur respondēdo dicitur q tacita demoniū inuocatio ppendit ex multis. pmo ex adiuncta aliqua vana cditione vt necessaria: sicut si ponatur xtus in verbis sacris: dum tamen sint scripta in pelle aut tali hora et similia: q neq ad dei cultū spectāt neq ad rectā rationē: hec. n. vana demō apposuit vt sua sacra. ij. ex adiūctis rōnabilibus vt nālibus: vt si ad effectus naturales adhibeantur caractheres significatiui. referunt. n. tales caractheres ad demones intelligentes ipos. iij. ex adiūctis nominib9 ignotis absolute. vel ad qd ptinent. iiij. ex excellētia effectus spati: qr. s. excedit virtutē naturaliū agētium: vt nosse secreta cordiū: sanari subito. v. ex vanitate effectus: puta qr aliqua sacra verba dicta mouent ānulum super filuz et similia vana. Ex quo. n. effectus est vanus: cstat q non est virtus diuina sed diabolica non assistens verbis sacris sed sacrifitio quod fit sibi: honorando ipm illis verbis: gaudet enim honorari verbis et reb9 sacris. vj. ex falsis adiūctis: puta q xpus habuit febres et similia que sunt apatre mēdatij: deus autē nō eget nostro mendatio. vij. quādo adiungūtur apocripha et incerta. mirū est. n. q huiusmodi incerta habeāt a deo virtutem et certa nō: et q viris sctis qbus deus credidit secreta sapientie sue et virtutē sue potētie in miraculis: secretas has virtutes negauerit: et vetu-

lis cōicauerit. Vñ huiusmoi incerta saltem vt suspe-
cta cauenda sunt. in oīb⁹ predictis semp interue-
nit aliqua superstitio saltē in modo dicēdi. puta di-
cere pr nr ad aures equi et similia que superstitiosa

Utrū sit illicitū vti laruis. Dicē (esse cōstat.
dum q de senō est illicitū: alias in sanctis re
presentationib⁹ nō liceret. sꝫ in his casib⁹ est illici
tum. pmo ratione idebiti finis pter q̄m laruat⁹
q̄s incedit. ij. si loco tēpore et modo in ɔgruo fiat.
iij. ex ɔditione persone nā cū vti laruis iuuenū le-
uiū sit nec omni tēpore sed eo quo quasi insanire li
cet (vt ita loquar) graues psone ⁊ maxime ecclīasti
ci grauit peccāt saltē rōne scandali: quod valde ca
uēduꝫ est cū dñus dicat. q̄ scādalizauerit vnū ex pu
sillis istis expedit ei vt suspēdatur mola asinaria
in collo eius.

Utrū apire lras sigillatas alienas sit pecca-
tuꝫ. Dicendū q sic inuicto dño. et est pecca-
tuꝫ iniuste curiositatis: q2 q̄ hoc facit vult scire id
qd scire non decet: aut saltē vnde scire nō decet: q2
ex alienis secretis non decet acq̄rere notitiam: fit
etiam iniuria domino: q2 ius apiendi eas quod so
li dño cōpetit vsurpatur. Appellatione dñi i pro-
posito venit tam mittens q̄ is cui mittitur: vnde
nisi alter eorū cōsentiat apitur sigillū inuito dño.
In his tamē casibus nō est mortale pctm̄. pmo
si q̄s aperiat sub ratihabitionis spe mittētis vł ei⁹
cui mittuntur. ij. si scriptura nō sit alicuius impor

tantie et aperiantur sine animo iniuriādi ex curiosa leuitate cū determinatiōe ad secretū: si casu ibi aliquid inueniatur secreto tenendum. secus si animo iniuriādi hoc facit: vel si de reb9 magne importantie et secretis esse reputaretur. iij. si ex causa rōnabili auctoritate publica aperirent: q2 res publica et curā aliorū gerentes ius habent prouidendi sibi oportune. ideo excusantur aperientes litteras de mādato publico tēpore belli aut alia rationabili causa. Et similiter maritus aperiēs lr̄as vxoris seu ad vxorē: et pater filiorū et prelatus religiosorū et sibi imputet qui mittit lr̄as: si displicet factū: scire enī debet q nulli facit iniuriā qui vtitur iure suo. Sed aduerte q si prelat9 esset certus q suus subditus a se ad audiēdas confessiones expositus mittit lr̄as vel habet in cella sup auditis in cōfessione vel de pctīs proprijs ad confitēdū ea grauiter peccat aperiēdo: q2 in talibus nō est ei subdit9: et sup his inuicto prelato scribere pōt et recipe litteras subditus quantū ad ea dūtaxat que ad hoc

Queritur quid requiritur (sunt necessaria. ad miraculū. dicendū q quāuis in cōparatione ad diuinā potētiam nihil sit miraculū: q2 omne factū respectu dei minimū est secūdū illud Ysa. xl. Ecce gētes quasi stilla situle et quasi momētū statere reputate sunt: tamē per cōparationē ad facultatē nature quā excedit tripliciter potest aliqd dici miraculum. Primo quātum ad substantiam

facti: vt φ duo corpora sint simul. Secũdo modo dicitur miraculũ q: excedit facultatez nature non quo ad id qđ fit: sed quo ad id in quo fit: vt φ ceco detur visus. Tertio excedit facultatez nature quo ad modũ faciendi: sicut cũ quis subito a febre diuina virtute curatur. vide sanctũ Tho. prima parte questio. c.v. articulo octauo.

Utrũ resurrectio mortuorũ possit ratione naturali cognosci. Dicẽdũ φ cũ hoc sit articul⁹ fidei de cui⁹ rõe ẽ φ supra naturalẽ rationẽ simplr: dicendũ est φ nõ demõstratiue q̃uis rões probabiles ad hoc adduci possint: q: fides est de nõ apparentib⁹. sed cõtra q: S. Tho. iiij. contra gentiles. ar. lxxix. dicit φ ad ostendendã resurrectionem carnis futurã: euidens ratio suffragatur: dicẽdum φ verbũ hoc nõ debet capi absolute sed ex suppositione: supposito φ quis assentiat φ hominũ animesunt imortales ꝛ habẽt naturalẽ appetitum ad corpus: cũ esse imperfectũ appetat naturaliter pfectionẽ ꝛ anima cũ sit pars manet impfecta ꝛ appetit esse totius quod est sua perfectio: ꝛ φ naturale hominis desiderium tendit ad felicitatez ꝛ φ sol⁹ homo inter animalia non habet hic societatem sui desiderij cum tamen sit inter omnia perfectissimũ. Item φ ex diuina prouidentia peccantibus pena debet sicut bene agẽtib⁹ premiũ. et suppositis plurib⁹ rationibus similibus quib⁹ naturali ratione illis stratis hõ magis assentit q̃ eorũ oppositis:

et eis per q̄ndā euidētiā ccludi ⁊ cognosci pōt fu tura hominū resurrectio. sicut scdm theolo. in plo go p̄mi sententiarū: ex p̄ncipiis nō scitis sed firmiẽ creditis pōt īferri ↄclusio scientifica et p euidētiā cognita: fiet autē resurrectio simpliciter p miracu lū et debet dici sup naturalis: q̄uis ex parte termi ni possit dici scdm quid naturalis.

Utruȝ in finali resurrectiōe resurgemus īte gri. p respon. sciendū q̄ ad integritatē homi nis aliq̄ ptinēt tripliciẽ. Prīo tanq̄ ea sine q̄b⁹ nō pōt esse homo sicut materia et forma ex quorū vnione resultat homo. Alio modo tanq̄ ea que cō sequentur per se nām humanā sublato impedimē to: sed tamē sine eis potest esse homo: vt manus: pes et similia. Tertio modo accidentalr̄ et extrīse ce vt capilli et alia ptinentia ad solū ornatū. Per tinentia ad naturā humanā prīo modo non resur gent sed ex eorū vnione resurget homo: q: scd̄ʒ dā masce. resurrectio est eius qd̄ cecidit iterata surre ctio: sed per mortē homo cadit et nō anima nec ma teria q̄ sunt ingenerabiles et incorruptibiles. er go. Cum pertinētib⁹ ad itegritatē nature secūdo modo resurget hō integraliter. i. cū omnibus mē bris quia nō minus faciet virtus diuina ī finali re paratione humane nature: q̄ntū ad ea q̄ spectant ad naturā q̄ fecit in prima institutione nature. s. n. perfecta sunt opa dei in p̄ncipio: vt dicitur gene. j. fortiori ratione debent esse pfecta in fine. Peridē

patet q̄ repabitur homo in integritate eoꝝ q̄ per tinent. tertio modo secūdū q̄ requiritur ad orna tū i beatis. Ad videndū an resurgāt i homie hu⸗ mores. nota q̄ triplex humor est in homine. q̄dā cōsistit i recedēdo a pfectione indiuidui vel q̄ est in via corruptionis et a natura abicitur tanq̄ sim pliciter superfluū. vt vrina sudor et huiusmodi: vl' q̄ a natura ordinatur ad ɔseruationē spetiei siue per actum nutritiue sicut lac: siue per actum gene ratiue vt semē: et nullus talium humoꝝ resurget. q̄ post resurrectionē nō erit status quo vnus ge neretur vel foueatur ab alio: sed solū quo vnus q̄s⸗ q̄ sustētetur in se ipo. Alius est humor nōdū cō uersus in vnitatem nature humane sed est in via ɔ uersionis. et hic est duplex q̄dā habet formā deter minatā nō existētē in via vt trāsmutetur ad aliam formā: vt sanguis et alij tres humores ɔtenti īter corporis ptes et hi resurgēt. Ali⁹ humor est i via trāseūdi de forma humoris ad formā mēbri: talis nō resurget: q̄ post resurrectionē singule ptes sic stabilientur vt vna non trāseat in aliā: q̄ cessabit tēpus generationis et corruptionis.

Utrū post resurrectiōem meritaliq̄ deformi⸗ tas in corporibus. Dicēdum q̄ deformitas multipliciter contingit vel ex defectu mēbri sicut mutilatos dicim⁹ deformes: et hec deformitas nō erit post resurrectiōē vt visum est. vel ex defectu debite q̄ntitatis vel excessu. sic sunt gnani et gigā

tes vel ex appositione disconueniētis vt sext⁹ digitus ex indebita partiū dispositione vt in claudis & luscis & huiusmodi. Post resurrectionem nō erimus deformes ex defectu vel excessu quantitatis: quia resurgem⁹ in ea quātitate ad quā natura vniuscuiusqꝫ nō errans puenisset in termino augmenti. et q: natura a debita quātitate dupliciter dficit: vno modo q: nondū eam est cōsecuta vt in pueris: alio modo quia iā ab ea recessit vt in senibus. in sola enī iuuenili etate habeꝰ status perfectus in quātitate & in vigore: ideo in tali dispositione reparabitur in resurrectione. Confirmatur naꝫ ephe. iiij. dicitur de resurgētib⁹. donec occurram⁹ omnes in virū pfectū in mēsam plenitudinis etatis xpi: sed xp̄s surrexit in etate iuuenili ergo & nos. et in statura quā habuim⁹ vel hobuissemus si error nō cōtigisset nature. nec sequiꝰ ex hoc ꝙ post resurrectionē omnes erūt eiusdē stature: q: nō omnes in etate iuuenili ad eandē quātitatem pueniunt etiā natura non errante: sed quidā ad minorem qdā ad maiorem secūdū diuersitatē humidi extensibilis p calidū & calidi extendētis humidū. De deformitate cōtingēte alijs modis dicit aug⁹. in enchiridiō. resurgēt corpa sctōꝝ sine vllo vitio & dformitate: sic sine vlla corruptiōe. De ipsis vero an resurgāt cuꝫ deformitatib⁹ requirendo qd laborare op⁹ ē: nec. n. fatigare nos debꝫ icerta eoꝝ bitudo quorū est certa & sempiterna dānatio. Moderni tenent repro-

bos resurrecturos cũ deformitatib⁹ quas hic habuerũt:q: sic sci resurgẽt ad vltimã felicitatem sic dãnati ad vltimã miseriã:s3 sctis nihil aufert pertinẽs ad eoꝝ felicitatẽ.g.dãnatis nihil auferť ad eoꝝ miseriã faciẽs. Ex quo sequiť φ q̃ tpe mortis erat gibosus ⁊ bĩnioi: si dãnaľ cũ eisdẽ defectib⁹ resurget.s3 scdm.s.tho.mali resurgẽt sine dformitate naturali.q: pena deb3 rñdere culpe. sepe aũt d duob⁹ dãnatis bũs paucioꝛa ⁊ min⁹ grauia pctã:subiect⁹ est plurib⁹ deformitatib⁹ q̃ irretit⁹ plurib⁹pctis: ⁊ quãdoqꝫ maxim⁹ peccatoꝛ nullis deformitatib⁹ est subiect⁹.g.si in penã peccati cũ his deformitatibus resurgũt dãnati:sequiť φ maioꝛ pena tenebit illũ qui min⁹ peccauit qd est inconueniens.

Quot sunt doctes coꝛpis gliosi ⁊ quot aie:
Pro respõ.nota:φ in ꝓposito dos est ꝑpetu⁹ oꝛnat⁹ aie.ꝛ coꝛpis iugiť in eterna beatitudine ꝑseuerãs.Dr aũt dos q: cũ trinitas sup beñ dicta sit pr aie ⁊ xps ei⁹ sponsus: ideo ab ea daľ dos aie vt sit digna spõsa xpi:nec stricte loquẽdo dos cõpetit xpo etiã scdꝫ humanitatẽ:q: vt sic ẽ spõsus ⁊ nõ spõsa s3 sibi cõpetit aliqđ excelẽti⁹ dote: nec cõuenit ãgelis q: nõ ꝯueniũt cũ xpo in natura speciei.sũt aũt dotes aie tres.s.visio.i.lumẽ glie cõfoꝛtãs itellectũ ad vidẽdũ ⁊ coꝛrespõdit fidei.ij. ẽ dilectio.ꝛ fruitio rñdens charitati.iij. cõpꝛehẽsio ⁊ tentio q̃ dicit quãdã ꝑpetuitatis cõditionẽ. possunt autem dici bona paternalia beatoꝛum: alia dona minus

p̄cipua vt sunt aureole, laus, securitas, sufficiētia:
et multa alia huiusmodi. Dotes corporis sunt.
iiij. impassibilitas: claritas: subtilitas et agilitas. di
cuntur impassibilia nō passione q̄ est salus ⁊ pfectio
sed passibilitate q̄ attenditur scd̄m abiectionē for-
me cōuenientis et receptionē disconuenientis q̄ fac
ta magis abicit a substantia. vt dicitur. ij. de anima.
Cā aūt impassibilitatis nō erit p̄uatio p̄ricipij pas-
siui q̄ sunt q̄litates elemētorū actiue et passiue sed
per impedimētū passionis quod i beatis erit scd̄z. s.
th. p aliquā formā inherētez. scd̄z durā. p solam di
uinā virtutē assistētē prohibentē actionē extrinseci
inferētis passionez. Dos subtilitatis scd̄m. s. th. di
cit formā existētem in corporibus beatorū per mo-
dū habitus: per quā subicitur corpus anime ad ex
ercēdas opationes sensitiuas purius: remota ōni
grositie ⁊ ineptitudine. sed scd̄m durā. nō est aliq̄d
positiuum inherēs corpori beato: sed dicitur sub
tile per solā diuinā p̄uidētiam assistētem: q: dos
spōse ex qua hoc nomē tractum est ↄsistit nō soluz
i illis q̄ sponsam ornāt quasi i trinsece: sed etiaz in
his q̄ assistūt extrinsece: vt si ad eius tutionē daret̄
certa custodia militū: nō tn̄ p dotē subtilitatis pos
sunt duo corpora glīosa esse simul in eodē loco: q:
subtilitatis dos nō tollit a corpore glīoso quātita-
tē: que facit vnū corpus distare ab alio: loco ⁊ situ
sed quādo erūt simul localr̄ erit sola diuia v̄tute ⁊
per spetiale miraculuz secūdum. s. tho. licet teneat

durãd⁹ q̄ nulla v̄tute possunt duo corpora esse in
eodē loco:et ad id quod dicitur q̄ beata virgo pe
perit v̄go:quod nō potuit esse nisi corpus x̄pi esset
simul cū corpe matris. respōdet q̄ i beata v̄gine
fuit facta dilactatio neruorum et meatuū vrinaliū
sine aliqua ruptione:sicut factum fuisset cū oībus
mulieribus si status inocētie durasset:que tūc pe
perissent sine dolore q̄ est pena peccati:ad id quod
dicitur x̄pū3 ianuis clausis intrasse ad discipulos
Joan.xx.respondet q̄ verum est q̄ christus venit
ad discipulos clausos:sed nō dicitur i euang.per ia
nuas clausas itrasse:sed cū corpus gloriosum pos
sit moueri per aerē sicut per terrā:potuit x̄pus in-
trare ad ap̄los per fenestram vel p̄ aliū3 locu3 q̄n
tūcūq3 paruissimū:et similiter dici pōt q̄ resurre-
xit clauso sepulchro:q2 potuit figurā corporis mu
tare i figurā augustā. Sed opinio.s.tho. cōmunit̄
tenetur et ad positionē duran.plura iconueniētia
sequūtur.vide capo.in.iiij.di.xliiij. Per dotē agi
litatis corpus gloriosum sume obediet anime vt
motori secūdū omnē differentiā positionis sine dif
ficultate et fatigatione:que erit nō per amotionem
grauitatis sed per appositionē qualitatis ipediē
tis resistentiam grauitatis et habilitantis corp⁹
ad motū. De dote claritatis sic dicit doct.sanctus
vbi supra.sicut lux est qualitas solis in trinseca:ita
claritas erit intrīseca corporibus gloriosis nō so
lum secundum superfitiem sed etiam ad intra:q2

erunt peruia et transparentia fulgida : lucentia et colorata viuacissimis coloribus ꝛ pulcherrimis.

Terciũ corpa dãnatorũ erunt passibilia. Pro respõ. sciẽdũ ꝙ duplex ẽ mod⁹ passiõis scõꝫ ꝙ aliq̇d põt recipi in alio dupl'r. vno modo materialr' scõm eẽ naturale sicut calor ignis recipitur in ligno. alio modo recipit̃ aliq̇d in alio intẽtiõaliter sic silitudo coloris recipit̃ in aere ꝛ in oculo. dicit btũs tho. in. iiij. dis. xliiij. q. iij. Corpa dãnatorũ futura eẽ passibilia passione intẽtionali ꝛ aiali: ꝛ non passione naturali q̄ aliq̇d trãsmutat̃ a sua naturali dispositione. vñ nõ calefiẽt ab igne sed solũ intẽtionalr' q: apphẽdent illũ vt nociuũ ꝛ afflictiuũ: quia cessãte motu celi ex quo vocat̃ celũ primũ alterãs: cessabit oĩs alteratio. sed scõꝫ durã. corpa dãnatoꝝ vere pacient̃ ab igne ꝑ verã ꝛ naturalẽ alterationẽ calefactionis sed nũꝗ corrũpunt̃ diuina virtute faciẽte ꝙ alteratio ꝑcise maneat in limitib⁹ suis ita ꝙ ad eam nõ sequit̃ corruptio: vt perpetua vita nature in eis sit ad ꝑpetuã durationẽ pene. ꝙ autẽ ignis inferni sit corpore⁹ dubitat damasce. sed beatus grego. in. iiij. dialogo. et augu. expresse dicunt eẽ corporeũ: q̇ affliget spũm nõ ꝟtute sue nature ſꝫ vt instrumẽtũ diuĩe iustitie. et a deo tãꝗ a ꝑncipali agẽte modificabit̃ ei⁹ actio: vt plus cruciẽt̃ q̇ plus peccauerit. ¶ Aureola ẽ gaudiũ de opib⁹ a se factis hñtib⁹ rõne victorie excelẽtis sic aurea ẽ gaudiũ ḋ deo debitũ victorie cõmuni: q̄ quãuis in ani

ma sit p̄ricipalr: est etiā in corpe p redundantiam quedā pulchritudo singularis rep̄sentatiua aureole aie: predi:atori i ore: virginib⁹ in illa parte: martirib⁹ in cicatricib⁹ ⁊ in alijs partibus corpis scd̄z gen⁹ martyrij: vt stati ex aspectu corpis qualis q̄sq̄ fuit virgo doctor an martyr appareat. Sunt autē tres scd̄m tres aie vires ⁊ tres victorias excelētes: preeminet aureola martyrij: post illā doctorij: ⁊ vna alteri eiusdē speciei nō scd̄m excellentiā hitus: sed actus: vt qui accerbi⁹ martyriū passus est: aut puriorē virginitatē seruauit vitādo occasiones: aut q̄ plures saluat docēdo: aut qui frequētius vel laboriosius p̄dicat: ⁊ debetur cuicūq̄ doctrine pertinēti ad salutē anime. vñ grāmaticus ⁊ doctor puerorum docēs ppt̄ hūc finē habebit aureolā scd̄z aliquos: sed veri⁹ dicit̄ q̄ solū debet̄ aureola ppie docentib⁹ sacrā scripturā publice verbo siue scripto docēdo. l. p̄dicādo: docētes aūt alias doctrinas vt philicā ⁊ hūioi p̄ricipalr nō ppt̄ lucrū sed ppter bonū anime habebūt aliquē modū aureole. vñ scd̄m palu. mulier nō pōt hāc aureolā hr̄e: cui predicare nō licet nec debet̄ correctioni fraterne. qui aūt ppter vanā gloriā vel lucrū tēporale principale verbum dei adulterat: non habebit aureolā neq̄ per penitētiam recuperabit: quia penitētia nō viuificat mortua. aureola debetur virginibus propter mentis puritatem et carnis integritatem: eunuchi veteris testamēti non habebunt hanc aureolam vt daniel

et socij eius:cū tūc nō esset tempus vginitatis. Eu
nuchi noui testamēti q̄ nollent actū illum exerce-
re etiā si possent vt nereus ⁊ achilleus habebunt
illam:q̄ vero dolēt de sua impotētia ⁊ vellēt illā ha
berē ad vsum:nō habebūt. Pueri baptizati fⁱⁱⁱ pa
lu.habēt illā pfecte q: habent virtutē vginitatis
infusam. Oppressa post factū cōsentiēs et finaliter
penitēs recupat aureolā:q: ɔsensus seq̄ns nō pōt
esse causa actus pcedentis:vnde p solam carnis cor
ruptionē nō pditur virginitas: per ɔsensum pdit̃
sed recuperabilit̃: quando ista duo simul ɔcur-
rūt irrecupabiliter pdit̃. beatissima vgo hanc ha
buit perfectissime q: habuit pugnā hostis q̄uis
nō carnis.helias ⁊ ieremias similit̃ hñt q: instic-
tu spirituali ɔtinuerūt ideo vocātur viri euāgelici.
sed Abel nō habuit q: habebat ppositū nuben
di alias peccasset: nisi et ipse spū scō continuit vt
aliqui dicunt.filia iepte q: suam virginitatē fleuit
similr̃ nō habuit. Domin⁹ iesus nullam habet p
prie aureolā:sed aliq̄d ea excellētius loco eius: an
geli similr̃ nō habēt cū nō habeāt pugnā. Ad au-
reolā martirū tria req̄runtur:pena:causa ⁊ volun
tas. Cōditio charitatis ōnib⁹ aureolis est cōmū-
nis q: aureola supponit auream.pena q: martiri-
um est circa mortē ab alio illatam:si q̄s aūt genus
mortis eligat vt beatus petrus petijt versis pedi
bus crucifigi: ne simili pena seruus puniret̃ vt do
min⁹ nō pdit.si autē pter se ipsū vt tollerabilior

fit pdit scdm palu. sicut hiero. dicit de seneca quez nero occidit: q fuisset martir si genus mortis non elegisset optiõe sibi data vt. s. in balneo vtroqz bra chio minueret et sic insensibilit moreret: ppt qd vt dicit. iij. dialo. qdam sanctus occidendus a lon gobardis mortis optione sibi data nullã eligere voluit: sed ait illaz se tolleraturũ quã domin⁹ per mitteret: quẽ tamẽ dñs a morte eripuit. nec refert vtrũ mors statim aut postea sequat: duz tamẽ pro pter illud causet aut acceleret: vñ de mortuis in carcere vel in exilio martiria agunt: q: p hec psu mit mors fuisse accelerata in eis. si martir suscitet et iterũ martirizet certũ est q de vtraqz morte ha bebit aureolam ꝛ gaudiũ duplicatũ formalit vel virtualiat et sic propt duas mortes scdz palu. bea tus sebastianus habet duas aureolas martirij. ad hoc inqt me suscitare domin⁹ dignatus est. Secũ do reqrit causa: q: martir testis dicit moriens pro causa fidei: pro iure ecclie aut pro quacũqz virtute: q: virtutibus despõsat ecclia xpo martir est. Ter tio reqrit volũtas: vñ qui dormiens vel fugiens: vel se defendẽs inuictus p fide morit nõ est mar tir. vñ mauricius cũ socijs arma piecit vt fieret martyr. De inocẽtibus sic de martyribus solẽni zat ecclia propt mortẽ susceptam p dño: sed q: nõ fuit electa nõ est cõpleta ratio aureole.

Queritur q sunt verba necessaria ad consecra tionem sanguinis xpi. Sciendũ q greci in

cōsecratione calicis dicunt. hic est sanguis meus noui testamēti: q̄ ꝓ vobis et ꝓ multis effundetᷣ in remissionē pctōꝝ. In ꝯfratiōe vero hostie. hoc est corp⁹ meū: qd̄ ꝓ vobis frāgitᷣ in remissiōeꝫ peccatorū. Ex q̇b⁹ patet ꝙ ī forma sanguinis q̄ttuor dictiōes habet forma latinorū q̇b⁹ caret forma greca: in forma vero corporis: greci habēt septē dictiones quas nos nō dicim⁹. qd̄ ita habeāt greci refert Durādus in. iiij. dis. viij. et cayetan⁹ dicit sup hoc se plene certificatū. Inter latios ēt doctores dubiuꝫ ē de v̄bis necessarijs ad cōsecrationē sanguinis: nā beat⁹ bonauē. durā. cayeta. tenēt ꝙ solū sunt de necessitate hec verba. hic ē sanguis me⁹ vel hic est calix sanguinis mei. ſꝫ beatus th. in. iiij. dis. viij. et in. iij. p. q. lxxviij. iij. quē sequitᷣ cōis via doctorū et vsus ecclīe tenet ꝙ omnia v̄ba q̄ sunt ī forma latinorū excepto. n. sunt de necessitate cōsecrationis: et si alitᷣ faciūt greci nō cōficiūt. dici possit ꝙ cum forma sacramēti sit effectiua effectus sacramēti solū illa v̄ba pōi debēt ꝓ forma necessaria: q̄b⁹ sufficientᷣ denotatᷣ fieri effect⁹ sacramēti. et q꞉ cōsecratio sanguinis q̄ est effect⁹ forme huius sacr̄i sufficiēter significatᷣ p hec v̄ba: hic ē calix sanguinis mei: q̄ velet p̄mā ꝯfensare opinionē dicet ꝙ solū v̄ba dicta sūt necessaria. vn̄ ecclīa q̄ ī his errare nō pōt nō hēt ꝓ forma ōnia v̄ba q̇bus xp̄s ē vsus. nā aplus p̄ma ad corin. xj. dicit xp̄ꝫ dixisse: hoc est corp⁹ meū qd̄ ꝓ vobis tradetᷣ q̄ tn̄ omnia nō dicit ecclīa.

Utrū in sacramētis noue legis sit aliqua virtus inherēs supaddita causatiua grē. Durā. in.iiij.dis.j.tenet q in sacris nulla virtus est causatiua grē.l. caractheris.l. cuiuscūq dispositionis.l. ornat⁹ existētis in aīa: sed solū sunt sacra nr̄a causa sine qua nō cōfert grā: q ex diuina pactione z ordinatione sic fit q recipiēs sacrm̄ recipit grām nisi ponat obicē: z recipit grām nō a sacro sed a deo: sicut recipiēs denariū plūbeū facto pacto q q̄ recipit vnū de illis accipit elemosinā regis: nō q denari⁹ ille sit cā elemosine sꝫ solus rex: nisi tanq signū z causa sine qua: nō idē videt̄ sentire sanct⁹ Bonauē. z scot⁹ vū dicit susceptio sacri ē dispositio necessitatis ad effectū signatū p sacrm̄: non quidē p aliquam formā inherentē: sed tantū per assistētiaꝫ dei causantis illū effectum: non necessario absolute sed necessitate respiciente potētiam ordinatam. Disposuit enim vniuersaliter z de hoc certificauit ecclesiam q suscipiēti tale sacramentum ipse conferret effectū signatū: hos sequit̄ tota schola nominaliū. sed scdm̄. s. tho. in. iij. p. q. lxij. iiij. ponēda est virtus in eis instrumētalis q̄ scdm̄: capreolum est quedā qualitas spūalis supaddita proprie opatio ni elementi sensibilis z motui quo mouet̄ a princi pali agēte habens esse fluens p modū mot⁹. scdm̄ caietanū. dicta virtus nō est aliud q̄ mot⁹ quo instrumentum mouet̄ a pricipali agēte ad inducēdū effectū ab ipso intenctū: z ē ipsa grā secundum esse

incõplectū ꝛ transiẽs:cū sit meditatio ꝛ motio ad grām ꝛ motus nõ sit aliud ꝙ̃ res ad quā est. vt dr̄ in. iij. phisi. hic modus dicendi videt̄ verioꝛ qꝛ sine multiplicatione entium saluatur causalitas effectiua instrumẽtoꝝ omniū q̄ sunt instrumẽta dei ad causandā grām. Dicit scotus in. iiij. disti. viij. ꝙ si quis õmissis alijs verbis cõtẽptis in canone: secundā formā pferret:hoc est corpus meū. dubiū esset an cõficeret:qꝛ nõ videretur ea dicere in psona xpi.sed dic ꝙ dū modo sacerdos ea dicat in psona xpi:siue pferat recitatiue siue significatiue cum intentione cõficiẽdi sine dubio conficit:etiam si dicat illa sola secundum alios doctores.

Queritur quo tpe circuncisio ꝛ alia legalia cessarũt. Sup hoc hiero. ꝛ aug⁹. diuersa sensisse videntur. nam secundū hiero. Legalia statim post passionẽ dñi ꝙ̃tum ad illos ad quos grā noui testamẽti diuulgata erat fuerunt mortifera: sed apostoli quadā pia dispẽsatione his vsi sunt ad tollendū scandalū iudeoꝝ: ideo petrus iudaizans non peccauit:ꝛ paulus vt habet̄ gala. ij. simulatorie illū redarguit:ne gẽtiles quoꝝ ipse erat apostolus exẽplo petri ea quasi sacra q̄rerent: sed quia non videt̄ conueniẽs aplos aliquid cõtra veritatẽ fidei fecisse ad tollendū scandalū: presertim cū dicat aplus ꝙ petr⁹ erat vere reprehẽsibilis: ideo dicit aug⁹. ꝙ medio tpe ante diuulgationẽ euãgelij ꝛ post passionẽ xpi poterat obseruari a iudeis nõ

ponentibus in eis spem quasi essent alicui⁹ virtu-
tis ꝛ sine ipsis grã xp̄i non sufficeret ad salutez:ne
viderētur reprobare legē si statim quasi idolatria
fugeretur:ideo mater sinagoga deducēda erat ad
tumulū cum honore:sed diuulgato euāgelio nō so
lū non sunt salutifera sed etiaz mortifera: ꝛ illo tp̄e
apl̄i non simulatorie sed vere illa obseruabant.pe-
trus tamē in obseruatione eorū incaute se habuit:
nimis condescens iudeis:ita vt aliqui eius exēplo
inducerentur ad illa obseruanda quasi necessaria.
Circa baptismū duo tp̄a distinguūt: vnū quo fuit
sub consilio a tp̄e sue institutionis vsq₃ ad solēnez
euangelij p̄dicationē per apl̄os factā post ascensio
nē xp̄i. Aliud tēpus quo fuit sub precepto ꝛ ince-
pit a tp̄e quo euangeliū est solēniter p̄dicatū quod
fuit in die penthecostes quantū ad eos qui erāt in
hierl̄m scōꝫ scotū qui de hac re mirabiliter loquit̄
in.iiij.dis.iij.q.iiij.q: vsq₃ ad illū diē apl̄i non p̄di-
cauerūt publice iuxta illud actuū primo.sedete in
hierl̄m donec induamini virtute ex alto:sed in pen
thecoste misso sp̄ū sancto statim solēniter predica-
rūt ꝛ tria millia baptizarunt.actu.ij.inde ad alias
gentes ꝛ loca:nō tamē incepit illud tempus simul
apud om̄es:sed de syon exibat lex:ꝛ verbuꝫ dn̄i de
hierl̄m.iuxta prophetiā esay.quibusdā incepit hoc
tempus ad mēsem post pentbe. aliquibus ad an-
num.aliquib⁹ post decē annos ꝛ sic deinceps sicut
eis predicabatur.facta est autē institutio baptismi

non in baptismo xp̄i a ioāne: nec in verbo ad nicodemū. Joā. iij. nisi quis renat⁹. ꝛc. q: non est verissimile tā necessariū sacramentū in cōclaui corā priuata ꝑsona institui: nec dilata est eius institutio vsq ad ascēsionē: nā discipuli xp̄i baptizabāt ante passionē baptismo xp̄i. Joā. iij. dicūt discipuli ioānis: rabi cui testimoniū ꝑhibuisti ecce baptizat: ꝛ omnes veniūt ad eum: q̄uis ergo p̄cisā hora institutionis nō legatur in euang. certū tamen est ꝙ ante passionez est institutū: ꝛ verissimile ꝙ in principio sue predicatiōis xp̄s illud instituerit. ꝛ hoc fuit cōueniēs: quia baptismus fuit p̄cipale sacr̄m legis euangelice ꝑ quod intrar̄ in eius obseruātia: qd̄ est illi propriū nouū ꝛ copiosum in collatione gratie. quia gr̄a ꝛ veritas ꝑ xp̄m facta est ioā. primo. facile quia iugum xp̄i suaue est ꝛ sine periculo suscipi pōt: qd̄ non habebat circuncisio cōmune omni sexui etati ꝛ genti: q: deus ad legē moysi elegit tātū vnū populū: sed ad nouā totū mundū. ¶ Circūcisionis quattuor tēpora distingui pn̄t. pro primo erat necessaria. pro secūdo vtilis sed nō necessaria. pro tertio nec vtilis nec necessaria tamē licita. pro quarto omnino illicita ꝛ mortifera. Primū tēp⁹ circūcisiōis precessit vtrūq̄ tēpus baptismi. Secūdū temp⁹ circūcisionis cōmittabar̄ secundū tēp⁹ baptismi ꝛ tūc currebat vtrūq̄ remediū sub distinctione vt iudeus elegerit quod vellet. licebat enim ꝛ proficiebat circuncidi tunc: quia nō erat reuoca-

ta quo ad vtile nec quo ad licitum. licebat etiā et laudabile erat baptizari tunc. Tertiū temp⁹ circū cisionis cucurrit cum secūdo tēpore baptismi quo ad iudeos: sed quo ad gētiles cōuersos ad fidē tē pus baptismi secundū ꝛ quartū circuncisionis si mul currebant saltem post quattuordecim ānos a passione xpi: qn̄ paulus ascēdit hyerosolimā ad se niores cōsulens super illā questionē de qua habe tur actu. xv. vbi iacobus tanq̄ eps loci protulit sen tentiā secundū magistrū hystoriarum dicens. Ego iudico nō inquietare eos qui ex gentib⁹ conuertū tur: ꝛ scribere ad eos vt abstineant a contaminatio nibus simulacrorū ꝛ fornicatiōe ꝛ sufocatis ꝛ san guine: e quib⁹ duo erāt necessaria. s. abstinentia ab idolatria ꝛ a fornicatione: duo alia nō erant neces saria sed bene congruebant vt gentes cōuerse ab stinerent ab ipsis: ne essent abominabiles iudeis: sicut in societate decet hominem abstinere ab hijs q̄ sunt socijs abominabilia: ꝛ ita tempus secundū baptismi fecit circūcisionē illicitam quantū ad gē tes conuersas: saltem post tempus dicti tertij conci lij. Sed quo ad iudeos cōuersos secundum tēpus baptismi nō reddidit legalia illicita stati post istud tertium cōcilium sed multo post tempore licite ser uabantur a Petro ꝛ ab alijs apostolis. Videtur autem ꝙ circuncisio fuit simpliciter illicita etiā cō uersis ex iudeis post euersionē hierl'm ꝛ dispsionē iudeorū inter gentes: tunc enim conformabant se

gentibus inter quas viuebāt ⁊ sicut paulati cessa-uit apud iudeos legaliū obseruatio. nā vsq₃ ad quītum ānum neronis hoc āno. xxx. a passione dñi vsq₃ ad quod tēpus solū canonica historia pducit eccle-siā: cōuersi ex iudeis seruabāt legalia: q₂ de institutione baptismi p modū consilij. ⁊ p modū precepti dictum est. ¶ Nota φ ꝑmulgatio facta de diuino cōsilio obligat ad non cōtēnendum: qui eni₃ cōtēnit consiliū: contēnit ꝯsulentē: ideo nollens seruare cōsiliū euangelicū contēnens illud tanq̄ irrationabile ⁊ infructuosum peccat mortaliter. vnde videant mordētes pauptatē euangelicā: ne forte cū nollunt seruare qđ nō est necessariū contēnāt: quia cōtēnerint xp̄m. promulgatio aūt per modū precepti obligat nō solum ad nō contēnendū: sed etiā ad obseruādū si est affirmatiuū. ⁊ ad cauēdū si ē negatiuū.

Cristus xp̄s confecit in azimo: sup hoc magna cōtrouersia est inter grecos ⁊ latinos. greci dicunt xp̄₃ cenasse cū discipulis feria. iiij. ante pas-sionē. xiij. die primi mēsis q̄ fuit scd̄₃ aliquos. xxiij. die martij. scd̄m alios illo āno scd̄₃ cōpotū iudeoꝝ euenit. ij. die aprilis: vn̄ scd̄₃ hos dn̄s iesus passus est. iij. die aprilis: sed cōmuniter tenetur φ passus est. xxv. die martij. Dicūt igitur greci φ dn̄s preuidens se passurum feria. vi. i. xiiij. die quando agnus scd̄m legem erat imolandus: anticipauit per vnu₃ diē imolatione₃ agni paschalis. vn̄ ioā. xviij. dicit: iudeos trahentes xp̄m ad pilatū non intrasse pto-

rium. vt nō contaminarent̄ τ nō manducarēt̄ pas/
cha. Et quo habetur ꝙ eadē die passus est in qua
agnus paschalis imolabat̄. .xiiij. die mēsis: τ per
consequēs cenauit .xiij. cum aplis: et hoc inferunt
ꝙ xp̄s confecit corpus suū in pane fermētato: quia
iudei no vescebātur azimis ante vesperā .xiiij. diei:
τ in tantā insaniam prorūpunt: ꝙ dicunt Math.
Marcū: τ Lucā falsum scripsisse: scribentes xp̄m
cenasse cū aplis prima die azimorū in qua agnus
paschalis imolabatur: sed ioā. post eos scribēs cor
rerit eos in hoc capi. .xij. dicens ante festū diē pas/
che. τc. ista sunt falsa τ heretica. asserere enī ꝙ in sa
cra scriptura sit aliquod falsū est hereticū: cū sit tra
dita a spū scto. Et vt ait aug⁹. in episto. ad hiero.
si concedat̄ falsam esse scripturā in aliquo loco: ni/
hil firmitatis habebit in alijs locis. ideo crisosto.
sup math. q̄ fuit doctor grecus τ omnes latini tenēt
ꝙ feria .v. .xiiij. luna in qua scdm legē exo. .xij. p̄cipit̄
comedi agnus paschalis cū panibus azimis: que
erat vigilia pasche a quo die vsq₃ ad vespam. .xxj.
diei eiusdē mensis tenebant̄ vesci azimis: xp̄s pas/
chale agnū cu₃ azimis mādu cauit: τ per cōsequēs
in pane azimo corpus suū confecit: ꝓpter quod be
ne ierit it math. prima die azimorū. τc. .xxvj. ca. ꝙ
aūt idu ei non intrauerūt pretoriu₃ vt manducarēt
pascha vt dicit ioā. dicendum ꝙ ibi non capit̄ pas/
cha ꝓ agno paschali: q̄ fuerat imolatus nocte pre/
cedenti: sed ꝓ azimis panibus quibus septē dieb⁹

vescebant: ad quorũ cõmestionẽ requirebatur q̄ essent mundi: similiter q̄d dicit ioã. ante diem festũ pasche verũ est: q2. xv. diebus primi mensis erat festiuitas paschalis: q̄ tamen incipiebat a vespe diei precedẽtis ⁊ illa die incipiebãt comedere azimos panes in vespere. Et sic patet q̄ ioã. non contradicit sed conuenit cum alijs.

Utrum iudei cognouerũt iesum nazarenum esse xp̄m sibi in lege ,p̄missuz. Secũdũ. s. tho. iij. p. q. xlvij. v. in populo iudeoꝝ minores vt laici ⁊ vulgares scientes solũ q̄ sunt de necessitate salutis: subtilia scripturarũ ⁊ ,pphetarũ ignorantes: nõ cognouerunt iesum esse xp̄m ,pphetã in lege promissum: q2 scripturas ignorabãt q̄ de temporis determinatione ⁊ d̄ signis sui aduẽtus loquũtur: sed maiores q̄ prĩcipes eoꝝ dicebantur hoc cognouerũt quia cũ scripturas scirẽt videbãt in eo impleri oĩa q̄ scripta erãt: nõ tamẽ cognouerunt ip̄m esse deũ. vñ. p̄. ad corin. ij. dicit: si cognouissent nunq̄ dñm glorie crucifixissent. sed nicho. de li. math. xxj. tenet q̄ nõ solum cognouerũt ip̄m esse messiã eis ,pmissum: sed etiã q̄ erat ver9 de9: tum q2 ioã. xv. dñs dixit nunc autẽ viderũt ⁊ oderunt me ⁊ patrẽ meuz: tum q2 agricole vidẽtes filiũ dixerũt. hic est heres. sup quo hiero. his verbis dñs ,pbat iudeoꝝ principes nõ per ignorantiã sed inuidia dei filium crucifixisse. ,pbat etiã ratione quia sicut scriptura determinate loquit̃ de tẽpore aduentus xp̄i danie. ix.

⁊ de signis sui aduentus gene. xlix. et de modo ei⁹ veniẽdi in pauptate ⁊ humilitate. zacha. ix. ita ⁊ expressius loquit̃ de eius diuinitate. hiere. xxiij. Ecce dies veniũt. ⁊c. nã vbi nos habem⁹ dñs: hebrei habẽt nomẽ thethagrãmaton. qđ de nullo alio nisi d solo deo vero dici põt. Et tamẽ scđm hebreos hec prophetia exponitur de xp̃o. ergo. Itẽ ysay. ix. paruulus dat⁹ est nobis: ⁊ vocabit̃ nomẽ ei⁹ admirabilis de⁹ fortis. ⁊c. sed tenẽdo primã opinionẽ dicit̃ ad motiua. ij. q iudei nõ viderunt deitatez sed miracula q̃ faciebat. ex quibus scire possent q erat naturalis deus nisi odio ⁊ inuidia essent obcecati. Ad scđm dicit̃ colonos cognouisse ip̃m esse filium dei: nõ per naturã sed per excellentiam gratie singularis: nullus enĩ est tã insanus vt credat diuinã maiestatem in ꝓpria ꝑsona posse crucifigere. ad rationẽ dicitur q q̃uis scriptura loquẽs de deitate xp̃i scđm verum intellectũ euidẽter ostẽdat xp̃m esse deum fidelib⁹ bene dispositis: secus praue affectatis quales erant maiores iudeoꝝ: nec est simile de alijs xp̃i cõditionibus vt de tẽpore ⁊ signis aduentus eius: ⁊ de diuinitate: q₂ hoc excedit humane intelligẽtie capacitatẽ.

Utrũ papa possit dispẽsare vt q̃s ꝯtrahat matrimoniũ cũ ꝯsanguinea. l. affine. ꝓ respõ. nota q nemo deb₃ petere dispẽsationẽ ad ꝯtrahẽdu₃ in gradib⁹ ꝓhibitis sine magna causa: q₂ cu₃ volẽs ducere vxorẽ q̃ttuor ꝑncipalr̃ debeat in ea q̃rere. ꝑsona vt. s. sit virtuosa

pacifica prudẽs vt curã gerat rei familiaris. et pulchra:q: mulieris bone ait salomõ beatus vir. Secundo dotẽ vñ onus matrimonij ferre possit. Tertio amicos. Quarto plem ad dei cultũ ampliandum ꝛ in ea nutriendũ. Cõtrahentes sine causa cũ consanguinea in gradu ꝓhibito scḋm grego. ab hoc vltimo vt in plurib⁹ frustrant. vñ. xxxv.q.iij. ca.q̃dam. dicitur q̃dam lex romana pmittit vt fili⁹ ꝛ filia duorum fratrũ vel sororũ copulentur: sꝫ experimento didicimus ex tali coniugio sobolẽ non posse subcrescere: ideo vsqꝫ ad quartam generationem fideles nõ debent cõiungi: est autẽ causa sufficiens dispẽsandi ꝛ petendi dispensationẽ bonũ pacis inter aliquos: vitatio magni damni spũalis vel corporalis in vna .l. pluribus psonis et huiusmodi ad arbitrium boni viri: vnde quãdo dubitatur de causa sufficiente: si petens ponat se in manibus pape nudã ei veritatẽ manifestando sine instantia ꝛ importunitate precuꝫ: fauorum: munerum: tuta conscientia poterit sequi eius determinationeꝫ: q: in his ratione officij: q: pontifex a deo agitur ꝛ ab angelo sibi pre ceteris ḋputato ꝓ bono ecclesie regimine. hec supposita duo faciam. Primo aliorũ referam opinionẽ. secundo q̃ sit ꝓbabilior examinabitur. In primis tenet florẽ. in. iij. par. ti. primo. ca. xiiij. post palu. in. iiij. dis. x. omnes gradus ꝓhibitos in lege moysi fore ꝓhibitos de lege nature: et ꝑ consequẽs a papa indispẽsabiles. idẽ tenet car

dinalis sancti sixti de turre cremata super decreto.
Prohibent autē leui.xviij.copulari duodeci genera psonarum.s.mater:nouerca:soror:neptis:amita.matertera.vxor patris.nurus. vxor fratris nisi sit sine liberis mortuus:puigna: filia priuigni vel priuigne.vxoris soror.ioā.and.in cap. p venerabilē.qui filij sint leg.tenet papā posse dispēsare in matrimonio contracto in gradu diuina lege phibito. p vt ex nunc nō p vt ex tunc. hoc est post factū nō ante factum.ꝛ vt filij ante dispensationē nati sint legitimi:nisi alteri esset iam quesitū ius: puta qꝛ defuncto patre iā successerant cognati:sed in iure q̄rēdo valeret vt si adhuc viuit pater scōm ricar.scotū ꝛ fere oīes docto.in.iiij.dis.xl.in linea recta ascendentiū ꝛ descendentiuꝫ matrimoniū ppetuo est phibitum:ita ꝙ si adā viueret nō inueniret vxorem. vnde in prima institutione matrimonij dictum est ppt̄ hoc.s.matrimoniū reliquet hō patrē ꝛ matrē. in pmo gradu ꝯsanguinitatis trāsuersali i. l. nature licebat.vn̄ iacob habuit vxores liā ꝛ rachel sorores.sed multiplicato genere humano creditur ꝙ viri abstinuerūt a sororib⁹:ꝛ in hoc gradu pape scōꝫ hos nō licet dispensare.nec in.ij.gradu transuersali superiorum vt.s.cū amita vel matertera quis cōtrahat ꝛ in infinitū ascendendo.in alijs autē gradibus cōsanguinitatis ex causa dispensare pōt. Inter afines vero in primo gradu ascēdentiū nō licet dispēsare vt.s.quis contrahat cū vxore soceri sui.in

Questiones vtilissime de moralib⁹.

primo gradu trāsuersali affinitatis non licet similr̄ scd̄m palu. florēti. ⁊ plures alios. vñ ante ⁊ in lege mosayca nō licebat ad fratris vxores accedere: nisi ad suscitandū semē fratris sine filijs defuncti. Cū sorore autē vxoris similr̄ caietan⁹ sup. ij. ij. q. cliiij. ir. tenet q̄ de lege nature solū ꝓhibet̄ mr̄imoniū inter parētes ꝓrimos hoc est p̄rem ⁊ matrē: filios ⁊ filias. vnde in omnib⁹ alijs etiā in recta linea papa posset dispēsare: pro quo facit. s. lbo. vbi supra. Ad tertium dicēs in cōmixtione psonarū aliquid est indecēs scd̄m se ⁊ repugnās naturali rōni vt si fiat inter parētes ⁊ filios quorū est p se ⁊ imediata cognatio: alie vero psone non habēt ex se tātā indecentiā. sed variat̄ decētia ⁊ indecētia scd̄m cōsuetudinē ⁊ legē humanā. l. diuinā. Motiuū eius est q̄ petr⁹ est p se ꝓductus a p̄re ⁊ matre sua sed p accidens ab auo et ab auia. accidit enī p̄ri meo vt ipse habeat. l. habuerit p̄rem ⁊ matrē. nihil enī minus abel ⁊ caym fuerunt filij ade ⁊ eue q̄ si habuissent auos ⁊ auias. Et q̄ qd̄ est per accidēs excluditur ab arte et a natura q̄ parēs est artis: ideo inter solos parētes ⁊ ꝓrimos et filios est naturalit̄ matrimoniū ꝓhibitum. qd̄ dicit palu. q̄ magis reueremur auū q̄ patrē. respōde nō esse verū de reuerentia naturali: que ē ad p̄res p se ad auos p accidēs: dato q̄ sit verū de reuerentia politica qua auū viuentē vt primū dn̄m rerū ⁊ in gubernādo reueremur. Quo ad secundū ponam per conclusiones

quod in hac re mihi videt̃ quarũ prior sit. Inter ascendẽtes τ descendẽtes de lege nature in infinitum est ꝓhibitũ cõiugiũ. ꝓbat̃. tales ꝑsone ex lege nature sunt dispares τ descendẽtes naturaliter sunt subditi ascendẽtium. sed ex matrimonio vir et vxor in multis sunt pares τ quo ad gubernationẽ domus vxor est subdita viro q̃ scd̃ʒ aplin est caput ei⁹. ergo. et idẽ de vxoribus et sororib⁹ ascẽdẽtium τ dscẽdẽtiũ eadẽ rõe. Secũda ꝯclusio in omni alio gradu ab hijs cõsanguinitatis τ affinitatis ex causa summus põtifer põt dispẽsare maxime int̃ magnates. ꝓbat̃: rõ quare in his nõ valet dispensatio scdm̃ palu. est: q2 inter ꝯsanguineos τ affines τ int̃ cohabitãtes est naturalis amicitia sine alio federe. Et scdm̃. b. tho. est alia rõ. q2 m̃rimoniuʒ ordinat̃ ad repssionẽ ꝯcupiscẽtie q̃ nõ reprimeret̃ ʒ augeret̃ si inter cõmorantes τ ꝯtinuo cõuersantes cõiugalis copula essʒ ꝯcessa cũ eni electio nõ sit nisi possibiliũ eo ip̃o quo cõcupiscibile fit ipossibile: tollitur. I. imp̃rimit̃ ei⁹ cõcupiscẽtia q̃ alias non haberet frenum: sed ex quo m̃rimonium inter hos ẽ impossibile, ꝓpter ꝓhibitionẽ: cessat ꝯcupiscẽtia. vbi ergo cessant dicte rationes vt pote: quia q̃uis sint consanguinitate τ affinitate coniuncti nõ tamẽ ad inuicem cõuersantur nec est inter eos amicitia intima: imo in omnibus fere vt extranei se habent: sicut communiter sunt magnates: ex leuiori causa cum eis papa posset dispẽsare: nec per hoc laxãtur

habene cõcupiscentijs:non enī cõsanguinei ad cõiugiū3 dispensati plus ardere videntŭ q̄ alij coniuges: z pratica ecclesie sic tenet. vñ rex portugalie emanuel duas sorores filias dñi Fernandi regis hispanie z vnam neptem vxores susceffiue habuit. Et idē dñs prefect9 bethice regionis pater domini marchionis de tarifa moderni z ex vtroq3 cõiugio multa ples est pgenita. Domina etiā regina anglie cū duobus fratribus cõtraxit z cõsumauit matrimoniū successiue. A fide dignis audiui dñm Clementē septimū dispensasse cū quodā marchione hispanie vt cum vxore fratris cõtraheret:sed nõ est secutum cõiugium q3 noluit dña illa. Refert etiam florēti. martinū. v. dispensasse cum eo q̄ sororem ppriam violarat propter scandala alias inde ventura. fernādus quoq3 rex sicilie citra farrū sororē pr̄is sui iohānam duxit vxorē. Et dñs dux de bejar modernus sororē patris sui. que duo facta licet sint admiranda:cū tales secundū cõmuniorē viam sint naturali iure probibiti copulari:non tamen est factū dānandū:q3 instar sacrilegij est disputare de potentia prīcipis presertim pape. xvij. q. iiij. §. cõmittiŭ. et sequēti. iij. cõclu. sit stantib9 varijs doctorum opinionibus:si papa determinet scõ3 aliquā earum:asseuerare ipm errare z nõ valere dispensationē est temerariū:q3 plura põt papa scõ3 florēti. q̄ ipsi z nobis sit compertum. et in dubijs excusat obediētia. sed contra in iure diuino papa non põt

dispensare: sed p̄dicti gradus sūt ꝓhibiti iure diui
no. ergo. Dicēdū ꝙ quis omnia cōtēta in biblia
possent dici d̄ iure diuino: nō tn̄ omnia talia obligāt
ad sui obseruātiā: alias nō liceret comedere suillas
carnes q: ibi pupulo dei est hoc ꝓhibitū. Unde
docto. distingūt d̄ p̄ceptis pure moralib⁹: q̄ om
nia nūc sicut et tunc obligāt: et de p̄ceptis cerimo
nialib⁹ q̄ iam ex toto cessarūt: et de iudicialib⁹ q̄ ha
bent aliquid moralitatis q̄les sunt ꝓhibitiōes fa-
cte ad matrimonium in certis gradibus ē modo
nō obligāt nisi per papā vel alios quoꝝ est cōde-
re legē acceptent. facit ꝓdictis ꝙ in cap̄. gaudem⁹
de diuor. dicitur ꝙ pagani in. ij. gradu cōiuncti si
cōuertūtur nō sunt sepandi: q̄d nō statuer ꝛ innocē
tius. iij. tā excelētis vite et doctrine: si talis ꝓhibi-
tio esset de iure diuiō ꝛ pure moralis. dicit. fil. post
ricar. vbi supra. ꝙ licet in p̄dictis nō possit papa di-
spēsare q̄si tollēs obligatiōem diuini statuti: pōt tn̄
in casu dubio interp̄tari; et in casu in quo cessaret
ratio ꝓhibitionis matrimonij inter consanguine
os: q̄ est reuerentia: amicitia: rep̄ssio concupiscen
tie et huiusmodi.

Utrum xp̄s venisse possit per scripturā proba
ri. Dicendū ꝙ sic euidētissime. Primo per
illud gene. xlix. q̄d dixit iacob filijs suis: nō aufere
tur sceptrū de iuda et dux de femore eius donec ve
niat qui mittēdus est ꝛ ipse erit expectatio gentiū
sed regnū et dominatio ablata est iudeis tempore

Questio. vtilissime de mo:alibꝰ e.

herodis scalonite sub quo natus est ihesus. ergo ab illo tempo:e venit xp̄s. Dicunt iudei hanc ꝓfetiā nō esse intelligēdaȝ de xp̄o ad litterā sed de nabuchodonoso: rege babilonis: qui venit cōtra ierusaleȝ et captuȝ sedechiā excecauit occisis filijs eius vt habeť. iiij. reguȝ. xv. ⁊. xxiiij. post quē nemo de semine eius regnauit. ſȝ falsuȝ ē: nā post captiuitatē babilonicā habuerunt duces ⁊ ꝑncipes vt pȝ de zo:obabel. esdra. nermia ⁊ machabeis. iohanes etiā hircanꝰ filiꝰ simonis machabei imposuit sibi diadema regiū: et ex tunc filij eius fuerūt reges vſq̄ȝ ad dictū herodē q̄ fuit alienigēa: vn̄ vſq̄ȝ ad illō tēpus nō fuit omnino amotuȝ regnū israel: et fuerūt ꝑdicti de tribu iuda vt de zo:obabel cōstat ⁊ d̄ machabeis q: tribus regia et sacerdotalis miscebātur. Alij dicūt ꝙ intelligiť de roboā filio salomōis a q̄ recesserūt. x. tribꝰ et adheserūt iheroboā filio nabot vt habeť. iij. reguȝ. xij. exponūt igiť sic: nō auferet. ⁊c̄. donec veniat silo: qȯ est nomē loci: nā vbi hiero. trāstulit mittēdꝰ: hebrei habēt silo. ad quem locum venit roboam vt constitueretur rex: et ibi recessit israel ab eo et constituit hieroboam qui erat de tribu effrayȝ: et sic tunc fuit ablatū sceptruȝ de iuda: ſȝ hoc ē falsuȝ: nā vt patet. iij. reg. xij. roboā fuit derelictꝰ ab ysrl' in sichē q̄ multū distat a silo. Itē ꝑdicte respōsiōes patēt falseꝑ interꝑtationē caldaycā apud iudeos ita autēticā vt nullꝰ ei audeat cōtradicere: ſm̄ quā vbi nos habemꝰ: ve

niat q mittend' est. dr donec veniat messias. Et ita
patet q loquit dicta pphetia d solo xpo. Et qd se
quitur in hebreo aggregabitur ei gëtes: cöpletū
est qz iudei in aduētu xpi p:o maiori parte sunt ob
stinati z gëtiles ad ipm cōuersi: scdm q dicit ro/
ma. xj. cecitas ex parte. zc. q aūt tpe herodis abla
tū sit sceptrū a iudeis patet: nā ipse fuit alienigena
cui' pater erat ydume': et romanoz auxilio debel
lauit antigonū regē iuda ex machabeis descēden/
tē: z occidit cū omni ,ple regia z libros d genealo/
gia regū cöbussit: ne ipse filij qz ei' dephenderent
alieni a regno dauid. et doctores docētes illud de
vtero. xvij. de medio fratruz tuoz pones sup te re
gem interfecit vt auferret iudeis omnē viā recupe
randi sceptrū z sic factuz est: nā ab illo tpe vsqz ad
psens fluxerūt. m. d. xxvj. z nūc iudei magis sunt si
ne spe recupandi sceptrū q tūc. ergo. cū ablatio sce
ptri fuerit eis data i signū aduētus xpi manifestū
est tēpus incarnatiōis fuisse pteritū. Idē patet ex
pphecia agei. ij. Adhuc vnum modicum: et ego
mouebo celū z terrā mare z omēs gētes: z veniet
desiderat' cūctis gētib': z ifra magna erit glia do
m' hui' nouissime q pme. s3 a scdo āno darij regis
psarū i q ageus hec pdixit vsqz nunc fluxerūt duo
millia ānoz: qd tēpus in scriptura nō dicitur mo/
dicū. ergo. iā est pteritū tēp' aduētus xpi q dr desi
derat' cunctis gētib'. s3 cōtra: nā in ps dr mille an
ni āte oculos tuos tanq dies hesterna q pterit. g.

dictū temp⁹ pōt dici modicū. Dicendū q̄ tempus mille ānorum cōparatū eternitati modicū est ⁊ sic loquit̄. ps. sed si referat̄ ad expectationē populi multū est. vn̄ baruc. vj. tēpus captiuitatis babilonice qd̄ fuit. lxx. ānorum dicit̄ magnū ⁊ lōgū. idem patet p̄ id qd̄ dicit̄ in dicta pphecia. Replebo domū istā gloria. ⁊ loq̄tur de tēplo edificato post captiuitatē ligit̄ stāte illa domo venit xp̄s: q: pphe/ta dicit illā replendā glīa p̄ aduentū xp̄i in eā. illa aūt destructa est per titū ⁊ vespa. xlij. āno post passionē dn̄i. ergo. Itē predicit gloriā dom⁹ huius fa/cturā maiorē: q̄ fuit glīa dom⁹ edificate p̄ salomonē. sed hoc nō dicit̄ ppter maiores diuitias honores seu cultū diuinū. l. edificationes: q: dom⁹ et sta/tus populi tunc erat quasi nullius momenti respe/ctu illi⁹ domus ⁊ stat⁹ que fuit sub salomone. ppt̄ qd̄ dicitur. ij. esdre. xij. q̄ qui viderāt priorē domū flebant exultantib⁹ alijs qui primā domū ne vide/rant q: nihil erat respectu prime. ergo. non pōt in/telligi gloria ei⁹ maior nisi p̄ aduentū xp̄i qui sua presentia illā glorificauit: q: ibi est oblatus secūdū q̄ malach. iij. pphetatū est: ibi miracula fecit: nec valet qd̄ dicunt aliq̄ q̄ gloria secūde fuit maior: q: viginti fere annis plus durauit. nā durare. xx. ānis plus nō arguit pfectionē magnā. idem patet p̄ pro/phetiā danie. ix. vbi gabriel instruēs danielē de tē/pore aduētus xp̄i dixit. animaduerte sermonem et ītellige visionē. septuagita hebdomade abreuiate

sunt super populũ tuũ: vt cõsumatur preuaricatio: deleatur iniqtas. aducat iustitia sempiterna. impleatur visio et pphetia: et vngatur sanct⁹ sanctorum ab exitu sermonis vt iterũ edificetur hierusalẽ vsq ad xp̃s ducẽ hebdomade. vij. et hebdomades. lxij. erunt. et rursum edificabit platea et muri in angustia tempor. et post hebdomades. lxij. occidet xp̃s et nõ erit eius populus q̃ eum negatur⁹ est et ciuitatem et sanctuariũ dissipauit populus cũ duce vẽturo. Pro cui⁹ intellectu scito q̄ in sacra scriptura hebdomada. l. hebdomades quod idem est: aliquãdo sumit p tempore septẽ dierũ vt patet leui. xxij. alio modo capit p tempore septẽ ãnorũ sicut leui. xxv. dicit. numerabis septẽ hebdomadas annorũ q̃ faciunt. xlix. annos. in dicta pphetia capit ij. modo scd̃m omnes sed est differẽtia nã secundũ solũ bedã isti ãni sunt lunares q: ibi dicit hebdomade abreuiate: anni aũt lunares breuiores sunt solaribus. xj. dieb⁹. angelus etiã loquebat cum hebreis qui p lunares ãnos cõputant. sed vt dicit nicho. de lira. falsum est q̄ iudei cõputent p ãnos lunares sed per solares: sicut et nos. licet enĩ incipiãt menses a lunationib⁹: tamẽ annus apud ipsos habet. xiij. lunatiões: et per embolysinos faciũt equationẽ tẽporis. Continẽt aũt hebdomade predicte cccc. xc. ãnos. faciendaq est dicta cõputatio secũdũ hebreos. ab. xj. ãno regis sedechie qñ tẽplũ est destructũ: secundũ aliosa primo ãno regis darij: qñ

dixit ista angel⁹. scd̄m alios a redditu captiuitatis sub zorobabel: qn̄ hieremias missus est ad reedificandā Ierusalē: sed qualitercūq; accipiant̄ anni solares. lunares. ⁊ vbicūq; incipiat cōputatio: dictū tēpus hebdomadarū iam diu cōpletū ē. ergo. xp̄s venit. Vide expositionē dicte ꝓphetie in niebo. dicit ioseph⁹. xviij. libro antiquitatū. fuit his tēporib⁹ iesus sapiēs vir si virū eum nominare fas est. erat enī mirabiliū operū effector: ⁊ doctor hoim qui audiunt q̄ vera sunt: ⁊ multos ex iudeis multos ex gētibus sibi adiungit: xp̄s hic erat: hūc accusatione primoꝝ vestre gētis pilat⁹ crucifixit: sed apparuit iterū viuus scd̄ꝫ qꝫ ꝑdixerat. Idē sic probatur. qn̄ scriptura dicit aliquid futurū ⁊ determinat modum tēpus ⁊ locū: si oīa in vnū cōcurrāt manifestum ē illud esse cōpletū: sed sacra scriptura ꝑdixit āduētū xp̄i ⁊ determinauit tēpus. gene. xlix. ⁊ locū. miche. v. et tu bethleē. et modū viuēdi. s. in pauptate. zacha. ix. et cū discipulis predicādo ⁊ miracula plusq̄ ceteri sancti faciendo Esa. ij. et modū moriēdi Esa. liij. g̃ iste ē xp̄s. Plura alia nō min⁹ ꝓbabilia possent ex scriptura adduci ad idē ꝓbandum: q̄ ob vitandā ꝓlixitatē omissa sunt: et qr hec veritas adeo manifesta est qꝫ si iudei in odio xp̄i a cunabulis nō nutrirent̄ ex se ipsis sine doctore hec cognoscerēt. videāt qꝫ nūq̄ in maiori obseruantia legis vixerūt q̄ nūc: ⁊ nūq̄ adeo humiliati sunt: ⁊ tū in lege ꝓmissum ē eis qꝫ si in preceptis

dei ambularet bene eis esset:bene viuat: et vt dixit eis dns iesus cognoscet de doctrina ei⁹ q2a deo e: nullus vnq̄ iudeus bene vixit seruādo legē dei in moralib⁹:qui tandē a deo nō sit illuminat⁹ et viderit veritatē euangelice doctrine et sit conuersus vt

Utrū possit iudex augere (patet de multis. vel minuere penā reo debitā.scdm.s.tho.ij.ij. q.lxvij.dupli impedit iudex ne possit relaxare totā penā legis.l.statuti. Primo ex pte accusatoris ad cui⁹ ius ptinet vt reus puniat rōne illate iniurie et talis relaxatio nō est in arbitrio iudicis:q2 debet cuiq3 ius suū reddere. Secūdo ex pte reipu.cu ius bonū reqrit vt mali puniant: et in hoc est differentia inter iudices iferiores et supremū cui plenarie respub.est cōmissa:q2 primi nō pñt absoluere a pena p legē supioris posita:princeps vero hoc pōt cū viderit rei pub. sup quā hēt plenariā ptātem expedire:si passus iniuriā velit ius suū remittere: vñ qñ pena exigit ppt bonū puatū et cōmune simul: princeps relaxare pōt stātib⁹ duob⁹.s. q expediat bono cōi: et assentiat offensus:s3 hoc nō pōt inferior nisi ponēdo spē i ratihabitiōe pricipis.si vo exigit p bono cōi tm̄:hoc pōt princeps stāte pmo illoz duorū:iferior vo nullo mō nisi vt dictū ē. Si vo exigit p bono priuato tm̄:vterq3 pōt reo cōsentiēte:et priceps etiam si ille dissentiat et expediat bono cōmuni:q2 ei⁹ grā postponit priuatū. Quo ad diminutionē reo cōuicto certa pena est imponēda si in

iure inueniatur a iudice iferiori: nā princeps si relaxa re etiā minuere pōt: si iudex dlegat⁹ pcedit ordina rie nec minuere nec augere pōt penā de iure dbitā: vt notat in.ca.de causis.d offi.deleg. si vero pcedit extraordinarie minuere pōt.l.quid ergo.ff. de his qui no.infam.ordinari⁹ aūt hoc pōt etiā in pcessu ordinario ex causa scdm bar. in.d.l.qd.g. ⁊ panor. sequit in.ca.ij.de emp. ⁊ ven. ⁊ facit ca. at si clerici de iudi. si aūt pena nō est in iure expressa cōmittit iudicis arbitrio.de trāf.ca.fin.et.c. de vi.pu. vel p ua.l.seruos.qui semp in humaniorē partem debet declinare ⁊ sic mitigare: maxime si causa alleuians subest.aliqn expedit augeri penā legis ad aliorz ter rorē q proni sunt ad culpā. quia multis grassanti bus op⁹ est exemplo.ff.de pe.l.aut facta.§.fi.dimit tens penā in casu sibi nō cōcesso tenet ad restitutio nez scdm.s.tho.cōmunitati vel accusatori si ei⁹ in tereat vt puniret: qui vero auxit tenetur reo. scdm palu.in.iiij.dis.xxij. Iudex nō debet negare cōfes sionē petenti parato facere debitū etiā si timeat q eripietur: qz vtilius scandalū nasci pmittitur q̄ ve ritas deseratur.de re. iudi.qui scandalizauerit: nisi cōstet q nō ex deuotione petit: sed spe ereptionis vt si sub patibulo petit: qui nō petijt in carcere. et rei sunt animarū hoc negantes.

Utrum pena posita a lege vel statuto contra omittētē vel nō facientē aliqd infra certū ter minū incurrat solū post dictū terminū. ℞. etiā ante

illū ex eo tpe ex quo ē illi ipossibile hoc facere: vt si pmoto ad ecclīam parrochialē mādet sub pena priuatiōis q̄ ifra ānuꝫ fiat sacerdos ⁊ ante finē āni iā est certū q̄ hoc nō pōt. bar. in. l. cū stipulat⁹ sum. ff. d v̄bo. oblig. distiguit: si pena apposita trahit secū executionē vt pena excōmunicationis. l. infamie in currit ipso facto q̄ incipit esse certū d ipossibilitate faciēdi: si vero pena executionē nō trahit secuꝫ: vt si dicat statu tū sint piuri. l. puniant in decē: tunc nō incurrit licet sit certū d ipossibilitate. ange. aūt et rapha. in. d. l. tenēt q̄ siue pena trahat secū executionē siue nō nō cōmittit ante tēpus licet sit certū d ipossibilitate: q̄: mēs iudicis nō est vt ante statutū terminū incurrat: de q̄ est casus in. ca. cōmissa. d elec. li. vj. ad. d. aūt. l. si ita stipulat⁹. vbi cōtra pmittentē facere insulā ad certū tēp⁹: pōt quis agere ex quo infra tēpus statutū fieri nō pōt licet totū tēp⁹ non trāsierit. Dicit q̄ loquit d pena conuētionali nō d legali. rō diuersitatis est: q̄: miti⁹ cum lege q̄ cū hoie agit. l. celsus. ff. d arbi. glo. in. d. ca. cōmissa. Dicit q̄ ante diē ⁊ termi isti agi pōt quāti interest op⁹ nō esse inchoatū. et d hoc loquūt iura allegata: sed nō ad penā: vt loquit. d. ca. cōmissa. ⁊ hoc ē me

Utrum pena iposita ipso facto (lius dictū. sit necessario soluēda. archi. in ca. felicis d penis. tenet q̄ requirit pcessus declaratori⁹ in particulari ⁊ ante talē declarationē non tenet quis soluere dictā penā. quia quāuis nō sit necessaria sentē

tia adesset:et quo bona illius ipso iure transeunt in dominiū fisci ⁊ desinunt esse crimino$ſi$:sic in bonis heretici ⁊ illi⁹ q̄ cōmisit crimē lese maiestatis: tñ necessaria est postea sentētia q̄ declaret eū criminosum ⁊ ad executionē.vñ scd̄m glo. in auctē. de tab. §.penulti.licet tabelio a iure sit priuat⁹ officio: tñ sine snia hoīs valēt instrumēta q̄ facit: qñ tñ bona alicui⁹ ipso facto applicant̄ alicui puta fisco.Et alteri:quāuis talis nō teneat̄ ante sentētiā dare:tñ nō poterit ea titulo oneroso in aliū transferre nec fructus talis rei:q: si cōdēnaret̄ fisc⁹ vel is cui applicata fuerīt vēdicaret ea a quocūq₃ cum fructibus medij tēporis:nec teneret̄ restituere p̄ciū nisi ipm p̄cium vł aliq̄d loco p̄cij inueniat̄ apud alienantē. ca.q̄ scd̄m leges.de here.li.vj. ideo ne sit causa dāni ei cui alienat nō pōt in cōsciētiā nisi alienasset ꝑ necessitate vite vt pro comedēdo ⁊ hmōi: q: administratio bonoꝝ voluntaria est eis interdicta nō necessaria.si tamē alias haberet vñ solueret ꝓ dāno dato:vel si cōditionē rei reuelaret ei nō peccabit hoc modo alienādo.predicta intelligo qñ delictum ꝑpter q̄d sua bona essent fisco applicata pōt aliquo modo ꝓbari: naȝ si esset totaliter improbabile:posset alienare etiā titulo oneroso: titulo autē lucratiuo alienare pōt.in penis vero q̄ secum trahūt executionē vt excōmunicatio ⁊ hmōi q̄ non requirunt̄ ad executionē factū hoīs non requiritur sentētia declaratoria: ꝑ quā d̄claret̄ fuisse cōmissū

id ꝓpter qͦ veniebat imponēda illa pena. idē sc͠d͠ȝ panor. qñ tale est notoriū facti qͦ nulla pōt tergiuersatione celari: sed in hoc nō tenet᷑. dicit etiam ꝙ talis post cōmissum crimē nō pōt illa cū bona conſciētia retinere: qꝛ statī sunt acq̄sita fisco. sed in hoc ab omnib⁹ reprehēditur. si tñ lex vel statutū priuaret aliquē bonis vel aliter ipso facto: ⁊ adderet ꝙ nulla req̄ratur declaratio etiaȝ sup facto: tunc nulla req̄ritur declaratoria sententia. si vero pena non ĩponitur ip̄o facto sed venit imponēda nō tenet᷑ ante cōdēnationē ſȝ pōt disponere de ea ad libitū: qꝛ ei⁹ est res sua licet possit ea priuari: ⁊ infra annū ē petēda dicta pena ⁊ post annuȝ peti non pōt sc͠d͠m bar. in. l. fi. ff. d pen. vide panor. in ca. cū nō ab hoīe (de iudi.

Verum solutio pene sola sufficiat ad obseruantiam legis ꝓhibētis aliq̄d sub pena. Dicēdum ꝙ qñ statuitur q̄d disiunctiue: vt cū dicitur: oēs audiant missam. l. soluant tot. tūc sufficit solutio pene ad euadēdam culpam: si vero dicatur copulatiue: vt cum statuit᷑. nemo omittat missam ⁊ qui omiserit soluat tot: nō sufficit solutio pene. Dicit henri. d ganda. quoli. iij. ꝙ in statutis aliq̄ñ sunt duo p̄cepta: vt statuim⁹ ne fiat tale q̄d ⁊ q̄ fecerit soluat tot. et tunc transgressio obligat ad culpam: aliq̄ñ vnuȝ tm̄: vt statuim⁹ ꝙ q̄ fecerit tale soluat tot: ⁊ tunc nō obligat ad culpā ſȝ ad solā penam. idē tenet ange. ſȝ silueſ. dicit hanc distictionē esse solum verbalem ⁊ puerilē: quia nemo apponit

penā statuto:nisi q: vult aliqd fieri vel omitti: vñ cōcludit q omnes leges humane iuste obligant ad culpā ⁊ idē dicit tenere.s.tho. sed cū obligatio statuti dependeat ab intētione statuētis:veri⁹ dicitur q qñ legislator nō intendit obligare ad culpā sed ad penā:q per solā solutionē pene satisfacit.vñ in statutis ordinis nrī dicitur q statuta obligāt subditos nō ad culpā sed ad penā. vbi capit̄ pena non vt distinguit̄ cōtra penalitatē sed vt distinguit̄ cō tra culpā:pro vt malū pene distinguit̄ contra malū culpe: ⁊ cōtinet sub se non solū penam ꝓprie dictā q̄ soli culpe debet̄:sed etiā penalitates.huius opinionis est caietanus sup. ij.ij.q. clxxxvj. vbi.s.tho. idē sentit.s; restāt duo dubia. Primū ē an obligatio ad penā itelligat̄ si ipōat̄ a iudice.l.ēt si nō ipo nat̄. Scōz ē an si nō sustineat̄ pena:icurrat̄ culpa: Ad pmū dicitur q tripli'r ponit̄ pena i statutis: ali quādo nō taxata sed taxāda ⁊ imponēda a iudice: ⁊ ad talē nō obligat̄ reus nisi imponat̄:aliqñ est taxata sed imponēda:sicut in ca. de graui culpa in regula nrā.pro qua pena taxata est sed imponēda restat.Dicit̄ ꝓ hmōi veniā petentibus dent̄.⁊c. nec ad hanc tenet̄ nisi imponat̄.ratio vtriusq; est quia non tenet̄ reus ad plus: q̄ sua lex ordinat: ideo ex quo lex non statuit absolute q subeat talem penā: sed q talis et tanta pena detur taliter errantibus. Non est reus violate legis qui a non sibi data pe na abstinet:aliquā do pena est taxata ⁊ imposita a

lege: ꝛ ad hanc tenet̄ etiā si iudex nō imponat. Ad aliud dicit̄ ꝙ scđm aliquos nō implere penam taxatam ꝛ impositā siue a iure scripto: siue a iure animato q̄d est iudex semꝑ est peccatū: quia euitāt culpaꝫ sub hac cōditione ꝙ subeant penaꝫ. in ordine tamē p̄dicatorū in quo religiosi nō tenentur ad has penas nisi vigore statutorū suoꝝ q̄ non obligant eos ad culpā scđm caietanū in.ij.ij.q. clxxxvj. nō peccat omittēs penas has: nisi omittat cōtra p̄ceptum vel ex contēptu seu ex cupiditate vel negligētia. et idē in similib⁹ q: de similib⁹ idē ē iuditiū.

Utrum in parasceue liceat celebrare. secūdū bea. tho. in. iij. parte. q. lxxxiij. ij. passio xp̄i in sacramēto eucharistie recolitur secundū ꝙ ei⁹ effectus ꝛ virtus ad nos deriuat̄: sed in parasceue solum scđm ꝙ in capite nr̄o fuit p̄fecta: quod factum est semel: quotidie aūt fructuꝫ dominice passionis fideles p̄cipiunt. ideo illa cōmemoratio fit semel in anno: hoc aūt quotidie ꝓpter quotidianū fructuꝫ: et iugem domini memoriam. Hac de causa in die quo passio dn̄i recolitur: ꝓut realiter gesta est non celebratur cōsecratio hui⁹ sacramēti. In. iiij. etiaꝫ sentētiarū. dis. xiij. q. p̄i. ij. q. iij. ad secūdū dicit ecclesia volēs xp̄ianū populū circa dominicā passionē: prout in capite nr̄o fuit occupari: statuit vt illa die nō consecraret̄ corpus xp̄i. vbi sit hoc statutū nescitur. In toto nāq̄ iure non inuenitur prohibita celebratio misse in quacūq̄ die: imo multi text⁹

suadent quottidianam huius sacramēti susceptio-
nē. vñ dicitur eucharistia panis quottidian⁹: que3
petēdū in oratione dñica suasit dñs. Et ambrosius
loquens d̄ eucharistia ait. quottidie sume: qd̄ tibi
quottidie ꝓsit. ꝛ de cōse. dis. ij. ca. iterat̄. dicitur ꝙ
hui⁹ sacramēti oblatio quottidie est iteranda. et in
ca. vissum de cōse. dis. j. habetur ꝙ nulla dies esse d̄
bet in qua ꝓ defunctis nō sit dicēda missa. Solum
ca. sabbato. de cōse. dis. iij. videtur dicere ꝙ non li-
ceat in parasceue celebrare. vbi ponitur ꝙ aposto
li in biduo mortis xp̄i fuerūt in merore ꝛ ieiunaue
rūt. vnde traditio ecclie habet in isto biduo sacra-
mēta penit⁹ nō celebrari. Et est decretū innocētij
pape si iste text⁹ non ꝓhibet celebrationē illo die:
sed asserit ꝙ in illo biduo. s. in parasceue: ꝛ sabba-
to sancto: penit⁹ non celebrant̄ sacramēta. et sicut
abrogatū est hoc quo ad sabbatū quia vl̄r illo die
missa dr̄ita ꝛ quo ad parasceuē. d̄ consuetudine tñ
ecclesie est ꝙ illis dieb⁹ vna sola missa solēniter ce
lebretur: vt dr̄ in rōnali diuinorū: ad representandū
vnicā dñi passionē illis dieb⁹ peractā. Si quis tñ
ex deuotione in priuato vellet his dieb⁹ celebrare:
nō esset ꝓhibendus: imo dato ꝙ quis nō possit cō
mode venire ad locum vbi illis diebus solenniter
fit officiu3: melius faceret faciendo sibi in priuato
celebrari q̄ omittēdo: presertim q2 antiquitus to-
ta illa hebdomada missa erat audiēda sub ꝓcepto:
vt in. ca. cōquest⁹. de fer. nec quo ad feriam. v. et. vj.

sunt abrogate scōm florēti. cū tūc fiat solēnitas pri cipaliū articuloꝝ fidei nr̄e. mihi videtur ꝙ nec isti dies sunt in ꝑcepto: quia cōstitutio nō est moribus vtentiū approbata: qd̄ sufficit ad deobligandum a precepto. dis. iiij. in illis. §. leges. et sepe hoc tēpore euenit festū annūciationis: quod sine dubio est in ꝑcepto. ex deuotione igit̄. l' ex rationabili causa his diebus celebrare nō est illicitū: cū nulla sit sup hoc preceptiua ꝓhibitio: nec oīis cōsuetudo etiā generalis obligat ad mortale: sic nec omnis lex vl' ita tutū: alias nō orans qū pulsatur ad aue maria: peccabit mortaliter: qd̄ nullus sane mētis dicit. Ego scio viros doctos ⁊ timoratos his diebus celebrare: vnde consuetudo non est vniuersalis.

Quot modis diffinit̄ sacr̄m. Dicendū ꝙ cū sacramēta essentialr̄ cōsistāt in trib⁹. s. in rebus. in verbis. ⁊ in factis. i. in vsu ⁊ dispensatione que fit ꝑ ministros sacroꝝ: cōmunit̄ diffinit̄ sacr̄m ꝑ ista ⁊ ꝑ sanctificationē ⁊ mūdationē a peccato q̄ est finis sacramētoꝝ vel in ordine ad eum a quo sacramēta principalr̄ sunt. Primo ergo diffinitur sacramētū sic. Sacramētū est sacre rei signū. Secundo sic. Sacramentū est inuisibilis gratie visibilis forma vt eius imaginē gerat. et causa existat. Tertio ab augus. sic. Sacr̄m ē in quo sub tegumēto rerū visibiliū virt⁹ diuīa secreti⁹ salutē operat̄. Quarto ab hugone d̄ sctō victo. Sacr̄m ē materiale elemētū exteri⁹ oclīs suppositū ex institutiōe

significans: ex similitudine representans. et ex sanctificatione inuisibilē grām continēs. Quinto sic. sacramētū est xpiane fidei protestatio. Sexto. sacramētū est cōmemoratio preteriti: demonstratio presentis ꝛ pnosticū futuri. hoc est signū passionis gratie: ꝛ glorie.

Queritur quare appetere beneficiū curatuz est mortale: ꝛ in quo differt beneficiū curatum a simplici. Dicendū ꝙ potissima ratio est qꝛ appetens beneficium curatū offert se ad pascēduz verbo ꝛ exēplo gregem sibi cōmissam ꝛ ad pmouendum in bono: ꝛ ad reddendā deo pro illis omnibus rōnem: vt dicit beat⁹ petr⁹ in sua canonica. ꝛ ex parte dei cuilibet accipiēti curam animarum. Dicitur illud tertio regū. ij. Custodi virū istum: ꝛ si perierit: erit anima tua pro anima illius. presumptuosum est autē ꝛ temerarium obligare se ad rōnem dandā pro tot: ꝙ pro se solo nō sufficit apud districtum iudicē. vnde appetēs curatum si credit se dignum ad tā arduum onus supbus est: si credit se indignum ꝛ appetit iniustus est. Propterea btūs gregori⁹ ꝛ alij sancti totis virib⁹ preesse ecclesie renitebant. nec est cōtra hoc qō dicit apostol⁹. Qui episcopatum desiderat bonum opus desiderat. nā opus qō desideraṫ bonum est: cum episcopi teneātur esse perfecti. quia alios ad pfectionē debēt inducere: religiosi autē nō teneṅṫ esse perfecti: sed teneṅṫ trudere ꝛ conari ad assequēdam perfectionē.

Desideriuz autē habēdi episcopatuz rephensibi le est ratione presumptionis quā habet ānexam. qz vt digne qs fiat epūs nō sufficit ꝙ sit bonus nec ꝙ sit in gratia: sed requiritur ꝙ sit pfect⁹ et potens a lios ducere ad pfectionē: qđ de se p̄sumere temera riuz est: nō soluz si qrat vt p̄ssit: sed etiā si cupit vt p̄ ssit. Aug⁹. ociuz sanctuz qrit charitas: negocium iustuz suscipit necessitas charitatis: quam sarcinā si null⁹ imponit intuēde veritati vocādū est. Oli3 ad curāduz de tēporalibus minor cura adhibeba tur: et quilibet idone⁹ reputabatur: nunc autē quā do p̄lati ecclie iam nō sunt piscatores hominuz s3 honoruz et honoruz tēporaliuz fit ecōuerso: quili bet reputatur sufficiens ad curādas animas s3 ad reddit⁹ colligēdos et pecūias vix vn⁹ repit̄ idōe⁹.

Queritur qualit̄ sit obuiandum defectibus contingentib⁹ in missa. Pro respō. sciēduz ꝙ defectus inter celebranduz vel cōtingit ex par te sacramēti: aut ex parte ministri aut expte mini sterij. Ex parte sacramēti: quo ad materiā reqrit̄ panis triticeus: vinū de vite: aqua naturalis: quo ad formā reqrūtur verba cōsecrationis. In minis tro reqritur exteri⁹ debitū vestimentū: in corpore ieiuniū et dispositio mētis. In ministerio reqritur ꝙ missa cōpleat̄: sacrifitiū sit pfectū et ꝙ sacerdos sumat sacramentū. Sacerdos conficiens in pane fermētato grauit̄ peccat faciens ɔtra ecclie statu: ū et cōsuetudinem. Similiter si in pane azimo qui

incipit corrũpi, ꝑpter irreuerentiam: cõficit tamen nisi sit adeo corruptus ꝙ species panis õficiat: qđ ex hoc cognoscit̃ si cõtinuitas nõ manet nec cõmunia accidẽtia panis. Si grana alteri⁹ generis misceant̃ tritico in tãta quãtitate ꝙ aliaꝫ spẽm faciant vl'ꝙ vnũ mediũ cõstituãt: nõ põt ex eo cõfici sacramẽtũ ẽm̃. s. t. tamẽ ex modica quãtitate nõ impeditur. Si panis sit de aqua rosacea dubiuꝫ est an cõficiat̃. sanctus th. dicit ꝓbabili⁹ esse ꝙ nõ possit cõfici. Si sacerdos ante consecrationem aduertit hostiã nõ esse triticeã vel esse corruptã: ponat aliã et a canone reincipiat. si vero post consecrationẽ hoc aduertit idẽ faciat: et nihilomin⁹ sumat ꝑmã vel alij summedam tradat vel eam reuerẽter seruet. paulu. in hoc casu dicit reincipiẽdũ a canone: sꝫ in simili sanctus th. tenet sufficere incipere a cõsecratiõe. Si ṽo dictũ defectũ hostie aduertat postꝙ̃ sumpserit: doctores varie loquũtur. sed. s. th. in. iij. pte asserit ꝙ debeat aliã hostiaꝫ ponere: cõsecrare ⁊ summere: qꝛ ꝑceptũ de sacramẽti ꝑfectiõe maioris est põderis ꝙ̃ ꝙ a ieiũo sumunat̃. et similit̃ fiet si hoc cõtingat de vino: vel si nulla hostia fuerit posita. Si vinũ est acetosum plene: nõ põt de ipso confici sanguis xpi: qꝛ vinũ et acẽtũ differunt sicut viuũ ⁊ mortuum secũdum philoso. Sed si vinum sit in via acescendi grauiter peccat sacerdos in eo cõficiens propter irreuerentiam cõficit tamen. et ideꝫ si vinũ sit corruptum vel in via ad corruptionem.

De agresta nō pōt confici:sed de musto sic: nō tamen est faciēdum de multū recēti ,ppter impuritatem. Si vino addat tanta aqua q nō conuertatur in vinū non cōficitur: ꝛ similit̄ si tāta q sit vera mixtio q: in mixtione nō manet aliquod mixtorū nisi in virtute:secus si tā paruz aque apponat̄ q in vinū conuertat̄:nec debet apponi aqua rosarum vel alia artificialis. Si sacerdos ante cōsecrationē vini ꝛ post cōsecrationē panis percipiat vinum aut aquā non esse in calice debet apponere ꝛ ꝯsecrare: si vero post cōsecrationē sed ante sumptionem corporis hoc aduertat:debet deposita aqua si ibi est ponere vinūcum aqua ꝛ resumere a verbis consecrationis sanguinis. Si aūt percipit post sumptionē corporis:dbet aliā hostiā appōere simul cū sanguine cōsecrandū ꝛ ꝯsecratum vtrūqꝫ sumere: etiā si prius sumpserit aquam q̄ erat in calice: q: precептum de pfectione sacramēti maioris est ponderis q̄ q a ieiuno sūmatur scdm.s.tho. Nota q cū missa terminetur in benedictione sacerdotis nō est ita iudicandū de defectibus misse reparādis ante benedictionē sacerdotis qñ adhuc durat officiū misse:ꝛ post benedictionē qñ iā est solutū officiū misse: q̄dq̄d enī tūc fieret potius videretur itteratio misse q̄ defectus reparatio. Dicit.s.tho. inmane sacrilegum esse si hoc sacramentū non pficiat̄: quia ex cōcilio toletano lata ē sentētia excōmunicatiōis i eos q̄ cū pñt non pficiūt hoc sacramentum: vt habetur

viij. q. prima. pfecta. Si sacerdos ante ɔsecrationē nō aduertat aquā non fuisse vino appositā: ponat ⁊ cōsecret: si aūt post cōsecrationē hoc pcipit non debet apponere: q2 nō est de necessitate sacramēti: ⁊ scdm aliquos seqret corruptio sacramēti in aliq parte. Qui vero scienter ante cōsecrationē omitteret apponere aquā grauiter peccaret faciēs cōtra more ecclesie ⁊ q2 credit dominus apposuisse: nec sufficit si apponat qñ vinuȝ est in dolio: q2 hoc nihil significaret: sed oportet q̄ imminente oblatione apponat. scdm ambro. in libro d sacramētis. hoc sacramētū cōficit verbis dñi. vñ secūdū docto. de necessitate forme sacramēti solum sunt hec verba. hoc est corpus meū. et hic est calix vsq3 ad remissionē peccatorū. enim. est de necessitare pcepti s3 nō sacramenti. illa verba accipite ⁊ mādūcate pertinēt ad vsum materie cōsecrate: q̄ quidē vsus nō est de necessitate sacramēti: si dicte forme mutent secūdū s. tho. nihil efficit etiā si videantur verba idē significare: similit si aliquid d eis minuitur: si vero aliquid addatur qd significationem non muttet nec errorē inducat: graue peccatū esset: conficit tamē. Ex quo in dicta forma ponit pnomē demonstratiuū: ostendit q̄ materia cōsecrāda debet esse coram sacerdote: vñ existens in domo sua nō pōt cōsecrare panē qui est in altari vel in foro nec vinuȝ qd est in cellario: sed quantacūq3 sit quantitas panis et vini que coram sacerdote ponitur: ab ipso pōt con

secrari. Verba consecrationis ita alte sunt proferēda vt saltem adiutor intelligat. Dicit. s. tho. q si sacerdos non recordetur se dixisse que in consecratione dicūtur nō debet ex hoc turbari: non enī qui multa dicit omnium recollit: si tū probabiliter credit se omisisse aliquid eorū q̄ non sunt de necessitate sacramenti: nō debet resumere imutando ordinē sacrificij sed debet vlterius procedere: sed si sit eorum q̄ sunt de necessitate sacramēti vt forma consecrationis: debet ipsa forma resumi ꝛ cetera per ordinē recitari: quia scdm ang. sine intētione nō est huma nū quod agit: reqritur in sacerdote cōsecrante intētio qua se subijciat principali agenti: vt. s. intendat facere qd xps fecit ꝛ ecclesia: nec reqritur actualis attētio sed sufficit virtualis: puta si a principio intendebat facere qd xps fecit ēt si p aliā occurrentē cogitationē eius intētio suspēdit: ex virtute prime intentionis sacramentū pficitur: summo tamē studio curare dēbet vt actualis attētio adsit. Qui non intendit cōficere sed illusorie verba pfert non cōficit: maxime si hāc intētionē ad extra manifestet: si aūt intētio puertatur quātum ad id qd sequitur sacramentū: puta si cōficit ad benefitia: quia pri⁹ nō dependet a posteriori: talis intētionis peruersitas nō tollit veritatē sacramenti. Si alique hostie remanent in altari aut vinū ꝛ sacerdos cōficiat: illa non sunt consecrata quia de eis non intēdit. Si habēs coram se. xj. hostias intendit consecrare decem: vel

talis numerus est solum in intentione et nō in opinione. verbi gracia quia opinatur ibi solū esse decē et decem solū consecrare: nihilominus intendit cōsecrare quicqd habet coram se: sine dubio omnes sunt consecrate quia eius opinio fert ad numerū et nō eius intentio: si vero opinio et intētio fertur ad numerū: ita q nō vult plusq decē consecrare: distinguendū est: vel scit veritatē numeri. s. q sunt. xj. hostie et. x. tantū intēdit consecrare quas aliquo signo distinguit ab illa q nō intēdit cōsecrare: et tunc ille decē tantū sunt cōsecrate: si autem non determinat quas vellit cōsecrare sed indistincte vult decem ex eis: tunc nulla est cōsecrata scdm Durā. quia eius intētio nō fuit ad aliquam dterminatā: et sacerdos est instrumentū xpi et ecclesie tanq pricipalis agētis: et ex quo tale instrumentū habet cognitionem: oportet q per intētionē se determinet ad opus in virtute principalis agētis a se pducendū: ideo vbi nō se determinat nihil agit. Si vero ignorat veritatem numeri et intēdit solū decē hostias cōsecrare: si nō determinat quas decem nihil fit. Propterea sacerdos quādo vult pferre verba cōsecrationis nō debet curare de numero hostiarū: sed intendat cōsecrare qcquid habet corā se. ¶ In celebratione misse aliquid reqritur dupliciter: vel d necessitate sacramēti et hec sunt quattuor. s. materia debita. forma cū intentione. et ordo in conficiente. qcquid horum desit nō conficitur sacramētum. aliud

requiritur de necessitate pꝛecepti vt temp⁹ debitū nam nō licet celebꝛare ante auroꝛam nisi in nocte natalis dn̄i quando vnam solam missam licet d no cte dicere alias duas nō nisi in auroꝛa qn̄ signa oꝛi turi solis incipiunt apparere: nec post meridiē nisi sit super hoc priuilegiatus: sicut sunt fratres men⸗ dicātes quib⁹ vna hoꝛa ante auroꝛā ꝛ alia post me ridiē celebꝛare licet. de conse. distin. j. dicitur ꝙ sal⸗ tem duo dbēt adesse misse: sed ex moꝛe ecclesie suf⸗ ficit vn⁹ qui sacerdoti respōdeat. Mulier in mis⸗ sa ministrare nō potest. Sine lumine nō licet cele⸗ bꝛare. de cele. missa: ex parte. Post sumptionē ci⸗ bi vel potus post mediam noctē non licet celebꝛa⸗ re: reliquie tamē cibi remanētes in oꝛe si casualiter transglutiuntur non impediunt sicut nec saliua. de hoc vide supꝛa. Si autē sit sumptus cibus vel po⸗ tus ante mediā noctem etiā si parū ante non impe dit siue doꝛmierit siue nō: siue sit digestus siue nō quantum ad rationem pꝛecepti. De imūdicia coꝛ⸗ poꝛali dicit. s. tho. cum iste cibus sit mentis et non coꝛpoꝛis in eius sumptione magis est considerāda dispositio mētis ꝙ coꝛpoꝛis: ideo si imunditia sit perpetua aut diuturna: nō est abstinendum a com⸗ munione: ne pꝛopter imūditiam coꝛpoꝛis perda⸗ tur fructus mentis: si autem est tempoꝛalis et po⸗ test purgari nō pꝛohibetur si est bene disposit⁹ in mente: esset tamē laudabile abstinere pꝛo modico tempoꝛe. Pollutio in vigilia voluntarie pꝛocu⸗

rata necessario impedit scdm.s.tho.a communione p xxiiij. horas quo tpore natura p illu actum distracta reparatur. Pollutio in somnis no est de se peccatu sed rone consequentis: puta si postq est excitatus placet sibi illa inordinata delectatio: nullum aut est peccatu si gaudet de pollutione no pcurata qz exonerat natura. e etia pctu rone radicis: vn censendu est tale peccatu quale est causa vnde pcedit: si puenit ex tactu impudico qui fit mortale vl ex locutione vel ex couersatione vel cogitatione carnali q sint mortale peccatu: vel ex ebrietate seu crapula vel comestione vel potu mortali: mortale peccatu censebitur pollutio: si vero accidat ex hijs q sunt veniale peccatu erit veniale: q puenit ex causa veniali vl nescitur vnde euenit comunicare pot: nisi tm perturbauerit mentem ex comotione corporis q nimis sit distract⁹ et sine deuotione: q vero ex causa mortali accidit necessario impedit scdz s.tho. sed scdm palu. post cofessione comunicare licet: qz solu mortale de necessitate impedit qd post cofessione iam no est. ¶ Si sacerdos post incepta cosecratione recordetur comedisse vel bibisse: nihilomin⁹ debet pficere et sumere sacramentu: similit si menti occurrat mortale non confessum vel q est excomunicat⁹ doleat et pponat confiteri et si non sumet indigne: quia a xpo summo et inuisibili pontifice quo ad illum actu absoluetur. sed sic ante consecrationem talium recordetur: tutius est cepta non

prosequi ante absolutionem quādo potest desere re sine graui scandalo. Semper debet sumere sacramentū sub vtraqꝫ spē quotiens celebrat ō cōse. dis.ij. relatū: licet tamen portiunculam dare volenti cōmunicare: si non habet aliud vnde cōmunicet. Qui plures missas in vno die vult celebrare in vltima solum accipiat pfusionem: quia alias non licebit ei aliam dicere cū non sit ieiun⁹. de cele. mis. ex parte. Si sacerdos post consecrationē infirmet et nō habeatur alia hostia: ali⁹ sacerdos prosequat et diuisa hostia vnā partē det infirmo: aliam sumat ipse: sed si ante cōsecrationem infirmetur vel moriatur nō oportet ꝙ per alium suppleatur: si vero cōsecrato corpe ante consecrationē vini vel consecrato vtroqꝫ hoc accidat: per alium debet expleri. Si propter frigus vel ne (vij. q. prima. nihil. gligentiam hostia labatur in calicē non ē necesse aliquid iterari. Si p negligentiā sanguis cadat sup tabulam terre adherentē lingua lambatur et post raddat: si nō fuerit tabula locus ipse raddatur et cōburatur: et cinis iuxta altare recondatur et sacerdos. xl. diebus peniteat. Si super lapidē altaris cadat sorbeat sacerdos stillam sanguinis et. iij. diebus peniteat. Si super lintheū altaris et ad aliū lintheū stilla peruenerit. iiij. diebus peniteat. Si vsqꝫ ad tertiā puenerit. ix. diebus peniteat. Si vsqꝫ ad quartā. xx. dieb⁹ predictis dieb⁹ sacerdos ieiunabit: et a cōmunione cessabit. pensatis tamen

cōditionib⁹ negotij ⁊ psone pōt minui ⁊ augeri dī
cta penitētia. abluunt̄ etiam lintheamina trib⁹ vici
bus calice supposito ⁊ aqua ablutionis iuxta al
tare condat̄. de cōse. disti. ij. si p negligētiam: ⁊ pōt
summi a sacerdote si vellit: post ablutionē pars il
la linthei abscindatur ⁊ comburat̄ ⁊ cinis in altari
cōdatur: sed nō de necessitate. Si laicus per ebrie
tatē vel voracitatē eucharistiam vomat. xl. diebus
peniteat: clerici vero vel religiosi. lxx. eps. xc. sed si
causa infirmitatis. vij. dieb⁹ peniteat. de conse. dis.
ij. si quis. ⁊ vomit⁹ debet cremari et cinis iuxta al
tare condi. semp tamē obseruādum est: vt qn̄ spēs
sacramētales inueniunt̄ integre reuerēter sumant̄:
quia saluis spēbus remāet ibi corp⁹ xp̄i. Si mus
ca aranea vel venenū cadat in calicē ante consecra
tionē abluto calice aliud vinum appōatur: si post
capiatur animal caute ⁊ lotū cōburatur ⁊ lotio cū
cinerib⁹ in sacrario condat̄. sed si sit venenuꝫ: non
debet sūmi nec alteri dari: ne calix vite vertatur in
mortem: sed diligenter in vase seruetur: ⁊ ne sacrm̄
maneat impfectū aliud vinuꝫ apponat̄ ⁊ resumat
cōsecrationē ⁊ perficiat sacrm̄: nec debet sūmi ali
quid abominabile occasione huius sacri. arg. de
cōse. disti. ij. Si p negligētiam qn̄ corpus xp̄i ap
paret in alia specie cum visus hui⁹ sacri sit p man
ducationē: nō debet sūmi ab eo cui sic apparet cū
nō habeat rationē cibi: qd̄ si omnib⁹ apparet de
bet cuꝫ reliquijs poni. Si calicis infictura sit torna

tilis: ⁊ ciphus separet a pede scdm siluest. post pa-
lu. nō licet in eo celebrare nisi denuo consecretur:
q: in tali separatione execratur cū amittat formaȝ.
sed secūdū auctorē libri qui dicit rōnale nō execra
tur: ⁊ idē tenēt multi canoniste. standū in hoc vide
tur ɔsuetudini patrie. Debēt in altari eē due palle
⁊ corpale ⁊ omnia de lino simplici. dis. xxv. ca. per-
lectis: sumitur hic linū vt distinguit cōtra pānum
ex lana vl' serico. vñ si corpale sit ex lino quod dicit
olanda vel ex simili in colore ⁊ tactu sufficit: ex eo
qđ dicitur algodō vel ex simili: ꝓbabile est ꝙ non
possit fieri. dicit angel. sufficere vnā pallā. siluest. te-
net ꝙ in representationē trinitatis requirūtur due
⁊ corporale: nisi vna esset tā lata ꝙ plicari posset.
Debet sacerdos habere vestes sacras q̄ sunt sex. s.
amictus: alba: cingulū: manipulus: stola: ⁊ plācta.
et sub precepto debēt omnia esse mūda ⁊ scdm di-
rect. calciamēta: sed hoc est de bene esse. cingulū de
bet esse ita lōgum vt homo cingi possit quicunqꝫ
saltem puer: alias amittit formā ⁊ eget de nouo be
nedici. scdm siluest. mos est apud multos ꝙ cingu-
lum non sit benedictum.

Utrum liceat fugere tēpore pestis? ꝓ respō.
sciēdū ꝙ duplex ē cā pestis: vna naturalis. s.
corruptio aeris vl' humorꝫ. vñ vbi iacēt insepulta
cadauera: ⁊ post famē terre generaleȝ: quando cor-
ruptis ⁊ non sanis escis homines vescunt pestis
communiter accidit. alia causa est supernaturalis.

Sepe enim diuina iusticia ad vindictam petõrum pestẽ imittit: sic fecit post peccatũ dauid de supba numeratione populi. ij. reg. xxiiij. ex qua vt ibi dr̃ mortua sunt septuaginta millia virorũ. Sed pmo paralipo. xxj. dicit̃ cecidisse fere trecenta millia: qđ sic concordãt. nã in li. reg. ponit̃ solũ numer9 nobiliũ q̃ mortui sunt. sed in paralip. numerus vulgi. sup quo grego. dauid numerãdo populũ peccauit ⁊ populus punit9 est: ita enĩ iuncta sunt merita rectoꝝ ⁊ plebis: vt sepe ex vita pastoꝝ deterior fiat vita subditoꝝ. Numerãdo populũ offẽdit: in amissione populi punit9 est: q2 p que quis peccat p hec punit̃. sapie. xi. hinc est q̃ exo. v. moyses ⁊ aarõ pharaoni dicũt deus hebreoꝝ vocauit nos vt eamus viã triũ dierum in solitudinẽ ⁊ sacrificem9 dño: nec accidat nobis pestis aut gladi9. et leui. xxvj. si spreueritis leges meas: imittã pestilentiã in medio vestri. Idẽ hẽt̃ nume. xiiij. et ezechiel. xxviij. hoc supposito dicit̃ ad dubiũ. Quacũq3 ex causa naturali siue supnaturali pestis accidat: nõ habenti curam populi licitũ est fugere: si vero habet curam populi in tẽporalib9 vt recto: populi vel in spũalibus vt episcop9 ⁊ curati: si habẽt eque bonum vel meliorẽ q̃ ipse est quẽ preficiãt in vicariũ: licite fugiunt alias non. Sed vocant̃ a dño ioã. xj. mercenarij qui vidẽt lupum venientem ⁊ fugiunt. nam ex officio obligati sunt prouidere populo etiã cũ periculo proprie psone. Qui nõ habet curã populi nec

est persona talis que remanēdo possit prodesse, pximis cōsulendo: audiēdo cōfessiones: predicādo: seruiendo infirmis subueniēdo corporaliter et in similibus: peccat remanēdo si habet quo vadat: nisi dimittat ex eo q probabiliter timet q ex fuga incurret graue dānum rerū fame vel anime: sicut cōmuniter accidit habētib⁹ filias nubiles vl' vxores iuuenes nō multū graues. Similit q timet q erit indeuotus et distract⁹ et omittet suas deuotiones vel q saltē peccabit venialiter q omnia cauēbit nō fugiendo sicut sepe cōtigit religiosis licite non fugit. alias peccat tentās deū: cum possit via humana periculū ceptū iminens ex quo videt multos infici euadere fugiēdo: quia quāuis pestis veniat sepius ex peccato persone: inficit tamē locū: nec valet consequētia. iste periit peste: ergo pter peccatū ei⁹ vēit pestis vl' pcussus ē: imo ex misericordia dei q peccatores expectat ad penitētiam: hij ppt quos imittit pestis non inficiunt pluries: vt patet de dauid vbi supra qua de re cōsulit dñs p pphetas fugere. hiere. lj. Fugite de medio babilonis vt saluet vnusquisq animā suā. iob. xix. fugite a facie gladij quoniā vltor iniquitatū gladi⁹ est. et ezechi. vij. dicitur. Pestilētia deuorabunt et saluabuntur q fugerint ex eis. et gene. xix. loth. dixit generis suis. egredimini de loco isto: quia delebit dñs ciuitatem hanc. et ibidē angelus dixit loth. Surge ne et tu pereas in scelere ciuitatis. distin. lxxxviij. dicit.

clericū negotiatorē velut pestē fuge: religiosi tamē nisi obediētia eos fugere cogat: manere debēt: ⁊ q: ꝓficiēt infectis ⁊ q: ex euagatione plurimū in conscientiam dānificant̄: et q: ex quo semper debēt esse parati ad trāsitū: ex fuga eorū sequit̄ scandalum. vñ facta persecutione in iudea post mortē beati stephani: oēs xp̄iani dispsi sunt: preter aplos q erāt fortiores. stultū tñ est fugere pestem ⁊ secū deferre peccatū qd est causa pestis: qui seuiēte peste non disponit domui sue facto testamēto ⁊ emūdata cōscientia: ita q sit parat⁹ ad exitū grauiter peccat: ⁊ idem q ponit se ad dormiēdum cū ꝓposito pseuerandi in mortali.

Utrum gr̄a concessa sine prefinitione tēporis sit perpetua ⁊ itelligat̄ tā de preteritis q̄ de futuris. Dicendū q cū fauores sint extēdendi sicut odia sunt restrigēda: vt dicit regula iuris: ⁊ priuilegiū principis: maxime qd in nullius est preiudiciū: late sit interpretandū: qū cōceditur alicui vt possit absolui ab omni sentētia excōmunicationis in quā icurrerit: sic cōiter dicit̄ in bullis: intelligit̄ nō solū de his q vsq ad datam bulle hēt: sed etiā d alijs q post incurrit: dūmodo duo ocurrāt. pmo q p hoc nō accipiat licētiā peccandi: q: peccāti sub spē q p bullā absoluet̄ in nullo suffragat̄ quo ad hoc bulla: q: priuilegiū meret̄ amittere qui cōcessa sibi abutitur potestate. Secūdo requiritur q talis gr̄a sit absolute cōcessa sine limitatione ad preterita.

Utrum sub pena peccati mortalis teneatur episcopus psonaliter residere i sua ecclesia. Dicendũ q̃ sic ex precepto iuris diuini: quia tenet̃ ad curã animarũ mediãtibus his actib⁹ personalibus. s. doctrina: ministratione sacramẽtoꝝ: consecrationibus: visitatione: custodia ac diligẽtia. De primo patet ex illo apli: opoꝛtet epm̃ esse doctoꝛeȝ: vbi nõ dicit oportet epm̃ habere doctoꝛẽ sed esse et in ei⁹ ordinatione dicit̃. vade predica populo dei: ꝛ nõ dicitur mitte ad predicãdũ. q̃ aũt ad custodiã ꝛ visitationẽ omniũ teneat̃ personaliter patet: nam non quilibet ouium dñs vocat̃ pastor: sed tñi ille q̃ pascit: alioquĩ principes habẽtes multos ouium greges quos p alios pascunt̃ pastores ouiũ essẽt: qd̃ est falsum. Eps aũt est vere pastoꝛ iuxta v̄bum dñi ad petrũ. pasce oues meas. vñ si nõ vigilat psonaliter sup gregẽ suũ: nec custodit nec visitat vt cuiq; tribuat̃ quod cõuenit: non pastor dici debet sed dñs ouiũ: habẽs pastorẽ ouiũ mercenariũ illuȝ cui cõmittit q̃ vigilet: custodiat ꝛ visitet: nec dictũ est petro fac pascere: ȝ pasce oues meas: et ezechi. xxxiiij. contra hec omittentes personaliter dure minatur dominus: nec obstat si dicatur q̃ episcopi exercent hec per episcopos pauperes ꝛ titulares: nam abusio dtestabilis est q̃ pauper episcopus relicta sua ecclesia alteri seruiat: ꝛ ex hoc dat̃ occasio q̃ in grãde salutis dispẽdiũ clerici ꝛ religiosi insolentes procurent in episcopos titulari: vt abiecto

obedieˀtie iugo liberius peccēt ꝛ seruiant carni. vñ dixit quidā: ꝙ honestus modus apostatādi erat ꝑ hoc ꝙ intitulanṫ in epos: sine dubio magna causa ꝛ forsam totalis ꝑditionis ecclesie ꝛ cultꝰ diuini ē ex hoc: ꝙ epi ꝛ beneficiati nō resident in suis eccle/ sijs verbo ꝛ exēplo populū pascentes: nā si reside/ rent redditus ecclesie necessario in maritādis puel lis: subueniēdo paupibus: augēdo cultū diuinum ꝛ in similibꝰ ꝛ nō in vanitatibꝰ expenderēt. Sꝫ qꝛ preceptum de residētia est affirmatiuū. nō obligat ad semp sed pro loco ꝛ tpe. s. quādo opus ē actum epalem in exercitio ponere: maxime actū pascendi gregē xpi: huic enī actui ita oportet pastorē assidu um esse: vt quasi cōtinue pascere teneaṫ oues. scri/ ptū est enī qui preest in sollicitudine: ꝛ rursus solli citudo mea omniū ecclesiarū: quis infirmaṫ ꝛ ego nō infirmor. vñ quia oportet epm cōtinue exercere istum actū vel preparari ad illū ꝑ se loquēdo tenē/ do teneṫ ad cōtinuā residentiaꝫ in suo episcopatu: ita ꝙ sicut hoc preceptū affirmatiuū ex natura rei precepte habet locū determinatū. s. propriam dio/ cesim: ita habet determinatū tēpus. s. assidue: nisi excuset vel necessitas vl' qualitas negocij vel cōdi/ tio persone: necessitas vt si ratione morbi opor/ tet mutare regionē: vel si ꝑpter persecutioneꝫ infi/ deliū vel tirānorū oporteret fugere: si tamē epi ꝑ/ sonalis persistentia expediret ecclesie: teneṫ ꝑsiste/ re ꝛ non fugere: etiā si corporalis eiꝰ vita auferēda

credat̄: in casu etiā imminētis pīculi ecclīe sue cui sua obuiaret p̄sentia: tenere t̄ sustinere egritudinē: q̄ñ bon⁹ pastor ait dn̄s aīaȝ suaȝ ponit p̄ oīb⁹ suis: itaq̄ ex bono ecclīe sumēda est rō ꝑsistētie vel absentie epī. negociū ēt occurrēs ad cōmodum sue vel vl'is ecclīe spectās excusat: q̄ñ sine epō alias nō pōt pagi: vt ire ad cōciliū generale et huiusmodi: sed nota ꝙ secūdū caieta. sup. ij. ij. q. clxxxv. ar. v. secretari⁹ sedis aplīce vel audito: rote et huiusmōi nō excusat̄. ex hoc q̄ ad deū a residētia. hic est ꝙ nō licet epō votum facere quo ab ecclīa sua se debeat absentari vt p3 in ca. magne. de vot. cōsiderās diu⁹ ber. quāta mala eueniāt ecclīe ex absentia epoꝝ ourre inuehit in eos et gn̄ralit̄ in clericos et religiosos seculariter viuētes dicēs. miror de clericis qui aliud esse volūt et aliud videri: habitu sūt milites: q̄stu rustici: sed actib⁹ neutrū exhibēt. q: nec vt milites pugnāt: nec vt rustici laborāt: nec vt clerici euāgelizāt: et duȝ vtrūq̄ appetūt vtrūq̄ cōfundūt. ministri xp̄i sunt et seruiūt anti xp̄o: honorati icedūt d bonis dn̄i cui honorē nō deferūt: in eis viget mere trici⁹ nitor: histrionicus habit⁹: regius apparat⁹: plus nitēt eoꝝ calcaria q̄ ecclesiaꝝ suarū altaria.

Interdictū canonicū est separatio facta a iure vel a iudice a diuinis offitijs t ecclīastica sepultura t a certis sacramētis. Est aūt triplex mod⁹ interdicti. s. locale tantū quo interdicit̄ locus. l. habitatio tātū et nō ꝑsona loci: et ꝑsonale tm̄ quo in

terdicitur persona tm̄ et non locus:aliud est locale et psonale simul.vnde aliud est interdicere locū aliud homines loci homines et locū: q2 si locus tm̄ est interdict⁹:homines loci q̄ nō dederūt causam in terdicto alibi possunt audire diuia et recipe sacra mēta.Si vero homies aut locus et homines sunt īterdicti tenent̄ alibi seruare interdictū. Interdic tum locale secūdū angel.triplex est.s. genrale vt cū interdicitur regnum: spetiale vt cum interdicitur ciuitas: singulare cum interditur certa ecclesia. sed communiter dicitur q solum est duplex interdictū.s.generale ⁊ speciale: et in iure q̄d ipse dicit spetiale dicit̄ gnāle:vt patet de verb.sig.cū in pti b⁹. Interdictū spetiale ē quo iterdicit̄ vna certa ecclesia vel plures certe ecclie et nō oēs alicui⁹ loci. Dicit tñ archie.post cald.q qñ interdicit̄ oēs ecclia alicui⁹ loci ē interdictū spetiale et nō gnāle:q2 et si nō illis ecclijs tñ in alijs locis illi⁹ ciuitatis extra ecclias possent diuia celebrari ⁊ audiri ab omnib⁹ il

Notādū q oēs quib⁹ cōstat iterdic(li⁹ loci. tum esse latum tenentur ad illius obseruationez: et si sint religiosi siue exempti:siue nō sunt excommunicati si non seruāt interdictuз quod matricem ecclesiam hoc est principaliorem vel baptismalem loci vbi habitant sciuerint obseruare.clemen.ex frequentibus de sen.ex. Per extrauagan. tamen ad euitanda scandala:nullus tenetur seruare interdictum: nisi feratur contra personaз vel lo

cum specialiter et expresse. Secundũ antiquã iura in loco supposito interdicto ecclesiastico nulla per mittebant diuina offitia celebrari vel audiri nisi semel in hebdomada celebrari causa cõficiẽdi corpus xpi d sen.ex.pmittim⁹.de peni.ꝛ re.quod in te: sed per noua iura.ca.alma.de sen.ex.li.vj. istud est moderatũ. vnde licet tunc diuina celebrare seruatis his.s.submissa voce.ianuis clausis.non pulsatis campanis.excõmunicatis ꝛ interdictis exclusis: ꝛ non venientes ad diuina ita perdũt distributiones ac si non esset interdictum. Olim etiam penitentie sacramẽtũ sanis nõ dabatur tẽpore interdicti: vt patet in ca.non est de spon. sed nunc licet illud quibuscunq ministrare modo non sint excommunicati nec causam dederint interdicto. Dicere autẽ ꝙ papa nulli possit negare penitẽtiam in sanitate vt opinatus est godofre.est erroneũ: qꝛ contra ca.quod in te.de pe.remi.archidi.in.d.ca. alma tenet: ꝙ clerici aliarum ecclesiarũ vel religiosi alioꝝ monasterioꝛum nõ debẽt admitti: sed a solis clericis vel religiosis eiusdem ecclesie in qualibet ecclesia est celebrandum cum dicta moderatione. sed cald. ꝛ cõmunis opinio est in contra: ꝛ sic est tenendum: per regu.iur.odia restringi.li.vj.

Notandũ ꝙ vt habet in ca.licet de priuileg. quando alicui singulari persone cõcedit vt tẽpore interdicti possit audire diuina cũ dicta moderatione ei⁹ familiares ꝛ domestici q nõ dederũt

causam interdicto admitti debent ad audiēdum il la vel cōcelebrādum. Ex quo sequitur q̄ clericus volens dicere horas vel celebrare tēpore interdicti nō tenetur euitare familiares nec domesticos suos: sed coram ipsis poterit recitare ꝛ ab ipsis in celebrādo adiuuari. familiares tamē alicui⁹ colegij nō sic dēbēt admitti nisi sup hoc sint priuilegiati vt ibi patet: si tamē omnes de colegio essent infirmi vel alias essent valde impediti vel absentes preter vnū talis possit celebrare cū familiari secundū hosti. ioā. and. ꝛ calde. in. ca. nōnullis de priuileg. ratione cogentis necessitatis ꝛ ne priuilegium sit inutile. Sciendū q̄ in. d. c. alma: cōceditur q̄ in natali dn̄i: resurrectione: penthecoste: ꝛ in assumptione beate virginis cāpane pulsent̄ apertis ianuis ꝛ alta voce in locis interdictis generaliter diuina celebrent̄ exclusis excōmunicatis. et p̄ bulā martini v. et eugenij. iiij. additur etiā festum corporis xp̄i cū eius octaua: in quibus diebus licet dicere aliā missam q̄ꝫ de festo: ꝛ dicta suspensio interdicti intelligitur de prima die tantum q̄ incipit in festo natalis ꝛ resurrectionis secūdū palu. a missa vigilie: sed secundū omnes cōmuniter incipit in vesperis vigilie. si quis tamē velet tenere cum palu. nō male faceret: quia officium illorū festorū incipit a missa vigilie dum tamē caueat scandalū. finitur autē secū dum ioā and. in vesperis: sed secundū archi. in complectorio inclusiue: quia in benefitijs est larga in-

terpretatio facienda: & in vesperis includitur completorium vt notãt docto. in ca. si quis episcopus ij. q. iij. dis. xcij. ca. vlti. cuilibet harũ opinionum adherere licet. In predictis diebus nõ licet communicare nisi solũ infirmos: scdʒ archi. et ioã. andr. et quod dicit̃ de conse. dis. ij. & si nõ frequẽtius. q fideles debẽt cõmunicare in natali paschate: et pẽthecoste: intelligitur interdicto & alia prohibitione cessantibus. et scdm eosdem extrema vntio dari non potest. sed scdm federi. quem sequitur silues. et plures alij: cum hoc sit priuilegiũ principis & in fauorem animarũ: late est interpretandum & ita licebunt predicta in dictis festis: et generaliter licet in his diebus altaria & virgines ↄsecrare: vela benedicere & sponsas: & quecũqʒ sub nomine diuinorũ officiorum veniũt. an vero licẽat sepelire dẽfunctos in ecclesia. ioan. and. tenet q nõ: sed calder. tenet q licet his diebus sepelire solẽniter: si aliud non obsistat: quia sepultura ad diuinuʒ officiũ pertinet cũ debeat funus ad ecclesiam cũ diuino offitio deferri. xiij. q. ij. quia diuina. diuinũ autẽ officiũ permittitur his diebus solẽniter celebrari. idem tenet siluest. et cõmunis pratica. & dato q prima opinio esset vera clerici officiantes sepulturam nõ essent irregulares q: quo ad officiũ relaratũ est interdictũ.

Sciendum q scdm docto. in ca. nõ est vobis dẽ spon. et ca. scdm de excess. prela. absolute loquendo tpe interdicti vel in loco interdicto prohi

beritur sequentia. Primo omne exercitiū deputatum certo ordini ecclasiastico tam sacro q̄ non sacro. Secundo celebratio diuinoꝝ quoꝝ appellatione venit solū ordinatum in breuiario vel missali scdm docto. Tertio administratio sacramētorum nisi vt dictū est z colatio ordinū: nisi interdicti sic exclusis. Quarto sepultura in ecclesia vel cimiterio vel extra cū offitio: nō autē si fiat extra sine offitio. Quinto pulsatio cāpanarū pro diuinis z aptio ecclesie tempore celebrationis diuinorum.

Sciendum q si clericus exerceat aliquid dputatū certo ordini nō vt clericus sed vt laycus puta dicit.ps. vel cātat vel aliquid simile facit tempore interdicti: nō incidit in irregularitatem: z idē si benedicit mēsam vel dicit epistolā sine manipulo: que ex cōsuetudine dicitur sic per quencūq;: et idem si absoluit excōmunicatū dū tamē non absoluat cū illa solēnitate de qua in ca.a nobis. et.ij.de sen.ex. Similit qui interest diuinis ex deuotione quādo celebrant tēpore interdicti nō auctorizādo z sine contēptu nec offitiando principaliter quasi soluendo horas suas nō incurrit irregularitatem scdm silues.secus si interesset auctorizādo vt si prelatus faciat diuina celebrari vel offitiando horas principaliter sicut hebdomadarius qui incipit et finit vel si per hoc intēdit soluere horas ad quas tenetur. similiter cū id quod dicunt fratres conuersi pro horis nō sit offitiū diuinū, pprie: si dicāt illud

corã interdictis tpe interdicti nihil incurrũt. Itẽ tenẽdo q psalmistat⁹ seu prima tõsura ẽ ordo vt te nẽt canoniste in ca. cleros. dis. xxj. talis cãtãdo i cho ro ⁊ lectiones ac respõsoria legẽdo qd tali ordini ẽ anexũ tpe interdicti efficit̃ irregularis: sed in hoc theologis est standũ: q dicũt q nõ est ordo: sed dis positio ad ordines: nec legere ⁊ cãtare est ei ppriũ. Aduerte q dicẽtes offitiũ p viã vel extra ecclesiaȝ tpe interdicti studiose vt audiãt seculares: violant interdictũ quia hoc est offitiare populuȝ. ca. fin. de priuileg. li. vj. si aũt dicãt submisse ⁊ sine hac inten tione nihil incurrunt: quãuis trãseuntes a casu au diant: quia p hoc non fit contra rationẽ legis. si tñ duo vel plures dicãt horas tempore interdicti per viam qua aliqui trãseunt secundũ calde. nõ euade rent: ex quo ab alijs audiri possent. Que sequun tur tẽpore interdicti licent. Primo baptisma par uulorum ⁊ adultorũ etiaȝ in ecclesia specialiter in terdicta de sen. ex. qñ. li. vj. cum cathecismo ⁊ toto suo offitio: quia permissa permittuntur secundũ q iura disponunt fatienda ⁊ scdm q obseruat cõmu nis vsus. Secundo licet ministrare sacramentum cõfirmationis de sen. ex. responso. Tertio sacramẽ tum penitentie nõ solum decedentibus sed etiam sanis dũ modo non sint excõmunicati ratione deli cti propter quod est latũ interdictũ: quia talis non põt absolui nisi i articulo mortis ãteq̃ ad arbitriũ iudicis satisfaciat. l. d satisfaciẽdo idoneã pstiterit

cautionē si potest. Qui autē hoc nō possunt nisi iurauerint q̄ ad satisfactionem faciēdam iuxta posse fideliter laborabunt: ⁊ idē de dantib⁹ auxilium vel fauorem vt interdictū poneretur. d. c. alma. Quarto eucharistia deferri ⁊ dari pōt infirmis. de sen. excōmu. permittimus etiā cāpanulla pulsata: ⁊ cū lumine ⁊ alijs ꝯsuetis. Quia cum aliquid permittitur secundū q̄ ius disponit permitti tur. disti. iiij. ca. erit. et disti. xij. illa. similiter sanis damnatis ad mortē secundū calde. dari potest: quia cēsentur in articulo mortis. de clericis aūt de prima tōsura trepidat idem calder. an possint cōmunicare tempore interdicti: quia in edictis permissorijs certorum casuum cuiusmodi est percipe eucharistiā vt viaticum: quod expresse non est cōcessum subiacet regule ꝓhibitiue. ij. q. iiij. cōsuluisti. ⁊ in clemē. exiui. de verbo. signifi. §. porro. s3 siluest. cū multis alijs tenet oppositū: quia quo ad hoc clerici nō sunt interdicti: sicut nec quo ad celebrationem ⁊ audiētiā diuinorum in secreto: alias sequeretur q̄ aliq̄s nulla facta variatiōe in ordine ad interdictum: posset hodie percipere eucharistiam: qui heri non poterat: vt si diaconus fiat sacerdos ⁊ celebret. quod est irrationabile: quia nō mota causa non mutatur effectus. Secularibus vero quibus ꝑmittitur audire diuina nō licet dari: quia in ca. si sententia de sentē. excō. ponitur vt diuersa auditio diuinorū ⁊ perceptio sacramētorum: et in hoc tenet quod supra

dictum est de edictis permissorijs. De pregnantibus aũt quãuis aliquid dubitẽt: cõmunius tamẽ tenetur φ si pẽsata cõditione mulieris timetur probabiliter de periculo mortis: licitum est illã cõmunicare. Et idem de obsessis ꝛ mare intrãtibus: ꝛ de quocũq; probabiliter morituro: vel dubio de morte. Matrimoniũ autẽ cõtrahere licet tpe interdicti ꝛ personis interdictis. sed nõ benedictio nuptialis. Clericis nõ interdictis qui interdictũ seruarũt cõceditur ecclesiastica sepultura sine solẽnitate cũ silentio. de sen. ex. quod in te. sed quia iam modo cõceditur missa ꝛ horarum solutio secundũ moderatione capituli alma: licebit illum sepellire cum officio funerali per regulã: cui licet de regu. iur. li. vj. in diebus aũt in quibus licet publice celebrare: sepellire licet solẽniter tam clericos φ laicos. In ecclesia autẽ singulariter interdicta nõ licet clericos sepelire secundũ io. andr. sed hostien. tenet cõtrarium. Panor. vero in ca. quod in te: tenet clericos illius ecclesie posse ibi sepelliri non autẽ alij q habent in illo loco ecclesias non interdictas. Si aũt non habent vel sunt impedite: sepelliri possunt.

Sciendũ φ clerici ꝛ religiosi violantes interdictum incurrũt has penas. s. irregularitatẽ: inelligibilitatẽ: et impostulabilitatem. vnde clericus interdictus generaliter vel specialiter nullibi potest exercere actũ pertinentẽ ad aliquem ordinẽ aut celebrationem diuinorũ. et idẽ si non est inter-

dictus: sed exercet in loco interdicto sine modera- tione. ca. alma. et vt clericus talis est irregularis et ieligibilis actiue et passiue et impostulabilis. de sen. exco. is qui. li. vj. et de postula. ca. j. Qui aūt in ec- clesia polluta sanguine vel semine celebrat sciēter: grauiter peccat: sed nō est irregularis vt habet in d. c. is qui: et a fortiori nec solues horas ne aliud di uinorū. Qui aūt admittit ad diuina vel ad sepul- turam scienter interdictos: nō est irregularis sed ē ei iterdictus ingressus ecclesie donec satisfaciat ad arbitriū illius cuius sentētiam contēpsit. de priui- leg. ca. epōrum. li. vj. et si in ea se ingerit in offitio suo efficitur irregularis de sen. ex. is cui. li. vj. Itē clericus violās interdictū est suspēsus ab offitio et benefitio ac iurisdictione: de excess. plat. tanta. Re- ligiosus vero nō seruans iterdictū quod scit eccle- siam matricem seruare est excōmunicatus clemēti: ex frequentibus de sen. ex. Si aūt religiosus talis non sit ordinat⁹ vel sit monialis est inelligibilis actiue et passiue: et debet puniri aliter. Et qz in con cilio constācieñ. decretū est φ interdictos generalr̄ non tenemur euitare. nota φ is dicitur iterdictus nominati qui ꝓprio nomine vel aliqua certa circū locutione p sententiā designatur. et ille dr̄ quasi no minati interdict⁹ de quo cōstat φ est iterdict⁹: pu- ta si sit ciuis loci quem constat esse interdictū. isti. de exhereda. ibi. §. nominati. Itē cleric⁹ cui ē iter- dict⁹ igressus ecclie igerēs se diuinis ī ecclesia ī offi-

rio suo fit irregularis ꝺe sen. ex. is cui. non autem si extra ecclesiam se igerit: etiā si fiat in oratorio priuato: sed si oratorium sit auctoritate epī fundatum irregularis erit. Laicus autem violās interdictū nihil incurrit: sed puniēdus est pena arbitraria: ꝛ si fiat ex contēptu mortali peccat cum faciat contra obedientiam ecclesie.

Queritur quis possit ꝺispēsare cū suspenso ꝛ irregulari. Pro respō. nota ꝙ suspensio ē ecclesiastica cēsura qua iterdicitur a iure vel abhomine offitiū vel exercitiū cōpetēs ꝑsone ecclesiastice: que est ꝺuplex. s. maior ꝛ minor: minor priuat solum a participatione sacramētorū que incurritur solū ex ꝺuobus primo propter quodcūq; peccatū mortale in quo existens anteꝙ peniteat suspensus est ab omni actu ordinis exequēdo. Secundo ꝓpter participationem cū excōmunicato in qua incurritur minor excōmunicatio: ꝛ hanc tollit absolnēs a tali minori excōmunicatione: prima vero per solam cōtritionem tollit: suspensio maior priuat a participatione ꝛ a collatiōe sacramētorū ꝛ ab exercitio actiuo ordinum: que icurritur in pluribus casibus precipue in. iiij. sed quia in pratica cōmuniter contigit suspensio symoniacorum ꝺe hac in presentia agetur. Sciendum ergo ꝙ omnis symoniacus est ifamis ꝛ si in inditio cōstiterit est ꝺeponēd᷒. xv. q. iij. sane ꝺ accus. ca. iqsitiōis. Secūda pena symoniaci i ordine. l. i bñfitio est suspēsio ab executione

ordinum ꝛ benefitiorū administratione. Tertia est excōmunicatio papalis; de his habetur in extra/ uag. martini. v. in cōcilio constāciensi. q̄ incipit sa/ cro. sic suspensus scdm̄ siluest. ꝛ docto. in ca. tanta. ꝛ in ca. p tuas de simo. si renūciat benefitio taliť ha bito potest vti ordine suo ꝛ alijs benefitijs licite ac/ quisitis post penitētiā si factū est occultū: benefitio vero in quo simonia est cōmissa retento nō potest. de accus. inqstionis. Si vero est manifestuz q̄uis benefitio renunciet indiget dispēsatione sicut et qli bet alius criminosus. ca. fin. de tēp. ordi. potest aūt dispensare episcop⁹ dū modo non sit ille cum quo symonia est cōmissa. Cum simoniaco vero in ordi/ ne si ignoranter est factū episcopus dispensat: etiaz si postq̄ sciuit ministrauit in ordine suscepto. ꝛ ad alios ascendit: sed si scienter fit actū solus papa dis pensat pma. q. v. presentiū. sed scdm̄ ioā. and. in ca. de simoniace. cū simoniaco sciēter solus papa dis/ pensat. secūdū vero hostien. eps potest dispēsare in alio simplici benefitio: sed scdm̄ panor. in ca. de sy/ moniace potest: etiaz in curato: in alia ecclesia etiā cum executione ordinū: sed quia sup his varie lo/ quntur doctores: ꝛ certius est q̄ in suspēsione ꝛ ex/ cōmunicatione ,ppter simoniā in ordine vel in be/ neficio solus papa dispēsat. Nota q̄ si quis renū/ ciet benefitiū simoniace acceptum vel si det eccle/ sie in cuius iniuriā simoniace resignauit beneficiū vel pauperib⁹ pecuniam sic acceptam qū cōmode

poterit:si nõ potest sine graui iactura ad arbitriũ
boni viri pensanda: adire papam pro dispensatio-
ne post verã penitentiam episcopus poterit cũ eo
dispensare saltem in erecutione ordinũ: marime si
factum nõ est apud omes notoriũ: quia hec est intẽ
tio ecclesie et pape qui nõ debẽt querere q̃ sua sunt:
sed que iesu xp̃i cui data est potestas sup ecclesiã
nõ ad imbursandas peccunias sed pro bono fideli
um. et idẽ si dispẽsetur cũ eo a papa vel a quocũq̃
et non possit soluere quotã pecunie petitã vel assi-
gnatã notarijs. Irregularitas tollitur. Primo p
baptismũ etiam si sit ppter homicidium nisi sit p
pter defectũ natalium vel bigamiã. dis. xxvj. ca. acu
tius. Secũdo tollitur p religionis ingressum irre-
gularitas q̃ non puenit ex pprio delicto: vnde ille-
gitimus factus religiosus promoueri põt ad ordi-
nes sine dispensatione: sed nõ ad prelationẽ vel di-
gnitatem. ca. si. de fil. presby. Tertio p dispensatio-
nem pape q̃ omnẽ irregularitatẽ tollere põt: cum
omnis sit de iure positiuo. ij. q. vij. itẽ daniel. licet
aũt cõueniens et solitũ sit vt sup irregularitate vel
suspensione verbis dispenset sub hac forma. Dis-
pẽso tecum sup irregularitatẽ quã cõtraxisti pro-
pter talem causam: vel si contraxisti quando dubi
tatur. tamen episcopus ordinando eum cum quo
potest dispensare ipso facto dispensat: si hoc inten-
dit licet nõ vtat verbis. et idẽ de prelato mittendo
subditũ vt ordinetur. scdm siluest. et doctores.

Questiones vtilissime de moralib⁹.

Utrum euangelium christi sit vbiqꝫ predicatum. secundum augustinū illud psal. decimo octauo. in omnem terram exiuit sonus eorum: et in fines orbis terre verba eorum. nondum tempore suo erat complectum. sed dauid propter certitudinem prophetie ꝛ diuine ordinatiōis vsus est preterito profucturo. et similiter beatus paulus ad rom. x. non quia id esset complectum: sed quia preuidebat complendū: ꝛ dicit ꝙ tempore suo adhuc fuerunt i quibusdam aphrice partibus gentes q̄bus lex xp̄i nō fuerat predicata: sed crisosto. quem sequuntur communiter in hoc doctores tenet hoc completum etiaꝫ tēpore apostolorum super illud Matthei. xxiiij. predicabitur hoc euangelium in vniuerso orbe: et tunc veniet consumatio. sed secūdum beatum Tho. vtrunqꝫ est verum: quamuis opinio crisosto. magis consonet intentioni apostoli. tempore enim apostolorum ad omnes gentes vsqꝫ ad finem mundi venit fama apostolorum vel per predicationeꝫ ipsorū vel per suos discipulos. mathe. enī predicauit i ethiopia. thomas i india. paulus ꝛ petrus cum alijs in meridie ꝛ occidēte: iuxta preceptum dn̄i. euntes i mundū vniuersum predicate euangelium. vnde scd̄m iacobum de valentia i natiuitate dn̄i i orbe nobis ignota ꝛ inaccessibili vltra meothicas paludes omnia illorū ydola clamarunt: regis pacis ꝛ dn̄m totius mundi fuisse natum i medio mundi. et congregati omnes vene

runt ad partes nostras et famam xpi audierunt. et plures post tempora baptizati sunt: non tamen sic fuit impletum tempore apostolorum quod in omnibus gentibus ecclesia edificaret. quod tamen implendum est ante finem mundi vt dicit Augustinus ad hesitium. in diebus tamen nostris quicquid sit de tempore apostolorum in toto pene orbe iam ecclesia est edificata: quia et apud indos qui habitant sub torrida zona: et in terra firma que noua hispania dicitur: et in calicut que est sub polo antharctico multis gradibus quam habitant lusitani: sunt in multa obseruantia domus religiosorum et clericorum predicantium eis cum multo fructu: vbicunque autem sint homines si in particulari ad eos no venit vox euangelij: si faciant quod in se est deus prouidebit eis de predicatore fidei sicut misit petrum cornelio actuum decimo: et paulum macedonibus actuum decimo sexto. vide sanctum Tho. roma. x.

Verum sit licitum nauticum fenus. pro responsione nota. quod cum vsura sit indubia quando concurrit mutuum quod non est nisi in rebus que vsu suo distrahunt vt pecunia: vel que omnino consumunt vt panis: et lucrum principaliter intentum ex mutuo: et pactum de lucro soluendo: nauticum fenus vbi ista concurrunt sine dubio illicitum est. fit autem hoc modo petro eunti ad indos dat ioannes centum aureos: hoc pacto quod si nauis casu pereat vel merces invia nihil det: si autem ad portum aplicet: det

centum ⁊ quinquaginta aureos: siue lucretur cum mercibus siue nõ: vbi patet ꝙ fit cert⁹ de lucro ⁊ de hoc est pactũ. liceret autem hoc modo si petrus vadẽs ad indos quia est certus ꝓbabilit ꝙ lucrabitur: ⁊ quia nõ vult in ratiocinijs occupari: vl'q: de suo vult donare ⁊ ad placitum disponere spõte ⁊ et se dicat ioãni: da mihi cẽtum aureos et ego volo tibi donare alios quinquaginta talentos. ⁊c. et quãuis de se nauticu ꝫ fenus sit illicitu ꝫ: tot tamen possent in casu particulari circũstantie concurrere: ꝙ omnino iustificaret: sed quia spẽm mali habet dissuadendum semper est.

Utrum assecurare merces sit licitum. dicẽdũ ꝙ cum talis assecuratio non sit vsura vt ꝺ se patet: nec alia spẽs iniusticie: quia ꝑ illam nõ fit lesio proximo s ꝫ cõmodũ sibi ⁊ reipublice: licite fit. dum tamẽ in modo assecurãdi nulla ĩteruẽiat fraus: nec pactum cũ demonib⁹ nec aliqua supstitio. Si quis autẽ indiscrete assecuraret exponẽdo res suas probabili amissionis periculo: tanꝙ imprudens ⁊ prodigus peccabit: ⁊ acceptans talem assecurationem similit quippe qui malo proximo consentit ⁊ cooperat.

Utrum sit licitũ ad ne gociandũ contrahere societatem. pro dilucidatione dubij nota ꝙ societas est aliquoru ꝫ hoĩm contracta cõuentio ob cõmodiorem vsu ꝫ ⁊ vberiorem questũ: fit autẽ licite quando neutra pars grauatur sed dãnum ⁊ cõmodũ inter socios eque diui

dič: siue vnus ponat pecuniaʒ tm̄ et alter personā tm̄: siue alter opa tm̄ ponat alter vero vtrumqʒ: si ue vter qʒ vtrūqʒ ponat. qui vero deponit pecūiā apud mercatorem per modū societatis seu depositi: hoc pacto qp capitale suū in oēm euētuʒ sit sal uuʒ: vsurariꝰ eēt. ex dictis aūt oēs contigētes q̄stio nes circa oēʒ sotietatē tan in pecuniis et mercibꝰ: q̄ in pecudibꝰ decidi pñt: quia nunq̄ sotietas red dič illicita nisi vl'qz sapit vsurā q̄ñ fit pactū qp spsa luū sit capitale: vel d̄ lucro certo siue cōtingat lu crū siue nō. vl'qz fit iiusticia dū vna pars nimis gra

Queriť qp sint gñra cābioꝝ. dicēdū qp quat tria. Primū dř reale tm̄: qd̄ etiā dř cābium adminutuʒ. vt cuʒ pro auro campsor dat argentū aut habēti vniꝰ gñis monetaʒ: dat monetaʒ alteri us gñis accepto p̄cio pro suo labore. Secūdū dř reale per litteras. sicut cuʒ campsor danti sibi hispali certam summā pecunie: dat litteras quibus certa summa de qua cōueniunt deť sibi rome. vel cuʒ habēs certaʒ summā alicubi: quaʒ vellet alibi h̄ere: dat illaʒ cāpsori qui dat ei litteras p quas di cta pecunia sibi reddiť vbi vult: et aliquid soluiť campsori p suo labore ꝛ expensis. Tertio diciť sic cū. sic rome cōsecutꝰ b̄n̄fitiuʒ h̄ns camere soluere aplice p̄mos fructꝰ b̄n̄ficij: accipit cētuʒ a camp sore obligans se illa restituere in ptibus vbi ille ē beñficiatus de moneta ibi currente: et vltra pro lu cro sex vel quinqʒ secūdū qp cōueniūť: et fit scriptu

ra d mutuo z d vsura tanq totu sit d capitali. z iste modus fm q coiter est in vsu no het ,ppriе naturā cābij sed mutui z vsure z est d se illicit9. Primu cābiu fm ioā.de lig.in.c.fin.de vsura no ē licitu nisi attēto interesse.q pecunia est inuēdibilis: cum sit oium reru stimatio: sed cōis opinio tenet opposi tu q cu ars campsoria sit reipublice necessaria: talis campsor licite pōt lucrari aliqd moderate rōne laboris oparu expēsaru pēsionu salarioru: dānoru periculoz: z hui9 modi z naturalis rō hoc suadet. Et istud cābiu habet modu cōtract9 licite pmutationis: vn vna moneta dat ,p alia dissimili in substātia vt auru ,p argento: aut dissimili in quātitate puta attonsa pro cōpleta: aut in qualitate vt noua moneta ,p veteri.pōt etiā esse ibi cōtract9 emptionis z vēditionis vna pecunia tenēte locu rei venalis alia precij: qd fieri pōt qn valor vni9 pecunie est maior vel minor q valor legalis rōne sue bonitatis vel malicie. Utru aut pecunia sit vendibilis statim dicet: qui aut no est cāpsor nec artem istaz exercet: scdm aliquos nil pōt lucrari: sed dici pōt q si nullu patit periculu nec dat monetā meliorē q accipiat no licet ei aliquid lucrari: si vero patit dānum: puta magnā iacturā tpis inumerando vel aliud simile qd no solet gratis cōcedi: vel si dat pecuniā bonā ,p mala: licite aliqd lucrabit arbitrio boni viri. Scdz cambiu fiir est licituz z habet modu emptionis z vēditionis q eadē moneta potest

esse preciũ sui ipsiꝰ qñ est in diuersis locis: qꝛ eadē pecunia plus valet rome qñ est presens: ꝙ quādo ab ea distat. habet etiā modũ pmutationis qꝛ accipitur rome tm̄ de ista moneta vt alibi certa alia sũma accipiatꝰ: est etiam ibi locatio operũ pro pecunia ducenda ad aliũ locũ formaliter vel equiualēter. Et scd̄m oēs iste cōtractꝰ est licitꝰ ꝛ necessarius iure gētium ac naturali rõne munitum: quia campsor subijt pericula viarũ ꝛ nunciorũ dãna pēsiones oparũ ꝛ salaria factorũ. vt not. in. l. piculi. ff. de nauti. fen. Cambiũ igitur adminutũ ꝛ cābiũ per lras licita sunt: ꝛ licet moderate lucrari iuxta patrie morē. Cābiũ aũt siccum vsura palliata est ꝛ solo noīe cambiũ: sed nũquid qñ est breuis distātia locorũ erit cābiũ p lras: sicut tpe nundinarũ hispali danꝰ pecunie: vt soluanꝰ metine cuꝫ certo lucro. Dicendũ ꝙ absolute loquēdo vsura est cũ interueniāt i tali ɔtractu oīa reqsita ad vsurā: i particulari tñ aliqñ poterit licite fieri ꝛ peti lucrũ. Rõne dãni emergētis. Rõ lucri certi cessantis. Rõ pꝑ piculum ꝛ expēsas vel pꝑter aliā circunstātiam talē actum iustificantē.

Utrum liceat pecuniā vendere vel emere. pro respon. nota ꝙ duplex ē valor monete. vnus realis rõne materie ex qua est: alius legalis quē habet moneta ex statuto cōmunitatis seu principis a quo data est. vñ stat monetā equiualentē in valore legali vnā excedere aliā i valore reali rõne materie. Ubi gr̃a. valor vnius aurei ducati

excedit valorem ducati ex ere legalem. Cōsideran do igitur monetam rōne materie vēdi pōt ⁊ adhuc maiori precio q̄ sit valor legalis. mille eni libre in auro materialr valent plusq̄ mille in pecūia erea: et in vna materia aurea plusq̄ in alia etiā aurea vl' ratione pōderis seu pfectionis quia ex sua origine aliquod aurū est perfecti⁹ alio: aut rōne deportationis quia vna est aptior ad portādū q̄ alia: aut rōne vilioris distractionis: quia illa in pluribus locis distrahit̄ suo legali pretio q̄ ista: aut rōne periculi exbanitionis cui plus subiaceat erea q̄ argētea: aut ratione cōmodationis: quia vna vtilior est ⁊ ad plura valet q̄ alia: sicut aurea pōt poni in medicina: ⁊ aliqua aurea valet ad deaurandū nō alia: similiter pecunia distās min⁹ valēs q̄ presens ratione periculi ⁊ expēsarū in deferendo: moneta igitur rōne materie ⁊ sub respectib⁹ vendi ⁊ emi pōt ⁊ maiori seu minori precio: q̄ sit legale sine vsura. Dicit etiā siluest. q̄ habēs monetā valentē ex statuto legali. lx. puta bonū aureū posset illū vēdere. lxij. si sibi est cara vel sibi sic valet: sicut habēs equum valentē cōmuni estimatione. x. pōt illū vēdere. xij. et idē de quocūq; qd̄ est carius possessori. Aduerte tamē q̄ quāuis moneta possit licite emi vel vendi alio precio q̄ legali ratione distātie localis quia pecunia presens plus valet q̄ distās: non tū hoc licet vlr rōne distātie tēporis ⁊ āticipate solutionis: nisi qn̄ vēditor erat talē rem seruaturus in temp⁹

aliud: vel nisi emptor sit receptur⁹ rē in tpe de quo est veri silr dubiū de rei valore ⁊ huiusmodi.

Verum sit licitum vēdere ⁊ emere tributa ad tēpus q̄ hispane dicunt̄. tributo alquitar. sic cum quis inopia artatus rem quā imppetuū vendere pro. xv. millib⁹ dipondijs: vendit pro decem millib⁹ alquitar: ita q̄ qñcunq̄ sibi fuerit possibile redimat illā datis decē millib⁹ que. p illa acceperat: aliqui simplr̄ damnāt talē contractū: asserentes esse palliatā vsuram: quia cū redditur ⁊ tributum mille dipōdiorū vendatur. p decem millibus dipōdijs cōmuniter: paruo tempore emptor habebit in redditibus tantūdem sicut capitale: ⁊ si venditor velit redimere rem venditā dato accepto pri⁹ precio: p mutuo accipiet emptor duplum. Sed dici pōt q̄ quāuis a talib⁹ cōtractib⁹ habētib⁹ speciem mali sit abstinendū: iuxta illud apostoli: ab oī specie mali abstinete vos: ⁊ semp hijs intendere sit proposse dissuadendū: si quis tamē nollet ab hijs abstinere nō esset dānandus: imo videtur cōtract⁹ licitus: dū modo sit vera venditio sine determinatione vsq̄ ad tale temp⁹: quia si venderet vsq̄ ad certū tempus: locatio esset nō venditio ⁊ teneretur fructus pceptos cōputare: quia sicut possum vendere rē meam sine spe rehabēdi illam: ita cum spe rehabēdi: ⁊ sicut res mihi ppetuo assignata plus mihi valet q̄ assignata ad tēpus: ita res vēdita cū spe recuperandi: minus valet ementi: q̄ perpetuo

vendita: nec per hoc dānificat̄ prim⁹ imo ei⁹ negotiū sic vendēdo vtili⁹ gerit̄: nec valet rō de fructib⁹ pceptis ex quo res simplr̄ est vendita: q̄ etiā in re sine spe rehabēdi vendita sepe accidit q̄ fructus pcepti paruo tpis spacio adequāt totū preciū solutū: nec ,pter aliquis dicit emptorē ad aliqd teneri. predicta intelligo dū modo venditor nō sit in tali necessitate q̄ emptor teneat̄ sibi simplr̄ subuenire nō accepta re sua quā sibi vēdit: ⁊ detur preciū iustū scd̄z q̄ currit ○rta questione sup hoc. martini⁹ v. cōsultus determinauit talē contractū cū cōditione reuenditionis nō esse vsurariū sed licitum ⁊ iuri cōi conformē vt habet̄ in extrauagā. q̄ incipit. regimini. et habet̄ in fine clemētinarū. vn̄ contrariū opinari est temerarium.

Utrum dn̄i hn̄tes in suis terris speciale hospitiū furnū ⁊ h̄moi ita q̄ nulli licet alibi coquere nec facere furnū nec recipe hospites sint tuti in cōscientia. multi canoniste tenēt simplr̄ q̄ sunt i malo statu ⁊ q̄ talis exactio est rapina: nec saluat eos possessio inmemorialis quia nūq̄ possiderūt cū bona fide: sine qua p̄scriptio longissimi tēporis nō valet: ex quo enī prescriptio inter oēs titulos est debilior: vbi incertū est vel dubiū probabile q̄ fuit bona fides a principio vel inter medio possessionis vel quocūq̄ tēpore hoc veniat in mentē. tutius est remittere tales exactiones: p̄sertim q̄ dn̄i ad vassallos presumit̄ violētia vt videntur tenere

hostieñ. panor. ioã. and. ꝛ plures alij in. c. qȏ latẽter de regu. iur. Sed cũ hoc sit quidã mod⁹ talli ationis factũ hoc poterit ꝺãnari seu iustificari: eo modo quo tallie ꝛ collecte ꝺãnant̃ vel iustificant̃. Dicendũ igit̃ ꝙ sicut iusta ꝺ̃r gabella imposita auctoritate principis: vel cõsilij: seu antiqua cõsuetudine a tpe cuius non extat memoria: vt patet in. c. sup quibusdã. de verb. sig. ita predicta licite habentur: altero predictoꝝ interueniẽte: ꝛ poti⁹ dicendus est predict⁹ census seruit⁹ rei in ordine ad aliã rem seu psonã ꝙ̃ tallia seu exactio: ꝛ qñ est inmemorialis nisi aliqua veri similitudo seu pbabilitas ꝙ pvim sunt itroducti tales redditus: p̃sumẽdũ est ꝙ a prĩcipe vel a cõitate ꝛ repu. ꝓpter aliquod debitũ vel obsequiũ dignũ remuneratione habẽt dñi predicta. et loquẽdo de hispania vbi ista appellant̃ estãcos: non videt̃ ꝙ sup hec debeat esse nimia sollicitudo ꝛ scrupuliũ: nã ãno dñi. M. cccc. xcij. dñs rex ferdinãd⁹ ꝓhibuit p̃dicta ꝛ misit rectũ ac rigiduꝫ iudicẽ sue sanctionis executorẽ: qui oĩa silia q̃ reperiti trr̃is dñoꝝ sine sufficiẽti titulo vetauit ꝛ abstulit: ꝛ reliqua que nunc habẽt dñi tanꝙ̃ iusta dimissit ꝛ concessit: nec est vl̃r verum ꝙ in talibus presumatur violentia dñi ad vassallos: nisi qñ de nouo sine causa ꝛ auctoritate principis essent itroducta: vel qñ esset aliq̃ veri silitudo violẽtie. imo scd̃m hostien. gabella ꝯcessa a prĩcipe causa non expssa tanꝙ̃ debita est soluenda et presumendum est semper

p:o principe:nec facile prestare debent aures con fessores dñorum vassallis sup his de dñis conque rentib⁹:nisi iustã ꝛ pbabilẽ rõnem ostendãt: quia ignobiles cõtra nobiles cõmuniter inuidia agitã tur:ꝛ dñi sicut ꝛ prelati subditis discolis ꝛ impfe ctis qualis est populus ꝛ vulg⁹ sunt exosi. vnde d iure eps nõ debet dãnari ad dictũ paucoꝝ nisi plu res testificent̃ cõtra illũ. vnde. ij.q.v. sic dicit̃. psul non dãnetur:nisi.lxxij.testibus:presbyter cardina lis nisi.xliiij.diaconus cardinalis nisi. xxviij. testi bus:subdiacon⁹ acolit⁹:exorcista lector ostiarius: nisi in.vij.testib⁹.ꝛ causa est scdm btũm thomã.ij. ij.q.lxx.q2 hi qui habẽt de alijs iudicare:sepe pro pter iusticiã multos aduersarios habent. vñ non est passim credendũ testibus contra illum.

Utrum liceat principi vel inferioribus dñis exìmere aliquos a cõmunib⁹ onerib⁹.Dicẽ dum ꝙ vectigalia iniqua sunt ꝛ nõ soluenda:q̃ non distribuunt̃ equaliter secundũ facultatẽ eoꝝ qui bus imponunt̃ ꝛ q̃ plus grauãt minus grauãdos: vel in his in q̃b⁹ nõ debẽt grauari. vñ scdm iura.c. de vectig.l.vniuersi pena capitis plectẽdi sunt exi gentes gabelas pro his q̃ deferunt̃ ad vsum pro prium:vel p seminãdo vel ad festũ. nec põt pro li bito volũtatis princeps imponere subditis vecti galia:nisi scdm q̃ vniuscuiusq; facultas patitur:p pterea nisi pnceps mutat de summa sibi a populis sol uenda p vectigali:tantũ quẽtũ psona quã vult exi

mere tenebatur soluere: vel nisi exemptio et libertas
def. pro bono cõmuni: vt q2 expedit cõitati tales
exeptos habere: vl'q2 fecit aliquod insigne obseq'
um cõitati vel pñcipi redundãs in bonũ publicuz
et hñioi: aliter non licet principi eximere quenq̃.
q2 quãdo nõ põt vn9 iuuari: quin alter ledatur: meli9.
est neutrũ iuuare: et nemo debet locuplectari cũ al'
terius iactura. de reg. iur. li. vj. et sicut non est dñs
simplr princeps in petẽdis gabelis: quia nõ quã'
tum vult sed quãtũ decet debet erigere: nec plus te
nent soluere subditi: ita nec in eximẽdo vnũ a taliũ
solutione agrauando aliũ. et idẽ dicenduz de dñis
inferioribus: qui nõ pñt eximere aliquos subdi'
tos a recipiẽdis hospitib9: vl'ne ab eoz domibus
accipiant lintheamina et vtẽsilia ad suũ et suorum
vsum agrauãdo alios. vbi aduerte q in hispania
fuit magna disceptatio an liceret dñis hospitari ad
se veniẽtes vel suis in domibus vasallorũ ipsis in'
uitis: et adhuc multi tenẽt q nullo modo hoc eis li
cet: sed deuoluta fuit q̃stio ad audientiã regiam et
sentẽtiatũ a parlamẽti auditorib9: q licite hoc fit a
dñis qñ non durat talis hospitatio p plures dies:
sed breui tpe et quasi in trãsitu: et sine expẽsis et sum
ptibus vassallorum cum hospitibus.

Utrũ licite fiat, phibitio: q̃ vulgo dicit coto.
ita q nemo audeat piscare in certa parte flu'
minis: nec venari in certis locis. pro respõ. nota q
sõz btũz tho. aucupiũ piscatio et venatio ẽ naturalis

idest est quidā vsus naturalis dominij prestiti hu-iusmodi a deo sup animalia. iuxta illud gen̄. primo. dominamini vniuersis animantibus que mouen-tur in terra. p̄ma. parte. q. xcvj. p̄mo. et. ij. ij. q. lxiiij. primo. vn̄ tallia de se sunt licita ₇ sicut ius gētium pro bono pacis ₇ vt res melius tractentur ₇ con-seruētur iuste diuisit t̄rras ₇ predia. ₇c. que a natu ra omnib9 erant cōmunia: post quā diuisionē pec-cat mortalr̄ vtēs re alteri concessa eo inuicto: ita si q̄s hēt fluuiū vel saltū vl' aliū locū quēcūq₃ pro le-poribus: apris vel alijs siluestribus aīalib9: in sua ꝓprietate ₇ ad ꝓpriū vsum aliquo iusto titulo: em-ptionis ꝑmutationis ₇ h̄moi: vel a tpe de cui9 ini-tio nō extat memoria: iuste seruat illū ₇ licite prohi bet ne quis intra talē terminū piscetur vel venetur: dn̄ mō caueat ab his. Primo q̄ si q̄s occidat ali-quod d̄ predictis aīalib9 nō domesticis extra illu₃ locū nō puniat: q: sicut intra locū illum nō licet ve nari: ita aīalia limites loci exeuntia capi est licitu₃: cessante omni fraude nec dolose fiat aliq̄d: vt dicta aīalia extra capiant̄. Secūdo req̄rit̄ q̄ dicta ꝓhi-bitio fiat in ꝓprijs p̄dijs. vn̄ dn̄i acotātes in terris nō ꝓprijs sed cōitatis ₇ locoꝝ sui dominij iniuste faciūt: nisi forte eisdem locis aliud equiualēs ali-bi in recōpēsationē assignēt. Tertio opportet q̄ si talia aīalia dānificēt predia: q̄ restituāt ₇ resarciāt totū dānum in veritate ₇ nō sola attētatione: ₇ hoc attendant dn̄i: qui sepe attentant talia restituere ₇

non perficiūt: ⁊ vassalli timentes eorum ⁊ suorum officialiū diffauorem ⁊ offensam ac minas ⁊ quia frequēter egent eorū suffragijs: non audēt petere nec acclamare: q̄ꝺ a suis cōparibꝰ exigerent: q̄bus seruatis dicta ꝓhibitio ⁊ acotatio est licita: nec plꝰ est cōtra naturā q̄ aliorū prediorū possessio: que ꝺ prima istitutiōe nature ante peccatū oīa erāt cōia: ⁊ dubitare de hoc est in dubiū vertere an quis licite possit ꝓpria habere bona: quod nullus prudēs ambigit licere. Sed nota scōꝫ astensēꝫ quē sequit̄ silues. ⁊ alij docto. q̄ occidētes seu mutilātes hoīes propter siluestria aīalia capta: peccant mortalit̄. si faciant ex vindicta vel ex amore venandi vel taliū aīalium: ⁊ si sit cōsuetudo vel statutum loci q̄ pro vno actu venandi hec pena infligat̄: nō excusantur a mortali obseruantes.

Trū licite possit trāsferri frumentū vel equi ⁊ similia q̄ cōiter ꝓhibent̄ de regno ad regnū: ⁊ in eodem regno de vno ad alium locū. Dicendū q̄ sicut est prohibitum extrahere frumētum ad extraneum regnum ꝑ leges municipaīū ꝓuintiarum: ita per easdem est prohibitum ne prohibeatur vectio frumenti: que hispane la saca dicitur de vna ad aliam partem regni: magna tamen super vtroq̄ est corruptela maxime in hispania consentiētibus officialibꝰ regni ad hoc deputatis ⁊ q̄n̄q̄ itidem agentibus: licet princeps communiter non tolleret sed puniat. vnde non videtur tale statutum

moribus vtentiū approbatū nec acceptatū: qd̄ re
quirit̄ vt lex in cōsciētiā obliget. dis. iiij. ca. in istis.
9. leges. de hoc infra: ꝛ ppter hoc transferētes fru
mētū equos ꝛ similia phibita de regno ad regnū:
ita ꝙ nec directe nec indirecte notabile preiudiciū
veniat regno a quo extrahunt̄: quāuis aliquātulū
et hoc crescat preciū ꝛ carius in modico vendatur:
nō auderēt dānare de mortali: licet factū semꝑ dis
suadendū sit. Breuiter ergo dico ꝙ extrahēs tri
cū de regno peccat sine dubio grauiter. Primo si
ꝑ hoc fit graue dānum regno: dicit̄ aūt graue dā
num ad arbitrium boni viri vel docti confessoris.
Secūdo qn̄ extrahēs sine preiudicio grādi regni:
paratus offendere custodes ꝛ iter prohibētes: q2
bellum erit iniustū ex parte sua: et peccat peccato
iniusticie ꝛ inobediētie. vectionē aūt tritici de vno
ad aliū locū regni: duces ꝛ cōmites ꝛ alij inferio
res dn̄i cōmunit̄ tpe famis phibent: ꝛ si hoc faci
ant p bono populoꝝ ꝛ nō principaliter vt ipsi ca
rius vēdant frumentū ppriū: non videtur ꝙ male
faciāt: quāuis sit cōcessa a principe facultas ꝛ sta
tutum ꝙ libere traducat̄ de loco ad locū triticum:
q2 quo ad vim obligādi saltē ad mortale: p contra
riam cōsuetudinē toti9 regni sciente ꝛ tollerāte pn̄
cipe tale statutū videt̄ abrogatū: dato ꝙ si super
hoc moueat̄ lis in audiētia regia semꝑ sentētia cō
formiter ad statutū: sed hec nō sufficit cōfirmare sta
tutū simplicit̄: cū maior pars vtētiū nō approbet.

VTrũ sit licitũ tollere ligna ad ignẽ ȏ monti-
bus in locis in quib⁹ sup hoc est facta ꝓhibi
tio. Dicẽdũ ꝙ talia tollere in magna quãtitate sine
licẽtia illi⁹ ad quẽ spectat licẽtiare: ad hoc furtũ ẽ:
nisi in his casibus. Primo si quod tollit̃ est parũ
quid. Secũdo si qȏ accipitur in nullo nocet monti
nec cõmunitati nec dño mõtis: puta qꝛ erat lignũ
siccũ: ⁊ ibi periret in mõte si nȏ tolleretur: secus si
tale quid esset qȏ ad dñi mõtis vtilitatẽ esset con-
uertendũ. Tertio si tollẽs adeo paup est: ꝙ si pe-
teret licentiã impetraret: vel a recte iudicantibus
licentia nȏ deberet negari. Quarto si maiores po
puli passim ad sui ⁊ suorũ vsum ȏ mõtib⁹ reipubli
ce ligna tollunt: qꝛ tũc liceret inferiorib⁹ idẽ face-
re: cum in bonis cõmunibus ꝓpter curam regimi
nis ⁊ ius ad distribuẽdum eque inter ciues maio-
res nȏ habeãt plusꝙ minores. ⁊ intelligo in predi
ctis casib⁹ licere tollere: dũ tamẽ fiat sine pericu-
lo scãdali ⁊ periurij: alias nullo pacto licet.

VTrũ liceat instituere maioricatũ: qȏ hispa-
ne dicit̃ hazer mayorazgo. seu vinculare bo-
na. pro respȏ. nota ꝙ maioricat⁹ non est aliud ꝙ re
tẽpta ꝓprietate in se aliquoꝝ bonoꝝ mobiliũ vel
ĩmobiliũ concessio vsu fruct⁹: vnde stat aliquẽ ha-
bere vsufructum rei: cui⁹ ꝓpietas apud nullũ est.
Proprietas nãqꝫ maioricat⁹ nȏ est apud institueñ
tem cũ ille inter hoĩes nȏ sit: nec apud aliquẽ descẽ
dentiũ: qꝛ omnes soluꝫ sunt fructuarij ⁊ alienãtes

talia bona furtũ cõmittunt ꝛ tenent̃ ad restitutio-
nem: nisi fiat de licẽtia principis ꝛ ad bonũ maio-
ricatus. Similr̃ peccãt sic alienata possidẽtes. hoc
supposito dicendũ ꝙ bona habita a parentibus
debẽt parẽtes dimittere filijs: ita libera sicut acce-
perunt: et si apponãt eis aliquod vinculũ (nisi fiat
eis in. iij. vel in. v. partibus vł in vtraqꝫ simul quia
hoc est eis licitũ) male faciunt. Si fiat cũ preiudi-
cio alicuiꝰ de filijs: quia ad huiusmodi bona qui-
bet filio: ũ habet equalẽ ius. aliqui oppinant̃ pa-
rẽtes posse p̄dicta vinculare ad libitũ sicut ꝛ alie-
nare anteꝙ̃ habeãt filios: acquisita vero ab ipsis
siue ꝑ studium litterarũ: siue ex militia: seu negociã-
do ꝛ quouis alio licito modo: cũ licentia principis
vinculare licet: cauto ꝙ priogenitꝰ prouideat ali-
js fratribus ꝛ ab eis descendẽtibꝰ scd̃m ꝙ eorum
petit cõditio: alias est illicitũ: ꝙ aũt sic liceat patet.
tum q: talia simplr̃ sunt parẽtũ: ꝛ in re ꝓpria qui-
libet est moderator ꝛ arbiter. tum quia est in bonũ
reipublice cuius status maxime conseruatur: quã-
do in ea sunt potentes diuitijs ꝛ dignitate. valet
etiam ad generis conseruationem: ampliationem
ꝛ ad ipsum antiquandum: ꝛ vere maius emolumẽ-
tum prouenit filijs in se ꝛ in suis subcessoribus ex
tali vinculatione: ꝙ̃ preiudicium ex hoc ꝙ per-
dunt quottam hereditatis: quod perpendi potest
quia in genr̃e vbi sunt bona vinculata cõmuniter
plures sunt diuites: tam viri ꝙ̃ femine honoratius

maritantur. Scio ego in hispania plures prosapias (quarum maiores ad virtutis et nobilitatis exemplum plurimum contulissent: qui ex virtute digni essent in memoria) iam ex toto abolitas esse: que adhuc consisterent: si ex eis aliqui bona cum vinculo a patribus hereditassent: propterea ex voto meo pollentes opibus vnum ex filijs quez magis studiosum stimant: in tertia et in quinta melio rare deberent: ita q tertia et quinta partes cum legitima ad posteros vinculata transirent: quod sine superioris licentia cuilibet liceret: quia in legandis his bonis parentes filios possunt grauare: et licitas conditiones apponere.

Sciendū q multi fuerunt translatores biblie: quia ante incarnationem domini annis. ccc. xlj. tēpore ptolomei philadelphi regis egypti. lxx interpretes floruerunt qui legem & prophetas hoc pacto transtulerūt. Ptolomeus studiosus percipiens apud iudeos legem esse ore dei editam & digito eius scriptam: missis epistolis rogauit eleazarum pontificez iudeorum viros seniores hebraice ac grece lingue doctos ad se dirigeret: qui transferre valerent legem dei israel in grecuz: vt eam archiuis regis interfereret. Eleazarus autē ānuens eius petitioni de vnaquaqz tribu sex legisperitos distinauit hi sunt. lxxij. interpretes: qui licet. lxxij. fuerint more sacre scripture cōmuniter. lxx. dicunt.

qui venientes ad regem pentatheucū ꝛ ꝓphetas
trāsferētes corā rege de vno deo colēdo disputaue
runt ꝛ ꝙ nulla creatura esset de⁹. Inde est ꝙ vbicū
ꝗ occurrebat eis in transferendo de trinitate vel
sub silētio preteribāt: vel sub enigmate trāstulerūt.
nec tres deos colēdos tradidisse viderent̄. Simi-
liter de incarnatione verbi facientes: vnde transla
tio. lxx. interpretū quicq̄ʒ est supflua quicq̄ʒ diminuta
post incarnationē autē dn̄i ānis. cxxiiij. quidam iu
deus aquila nomine ad fidē conuersus: sed postea ī
heresim lapsus prim⁹ interpres fecit aliā translā
tionē de hebraico in grecum tēpore adriani impe
ratoris. Dei de post ānos. liiij. theodocio fecit ter
tiam trāslationē. post. xxx. ānos simacus interpres
claruit. Deide post. vij. ānos hierosolymis īuenta
est quedā trāslatio cui⁹ auctor ignorat̄: que dicta
est translatio vulgata vel. v. editio. et post. xviij. an
nos supuenit origenes videns predictas trāslatio
nes impfectas cepit castigare translationē. lxx. in-
terpretū per dictas alias posteriores trāslatiōes:
vel secundū alios solā theodotionis translationem
īmiscuit: supplēs diminuta ꝛ resecās supflua. vbi-
cunq̄ʒ aūt aliquid addidit. lxx. īterpretū translatio
ni ꝛ alioꝝ trāslationibus notabat illū passim aste
risco hoc est forma astri insinuans ꝑ talē additio-
nē elucescere q̄ prius deerāt. vbi vero erat supfluū
apponebat obelū: obelos enī grece latine sagitta
dr̄ significās ꝑ hoc lr̄am ibi supfluisse. post hec idē

oꝛigenes sextã ꝛ septimã trãslationẽ repperit. rursus quidã volentes habere simul p̄dictas trãslatiões: scribebant eas oñes in quolibet folio libri. Et dicebãtur predicti codices hexapla q̃si liber hñs sex trãslatiões. Iterũ alij fecerũt alias trãslatiões. nouissime supueniẽs btũs Hiero. plenissime a tene ris ãnis in latina greca ꝛ hebꝛaica linguis erudit⁹ p̄mo coꝛrexit trãslationẽ. lxx. iterp̄retũ. Deide trãtulit bibliã de hebꝛaico imediate i latinũ ꝛ hac trãslati one vbiqꝫ vtitur modo eccl'ia romana. quãuis nõ ĩ omnib⁹ libꝛis. Que merito ceteris ãte ferẽ cũ sit fidelioꝛ ꝛ clarioꝛ. comẽdat aũt ꝛ p̄fert alijs btũs augu. trãslationẽ. lxx. interp̄tũ: vt patet. xviij. de ciui. cãp. xliij. vbi ait. sp̃us q̃ in p̄phetis erat q̃ñ illa dixerũt. idẽ erat ĩ. lxx. viris q̃ñ illa interp̄tati sunt.

Explicit aliq̃ veritas põt mãifestari. s. vbis ꝛ reb⁹ in quãtum verba res significãt ꝛ vna res aliã: sicut ramus ante tabernã est signũ vini venalis ꝛ vnus pileus pileoꝛũ vendibiliũ. de⁹ autẽ cũ sit oĩꝫ vlĩs actoꝛ: res ip̃as accõmodare põt vlĩ ꝛ a sua ĩstitutiõe p̄ma vt sint aliaꝝ rerũ signa. Ideo scõꝫ doctoꝛes oẽs sensus sacre scripture ad. iiij. reducũtur q̃ sunt: lr̃alis. allegoꝛic⁹. moꝛalis ꝛ anagogic⁹. lr̃alis dr̃ q̃ ab ip̃a lr̃a ꝛ vocib⁹ imediate sumitur. vel quẽ auctoꝛ scripture ĩtendit imediate p̄ voces q̃ est duplex. s. p̄pꝛi⁹ q̃ p̄ voces p̄pꝛie significatur: ꝛ ĩpꝛopꝛi⁹ quo figuratiue ꝛ metaphoꝛice aliq̃d significat vt pabolic⁹. et põt aliq̃ñ eadẽ lr̃a plures

Questiones vtilissime de moralib⁹.

sensus lrales hñt. vt illō palipo. ego ero illi in p̄rez
ad lram dr̄ ō salomone ⁊ ō xp̄o scd̄m apl̄z hebre. j.
¶ Sēsus allegoric⁹ est quo vnū dr̄ ⁊ aliō signifi
cat. vt illō poete. claudite iā riuos pueri sat prata
biberūt. i. finite satis cātastis ⁊ qñ allegoria ista fit
v̄bis ptinet ad sēsū lralē: qñ aūt reb⁹ ad sp̄ualē. sic
vēditio ioseph significauit vēditionē xp̄i. ⁊ ea q̄ fie
bāt in veteri lege signabāt ea q̄ fiūt i noua. ¶ Sē
sus moralis ē qñ id qō dr̄ ad mores trahit̄. scd̄m
quem per res signatur q̄d sit opandū. sicut qō dr̄
Joā. vij. ambulabat iesus i galilea ⁊ nollebat in iu
dea ambulare sic moralizatur. Jesus interp̄tatur
saluator ⁊ significat moralr̄ illū qui se ⁊ alios q̄rit
saluare. Galilea interpretatur rota ⁊ significat tri
bulationes huius vite. sed iudea q̄ dicitis glorifi
catio signat adulationes. moraliter ergo q̄ vult sal
vari in galilea potius q̄ͥ in iudea debet ambulare
q2 securius viuitur in laboribus q̄ͥ in p̄speritati
bus. ¶ Anagogicus interpretatur sermo de sup
nis. Exēplum omniū pōt sumi in hac dictione hie
rusalē: q̄ i sensu litterali significat vrbē q̄ fuit sedes
regni iudeorū. i sensu morali significat aīaʒ: in quo
sensu dicitur Esa. lij. consurge sede hierusalez. alle
gorice significat ecclīā militātē: in quo sensu dicit̄
Apocal. xxj. vidi ciuitatē sanctā hierusalē descēdē
tē ō celo. sed anagogice significat ecclesiā triūp hā
tem: in quo sensu dr̄ Gala. iiij. q̄ sursum est hierusa
lē mater nr̄a libera est versus. Littera gesta docet

quid credas allegoria: moralis quid agas: quotẽ/das anagogia. Et nota ꝙ qñ id qđ pertinet ad mores imediate ꝑ voces ipsas signatur, ille sensus literalis dicit̃, ꝓprie ꝛ nõ moralis. ꝛ idem de alijs. nec põt qlibet passus sacre scripture scđm oẽs sensus exponi ꝫ aliqñ potest exponi. iiij. aliqñ trib⁹: aliqñ vno tñ. vnde duo precepta charitatis ꝛ que traduntur per modũ ꝓcepti in scriptura vel per modum consilij ꝛ eple Pauli solo sensu lrali secundum theologos sunt exponibilia ꝓprie. Scđm hiero. qñ historia aut impossibilitatẽ aut turpitudinẽ continet ad altiora transmittimur. i. ad sensuꝫ misticũ. ꝛ grego. cũ ordo historie dficit sese nobis intellect⁹ misticus quasi aptis ianuis ostendit, qle est illud. iij. regũ primo. q̃ram⁹ dño regi adolescẽtulã virginẽ q̃ calefaciat illũ. ¶ Omnes libri canonici iã dicunt̃ a giographi: apocriphi aũt dicuntur quorũ origo ꝛ auctor ignoratur ꝛ quãuis ibi sint aliqua vera nõ habentur in auctoritate, ꝓpter aliqua dubia vel minus ꝓbabilia q̃ in ipsis reperiũtur. dupl'r tñ aliquis liber dr̃ apocriphus vel q: ꝛ si indubiã contineat veritatem auctor tñ eius nescit̃ ꝛ talẽ recipit ecclia. Scđo dr̃ apocriph⁹ q: plenã veritatẽ nõ habet ꝛ licet tales libros legere nõ vetet ecclia cauti⁹ tñ ẽ dimittere taliũ studiũ.

Q Erũ sit vtile ecclesie trãslationi scripturarũ opam dare. Pro respõ. sciẽdũ ꝙ perfida iudeorũ ac infidelis gens: post impijssimã acerbissi/

Questiones vtilissime de moralib⁹.

māq3 dei ꝛ hoīs xp̄i eis ī lege ꝓmissi crucifixionē. ꝑ vniuersum orbē dispsa est ꝛ in seruitutē redacta: in penā perpetrati facinoris. scdm ꝙ p̄res eorum pilato dixerunt sanguis ei⁹ sup nos ꝛ sup filios nostros: ita vt nullus sit eis sub celo locus refugij vbi libere viuant: semꝑ tn̄ in sua pertinacia ꝑsistētes nec penis attriti xp̄m veru3 deū ꝛ messiam per prophetas ꝓmissum cōfitentur: sed purum hominem magum atq3 maleficum: qua de re originali ac ꝓtothipa omnia per que notū fiebat ipsu3 fuisse christum: depꝛauarunt ꝛ vitiarunt. Secūdo sciendum ꝙ in humano genere quattuor sunt potiores ac principales lingue. greca. s. hebraica: caldaica que hebree multum est affinis ꝛ latina. e quib⁹ sola latina plene sub iugo christi ac ecclesie ꝺgit: ceteris omnib⁹ ī infidelitate remanētibus vel in scismate diuisis ab vnitate ecclesie. his suppositis respondetur ꝙ periculosissimum est hoc tempore vacare translationi scripturarū de hebraico caldaico siue greco sermone in latinum: ꝛ ad illorum originalia et exemplaria velle latinam translationem corrigere. nec tale quid esset ab ecclesia tollerādū. probatur primo sic in primitiua ecclīa exemplaria hebraica caldaica et greca nondum erāt depꝛauata propter recentiam aduentus christi: ꝛ q2 multi peritissimi in lingua illa vt paulus mathias ꝛ alij conuersi sunt ad fidē christi. ergo sequitur ꝙ translatio tunc facta fuit verissima quippe que confor-

mis erat exemplari verissimo ꝛ incorrupto. Item cum in primitiua ecclesia capita ꝛ cetera mēbra ecclesie plurimū pollerēt vita ꝛ doctrina vt pote que velut fundamēta ecclesie nascētis iaciebant a deo. nimia diligētissimaqꝫ cura facta fuit translatio ab ipa vl'r acceptata. ita vt nec in apice vl' iota vno discreparet a vero prothotipo: nec est credibile ecclesiaꝫ suā in casu tante necessitatis: xp̄m qui est sapiē patris lux ꝛ veritas increata deseruisse vt falsa acceptaret pro veris: vnde pateret irrisioni ꝛ subsanationi infideliū si nō sicut erat in ipsorum veris exemplarib⁹ transtulisset. Itē de btō Hieronymo qui fuit princeps interpretū legitur ꝙ ab ipsa sua īfantia litteris hebraicis grecis ac latinis fuit plenissime eruditus ꝛ ꝙ vacauit incessanter cū multis in eisdeꝫ linguis valde peritis sibi cōiunctis. translationi ac emēdationi scripturarū p quadraginta annos: nec est probabile hominē sanctissimū viuacissimi ingenij ac tenacissime memorie in re tāgēte totā eccl̄iam potuisse decipi: maxime cū isti q̄ nūc vacāt his translationib⁹ nō vacauerit illis liguis plene p quīquenniū saltē. Itē in pgressu eccl̄ie doctissimi pleriqꝫ i iudaismo conuersi sunt ad fidē xp̄i pbatissimi vita ꝛ sciētia: vt nicolaus de lira. paul⁹ burgensis ꝛ alij non pauci qui toto conamine sacram scripturam explanare ac concordare nō cessarunt. Item i materna ligua vix aliq̄s reperitur q̄ plene eaꝫ calceat: quāto magis ī lingua extera cu i

pauco tempore insudauit: verū est ꝙ vbicunqȝ reperitur vitium in libris veteris testamenti recurrendum esset ad prototipa iudeorum sicubi incorrupta reperirentur: quod mihi pro nūc impossibile videtur cum ipsi post christū varijs modis eam corrūperint qꝛ vetus testamētū primo in hebreo scriptū est. Si aūt hoc accidat in libris noui testamēti attendendū foret ad exemplaria grecorū: qꝛ illud primo in greco fuit traditū preter euāgeliū matthei ꝛ epistolā pauli ad hebreos: sed greci etiā iā pene vltra degeneres facti sunt ꝛ viciata volumina habēt. scdm beatum augusti. xviij. de ciui. cap. xliij. hebrei preferunt interpretationem sacre scripture beati hieroni. trāslationi. lxx. interpretum ꝛ appellant illum virum veracem: ꝛ merito.

Secundū augu. omnes euāgeliste scripserunt in greco preter mattheum qui scripsit in hebreo. Quidā tū dicūt ꝙ mattheus primo scripsit in hebreo sed postea cū veniret ethiopiā causa p̄dicādi cōuertit iterū illud in grecū: ꝛ sic fuerūt duo exēplaria matthei hebreū. s. ꝛ grecū. sed hiero. d̄ illustribus viris caplō de mattheo dicit hoc esse dubiū: nā originale matthei hebreum inueniebaꝛ tpe suo ī bibliotheca cesariēsi: quā pamphilus martyr cōgregauit: grecū aūt dicit se nō vidisse. de btō luca haud dubiū est ꝙ in greco scripserit cum fuerit greci sermonis peritissimus ꝛ in grecia in partib⁹ s. boetie ꝛ achaie scripserit: vt tradit hieronymus

τ idem videtur de ioanne qꝛ ipse tunc erat ephesi que nūc pertinet ad terram teucrorū in asia minori τ tota illa terra sequebatur idioma grecū maxime inter peritos sicut modo etiam fit: nam nō solū ibi que est terra satis cōiuncta grecie sed etiam in tota siria τ palestina egypto τ alexādria oēs christiani periti: in greco scribunt τ in greco sacros libros habent: de solo marco est ambiguum cū ipse in italia esset cum beato petro τ sic videt̃ verisimile in latino tradidisse: sed sententia hierony. τ augusti. vbi supra probabiliorem ꝙ videlicet in greco scripserit. primo quia beatus marcus forte nō erat ita instructus in lingua latina sicut in greca quia creditur ipsum conuersatum ac nutritum in grecia quāuis exploratum nō sit vbi sit natus vel vnde fuerit oriundus. nec obstat ꝙ apostoli τ discipuli erant docti in omnibus linguis quia posset dici ꝙ tempore quo aduenit spiritussanctus super ecclesiā in linguis igneis nō erat ibi marcꝰ qꝛ nondū erat cōuersus secundum aliquos: vel dicat̃ ꝙ quāuis essent docti in omnibus linguis cōmuniter scribebant in lingua in qua nutriti τ humanitus instructi erant. Secundo potest dici ipsum in greco scripsisse ꝑpter maiorē ecclesie vtilitatē: nā maior pars xp̄i τ fere tota ecclesia tēpore apostolorum erat apud grecos. quod patet ex numero epistolarum pauli nam. xiiij. scripsit τ p̄ter duas ad timotheum τ vnam ad titū τ aliā philemo

nis qui fuerũt persone singulares: ꝛ relique decem fuerunt ad ecclesias. quarum vna solũ fuit latinorũ.s.ad Romanos ꝛ vnica hebreoꝝ: residue vero octo fuerunt grecorũ: vt ergo magis cõmunicaretur doctrina sua scripsit ĩ lingua in qua erat maior pars ecclesie. Tertio factuȝ est qꝛ marcus scripsit euãgeliũ anteꝗ̃ mitteretur alexãdriam ꝛ forte iaȝ sciebat ꝙ petrus vellet euȝ illuc mittere ꝛ ĩtendebat euãgeliũ secũ ferre. ꝛ qꝛ alexãdria ꝛ tota egiptus sequebaẜ liguã grecã quãtũ ad viros peritos scripsit ĩ greco vt proficeret gẽti ad quã ibat.

Sciẽdũ ꝙ. vij. sunt claues seu regule ad ĩtelligẽdũ sacrã scripturã. prout tradit isidorus de summo bono: ꝛ beat⁹ aug. de doctrina christiana.

¶ Prima est de dñõ iesu ꝛ corpore eius mistico quod est ecclesia: qꝛ p cõnexionẽ capitis ad corp⁹ sacra scriptura sub vno cõtextu q̃si sub eadem persona aliquãdo loquitur de vtroqꝫ: transiẽs de vno ad aliud. verbi gratia ysa. lxj. induit me vestimentis salutis quasi sponsum decoratum corona. ꝛ q̃si sponsam ornatã monilibus suis. quod em̃ dicit. quasi spõsum loq̃tur d̃ xp̃o. ꝛ quod sequiẜ intelligitur de ecclesia. similiter quod dr̃ in ps. deus de⁹ me⁹ respice in me lõge a salute mea verba d̃lictorũ meoꝝ. Primũ dr̃ d̃ xp̃o in se. Scd̃m de xp̃o ratione membrorũȝ. simili etiam modo debet intelligi quod dicitur cãti. primo. Osculeẜ me osculo oris sui qꝛ meliora sunt vbera eius vino: primũ est v̄bũ

sponse frui sponso desideratis. quod autem seqtur q2 meliora sunt vbera eius: vino verbum est sponsi sponsam commendantis. ¶ Scda regula est de corpore christi mistico vor simulato ecclia si qdez est sagena nõ dum tracta ad litt9 cõtinẽs pisces bonos ꝛ malos pmixtos indistincte sed separãdos ab inuicem in fine seculi vt dr mat. xiij. ꝛ ideo in sacra scriptura mali cõmẽdant cũ bõis qbus sunt pmix sicut osee. xj. israel ꝛ dileri eũ ꝛ ecõuerso aliqñ bõ ni vituperant cũ malis: sicut esa. primo. cognouit vos possessorem suum ꝛ asinus presepe dñi sui: israel aũt nõ cognouit me. aliqñ in eodem cõtextu erprimit qd ad bonos ptineat ꝛ quid ad malos sicut cãticorꝫ pmo. Nigra suꝫ ſꝫ formosa sicut tabernacula cedar. sicut pelles salomõis verba sunt spõse ecclie que ratione malorũ dicitur nigra ꝛ ratione bonorũ formosa. ¶ Tertia regula est de spũ ꝛ littera scdm q accipitur sub eadeꝫ littera sensus historicus ꝛ misticus. q2 veritas historie tẽnẽda ẽ ꝛ ad spũaleꝫ sensuꝫ referẽda sicut apls loquẽs gala. quarto ait. his q scdꝫ carnẽ nat9 est. i. ismael persequebat eũ. qui sdꝫ spiritũ nat9 est. i. ysaac trahẽdo eũ seu alliciendo ad malũ: ꝛ figurat spiritualit malos in ecclia persequi bonos. potest etiã erponi pdicta regula vt referat vtrũqꝫ ad sensuꝫ litteraleꝫ tãtuꝫ q qñqꝫ est duplex. sicut illud quod dñs dicit primo paralipo. xvij. ego ero illi in patrem ꝛ ipse erit mihi in filiũ. ad litterã hoc intelligit d salomo

ne ⁊ de christo. sed secundū q intelligitur de christo. potest dici secūdū quid sensus spiritualis in quātū christus fuit figurat⁹ in salomone. ¶ Quarta regula est de specie et genere seu de parte ⁊ toto cum de vno transitur ad aliud: sicut esa. xiij. onus babilonis. i. malū seu flagellū inducendū sup babylonem. ⁊ hoc specialiť minať cōtra babylonem ⁊ trāsit statim ad intelligendū verbū de toto mundo gen̄ralit̄ p hoc qd̄ subditur a sumitate celi dn̄s ⁊ vasa furoris ei⁹ vt disp̄dat oēm terrā: post ea reuertiť ad loquendū de babylone spetialiter cū dicit ego suscitabo sup vos medos qui argētū non querāt q.z. darius medus cū ciro nepote suo cepit babylonē ⁊ interfecit balthasar regē ei⁹. dame. v. ¶ Quinta regula est de ptibus q̄ contingit quadruplicit̄ vno modo p sinedochē. qn̄ poniť pars tēporis p toto sicut in euāgelijs dr̄ xp̄s fuisse in sepulchro trib⁹ dieb⁹ ⁊ tn̄ p̄ria ⁊ vltia dies nō fuerūt complete. Secūdo modo ppter minutias tpis q̄ aliquādo computanť: aliqn̄ omittuntur. Et iuxta hoc scriptura loquēs de aliquo numero annoꝝ in plurib⁹ locis aliqn̄ ponit plures annos p̄dictas minutias numerās alio loco pauciores predictas minutias omittēdo. Tertio modo cōtingit eo q cōputatio annorum incipit in vno loco scripture a priori tpe in alio loco a posteriori: sicut Gene. xv. dictum est abrae semē tuum futurū est peregrinū cccc. annis. ⁊ exo. xij. dicitur q mansio filioꝝ isra

el in egypto fuit quadringentis et triginta annis: quia hec computatio maioris numeri icipit a tempore quo dictum fuit abrahe gene. xij. egredere de terra tua. Computatio vero minoris temporis incipit a natiuitate isaac: que fuit post egressum abrae de arã triginta annis. Quarto modo contingit eo q scriptura loquitur de futuro per modum preteriti vt illud esaie. ix. paruulus natus est nobis quod fit propter certitudinem prophetie cuius aduentus de futuro est ita certus sicut si iã preterisset propter ineuitabilitatẽ diuine prescientie ex qua pphetis fit reuelatio. Aduertẽdum tamẽ q predict⁹ modus locutionis habet locũ in pphetia predestinationis seu prescientie nõ in prophetia cõminationis q̃ frequẽter mutatur. Vt patet de ezechia cui dictum est dispone domui tue quia morieris et nõ viues esa. xxxviij. Et similiter de niniuitis. ¶ Sexta regula est de recapitulatione et anticipatione. In sacra enĩ scriptura nõ semper eodem ordine gesta et facta scribuntur quo fiunt: et ideo quãdo pponitur posteriora dicitur anticipatio. quando vero fit econuerso dicitur recapitulatio. sicut gene. x. dicitur ab his diuise sunt insule gentium in regionibus suis vnusquisqz secũdum linguã suam. Et postea capitulo. xj. dicitur. Erat autem terra labij vnius et sermonum eorundem ex quo patet quod dictum in capitulo. x. de diuisione linguaruz dicitur per anticipationem. similiter ge-

nesis.ij.capitulo post quā descripta est creatio celi ⁊ terre ⁊ ornatus eorū subdit iste sunt generatio-nes celi ⁊ terre quod est per recapitulationem.

¶ Septima regula est de demone ⁊ eius corpore vt dicit beat⁹ Gregorius in homelia. certe omniū malorꝝ hominū caput diabolus est ⁊ oẽs iniq̄ sunt mēbra eius: ⁊ ideo ꝓpter cōnexionē capitis ad mēbra scriptura loquens de vno in eodē cōtextu transit ad loquēdum de altero. sicut esai.xiiij. loquens de nabuchodonosor rege babilonis qui erat mēbrum diaboli trāsit ad loquendum de principe demonum: cū subdit: quomō cecidisti lucifer q̄ mane oriebaris ⁊ ezechiel loquēs de principe tiri malo trāsit ad loquendū de diabolo cū subdit. tu signaculū similitudinis. plenus sapiā ⁊ ꝑfectus decore.

¶ Scḋm multos hebreos: quos sequit̄ barrabā hebreus magr̄ btī Hiero. vñ ⁊ ipse aliquomō vr̄ idē seq̄ ⁊ idē tenet Nichola⁹ de lira. David nō fecit oẽs p̄s: ꝫ aliquos fecit asaph: aliquos idithū. aliquos filij chore vñ ⁊ ipsis ītitulant̄ ceteros vero sine titulo fecit melchisedec. moises. abrahā. ⁊ salomō. ꝫ beat⁹ Aug. ⁊ cōis rit⁹ eccl'ie asserit ꝙ oẽs p̄s fecit david. ꝫ q: aliq̄n tradebat cātādos trib⁹ principalibus cātorib⁹. s. asaph filijs chore ⁊ idithū q̄ erāt ꝺ choro hemā ideo ipsis intitulant̄: nec sunt p̄s collocati eo ordine quo sunt facti sed sicut fuerūt reperti ꝑ esdrā post captiuitatē babilonis quod patet: q: p̄s.lxxj. fuit vltim⁹ in veritate fact⁹.

vnde in hebreo apponit̄ ei.cōplete sunt orones da uid:sꝫ qꝛ rept⁹ ē post ps.lxx. ideo ibi collocat⁹ est.

Item: religiosi.de priuile.precipit̄ omnib⁹ religiosis: ne in sermonib⁹ detrahant eccle/ siarū prelatis:nec retrahāt laicos a suaꝝ ecclesiaꝝ frequētia.nec testatores a restitutionibus debitis faciēdis vel legatis ecclesijs m̄ricibus.itē ne lega ta vel debita incerta fratibus sui ordinis in preiu dicium alioꝝ applicēt.itē ne absoluāt a casib⁹ reser/ uatis epō vel pape.itē ne psonas ecclesiasticas co rā iudicibus delegatis indebite vexare psumāt vl̄ ad loca plura ꝛ psertim remota cōuenire ꝛ ꝙ si re quisiti nō satisfecerit de premissis infra mēseꝫ sint ipso iure suspēsi.itē ꝙ nō vsurpēt decimas dbitas ecclesijs.ꝛ ꝙ horis debitis dicāt officium diuinū in ecclesijs.clemēti.prima d celebra.mis. itē ꝙ mē dicātes añ annū nō recipiāt aliquē ad pfessionem cap.nō solū de regu.lib.vj.itē ꝙ nō dimittant ha/ bitū nec audiāt phisicā vel leges cap. vt piculosa: ne cleri.vel mona.lib.vj.itē ne retrahāt a solutiōe decimarū ꝛ reqsiti sup his pdicēt populo. clemē/ ti.cupiētes de peni.itē ꝙ seruent interdictū serua/ tū ab ecclesia m̄rice.clemēti.j.de sen.exco.itē mona chis nigris pcipit̄ ꝙ deferāt habitū scdm formā debitam ꝛ ꝙ oi mēse cōfiteant̄ ꝛ cōicēt ꝛ ꝙ psidēs exponat vulgariter regulā in cap.per se vel p aliū ꝛ fm archi.ꝛ ioan. and. ꝛ siluestrū.ad oēs religio/ sos hoc extēdit̄ ex idēptitate rōnis. Item ꝙ non

vtant camisiis ꝛ ꝙ seruēt silētiū i dormitorio refe
ctorio oratorio ꝛ claustro. i clemē. ne i agro ꝛ cap.
cū ad monasteriū de stat. mona. ꝛ ꝙ nō aucupent
nec venent. Jtē ꝙ nō vadāt ad curias vt dāni facēt
sua monasteria ꝛ ꝙ faciāt cap̄la de trienio i trieniū
ibi cap̄lo i singulis. Jtē ꝙ nō habeāt arma i mōa-
sterio: nec comedāt carnes. ď ɔse. disti. v. cap. carnē:
vbi iponit pena carceris ꝗ soliū ꝓ mortali iponit
comedēti carnes qđ verū est si fiat cū ɔtēptu ꝛ nō
alias. Jtē in cap̄lo piculoso ď statu. regul. li. vj. ṗci
pit ꝙ i monasterijs moniali nō mēdicantiū nō re
cipiat nisi ꝗ de redditibꝰ monasterij absqꝫ penuria
pñt substētari aliter nulla sit receptio. vñ talit rece
pta si nubat teñt matrimoniū qꝛ ꝓfessio fuit nulla.
¶ Jn cap̄lo religiosi de priuile. excōicant religio
si ṗsumētes ministrare sacrm eucharistie vel extre
me vnctiōis vel solēnizātes mrimoniū sine licētia
spāli ṗsbyteri prochialis ꝛ absoluētes excōicatos
a iure nisi i casibꝰ ɔcessis: ꝛ absoluētes a sentētijs ꝓ
mulgatis per statuta sinodalia vel ꝓuintialia seu a
pena ꝛ culpa. Jtē i cle. cupiētes. de peni. excōicant
religiosi ꝛ clerici seculares idu͞cētes ad vouēdū vl
iurādū de eligēdo apud se sepulturā. vl ꝙ iā electā
nō mutabūt. ¶ Clerici ꝛ religiosi sine magna cau
sa celebrātes velato capite peccāt grauiter quia de
ɔse. dis. pri. ca. nullus. sic dicitur. nullus eṗs aut ṗs
byter seu diaconꝰ ṗsumat velato capite altari dei
assistere ꝛ si temere ṗsumpserit cōmunione puet.

¶ Scõz btũz tho.i scõa scõe.q.clxxxvj.religio est stat⁹ pnie:exercitiũ ⁊ scola pfectiõis:q̃ ordinaẽ ad pfectionẽ caritatis sicut ad finẽ.idẽ.quol.iiij.Stat⁹ religiõis est spũalis militia ,pficiẽtib⁹: exerciciũ tirocinij incipiẽtib⁹ ⁊ padisus pfectis.idẽ.Diffici li⁹ in sclo q̃ i religiõe pueniẽ ad ãplex⁹ rachelis.i. ad q̃etẽ ɔtẽplatiõis.idẽ.Stat⁹ epoꝝ pfectioꝛ ẽ q̃ religiõis s3 status religiõis securioꝛ est: q2 nõ im putaẽ ignoꝛãtia religiosis sicut plaẽ.idẽ i.q.clxxxviij Dis religio sumpsit origiñe a discipulis xpi . ad quoꝝ exẽplar oẽs religiões sũt istitute.idẽ.Stat⁹ religiõis pferẽ elemosynis ⁊ ṽginitati sclariũ.idẽ i.q.clxxxvj.Dẽs obseruãtie religionũ oꝛdinaẽ ad tria vota.vñ h̃ it⁹ est signũ obligatiõis iõ simlꝛ daẽ ⁊ bñdiciẽ cũ ,pfessiõe.idẽ.q.clxxxix. Per igressũ religiõis hõ totalr se mãcipat dei obseqis . ⁊ i ipo i gressu recipiẽ tãta gr̃a q̃nta in baptismo ⁊ remitti tur oĩs pena.idẽ.Cõsiliũ vel magna õliberatio nõ reqriẽ ad igressũ religiõis scõz se nec quo ad vires s3 q̃ ad ipedimẽta ⁊ modos religiõis ⁊ sup hoc pe ti õbzɔsiliũ ab hĩs q̃ crediũẽ ,pdesse.idẽ i.iiij.di.xvj. in expõe littere. Leuissima religio ẽ maioꝛ satisfa ctio q̃cũq3 penitẽtia iõ nõ põt dari in peniã3 vt q̃s intret religiõe3 ⁊ canones q̃ hãc pniã3 videnẽ tara re de cõsilio loquũtur.idẽ.Facili⁹ ɔuertũtur ad re ligionẽ ptrõres q̃ psumẽtes de sua inocẽtia.idẽ.q. clxxxvj. Religiosi nõ tenenẽ habeẽ pfectã charita te3:teneẽ tñ ad hoc tẽdere ⁊ opã daẽ.idẽ.q.lxxxviij.

arti. xj. Religiosi mortui sunt mundo ⁊ viuunt deo idõ nõ sunt reuocãdi ad scl'z occasiõe cuiuscũq3 euẽt⁹. idẽ. q. clxxxviij. Religiões pricipalr̃ diuersificãtur scdʒ fines ⁊ secũdario sdʒ exercitia. idẽ. Summũ gradũ i religiõib⁹ tenẽt q̃ ordinãt ad docẽdũ ⁊ p̃dicãdũ. scdʒ vero q̃ ad ɔtẽplãdũ. tertiũ q̃ ad op⁹ extrĩsecũ ⁊ in eodẽ gñe p̃eminent q̃ sunt ad altiorẽ actu vel q̃ hñt statuta ɔuenientiora ad ɔsequẽdũ finẽ. nõ aũt q̃ est artior. idẽ. q. cj. Professus nõ debet exire vt subueniat parentib⁹: sʒ pcuret sicut põt cũ licẽtia. idẽ. quoli. iij. Religiosus nõ põt expelli a religiõe si sit pat⁹ corrigi. idẽ. q. lxxxviij. Religiosus subdit⁹ ẽ plato quãtũ ad suas opatiões ⁊ lʒ aliq̃d facere possit q̃ñ ad alia nõ occupaṫ. qr tũ nullũ t̃ps est exceptũ in q̃ nõ possit circa aliõ occupari a p̃lato. nullũ votũ religiosi ẽ firmũ nisi d̃ cõsensu p̃lati: ⁊ religionẽ intrãs nõ teneṫ vota orõnũ vl' ieiuniorũ nec alioꝝ q̃ fecit i scl'o iplere qr moriṫ p̃ori vite ⁊ singulares obseruãtie religiõi nõ ɔpetũt ⁊ on⁹ religiõis satis onerat hoĩe ʒ vt alia sup addere nõ oporteat. idẽ ʒ. q. clxxxvj. arti. x. Religiosi peccantes ex malicia vel ɔtẽptu efficiũṫ pessimi ⁊ icorrigibiles. ¶ Hugo. xij. sunt abusiões claustri: q̃b⁹ tota religiõis suma corrũpiṫ. s. p̃lat⁹ negligẽs: discipul⁹ inobediẽs: iuuenis occiosus. senex obstinat⁹. monach⁹ curialis. religiosus causidicus. habit⁹ p̃tiosus. cib⁹ exq̃situs. rumor in claustro. lis in caplo. dissollutio in choro. irreuerentia circa altare.

QUia post dominū xp̄m ꝛ virginē eius ge-
nitrice omnes plurimum tenemur beatissi-
mo patriarche Joseph: decet omnes eius precla-
ra merita venerari: qua de re de innumeris eius
excellētijs aliquas subnectam. Primo secunduȝ
ioan. gerson ꝛ plures alios fuit in vtero sanctifica
tus. Secundo scd̄m btūm Hyero. cōtra eluidiū
fuit virgo. Tertio scd̄m Augu. in lib. de natura ꝛ
gratia nūq̄ peccauit mortaliter. Quarto fuit ve-
rus vir purissime virginis ab ea sup omnes dile-
ctissimus. nā ſm doc. in. iiij. di. xxvj. ꝛ beatū Tho.
in. iij. par. q. xxviij. inter virginem ꝛ ioseph fuit ve
rū matrimoniū. Quinto fuit nutricius. minister.
ꝛ pedagogus dn̄i. Sexto ex labore suo pauit dn̄ȝ
ꝛ virginem. Septimo fuit indiuiduus comes ꝛ
particeps laborum virginis ꝛ testis fidelissimus
puritatis eius. natiuitatis dn̄i ꝛ omnium gesto-
rum ipsius ab infantia vsq̄ ad. xxix. etatis eius an
num quo obijt scd̄m beatum Vincen. in sermo:
Octauo ipse erat tpe suo legitimus successor i to
to regno iudee ꝛ israel. Nono assumptus ē in celū
in corpore ꝛ anima. Nā de adā: Dauid ꝛ ioseph
tenet palu. in. iij. ꝛ plures alij q cū dn̄o surrexerūt
ꝛ ascenderunt in celū. Decimo fuit xp̄o similimus
ꝛ per cōsequens formosissimus. Undecimo pre
ceteris dignus est habitus assidue ꝛ quottidiane
conuersationis cū xp̄o ꝛ virgine in eadē domo et
mēsa comedēdo ex eodē cibo ꝛ vase. Duodecimo

sepissime portauit dñm iesum puerũ: osculatus ẽ: amplexatus ꝛ allocutus. Fuit aũt etatis. xl. annorum circiter vt dicũt aliqui doctores super illud Esa. lxiij. letabitur sponsus sup sponsam ꝛ habitabit iuuenis cũ virgine. Alias si fuisset senex nõ posset alere ex labore suo dñm ꝛ virginem nec ministrare illis: potiusq; fuisset eis oneri q̃ leuamini: nec fuisset libera a nota infamie. Quis enim videat iuuenculam seni decrepito cõiunctã infantulum lactantem ꝛ nõ suspicetur eam adulterã: De pingitur aũt senex tum ꝑpter honestatẽ virginis: tum etiam q: in primitiua ecclesia fuerũt heretici asserentes beatã virginẽ fuisse cognitã a Joseph. Multi cõcedunt hanc ꝑpositionem. xp̃s conceptus est ex corpore ioseph. q: conceptus est ex corpore virginis: qđ fuit corpus ioseph: cũ coniuges in matrimonio tradant ad inuicẽ ꝓprietatem sui corporis. Ad quem sensum licet sit verificabilis dicta ꝓpositio: absonus est tamen talis modus loquẽdi. Verisimile est ꝛ mihi indubitatũ: q; sicut dominus descendens de celo elegit in terris ĩ matrem perfectissimam sup omnes feminas: ita in nutriciũ suũ ꝛ familiarissimũ ministrũ qui pater ei9 ab omnibus diceretur ꝛ putaretur electissimum inter omnes post beatissimam virginem accepit. Si dominus in cruce matrem iam senescentẽ virgini purissimo ꝛ sibi charissimo cõmisit: quis dubitet illũ cui virgo quaterdenis cõmissa est: vir-

ginem purissimum et sibi acceptissimũ fuisse? Si apostoli ex maiori propinquitate ad christũ pre ceteris sanctis primitias spiritus acceperunt: ei q̃ pre alijs habuit ad dominum magis intimam familiaritatem et paternitatis titulum: quale donũ spiritus deerit? Si ad visitationẽ virginis sanctificatus est in vtero Joannes et tantum gratie munus accepit: vt inter natos mulierum nullus fuerit eo maior: et parentes eius prophete facti sunt: quanta sanctificatione plenus fuit qui totiens ab ea est salutatus: et vt verus sponsus ab ea est tractatus? Si respicientes christi et virginis diuinũ vultum non posito actuali obice statim mouebãtur ad detestationem peccatorum: emendationem vite et maximam deuotionem ex quodam celesti fulgore ex eorum vultibus radiãti: qui quottidie die ac nocte: et sepe per singula momenta cognito diuino mysterio per tot curricula temporum faciem domini et virginis attentissime contemplabatur: quis dubitet sanctitatis deuotionis ac totius virtutis et perfectionis apicẽ cõscendisse. Huius sanctissimi patris meritis: regni sui nos coheredes efficiat Jesus christus dominus noster qui est deus benedictus in secula seculorum. Amen.

¶ Augu. Quecũq̃ pòt mihi dare dñs me? totũ auferat et seipsum det et sufficit mihi.

Tabula operis.

Tabula operis.

Tabula operis.

Explicit hoc opus quod Margarita cõfessorum dicit̃. Impressum hispali. anno domini. M.d.xxvj.